

SUOMENMAAN VIRALLINEN TILASTO.

IX.

ALAMAINEN KERTOMUS

SUOMEN OPPIKOULUJEN

TILASTA JA TOIMINNASTA

LUKUVUOSINA 1908—1911.

KOULUTOIMEN YLIHALLITUKSEN JULKAISEMA.

HELSINGISSÄ 1912.

KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINOSSA.

Keisarilliselle Majesteetille

**Koulutoimen Ylihallitukselta
alamaisesti**

Teidän Keisarillisen Majesteettinne 18 päivänä lokakuuta 1898
Ylihallitukselle Armollisesti vahvistaman Ohjesäännön 12:nnen §:n
säädöksen mukaan tulee Ylihallituksen joka kolmas vuosi laatia ja

Keisarilliseen Senaattiin lähettää seikkaperäinen kertomus oppikoulujen toiminnasta. Tämän määräyksen noudattamiseksi pyytää Ylihallitus täten alamaisesti toimittaa Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne allekirjoittaneen E. J. Tammion Ylihallituksen määräyksestä laatiman »Alamaisen kertomuksen Suomen oppikoulujen tilasta ja toiminnasta lukuvuosina 1908—1911».

Helsingissä, joulukuun 31 päivänä 1912.

Y. K. YRJÖ-KOSKINEN.

Alexander Jefremow.   L. Nevanlinna.   Artturi H. Virkkunen.

E. J. Tammio.   Ivar Groundstroem.

SISÄLLYS.

	Siv.
Tilastollisia tietoja	1
I. Yleiskatsaus	4
Raittiusopetus	4
Kysymyksen alkuvaiheet 4. Komitean asettaminen 5. Komitean mietintö 5. Ylihallituksen alamainen esitys 6. Keisarillisen Senaatin alamainen alustus 12. Armollinen määräys 12. Alkohologiakurssien järjestäminen 12. Keisarillisen Senaatin lähemmät määräykset 14. Ylihallituksen toimenpiteet 15.	
Venäjän historian ja maantiedon opetuksen järjestäminen oppikouluissa	17
Ylihallituksen alamainen lausunto 17. Keisarillisen Senaatin uusi lähetepäätös 18. Ylihallituksen uusi alamainen lausunto 19. Keisarillisen Senaatin määräykset 19.	
Äidinkielen asema opetuksessa	20
Pätevyysvaatimukset äidinkielen opettajanvirkoja varten 20. Kysymys erityisistä äidinkielen opettajanviroista 21.	
Koulujen yleiset terveydenhoito-olot	21
Koululääkärikysymys	22
Hammashoito kouluissa	23
Voimistelunopetus	23
Uusi armollinen asetus yliopiston voimistelulaitokselle 23. Voimistelunopetuksen tarkastusta koskeva anomus 23. Ylihallituksen alamainen lausunto siitä 24. Naispuolista voimisteluntarkastajan apulaista anottu 25. Voimistelunopettajain uudistettu anomus 25. Komiteaa anottu laatimaan voimistelun kurssikirjaa 26. Ylihallituksen alamainen lausunto siitä 26. Komitean asettaminen 27. Kurssikirja laadittu 27. Voimistelun arvosanaa anottu yleiseen edistyksen keskiarvoon otettavaksi 27. Ylihallituksen päätös 27. Voimistelunopettajain käytöllisten kokeiden arvosteleminen 28.	
Piirustuksenopetuksen uudestaan järjestäminen	29
Ylihallituksen alamainen lausunto 29.	
Harjoitusaineet ja niiden opettajanvirat	34
Ylihallituksen alamainen lausunto 35.	
Laulunopetuksen aseman parantaminen	38
Koulunopettajain käytöllinen valmistus	39
Ylihallituksen alamainen lausunto 39.	
Käytöllisten kokeiden arvosteleminen	41
Laulun- ja piirustuksen opettajanvirkoja sekä uusien kielten palkkiovirkoja varten suoritettavat käytölliset opettajakokeet	43
Luokanjohtajain velvollisuudet	44
Luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanvirat perustettu	45
Helsingin realilyseoiden maantiedon, luonnonhistorian ja historian kolleganvirat esitetty muutettaviksi lehtorinviroiksi	47

	Siv.
Avoinna olleiden luonnonhistorian opettajanvirkain täyttäminen	47
Keskikoulun oppimäärän suorittaneiden pätevyys oikeudet	48
Viisiluokkaisten alkeis- ja realioppilaitosten rehtorien kuunteluvelvollisuus	49
Ylihallituksen alamainen lausunto 50. Armollinen asetus 50.	
Tyttökoulujen uudestaan järjestäminen	51
Ylihallituksen alamainen lausunto 51.	
Yliopistoon johtavat suomenkieliset tyttökoulun jatkoluokat	59
Muutamain opettajanvirkain vakinaistuttaminen 59. Armollinen asetus 59.	
Kysymys naispuolisista ylitarkastajista	60
Ylihallituksen alamainen lausunto 61. Anomus hyljätty 61.	
Ylioppilastutkinto	61
Ylihallituksen alamainen lausunto 62.	
Alkeis- ja tyttökoulujen opettajain palkka- ja eläke-edut	67
Kysymyksen varhaisemmat vaiheet 67. Ylihallituksen alamainen lausunto 67.	
Voimistelunkollegain anomus	75
Yliopistollisen oppiarvon saavuttaneiden naisten anomus	75
Ylihallituksen alamainen lausunto anomuksesta 76.	
Tyttökoulujen opettajiston ynnä eräiden harjoitusaineiden opettajien palkkaus	77
Väliaikaista palkkionlisäystä myönnetty 77. Helsingin uuden suomalaisen tyttökoulun harjoitusaineiden opettajattarille vakuutettu samat palkkionlisäykset 78. Helsingin ruotsalaisen ja vanhan suomalaisen tyttökoulun laulunopettajattarien palkkaus 78.	
Tyttökoulujen naisjohtajien ja opettajattarien eläke-edut	79
Vahtimestarien palkkaus	80
Viipurissa olevien valtion koulujen vahtimestarit anoneet palkkionkorotusta 80. Ylihallituksen alamainen lausunto 80. Keisarillisen Senaatin päätös 80. Viipurin valtionkoulujen vahtimestareille myönnetty väliaikaista korotusta 81. Ylihallituksen alamainen lausunto vahtimestarien palkkauksesta yleensä 81.	
Lisäykset oppilaitosten menosääntöihin	85
Lukuvuonna 1908—1909 85. Lukuvuonna 1909—1910 87. Lukuvuonna 1910—1911 88.	
Polttopuita ja valaistusta varten osoitetut määrärahat	89
Erinäisissä kouluissa korotetut 89. Yleisten rakennusten Ylihallitusta kehoitettu asiaa tutkituttamaan 90. Koulutoimen Ylihallituksen alamainen lausunto 91.	
Kouluanomuksia	93
Viipurin ruotsalainen klassillinen lyseo muutettu realilyseoksi 93. Anomus Savonlinnan realilyseon muuttamisesta yhteiskouluksi 94. Lahden kaupunkiin anottu klassillista lyseota 95. Alamainen esitys uuden suomalaisen tyttökoulun perustamisesta Viipuriin 95. Samanlainen koulu esitetty perustettavaksi Turkuun 95. Uutta ruotsalaista tyttökoulua pyydetty Helsinkiin 96. Anomus täydellisen naislyseon perustamisesta Helsinkiin 96.	
Uusia koulurakennuksia y. m.	96
Nikolainkaupungin suomalaisen tyttökoulun talo valmistunut 97. Samoin Turun suomalaisen realilyseon talo 97. Niinikään Raahan alkeiskoulun talo 98. Samoin Sortavalan tyttökoulun talo 99. Joensuun tyttökoulun uusi talo tekeillä 99. Uusi voimisteluhuoneisto Turun ruotsalaiselle realilyseolle ja Joensuun klassilliselle lyseolle 100. Muu-	

tos- ja lisärakennuksia Tampereen realilyseon huoneistoon 100. Helsingin suomalaisen realilyseon lisärakennus 101. Kuopion suomalaisen klassillisen lyseon talo 102. Kysymys Porin suomalaisen klassillisen lyseon huoneuston laajentamisesta 105. Helsingin vanhalle suomalaiselle tyttökoululle ajottu uusi koulutalo 105. Kysymys Turun suomalaisen tyttökoulun laajentamisesta 109. Tampereen tyttökoulun tontti 110. Heinolan alkeiskoululle ajottu talo 110. Kysymys uuden talon rakentamisesta Turun suomalaiselle klassilliselle lyseolle 111.	
Oppilaitosten kirjastot	111
Ehdotus kirjasto-olojen järjestelyksi 111. Oppilaitosten kirjastot ja yleiset julkaisut 112.	
Koulujen vuosikertomukset	113
Koulutilaston uudestaan järjestäminen	114
Uusi armollinen asetus 114. Keisarillisen Senaatin antamat määräykset 115.	
Elävien kuvien teatterit	116
Ylihallituksen alamainen lausunto 116.	
Ylihallituksen kiertokirjeet	118
Matka- ja apurahat	121
Kasvatusopilliset matkarahat 121. Matkarahat uusien kielten opettajia varten 122. Lisäys uusien kielten opettajien matkarakhoihin 123. Matkarahat venäjänkielen opettajille 125. Apurahat opetuksen kuuntelemista varten normaalilyseoissa 126. Määräraha stipendeiksi normaalilyseoiden opettajakokelaille korotettu 126.	
Uusia oppikirjoja	127
Tekijäpalkkiot	128
Muita apurahoja	128
Ylihallitus	129
Henkilökunnassa tapahtuneita muutoksia 129. Virkavapauksia 130. Sihteerille myönnetty ero 132. Aktuaarinvirka 132. Ylimääräisiä määrärahoja myönnetty 132. Palvelijakunnan palkkaus 133.	
Oppilaitosten tarkastukset	134
Yleiset tarkastukset 134. Venäjänkielen tarkastus 135. Voimistelunopetuksen tarkastus 135. Piirustuksenopetuksen tarkastus 135.	
II. Erinäiset valtion oppilaitokset ja niiden opettajisto	137
Helsinki. Suomalainen normaalilyseo 137. Ruotsalainen normaalilyseo 139. Suomalainen realilyseo 142. Ruotsalainen realilyseo 143. Suomalainen tyttökoulu 145. Ruotsalainen tyttökoulu 147. Uusi suomalainen tyttökoulu 148. Yliopistoon johtavat suomenkieliset tyttökoulun jatko- luokat 150. Porvoo. Ruotsalainen klassillinen lyseo 152. Loviisa. Ruotsalainen alkeiskoulu 153.	
Turku. Suomalainen klassillinen lyseo 154. Ruotsalainen klassillinen lyseo 155. Suomalainen realilyseo 156. Ruotsalainen realilyseo 158. Suomalainen tyttökoulu 159. Ruotsalainen tyttökoulu 160. Marianhamina. Ruotsalainen realioppilaitos 160. Pori. Suomalainen klassillinen lyseo 161.	
Hämeenlinna. Suomalainen klassillinen lyseo 163. Tampere. Suomalainen klassillinen lyseo 165. Suomalainen realilyseo 167. Suomalainen tyttökoulu 168.	
Viipuri. Suomalainen klassillinen lyseo 170. Ruotsalainen klassillinen lyseo 172. Suomalainen realilyseo 173. Suomalainen tyttökoulu 174. Ruotsalainen tyttökoulu 175. Sortavala. Suomalainen realilyseo 177. Suomalainen tyttökoulu 178.	

Mikkeli. Suomalainen klassillinen lyseo 179. **Heinola.** Suomalainen alkeiskoulu 181. **Savonlinna.** Suomalainen realilyseo 181.
Kuopio. Suomalainen klassillinen lyseo 182. Suomalainen tyttökoulu 183.
Joensuu. Suomalainen klassillinen lyseo 184. Suomalainen tyttökoulu 186.
Nikolainkaupunki. Ruotsalainen klassillinen lyseo 187. Suomalainen realilyseo 188. Suomalainen tyttökoulu 189. Ruotsalainen tyttökoulu 190. **Kokkola.** Ruotsalainen alkeiskoulu 190. **Jyväskylä.** Suomalainen klassillinen lyseo 191. Suomalainen tyttökoulu 191.
Oulu. Suomalainen klassillinen lyseo 192. Suomalainen realilyseo 193. Suomalainen tyttökoulu 194. Ruotsalainen realioppilaitos 194. **Raahe.** Suomalainen alkeiskoulu 195. **Tornio.** Suomalainen alkeiskoulu 197.

III. Yksityiset oppilaitokset	199
Tilastollisia tietoja	199
Komitea yksityiskouluja koskevan lainsäädännön järjestämiseksi	202
Yksityiskoulujen opettajain hakukelpoisuus	202
Yksityiskoulujen eläkekassa	203
Matka-apurahat	205
Kreikkalais-katolisten oppilaiden uskonnonopetus	206
Yksityiskoulunopettajien kokous	207
Yksityisiä oppilaitoksia anottu valtion haltuun otettavaksi	207
Erinäiset yksityiset oppilaitokset	213
Helsinki 213. Porvoo, Loviisa 216. Tammisaari, Hanko 217. Grankulla, Siuntio, Turku 218. Marianhamina, Salo, Pori 220. Uusikaupunki, Rauma, Forssa 221. Tyrvää 222. Kokemäki, Ikaalinen, Loimaa, Hämeenlinna 223. Tampere 224. Toijala, Riihimäki, Lahti 226. Jämsä 227. Viipuri 228. Terijoki, Säkijärvi 229. Hamina, Kotka 230. Kouvola 231. Lappeenranta, Käkisalmi, Parikkala 232. Sortavala, Imatra 233. Mikkeli 234. Heinola, Savonlinna, Pieksämäki 236. Kuopio 237. Iisalmi, Joensuu, Värtsilä 238. Nurmes, Nikolainkaupunki 239. Kristiinankaupunki, Pietarsaari 240. Kokkola, Lapua 241. Haapamäki, Keuruu 242. Saarijärvi, Viitasaari 243. Oulu 244. Kemi 245. Kajaani, Rovaniemi 246.	

Alamainen kertomus

maamme alkeisoppilaitosten toiminnasta 1 päivästä syyskuuta vuonna 1908
1 päivään syyskuuta vuonna 1911 kuluneelta ajalta.

Selostettavana oleva kolmivuotiskausi on ollut tasaisen työn ja toiminnan aika Suomen koululle. Vuonna 1906 maan klassillisissa ja realilyseoissa noudatettaviksi säädettyt lukusuunnitelmat ovat muuttumattomina edelleenkin olleet voimassa, eikä ole mitakaa koulun työhön syvemmälle käypiä muutoksia näiltä vuosilta mainittavana. Useita ja tärkeitä uudistusehdotuksia koulun toiminnan edistämiseksi on kuluneinakin vuosina vireille pantu ja toisia päätökseenkin saatettu, toiset taasen vielä odottavat toteuttamistaan. Samaa harrastusta, jota yksityiset henkilöt edellisinä vuosina ovat osoittaneet kouluasioihin, on ollut havaittavissa myöskin nyt päättyneen ajanjakson kuluessa, niinkuin sitä todistaa yhä karttunut yksityisten koulujen lukumäärä.

Mitä tulee ensinnäkin valtion lyseoiden lukumäärään, ei siinä kohden edelliseen kolmivuotiskauteen verraten ole mitään muutosta tapahtunut. Niitä on edelleenkin 26, joista 16 klassillista ja 10 realista oppilaitosta. Opetuskieleen nähden ovat suhteet niinkään pysyneet entisellään, ollen klassillisista lyseoista 11 suomen- ja 5 ruotsinkielistä. Realilyseoista on 8:ssa suomi ja 2:ssa ruotsi opetuskielenä.

Valtion alkeiskoulut, jotka kaikki viime kolmivuotiskaudella muodostettiin 5-luokkaisiksi, ovat lukumääräänsä nähden niinkään pysyneet entisellään. Niitä on 3 suomen- ja 4 ruotsinkielistä.

Sittenkuin Tampereen suomalainen tyttökoulu lukuvuoden 1908—1909 alusta yksiluokkaisena alkoi toimintansa, on suomenkielisten tyttökoulujen luku 11. Kun toiselta puolen Oulun ruotsalaisen tyttökoulun jo varemmin alullepantu muodostaminen ruotsalaiseksi yhteiskouluksi lukuvuoden 1908—1909 alusta oli loppuunsaatettu ja ruotsalaisten tyttökoulujen lukumäärä siten supistunut 4:ään, on tyttökoulujen kokonaismäärä 15.

Paitsi näitä oppilaitoksia ovat edelleenkin toimessa jo edellisenä ajanjaksona Helsinkiin perustetut suomenkieliset yliopistoon johtavat tyttökoulun jatkoluokat, joiden toiminta puheenaolevina vuosina eräissä kohdin on tullut entistään vakavammalle kannalle asetetuksi, niinkuin tuonnempana tulee selostettavaksi.

Oppilaita oli puheenaolevalla kolmivuotiskaudella (laskettuna lukuvuodelta 1908—1909 syyslukukauden alussa sekä sen jälkeen, koulutilaston tultua uudistetuksi, kunkin vuoden helmikuun 1 päivänä) seuraavat määrät: ¹⁾

Lyseoissa:

	Klassillisissa.	Realisissa.	Yhteensä.
1908—1909	3,170	3,286	6,456
1909—1910	3,212	3,391	6,603
1910—1911	3,287	3,450	6,737

Alkeiskouluissa:

1908—1909	696
1909—1910	757
1910—1911	807

Tyttökouluissa:

1908—1909	3,200
1909—1910	3,247
1910—1911	3,333

Niinkuin näistä tilastotiedoista näkyy, on oppilasluku edelleenkin ollut tasaisesti kasvamassa. Tämä koskee myöskin alkeiskouluja, joiden oppilasmäärä on tuntuvasti noussut siitä lähtien kuin nämät

¹⁾ Sittenkuin Ylihallituksen julkaisemissa vuotuisissa tilastollisissa katsauksissa lukuvuodesta 1909—1910 alkaen on otettu käytäntöön täydellinen jako klassilliseen ja realilinjaan niissäkin oppilaitoksissa, joissa molemmat linjat löytyvät, on seuraavassakin selonteossa (myöskin lukuvuoteen 1908—1909 nähden) klassillisten lyseoiden oppilaisiin luettu myöskin Nikolainkaupungin suomalaisen realilyseon latinanlukijat, samoin kuin toiselta puolen on viety realilyseoon kuuluviksi klassillisen lyseon realilinjaan oppilaat niistä kouluista, missä sellainen linja löytyy. Kun ennen koulutilaston uudistamista jako tapahtui vaan klassillisiin ja realilyseoihin ja siten klassillisen lyseon realilinjankin oppilaat tulivat ryhmitetyiksi klassillisiin lyseoihin kuuluviksi, oli siitä seurauksena, että viimeksimainittujen lyseoiden oppilasmäärä tuli suuremmaksi kuin mitä se todellisuudessa oli. Näin ollen se tuntuva vähennys, joka klassillisten lyseoiden oppilasmäärässä lukuvuodesta 1907—1908 lukuvuoteen 1908—1909 siirryttäessä näyttää tapahtuneen, samoin kuin realilyseoiden oppilasluvun osalle samaan aikaan tullut huomattava lisäennys, on ainoastaan näennäistä, erilaiseen ryhmitteilyyn perustuvaa laatua.

koulut laajennettiin 5-luokkaisiksi. Samanlaista tasaista kasvamista, varsinkin lähinnä edellisiin vuosiin verraten, on havaittavissa myöskin tyttökouluissa, samoin kuin lyseoiden oppilasluvut vuosi vuodelta ovat nousseet.

Äidinkieleensä nähden oppilaat jakautuivat seuraavasti:¹⁾

<i>Lyseoissa:</i>	1908—1909	1909—1910	1910—1911
Suomenkielisiä	4,520	4,568	4,679
Ruotsinkielisiä	1,958	1,976	1,996
Muunkielisiä	52	59	62

<i>Alkeiskouluissa:</i>			
Suomenkielisiä	238	254	285
Ruotsinkielisiä	449	497	518
Muunkielisiä	5	6	4

<i>Tyttökouluissa:</i>			
Suomenkielisiä	2,133	2,157	2,250
Ruotsinkielisiä	1,058	1,059	1,051
Muunkielisiä	36	31	32

Tilastollisena tietona mainittakoon tässä yhteydessä vielä, että opettajiston luku — vakinaiset, virkaatoimittavat ja tuntiopettajat niihin luettuina — valtion kouluissa puheenalaisena ajanjaksona nousi seuraaviin määriin:

	Lyseoissa.	Alkeiskou- luissa.	Tyttökou- luissa.
1908—1909	427	76	236
1909—1910	434	81	232
1910—1911	435	77	244

Kun Ylihallitus kultakin tämän ajanjakson kolmelta vuodelta on julkaissut tilastollisia katsauksia alkeisopistojen tilaan ja toimintaan, ei tarkempi selonteko tähän kuuluvista seikoista sen vuoksi ole tässä tarpeen vaatima.

¹⁾ Lukuvuoteen 1908—1909 nähden on tässä jaoittelussa, samoin kuin erinäisten oppilaitosten oppilasmääriä yleensäkin ilmoitettaessa, noudatettu Ylihallituksen samalta vuodelta julkaisemaa tilastollista katsausta. Edellä esitetyt numerot samalta lukuvuodelta perustuvat sitä vastoin lukuvuoden ensi päivinä annettuihin tietoihin.

Seuraavassa esityksessä annetaan ensin yleiskatsaus tärkeimmistä sekä valtion kouluja että yksityisiä oppilaitoksia koskevista säädöksistä ja toimenpiteistä. Sen jälkeen käsitellään niitä vaiheita ja muutoksia, joita on tapahtunut erinäisissä valtion kouluissa ja niiden opettajakunnissa. Yksityisiä oppilaitoksia koskevat tiedonannot esitetään sitten tämän kertomuksen kolmannessa osassa.

I. Yleiskatsaus.

Kun seuraavassa käydään esittämään niitä toimenpiteitä, joihin puheenalaisena ajanjaksona on ryhdytty, on varsinaisena uudistuksena maamme koulujen opetustoiminnassa ensinnäkin mainittava, että tänä ajanjaksona on suotuisaan ratkaisuun saatettu jo kauan vireillä ollut kysymys raittiusopetuksen ottamisesta koulujen varsinaiseen opetusohjelmaan.

Raittiusope-
tus.
Kysymyk-
sen alkuvai-
heet.

Mikäli puheenaoleva opetus alkeisoppilaitoksia koskee, oli Ylihallitus jo syyskuun 30 päivänä 1904 annetussa kiertokirjeessä kehoittanut asianomaisia opettajia ja opettajattaria luonnonhistorian ja terveysopin opetuksen ohella myöskin antamaan opetusta päihdyttävien juomien luonnosta ja vaikutuksesta. Sittemmin oli helmikuun 15 päivänä 1906 asetettu Koulukomitea helmikuun 22 päivänä 1908 antamassaan mietinnössä ottanut puheeksi muun muassa myöskin raittiusopetuksen järjestämisen. Tuntuvammin alkoi asia kuitenkin edistyä sen jälkeen kuin Suomen Eduskunta sen keskuudessa tehdyn alotteen johdosta lokakuun 17 päivänä 1907 alamaisuudessa oli anonut, että Hallitus järjestäisi kaikkiin valtion ja kuntain voimassa-pitämiin oppilaitoksiin opetusta alkoholipitoisten juomain vaikutuksesta ja että asianomaisiin kouluasetuksiin otettaisiin määräys siitä. Käskeyttynä Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä kesäkuun 30 päivältä 1908 antamaan alamainen lausuntonsa tästä anomuksesta, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan syyskuun 1 päivänä, päätti alamaisuudessa ilmoittaa, että Ylihallituksenkin mielestä maan alkeisoppilaitoksiin ja tyttökouluihin olisi järjestettävä pakollinen raittiusopetus terveysopin opetuksen yhteyteen, jonka ohessa Ylihallitus, mitä tämän opetuksen lähempään järjestelyyn tuli, pyysi saada antaa

alamaisen ehdotuksen sen lausunnon yhteydessä, joka Ylihallituksen, Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeen mukaan edellisen maaliskuun 20 päivältä, tulisi jättää armollisesti asetetun koulukomitean mietinnön johdosta. Jotta kuitenkin se tärkeä tehtävä, jota raittiusopetuksesta koulunuorisomme kasvatukseen nähden täydellä syyllä oli odotettava, saataisiin mitä pikemmin käytännössä toteutetuksi, Ylihallitus, käsitellessään asiaa uudelleen tammikuun 20 päivänä 1909 ja ottaen huomioon myöskin sen, että tämän opetuksen järjestäminen opetusopilliselta kannalta katsoen vielä oli kokonaan valmistamaton ala sekä asian laatuun nähden sellainen kysymys, jonka tarkoituksenmukainen järjestely ensi sijassa vaatisi tähän alaan perehtyneiden henkilöiden valmistavia neuvotteluja, päätti armollisesti harkittavaksi alistaa, eikö tämän päämäärän saavuttamiseksi olisi asianmukaisinta asettaa esimerkiksi 3-henkinen komitea lähemmin miettimään ja ehdotuksia tekemään siitä, miten raittiusopetus meidän kouluissamme olisi tarkoituksenmukaisimmin käytäntöön pantava.

Tämän johdosta Keisarillinen Senaatti seuraavan helmikuun 2 päivänä käski Ylihallitusta asettamaan komitean, jonka tulisi suunnitella toimenpiteitä sanotun opetuksen järjestämiseksi maan kaikkiin oppi- ja kansakouluihin ynnä seminaareihin sekä valmistaa ehdotus tätä koskeviksi määräyksiksi, kuin myöskin kutsumaan tähän komiteaan kolme jäsentä, yhden edustamaan lyseoita, toisen tyttökouluja ja kolmannen seminaareja ynnä kansakouluja, sekä valitsemaan jonkun jäsenistään komitean puheenjohtajaksi. Viimeksimainittuun toimeen Ylihallitus saman helmikuun 13 päivänä valitsi virkaatekevän ylitarkastajan Aleksander Haapasen, sekä kutsui komitean jäseniksi, lyseoita edustamaan Porin suomalaisen klassillisen lyseon lehtorin Frans Oskar Rapolan; tyttökouluja edustamaan Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun johtajattaren Alma Charlotta Langhoffin sekä seminaarien ja kansakoulujen edustajaksi Tammissaaren seminaarin johtajattaren Hedvig Sohlbergin. Sitten Ylihallitus, saatuaan siihen asianomaisen oikeutuksen, seuraavan huhtikuun 14 päivänä kutsui komiteaan erityisesti kansakouluja edustamaan Helsingin ylemmän kansakoulun opettajan Eemeli Kunnaan. Sihteerikseen komitea otti ylimääräisen professorin Mikael Soinisen.

Sittenkuin näin muodostetun komitean mietintö seuraavan kesäkuun 9 päivänä oli valmistunut ja Ylihallitus kiertokirjeessä sitä seuraavan marraskuun 5 päivältä oli kehoittanut maan alkeisoppilai-

Komitean
asettaminen.

Komitean
mietintö.

tosten rehtoreja ja tyttökoulujen johtajattaria Ylihallitukseen toimitamaan asianomaisten opettajakuntain lausunnot sen johdosta, Ylihallitus huhtikuun 5 päivänä 1910 lopullista toimenpidettä varten käsittelee puheenaolevaa mietintöä sekä päätti Keisarilliseen Senaattiin lähettää näin kuuluvan alamaisen esityksen:

Ylihallituksen esitys.

Kuta voimakkaammaksi raittiusaate maassamme on käynyt, sitä enemmän myöskin on asiantuntevissa piireissä se mielipide alkanut vakaantua, että tälle aatteelle on muokattava maaperää ensi sijassa nousevan nuorison keskuudessa varsinaisen raittiusopetuksen kautta, jonka vuoksi siis sanotulle opetukselle olisi varattava sijaa koulujemme, sekä ylempien että alempien, opetusohjelmissa. Tätä päämäärää kohden on koulujemme toiminta itse asiassa jo ollutkin suunnattuna, vaikka raittiusopetusta tähän asti ei olekaan vielä voitu yksityiskohtaisemmin järjestää. Sittenkuin kuitenkin tätä tarkoitusta varten asetettu komitea — raittiusopetuskomitea — on tehnyt seikkaperäisen ehdotuksen mainitun opetuksen toteuttamiseksi ja kun jo myöskin muista sivistysmaista saatu kokemus on meillä käytettävänä, on aika käydä tätä asiaa meidänkin maassamme lähemmin järjestämään.

Asiaa valtion alkeisoppilaitosten ja niiden joukosta ensinnäkin lyseoiden kannalta harkitessa on ennen muita ratkaistava kysymys siitä, onko raittiusopetukselle koulujemme lukuohjelmissa varattava itsenäinen, muista opetusaineista riippumaton asema, vai onko tämä opetus sopivammin liitettävä jonkun muun läheisen aineen yhteyteen. Vuonna 1906 asetettu koulukomitea, ottaessaan lyhyesti puheeksi myöskin raittiusopetuksen järjestämisen, on, kuten komitean käyttämät asiantuntijatkin, esittänyt, että tätä opetusta ei tulisi antaa erityisen oppiaineen muodossa, vaan olisi se parhaiten sovitettava yleisen terveysopin yhteyteen. Samaa käsitykseen on sittemmin myöskin raittiusopetuskomitea tullut. Ja mikä järjestely olisikaan luonnollisempi kuin se, että samassa kuin oppilaille selitetään ihmisruumiin elimien toimintaa ja niiden vaatimaa terveydellistä hoitoa, samassa myöskin annetaan opetusta alkoholijuomain vaikutuksesta ruumiin elimistöön. Liittyyhän viimeksimainittu opetus tärkeänä osana aivan elimellisesti yleiseen terveydenhoito-oppiin, eikä sitä sen vuoksi sovi siitä eroittaa ilman haittaa puheenaolevalle opetukselle yleensä. Näin järjestettynä liikkuisi raittiusopetus omalla luonnollisella pohjallaan, josta sen eri puolia luontevasti kehitettäisiin, ja silloin saisi tämä opetus sen asiallisuuden leiman, joka sen menestymiselle on välttämätön.

Mutta jos ollaankin yksimielisiä siitä, että raittiusopetusta tarkoituksenmukaisemmin on annettava terveysopin yhteydessä, seuraa sitten kysymys, kenelle niin hyvin toisen kuin toisenkin puheenaolevan opetuksen antaminen olisi soveliaimmin uskottava. Ylihallituksen kiertokirjeessä 30 päivästä syyskuuta 1904 kehoitettiin asianomaisia opettajia luonnonhistorian ja terveysopin opetuksen ohella myöskin antamaan opetusta päihdyttävien juomain luonnosta ja vaikutuksesta, joten siis raittiusopetus

joutui luonnonhistorian opettajain tehtäväksi. Samaan tulokseen on myöskin edellämainittu koulukomitea tullut, joka lähemmin vielä ehdottaa, että tätä tarkoitusta varten olisi V luokalla varattava 1 luonnonhistorian tunti viikossa. Sitävastoin raittiusopetuskomitean ehdotuksen mukaan terveysoppi ja samoin raittiusopetus ainakin vastaiseksi olisi pääasiassa uskottava voimistelunopettajille, kuitenkin sillä edellytyksellä, että heidän tulisi hankkia itselleen asianomainen pätevyys myöskin mitä raittiusopetukseen tulee, suorittamalla yliopistossa kurssi alkoholologiassa. Epäilemättä viimeksimainittu komitea ehdotuksessaan on osannut oikeaan. Sillä voimistelunopettajat ovat jo virkansa puolesta terveydenhoidon luonnollisia edustajia koulussa. Tosin kyllä heidän tähänastinen tietopuolinen valmistuksensa, mitä terveysoppiinkin tulee — raittiusopista puhumattakaan — on ollut varsin vaillinainen eikä suinkaan vastaa niitä vaatimuksia, joita heihin vastaisuudessa tulee asettaa näihin uusiin opetustehtäviin nähden. Mutta huomioon otettava on toiselta puolen myöskin, että eivät luonnonhistoriankaan opettajat, kuten komiteakin sanoo, pätevyyden saavuttamista varten virkaansa ole harjoittaneet sellaisia opintoja fysiologiassa ja terveysopissa, että voisivat katsoa itsensä ilman muuta päteviksi puheenaolevia aineita opettamaan, jota paitsi nykyinen luonnonhistorialle osotettu tuntimääräkään ei hyvin riitä terveys- ja raittiusopetukseen käytettäväksi. Juuri näihin seikkoihin nähden on pyrittävä siihen, että voimistelunopettajain pätevyysehtoja tässä suhteessa korotetaan, niin että he ovat täysin päteviä puheenaolevaa opetusta hoitamaan. Melkoinen parannus, varsinkin mitä terveysoppiin tulee, onkin jo saatu aikaan armollisella, lokakuun 19 päivänä 1908 annetulla asetuksella, jonka kautta tulevien voimistelunopettajain valmistuskurssi 2-vuotisesta korotettiin 3-vuotiseksi. Mikäli kuitenkin tämäkään kurssi alkoholologiaan nähden ei täytä sellaisia vaatimuksia, että kurssin suorittaneet voidaan pitää pätevinä tätä opetusta menestyksellä hoitamaan, on heidän tässä kohden täydennettävä tietojansa, sopivimmin ehkä juuri komitean ehdottaman eri kurssin kautta yliopistossa. Sama vaatimus on, niinkuin komiteakin ehdottaa, ulotettava myöskin nykyisiin voimistelunopettajiin, ennenkuin heidät voidaan katsoa päteviksi raittiusopetusta antamaan. Niissä kouluissa taasen, joissa päteviä voimistelunopettajia ei lähimmässä tulevaisuudessakaan olisi käytettävänä, tulisi raittiusopetuksen toistaiseksi jäädä sen järjestelyn varaan, kuin on osoitettu Ylihallituksen kiertokirjeessä syyskuun 30 päivästä 1904.

Seuraa sitten vastattavaksi kysymys, miltä aineelta terveys- ja raittiusopetukselle varattava aika on otettava. Kuten edellä viitattiin, on koulukomitea ehdottanut tähän tarkoitukseen käytettäväksi 1 tunnin viikossa V luokalla ja että tämä tunti otettaisiin luonnonhistoriasta, kun taasen raittiuskomitean ehdotuksen mukaan tämä 1 viikkotunti olisi otettava voimistelusta samalla luokalla. Kun ennen uusien lukusuunnitelmien laatimista ei ole mahdollista saada kyseessäolevalle opetukselle omaa määrättyä aikaansa, ei toistaiseksi ole muuta keinoa kuin komiteain ehdottamalla tavalla turvata johonkin muuhun aineeseen. Ja silloin taasen

seuraa siitä, mitä jo edellä on esitetty ja mitä raittiuskomitea mietintönsä siv. 46 ja 47 vielä lähemmin mainitsee, että jälkimäinen ehdotus on parempi ja tämä opetus siis asetettava voimistelunopetuksen yhteyteen. Mitä taasen siihen kouluasteeseen tulee, jolla terveys- ja raittiusopetusta soveliaimmin on annettava, on kumpikin komitea sen käsityksensä tueksi, jonka mukaan sen tulisi tapahtua V luokalla, esittänyt siksi vakuuttavia syitä, että tähän käsitykseen ilman muita lähempiä perusteluita voi yhtyä. Edelleen on komitea ehdottanut, että nimenomaan olisi määrättävä 1 mainitun luokan voimistelutunti kokonaisuudessaan käytettäväksi tähän tarkoitukseen ja 2 tuntia varsinaiseen voimisteluun. Saattaa kuitenkin syntyä epäilyksiä tämän järjestelyn tarkoituksenmukaisuudesta, kun näet yhden kokonaisen opetustunnin käyttäminen voisi tuoda mukanaan sen epäkohdan, että tämä tunti muodostuisi yksinomaan teoriatunniksi ja siten tuottaisi ehkä kotivalmistusta ja lisäisi oppilaiden henkistä rasitusta, joka ei suinkaan ole tarkoituksena. Sen välttämiseksi voisi ehkä suuremmalla syyllä ajatella sellaista menettelytapaa, että kyseessäolevaan opetukseen käytettäisiin ainoastaan osia tunneista, esimerkiksi puolitunteja, mutta vastaavassa määrässä. Tästä järjestelystä olisi se etu, että varsinaisia ruumiinharjoituksia ei tarvitsisi keskeyttää kokonaiseksi tunniksi, vaan voitaisi terveyshoidon teoria ja käytäntö asettaa kulkemaan rinnatusten ja siten toinen toistaan täydentämään. Tällainen väliehdotus on komiteasakin ollut harkinnan alaisena, vaikka komitea ei olekaan lopullisesti yhtynyt sitä kannattamaan. Koska pääasia tässä kysymyksessä kuitenkin on se, että puheenaolevaan opetukseen V luokalla käytetty aika vastaisi suunnilleen 1 viikkotunnin aikaa kautta lukuvuoden lukien, eivät lähemmät määräykset tässä yhteydessä näytä välttämättömiltä, vaan voitaisiin opetus yksityiskohdissaan järjestää niiden tarkempien ohjeiden mukaan, joita Ylihallitus vastaisuudessa katsoisi tarpeelliseksi antaa. Tämöisen järjestelyn varaan voisi myöskin jäädä komitean siv. 47 ehdottama tilapäinen tuntivaihto luonnonhistorian ja terveysopin opetuksessa.

Komitea on edelleen ehdottanut, että VII ja VIII luokalla olisi rehtorin tarkemman määräyksen mukaan käytettävä 4—5 oppituntia raittiuskysymyksen käsittelyyn yhteiskunnalliselta kannalta ja että tätä opetusta hoitaisi historianopettaja. Kieltämättä tämä komitean ehdottama täydennys on kylläkin tarpeen vaatima, koska raittiusopetus muuten jäisi yksipuoliseksi ja vaillinaiseksi. Saattaa kuitenkin epäillä, onko tarkoituksenmukaista, että saman ja verrattain supistetussa muodossa annetun aineen opetuksessa yläluokilla käytetään toista opettajaa kuin alemmilla. Kun kerran lähdetään siitä edellytyksestä, että terveys- ja raittiusopetukselle on saatava oma vakinainen opettajansa, ei tunnu luonnolliselta eikä asianmukaiselta, että tämä opetus paloitellaan eri opettajain kesken ja sälytetään opettajille, joille se oikeastaan ei kuulu ja joilla ehkä ei ole siihen erikoisempaa halua. Tällaisia epäilyksiä näyttää komiteallakin olleen, koskapa se ehdottaa sitäkin vaihtopuolta, että opetus, milloin historianopettaja syystä tai toisesta ei siihen tahtoisi ryhtyä, voitaisiin siirtää

jollekin toiselle, esimerkiksi voimistelunopettajalle. Kun komitea on valmis tekemään tällaisia poikkeuksia, paljoo luonnollisempaa ja johdonmukaisempaa on silloin tehdä säännöksi se, että puheenaolevaa opetusta yläasteellakin hoitaa sama opettaja kuin alemmallakin, s. o. voimistelunopettaja. Tähän on sitäkin suurempi syy, koska voimistelunopettajan, perehtyessään alkohologiaan, täytyy myöskin perehtyä tähänkin puoleen puheenaolevaa opetusta. Mitä muuten siihen kouluasteeseen tulee, jolla tämän opetuksen pitäisi tapahtua, on kyllä raittius- ja samoin koulu-komitean ehdotuksella, jonka mukaan sen tulisi tapahtua ylimmällä tai lähinnä ylimmällä luokalla, hyvät puolensa, mutta tuntuu sittenkin tar-koituksenmukaisemmalta sijoittaa sanottu opetus jo VI luokalle. Silloin se liittyisi yhdenjaksoisemmin edellisellä luokalla samassa aineessa annettuun opetukseen ja se soveltuisi paremmin tälle luokalle jo siitäkin syystä, että siellä on vielä käytettävänä 3 tuntia voimisteluun, jota vastoin kum-mallakin viimeisellä luokalla voimistelutuntien lukumäärä nykyään supistuu 2:een. Komitean ehdottama 4—5 tunnin aika lienee kyllä riit-täväksi katsottava samoin kuin komitean esittämä menettelytapakin — esitelmämuoto ja kertaukset — tuntuu tarkoituksenmukaiselta, mutta olisi kaiketi näiden yksityiskohtain samoin kuin sopivimman kouluasteenkin määrääminen paraiten jätettävä riippumaan Ylihallituksen vastaisista ohjeista.

Näin järjestettynä tulisi siis puheenaoleva opetus varsinaisesti voi-mistelunopettajain asiaksi. Tämä ei kuitenkaan ole niin ymmärrettävä, että muiden aineiden opettajilla ei olisi mitään tekemistä raittiusope-tuksen kanssa. Päinvastoin on erittäin toivottavaa, että he kukin koh-daltansa ovat osallisena tässä työssä, milloin heille vaan oman aineensa yhteydessä sopiva tilaisuus siihen tarjoutuu. Ja siihen antaa opetuksessa noudatettava keskittämisperiaate kylläkin runsaasti aihetta varsinkin luonnonhistorian, uskonnon ja historian opettajille. Mutta vaikka niin onkin, tehdään raittiusopetukselle epäilemättä suurempi palvelus, jos näitä ja muita opettajia ei tähän työhön nimenomaan velvoiteta, vaan jätetään se riippumaan kunkin omasta harkinnasta ja vapaasta tahdosta. Ainoastaan siten menetellen voidaan heidän opetuksestaan odottaa asialle todellista hyötyä.

Terveys- ja raittiusopetuksessa käytettävään oppikirjaan nähden saat-taa yhtyä siihen komitean käsitykseen, että, kunhan vaan tämä opetus saa-daan koulujemme työohjelmaan otetuksi, toistaiseksi voitaisiin jotenkuten tulla toimeen nykyisillä oppikirjoilla sekä että aikaa myöten kyllä ilmestyy tähän tarkoitukseen varta vasten aijottuja sopivampia oppikirjoja. Itses-tään selvä asia on myös, että tarpeenmukaisia havaintovälineitä on han-kittava kouluihin opetuksen avuksi.

Vakaannuttaakseen raittiusopetuksen lyseoiden varsinaiseksi oppi-aineeksi on raittiusopetuskomitea, siihen nähden että terveysoppi ei nykyään sisälly näiden koulujen oppiaineiden joukkoon, katsonut tar-peelliseksi sellaisen muutoksen voimassa olevaan koululakiin, että terveys-oppi, johon kuuluisi myöskin esitys juovutusjuomain vaikutuksista ja

vaaroista, olisi lisättävä lyseoiden oppiaineiden joukkoon, ja koskisi tämä lisäys yhtäläisesti klassillisia lyseoita, realilyseoita ja 5-luokkaisia alkeiskouluja. Tällainen komitean ehdottama toimenpide ei kuitenkaan näytä välttämättömältä. Sillä onhan tässä ensiksikin kysymys ainoastaan asian väliaikaisesta järjestämisestä. Jo siihenkin nähden tuntuu ennenaikaiselta käydä näitä määräyksiä lakisäädöksillä vahvistamaan, ennenkuin edes on saatu jonkun verran kokemusta tällä alalla. Toisekseen on muistettava, että terveys- ja raittiusopetus edelläolevan esityksen mukaan liittyisi niin läheisesti voimisteluun ja muodostaisi sen kanssa sellaisen luonnollisen kokonaisuuden, että sitä tuskin voitaisi pitää erityisenä oppiaineena, enempää kuin luonnonhistorian opetukseen liittyvää raittiusopetustakaan tähän asti on katsottu itsenäiseksi oppiaineeksi. Näin ollen ei pitäisi tarvittaman mitään lisämääräyksiä voimassa olevan koulujärjestyksen säädöksiin enempää kuin muutoksia nykyisiin lukusuunnitelmiinkaan. Vasta sitten, kun uusia lukusuunnitelmia kouluillemme käydään valmistamaan ja kun päteviä opettajavoimiakin on käytettävissä, olisi aika ottaa sekin seikka huomioon, että terveys- ja raittiusopetuksellekin suodaan lukuohjelmissa se itsenäinen asema, johon tämä opetuksen haara kieltämättä on oikeutettu.

Mitä vihdoin tulee puheenaolevan uudistuksen rahalliseen puoleen, johon komitea ei lainkaan ole kajonnut, edellyttää sen toteuttaminen joitakin korjauksia voimistelunopettajain nykyisissä palkkaeduissa. Virassa olevia opettajia ei selvästikään voida ilman muuta velvoittaa hankkimaan itselleen sitä pätevyyttä, jota kyseessäoleva opetus edellyttää. Mutta jos heillä on odotettavana joku parannus palkkaeduissaan, kannustaisi tämä tieto varmaankin heitä tekemään itsensä asianmukaisessa järjestyksessä päteviksi, joka seikka taasen jouduttaisi puheenaolevan uudistuksen toimeenpanoa. Näin ollen tuntuisi luonnolliselta ja olisi lähinnä sellainen järjestely, että niille voimistelun sekä nykyisille että tuleville kollegoille, jotka asianomaisessa järjestyksessä ovat tehneet itsensä päteviksi kyseessäolevaa opetusta antamaan, olisi suotava samat palkkaedut kuin Ylihallitus alamaissa ehdotuksessaan joulukuun 22 päivästä 1909 on ehdottanut annettaviksi nuoremmille lehtoreille, tietystikin sillä edellytyksellä, että mainittu alamainen ehdotus saa armollisen vahvistuksen.

Edelläolevassa esityksessä on silmällä pidetty terveys- ja raittiusopetuksen järjestelyä ainoastaan valtion lyseoissa, sekä klassillisissa että realilyseoissa. Mitä taasen valtion 5-luokkaisiin alkeiskouluihin tulee, olisivat samat määräykset soveltuvissa kohdissa niihin sovitettavat. Opetuksen tulisi tietystikin tapahtua V luokalla, jolla asteella myöskin yhteiskunnallinen puoli raittiusopetusta olisi huomioon otettava. Asianomaisten voimistelunopettajain, sekä mies- että naispuolisten, olisi tietysti näissäkin kouluissa hankittava tarpeellinen pätevyys ja olisi kaiketi kohtuullista, että heille tästä opetustyöstä, vaikkei se heidän nykyistä tuntilukuaan tulekaan lisäämään, annettaisiin jokin, esimerkiksi 1 ylitunnin mukaan laskettu korvaus.

Edelläesitetyt näkökohdat voidaan yhdistää seuraaviin ponsilauselmiin:

1. Voimistelunopetuksen yhteydessä annetaan opetusta myöskin terveysopin ja siihen liittyvässä raittiusopissa;

2. Tähän opetukseen käytetään Ylihallituksen lähempien ohjeiden mukaan V luokalla suunnilleen yhtä viikkotuntia vastaava aika lukuvuoden kuluessa, ja jollakin yläluokalla, mieluummin VI:lla, jatketaan raittiusopin esitystä, varsinkin yhteiskunnalliselta kannalta valaistuna muuttaman tunnin aikana;

3. Puheenaoleva opetus pannaan toimeen itsekussakin valtion lyseossa, niin pian kuin asianomainen voimistelunopettaja on todistanut omistavansa tämän opetuksen menestykselliseen hoitoon tarvittavan pätevyyden;

4. Voimistelun kollega, joka täten on tehnyt itsensä päteväksi, olisi palkkaan ja asemaan nähden oikeutettava samoihin etuihin kuin Ylihallitus alamaissa esityksessään joulukuun 22 päivältä 1909 on nuoremmista lehtoreista ehdottanut;

5. Kunnes voimistelunopettajat tekevät itsensä tähän toimeen päteviksi, pidetään raittiusopetuksesta väliaikaisesti huolta Ylihallituksen kiertokirjeessä syyskuun 30 päivältä 1904 osoitetulla tavalla;

6. Valtion 5-luokkaisissa alkeiskouluissa tulee edelläolevia määräyksiä soveltuvissa kohdissa noudattaa ja olisi asianomaisille, tarpeellisen pätevyyden hankkineille opettajille tästä opetuksesta maksettava 1 viikkotunnin mukaan laskettu korvaus.

Paljoa helpommin kuin lyseoissa on ehdotettu uudistus toteutettavissa valtion tyttökouluissa, niiden lukusuunnitelmassa kun jo ennestään on varattuna 1 viikkotunti terveysoppia varten korkeimmalla, V luokalla. Yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä edellä lyseoihin nähden on esitetty, olisi siis raittiusopetus tyttökouluissakin asetettava terveysopin yhteyteen. Tosin on viimeksimainittu opetus asetuksessa määrätty luonnonhistorian opettajan tehtäväksi, mutta, kuten komiteakin huomauttaa, käytännössä on asia järjestynyt niin, että sitä enimmäkseen hoitaa voimistelun tai myöskin jonkun muun aineen opettaja. Näin ollen olisi siis asianmukaisempaa, että terveys- ja samoin raittiusopetuskin tyttökouluissa järjestettäisiin samaan tapaan kuin lyseoihin nähden jo on ollut puhe, s. o. että se joutuisi voimistelunopettajain haltuun. Tätä varten tulisi heidän kumminkin hankkia tarpeellinen pätevyys, nimenomaan alkohologiassa, parhaiten kaiketi samallaisen yliopistollisen kurssin kautta, josta jo edellisessä on ollut puhe, ja olisi tämä vaatimus ulotettava myöskin jo virassa oleviin voimistelun- ja terveyshoidon opettajiin, ennenkuin heidät voidaan katsoa päteviksi raittiusopetusta antamaan. Olisi ehkä kohtuullista, että täten lisääntyvästä opetusvelvollisuudesta — joskaan tuntiluku ei lisäännä — asianomaisille opettajille maksettaisiin 1 viikkotuntia vastaava korvaus, samoin kuin edellä on ehdotettu 5-luokkaihin kouluihin nähden. Muuten ei tyttökouluissa, enempää kuin lyseoissakaan, olisi muiden aineiden opettajia nimenomaan velvoitettava raittiusopetusta antamaan, vaikka onkin hyvin suotavaa, että he soveltuvissa paikoin tätä asiaa koskettelevat. Samoin seuraa ylempänä esitetystä, että yliopistoon

vievillä jatkoluokilla olisi raittiusasian yhteiskunnallista puolta ehkä mieluummin esitettävä lyseoiden VI luokkaa vastaavalla asteella, mutta olisi tämä asia, niinkuin lyseoihin nähden edellä on ehdotettu, parhaiten jätettävä Ylihallituksen lähempien ohjeitten varaan. Komitean ehdottamat lisämääräykset tyttökouluja koskeviin lakisäädöksiin tuntuvat vielä vähemmän tarpeen vaatimilta täällä kuin lyseoissa, koska tyttökoulujen ohjelmaan, kuten jo sanottu, sisältyy terveysoppi, ja tähän taasen aivan kuin itsestään liittyy raittiusopetus.

Mitä vihdoin tulee yksityiskoulujen velvollisuuteen puheenaolevaan uudistusehdotukseen nähden, ansaitsevat komitean esittämät näkökohdat kaikkea kannatusta, joten niihin voidaan ilman lähempiä perusteluja yhtyä.

Keisarillisen
Senaatin ala-
mainen alis-
tus.

Suomen Eduskunnan edellämainitun alamaisen anomuksen johdosta vaaditussa alamaisessa lausunnossaan Keisarillinen Senaatti sitten lokakuun 7 päivänä 1910 muun muassa ja, mitä lähinnä oppikouluihin tuli, ehdotti seuraavaa:

että järjestelmällistä raittiusopetusta terveysopin yhteydessä pantaisiin toimeen maan kaikissa oppikouluissa, joka opetus pääpiirteisään olisi järjestettävä Keisarillisen Senaatin esittämän suunnitelman mukaisesti;

että valtion oppikoulujen raittiusopetukseen päteville voimistelunopettajille ja -opettajattarille myönnettäisiin tästä opetuksesta yhden viikkotunnin mukaan laskettava korvaus;

että oppikoulujen sekä seminaarien jo virassa olevia voimistelunopettajia ja -opettajattaria varten Yliopistoon saataisiin panna toimeen kursseja alkoholologiassa;

että pakollinen raittiusopetus järjestettäisiin Yliopistossa voimistelunopettajiksi ja -opettajattariksi aikovia varten;

että menosääntöehdotukseen saataisiin ottaa, kun valtiovaraston tila havaitaan sen sallivan: muun muassa enintään 8,400 markan suuruinen arviomääräraha vuodessa lisäyksenä oppikoulujen määrärahoihin korvaukseksi valtion oppikoulujen päteville voimistelunopettajille ja -opettajattarille heidän antamastaan raittiusopetuksesta; 2,000 markan määräraha kahden vuoden ajaksi Yliopistossa toimeenpantavia kursseja varten oppikoulujen virassa oleville voimistelunopettajille ja -opettajattarille sekä 2,000 markan vuotuinen määräraha alkoholologian opetuksen antamista varten Yliopistossa vastaisille voimistelunopettajille ja -opettajattarille.

Armollinen
määräys.

Tämän jälkeen Hänen Majesteettinsa Keisari, Keisarillisen Senaatin esitystä alamaisesti esiteltäessä, 14 (1) päivänä helmikuuta 1911 suvaitsi armossa vahvistaa asetuksen alkoholologian ottamisesta voimis-

telunopettajiksi ja -opettajattariksi aikoville määrättyihin oppijaksoihin ja harjoituksiin sekä, hyväksymällä periaatteellisesti Keisarikunnan Senaatin ehdottamat toimenpiteet raattiusopetuksen ottamisesta kaikkien maan oppilaitosten oppijaksoihin, armossa salli Senaatin, huomioonottamalla valtiovarain tilan, määrätä, asiasta Kenraalikuvernöörin kanssa sovittua, ajan milloin tämä asetus astuu voimaan, ja samalla ottaa vastaaviin Suomen Suuriruhtinaanmaan menosääntöehdotuksiin Senaatin anomat, ehdotettujen toimenpiteitten toteuttamista varten tarvittavat määrärahat.

Edelläkerrotun armollisen määräyksen johdosta Keisarikunnan Senaatti sittemmin, asiaa maaliskuun 2 päivänä 1911 esitellessä, käski Ylihallitusta Keisarikunnalle Senaatille muun muassa tekemään ehdotuksen, yliopistoviranomaisten kanssa neuvoteltua, alkohologia-kurssin toimeenpanemiseksi Yliopistossa valtion oppikoulujen virassa oleville voimistelunopettajille ja -opettajattarille, johon kurssiin olisivat oikeutetut ottamaan osaa myös seminaarien ja yksityiskoulujen voimistelunopettajat ja -opettajattaret.

Samalla ilmoitettiin Ylihallituksen tietoon ja noudatettavaksi, että Keisarikunnan Senaatti vuoden 1911 menosääntöehdotukseen oli ottanut muun muassa 2,000 markan määrärahan alkohologia-kurssin toimeenpanemista varten Yliopistossa oppikoulujen voimistelunopettajille ja -opettajattarille sekä niinkään 2,000 markan määrärahan Yliopistossa annettavaa alkohologianopetusta varten vastaisille voimistelunopettajille.

Saamansa käskyn johdosta Ylihallitus huhtikuun 25 päivänä 1911 päätti Yliopiston rehtorille menevässä kirjeessä pyytää häntä suosiollisesti myötävaikuttamaan edellämainittujen kurssien aikaansaamiseksi, jos mahdollista jo seuraavan kesän aikana, sekä siinä suhteessa Ylihallitukselle toimittamaan yliopistoviranomaisten laatiman, näiden kurssien järjestämistä koskevan ehdotuksen asianomaiseen paikkaan lähetettäväksi. Sittenkuin Yliopiston Konsistori seuraavan toukokuun 1 päivänä päivätyssä kirjelmässä oli ilmoittanut, että Konsistori oli ehdottanut alkohologian kurssin nykyisiä voimistelunopettajia ja -opettajattaria varten pidettäväksi seuraavan joululoman aikana, Ylihallitus saman toukokuun 20 päivänä päätti Keisarikunnalle Senaatille käsityksenään alamaissimmin ilmoittaa, että vaikka Ylihallituksen mielestä puheenaolevan kurssin aikaansaaminen jo seuraavan kesäloman aikana olisi ollut hyvin toivottavaa, Ylihallitus kuitenkin, ottaen huomioon Konsistorin esittämän esteen, yhtyi kannattamaan

Alkoholologia-kurssien järjestäminen.

Konsistorin kirjelmässä tehtyä ehdotusta niin hyvin pidettävään aikaan kuin muuhunkin järjestelyyn nähden.

Keisarillisen
Senaatin lä-
hemmät
määräykset.

Tämän johdosta Keisarillinen Senaatti sittemmin, lokakuun 25 päivänä 1911, lähemmin määräsi seuraavaa:

että edellämainittu, helmikuun 14 päivänä 1911 annettu Armollinen asetus alkoholologian ottamisesta voimistelunopettajiksi ja -opettajattariksi aikoville määrättyihin oppijaksoihin ja harjoituksiin on julkaistava Suomen Suuriruhtinaanmaan asetuskokoelmassa ja viipymättä astuva voimaan;

että oppikoulujen ja seminaarien virassa olevia voimistelunopettajia ja -opettajattaria varten on Keisarillisessa Aleksanterin-Yliopistossa pantava toimeen kurssveja alkoholologiassa kuluvana vuonna ensi joululoman aikana ja vuonna 1912 kesäloman aikana;

— — — — —
että järjestelmällinen raittiusopetus, jota terveysopin yhteydessä jo annetaan maan seminaareissa ja kansakouluissa, on pantava toimeen myöskin kaikissa valtion oppikouluissa ottamalla huomioon seuraavat ohjeet ja määräykset:

1) että valtion lyseoissa on voimistelunopetuksen yhteydessä annettava opetusta myöskin terveysopissa ja siihen liittyvässä raittiusopissa;

2) että tähän opetukseen on Ylihallituksen lähempien ohjeiden mukaan käytettävä V luokalla suunnilleen yhtä viikkotuntia vastaava aika lukuvuoden kuluessa ja jollakin yläluokalla, sopivimmin VI:lla, raittiusopin esitystä, varsinkin yhteiskunnalliselta kannalta valaistuna, jatkettava muutaman tunnin aikana;

3) että puheenalaista opetusta on itsekussakin valtion lyseossa annettava niin pian kuin asianomainen voimistelunopettaja on todistanut omaavansa tämän opetuksen menestykselliseen hoitoon tarvittavan pätevyyden sekä siihen saakka opetuksesta väliaikaisesti pidettävä huolta Ylihallituksen syyskuun 30 päivänä 1904 antamassa kiertokirjeessä mainitulla tavalla;

4) että valtion 5-luokkaisissa alkeiskouluissa edelläolevia määräyksiä on soveltuviissa kohdin noudatettava;

5) että valtion tyttökouluissa raittiusopetusta on Ylihallituksen lähempien ohjeiden mukaan annettava terveysopin yhteydessä;

6) että viimeksimainituissa kouluissa puheenalainen opetus on pantava toimeen niin pian kuin asianomainen terveysopin opettajatar on näyttänyt omistavansa raittiusopetuksen menestykselliseen hoi-

toon tarvittavan pätevyyden ja siihen asti opetuksesta pidettävä väliaikaisesti huolta Ylihallituksen edellämainitussa kiertokirjeessä osoitetulla tavalla; ja

7) että Yliopistoon johtavilla tyttökoulujen jatkoluokilla on raittiusasiaa, varsinkin yhteiskunnalliselta kannalta valaistuna, esitettävä Ylihallituksen lähempien ohjeiden mukaan;

että järjestelmällisen raittiusopetuksen antamiseen päteville valtion oppikoulujen opettajille ja opettajattarille on tästä opetuksesta suoritettava yhden viikkotunnin mukaan laskettava korvaus; sekä

että raittiusopetuksen aikaansaamiseksi yksityisoppikouluissa Ylihallituksen tulee kehoittaa näitä kouluja järjestämään sanottua opetusta ja että yksityiskouluille valtioapua vastaisuudessa myönnettäessä tai uudistettaessa ehdoksi valtioavun saamiselle määrätään, että niissä terveysopin yhteydessä on annettava raittiusopetusta siinä määrin, että se voidaan katsoa vastaavan valtion oppilaitoksissa annettavaa opetusta raittiusopissa.

Samalla kuin edelläolevat määräykset saatettiin Ylihallituksen tietoon, käskettiin Ylihallitusta ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Tämän käskyn täyttämiseksi Ylihallitus kiertokirjeessä tammikuun 26 päivästä 1912 kehoitti valvontansa alla olevien sekä valtion että ^{Ylihallituksen toimenpiteet.} yksityisten alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen rehtoreja ja johtajattaria, kutakin kohdaltansa ja asianomaista opettajakuntaa kuultuansa, Ylihallitukseen lähettämään lausunnon, miten puheenalainen opetus, huomioon ottamalla Keisarillisen Senaatin määräykset, seuraavan lukuvuoden alusta sopivimmin olisi järjestettävä. Käsitellessään asiaa sitten lopullisesti toukokuun 24 päivänä 1912 Ylihallitus päätti maan alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille sekä kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisten oppilaitosten kouluneuvostoille lähettämässään kiertokirjeessä antaa seuraavia lähempiä ohjeita sanotun opetuksen järjestelyä varten:

1) Kaikissa valtion alkeisoppilaitoksissa ja tyttökouluissa on lukuvuodesta 1912—1913 alkaen annettava opetusta terveysopissa sekä siihen liittyvässä raittiusopissa.

2) Sanottua opetusta antavat voimistelunopettajat ja -opettajattaret, jos he ovat hankkineet itselleen säädetyn valmistuksen, mutta voidaan tämä opetus uskoa jonkun muunkin asianmukaisesti valmistuneen opettajan hoidettavaksi. Jos sellaista opettajaa ei löydy, on asian-

omaisen rehtorin tai johtajattaren niin toimittava, että tästä opetuksesta väliaikaisesti pidetään huolta Ylihallituksen syyskuun 30 päivänä 1904 antamassa kiertokirjeessä mainitulla tavalla.

3) Terveys- ja raittiusopetukselle varataan lyseoiden V luokalla ensi lukuvuodesta alkaen varsinaisen lukukehyksen sisällä yksi tälle luokalle osoitetuista kolmesta voimistelutunnista koko lukuvuoden aikana sekä sitä seuraavasta lukuvuodesta alkaen yksi voimistelutunti viikossa myöskin VI luokalla noin 5 viikon aikana syyslukukauden kuluessa.

4) Puheenaolevan opetuksen tulee V luokalla tapahtua hyväksytyn oppikirjan mukaan. VI luokalla täydennetään edellisellä luokalla läpikäyty raittiusoppi-kurssi pääasiassa suullista opetusta käyttäen, jolloin lähinnä silmälläpidetään raittiusasian yhteiskunnallista puolta.

5) Valtion 5-luokkaisissa alkeiskouluissa on tämä opetus asetettava samaan tapaan kuin lyseoiden V luokalla.

6) Tyttökouluissa on raittiusopetusta annettava terveysopille V luokalla osoitetuilla tunneilla pääasiallisesti viimeksimainitun aineen yhteydessä. Niissä kouluissa, joissa terveysopin opetus on voimistelunopettajan käsissä, voidaan muutamia voimistelutunteja, niinikään V luokalla, käyttää raittiusopetuksen täydentämiseen, etupäässä asian yhteiskunnallista puolta silmälläpitämällä.

Valtion sekä jatko-opistojen että yliopistoon johtavien jatkoluokkain III luokalla on terveysopille osoitetuista tunneista raittiusasialle omistettava noin 5 tunnin aika, ja tulee opetuksen tapahtua pääasiassa niinkuin lyseoiden VI luokalla.

7) Paitsi varsinaista edelläesitetyllä tavalla järjestettyä terveys- ja raittiusopetusta on suotavaa, että toistenkin aineiden yhteydessä, mikäli siihen sopivaa tilaisuutta tarjoutuu, raittiusasiaa kosketellaan.

8) Niissä kouluissa, joissa terveysoppi ei ennen ole ollut opetusaineena, on erityisen arvosanan antaminen terveys- ja raittiusopetuksessa toistaiseksi vielä tarpeeton.

9) Kaikkien rehtorien ja johtajattarien tulee ensi ja seuraavia lukuvuosia varten laadittavien opetuksen ja virantoimituspalkkioiden jakoehdotusten yhteydessä Ylihallitukseen ilmoittaa, kuinka tämä opetus heidän johtamassaan oppilaitoksessa tulee järjestettäväksi sekä samalla huomioonottaa sanotusta opetuksesta johtuva yhden viikkotunnin palkkio, laskettuna opettajille 140 markan ja opettajattarille 120 markan mukaan vuodessa; ja on sen ohessa ilmoitettava, riittävätkö koulun virantoimituspalkkiorahat myöskin tähän tarkoitukseen.

10) Kun Keisarillinen Senaatti on määrännyt, että yksityisissäkin oppilaitoksissa on terveysopin yhteydessä annettava raittiusopetusta siinä määrin, että se voidaan katsoa vastaavan valtion oppilaitoksissa annettavaa opetusta raittiusopissa, niin Ylihallitus saa kehoittaa yksityisoppikoulujen omistajia siten toimimaan, että edellämainitut valtion kouluille annetut ohjeet vastaavilla kouluasteilla ensi lukuvuoden alusta tulevat noudatetuiksi sekä että yksityiskoulujen johtajat niiden tiedonantojen yhteydessä, jotka Ylihallituksen 26 p:nä elokuuta 1908 päivätyn kiertokirjeen mukaan ovat Ylihallitukselle lähetettävät, tekevät myöskin selkoa siitä, millä tavalla useasti mainittu opetus heidän johtamassaan koulussa on järjestetty sekä mikä pätevyys tämän opetuksen hoitajalla on.

Nykyään noudatettavana olevan lukusuunnitelman puitteiden si- Venäjän his-
sällä on toisessakin suhteessa, nimittäin Venäjän historian ja maantie- torian ja
don opetukseen nähden, laajennus tapahtunut. maantiedon

Kirjeessä tammikuun 5 päivältä 1911 oli näet maan Kenraaliku-
vernööri, huomauttaen, ettei Venäjän historian ja maantiedon opetusta opetuksen
voida katsoa järjestetyksi tyydyttävällä eikä sitä suurta merkitystä järjestämi-
vastaavalla tavalla, mikä mainituille oppiaineille oikeudenmukaisesti nen oppi-
tulisi muiden aineiden rinnalla maan alkeisoppilaitoksissa, kehoitta- kouluissa.
nut Keisarillista Senaattia ottamaan asian kaikenpuolisen harkinnan
alaiseksi sekä ryhtymään toimenpiteisiin sanotun opetuksen järjestä-
miseksi asianmukaiselle kannalle.

Käskettynä Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä saman tam-
mikuun 26 päivältä antamaan alamainen lausuntonsa tästä asiasta,
Ylihallitus seuraavan helmikuun 17 päivänä päätti alamaaisuudessa
esittää seuraavaa:

Historian opetuksen tarkoituksena on luonnollisesti se, että oppi- Ylihallituk-
laat tutustuessaan eri kansojen vaiheiden päätapauksiin saisivat, mikäli sen alamai-
se koulun oppimäärän ahtaissa rajoissa on mahdollista, eheän ja selvän nen lau-
käsityksen ihmiskunnan yleisestä kehityksestä ja niistä johtavista aat- sunto.
teista, jotka eri aikakausina ovat tämän kehityksen määränneet. Yksi-
tyisten kansain vaiheet ja niiden historiassa esiintyvät tapahtumat ovat
siten vain tarpeellisia todistuskappaleina ja valaisevina esimerkkeinä
tämän yleisen tarkoituksena perille pyrittäessä. Näin ollen on historian
ehkä vielä enemmän kuin muiden aineiden opetuksessa, jos mieli sen tuot-
taa toivottuja tuloksia, välttämättömän tarpeellinen uudemman kasvatus-
opin kaikessakin opetuksessa vaatima keskitys, joka tässä tietää sitä, että
sivistyskansojen historia niin paljon kuin mahdollista on esitettävä ja
opetettava yhtenä kokonaisuutena. Tätä näkökantaa seuraten onkin

maan oppikoulujen historian oppimääriä suunnitellessa koetettu pyrkiä siihen, että eri kansojen vaiheet kunakin aikakautena esitetään rinnakkain, joten oppilaille opettajan johdolla käy mahdolliseksi tehdä niistä ne johtopäätökset, jotka kokonaisuuden ymmärtämistä helpottavat. Jossakin määrin erillään tästä yleisestä käsittelystä on ainoastaan Suomen historia, jossa oppilaitosten ylimmillä asteilla luetaan lyhyt ja ajan vähyyden vuoksi useimmiten hätäisesti suoritettu oppimäärä. Mutta opetuksen järjestäminen tällä tapaa mainitussa aineessa johtuu pääasiallisesti Suomen historian erikoisluonteesta ja sisällyksestä. Tämä historia, saamatta sisällystä kansan omintakeisesta valtiollisesta toiminnasta, rajoittuu nimittäin melkein yksinomaan maan sisällisen kehityksen ja sen sivistysolojen esitykseen. Siitä syystä sillä on verraten vähän kosketuskohtia yleisen, erittäinkin valtiollisen historian kanssa, joten sen esittäminen ja opettaminen yleisen historian yhteydessä tuottaisi melkoisia vaikeuksia.

Aivan toinen on Venäjän historian laita. Se liittyy jo varhain Euroopan muiden sivistyskansojen yleiseen historiaan ja on niin tärkeänä tekijänä niiden valtiollisessa toiminnassa, että se, esitettynä siinä suppeassa muodossa mikä koulun oppimäärässä on mahdollinen, ainoastaan muiden kansojen historian yhteydessä tulee merkitykseltään täysin tajuttavaksi. Jos se irroitetaan tästä luonnollisesta yhteydestään ja esitetään erityistä oppikirjaa käyttämällä, niin saattavat oppilaat kyllä saada jonkun verran enemmän Venäjän historiaa koskevia erikoistietoja, mutta vaikeasti on vältettävissä, että heiltä jää saavuttamatta se, mikä on paljon tärkeämpää, nimittäin käsitys siitä, mikä merkitys näillä tapahtumilla on ollut kokonaisuudelle, se on Euroopan kansojen yleiselle kehitykselle.

Mitä maantiedon oppimäärään Suomen kouluissa tulee, suoritetaan se kokonaisuudessaan saman oppikirjan mukaan. Opetus alkaa siitä, mikä oppilaan havaintopiiriä on lähinnä eli kotimaan maantiedosta. Siitä opetettava aine laajenee, ensin Venäjään, sitten järjestyksessä Skandinaavian maihin, myöhemmin muuhun Eurooppaan ja vihdoin vieraisiin maanosiin. Vaikka Venäjän maantieto opetettaisiin erityisenkin oppikirjan mukaan, ei tätä opetuksen yleistä järjestystä voitaisi muuttaa rikkomatta kasvatustavan sääntöjä. Tähän nähden olisi Ylihallituksen mielestä luonnollisinta, että maantiedossa edelleen käytettäisiin vain yhtä oppikirjaa, joka sisältää myöskin Venäjän maantiedon.

Ylihallitus on katsonut velvollisuudekseen esiintuoda ne kasvatustavalliset näkökohdat, joiden tulisi olla määräävinä historian ja maantiedon opetusta järjestettäessä, ja on sitä mieltä että nykyistään järjestelmää noudattamalla Venäjän valtakunnan historialle ja maantiedolle voidaan antaa se tärkeä sija, mikä niille on tuleva ja minkä maan oppikoulujen opetusohjelmien ahdas tila, muille aineille myönnettyä useissa tapauksissa jo ennestään kovin rajoitettua asemaa horjuttamatta, suinkin sallii.

Keisarillisen
Senaatin
uusi lähetepäätös.

Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjelmässä seuraavan huhtikuun 6 päiväältä ilmoitettiin sitten Ylihallituksen tietoon ja noudatettavaksi, että koska Ylihallituksen lausunto ei sisällä

mitään siitä, millä tavoin Kenraalikuvernöörin esittämät muutokset olisivat toteutettavissa eikä ehdotusta toimenpiteiksi mainitussa suhteessa, niin oli Ylihallituksen mainitussa suhteessa täydennettävä lausuntonsa.

Tämän käskyn täyttämiseksi Ylihallitus seuraavan heinäkuun 5 päivänä päätti alamaaisuudessa mainita seuraavaa:

Ylihallituksen uusi alamaainen lausunto.

Alamaaisessa kirjelmässään viime helmikuun 17 päivästä on Ylihallitus lausunut käsityksensä siitä, miten Venäjän historian ja maantiedon opetus Suomen oppikouluissa parhaiten voitaisiin järjestää niin, että se sekä näiden opetusaineiden merkitystä että kasvatusopillisia näkökohtia tyydyttäen ja liian suurta tilaa muilta koulun oppiaineilta ottamatta oppikoulun ohjelmassa saisi sen aseman, mikä sille on tuleva. Näitä seikkoja harkiten Ylihallitus tuli siihen päätökseen, että mainittujen aineiden opetus olisi tarkoituksenmukaisimmin järjestettävä siten, että se annettaisiin historian ja maantiedon yleisen oppimäärän yhteydessä, mutta laajemmin kuin tätä nykyä. Jos tästä järjestelmästä on poikettava ja Venäjän historiaa ja maantietoa opetettava erikseen asettamalla koulujen lukusuunnitelmaan joku erityinen tuntimäärä tätä opetusta varten, niin Ylihallitus siihen ahtaaseen tilaan nähden, mihin muut opetusaineet nykyisissä lukusuunnitelmissa jo on täytynyt supistaa, katsoo välttämättömäksi, että Venäjän historian ja maantiedon opetukseen tarvittava tuntimäärä otetaan niistä tunneista, jotka nykyisen lukukaavan mukaan on myönnetty historialle ja maantiedolle. Tämän mukaisesti ja pitäen silmällä, että myöskin ne lukuisat oppilaat, jotka suoritettuaan keskikoulun kurssin oppikoulusta eroavat, tulisivat tästä opetuksesta osallisiksi, saa Ylihallitus alamaismasti mielipiteenään lausua, että Venäjän historian erikoisoppimäärä sijoitettaisiin keskikoulun korkeimmalle eli lyseoita vastaavien alkeisoppilaitosten V luokalle ja siihen käytettäisiin yksi viikkotunti kevätlukukauden aikana. Kun tämän lisäksi yleisen historian yhteydessä yhä edelleen tulee Venäjän historiakin käsiteltäväksi, niin on mainittu tuntimäärä Venäjän historian erikoiskurssia varten katsottava riittäväksi.

Mitä sitten tulee Venäjän maantiedon oppimäärään, niin luetaan se nytkin oppilaitosten I luokalla erikseen ja itsenäisesti, vaikkakin erityisenä laajempana osana samaa oppikirjaa, mihin muidenkin maiden maantiedon kurssi sisältyy. Tälläkin tavalla käsiteltynä voidaan mainitulle aineelle antaa tarpeellinen laajennus ja sen oppijakson suorittamiseen käyttää riittävä määrä maantiedon tunneista I luokalla. Kertauksessa III taikka IV luokalla olisi sen lisäksi Venäjän maantieto otettava uudistetun ja täydentävän käsittelyn alaiseksi.

Käsitellessään tätä asiaa lopullisesti maaliskuun 6 päivänä 1912 Keisarillinen Senaatti näki hyväksi määrätä että, paitsi niitä Venäjän historian ja maantiedon oppijaksoja, jotka nykyään oppikouluissa

Keisarillisen Senaatin määräykset.

luetaan, Venäjän historiassa on V luokalla luettava erikoisoppijakso, käyttämällä siihen historian opetukseen osoitetusta tuntimäärästä yksi viikkotunti kevätlukukauden aikana, ja Venäjän maantiedossa I luokalla samoin erikoisoppijakso, jota kertauksessa III tai IV luokalla on täydennettävä.

Sen ohessa Keisarillinen Senaatti vielä katsoi tarpeelliseksi huomauttaa, että Venäjän historia ja maantieto yleensä on oppikoulujen sekä alemmilla että ylemmillä asteilla esitettävä siinä laajuudessa ja näiden aineiden opetukseen kiinnitettävä se huomio, joka vastaa niiden tärkeyttä.

**Äidinkielen
asema opetuksessa.**

Pätevyys-
vaatimukset
äidinkielen
opettajan-
virkoja
varten.

Vireillä on ollut myöskin kysymys äidinkielen opettamista varten vaadittavan pätevyyden korottamisesta sekä erityisten tämän aineen opettajanvirkein perustamisesta, vaikkakaan nämä ehdotukset alempain esitetystistä syistä eivät tällä kertaa ole vienneet lopulliseen ratkaisuun.

Ratkaistessansa näet toukokuun 21 päivänä 1909 erästä historian ja ruotsinkielen lehtorinviran täyttämistä koskevaa valitusasiaa Keisarillinen Senaatti katsoi, että kun pitkäaikaisen käytännön mukaisesti äidinkieltä mainittuun lehtorinvirkaan yhdistettynä opetusaineena ei voida katsoa rinnastetuksi toisen opetusaineen, historian, kanssa, jota on pidettävä pääaineena, elokuun 8 päivänä 1872 annetun armollisen koulujärjestyksen 51 §:n pätevyysvaatimusta korkeimmasta arvosanasta filosofian kandidaattitutkinnossa ei voitu mainittua virkaa täytettäessä äidinkieleen nähden sovelluttaa, jonka vuoksi Keisarillinen Senaatti julisti valittajan, huolimatta siitä että hänellä kandidaattitutkinnossa oli ruotsinkielessä ainoastaan arvolause »*approbatur*», päteväksi virkaan.

Kun Keisarillinen Senaatti tämän johdosta katsoi sellaisen muutoksen oppikoulujen opettajanvirkojen täyttämistä koskeviin säännöksiin tarpeelliseksi, että äidinkielen opettamista varten vaadittava pätevyys vastaisi niitä korotettuja vaatimuksia, joita tämän oppiaineen nykyisin yleisesti tunnustettuun suureen merkitykseen nähden oli sen opettajalle asetettava, niin Kirkollisasiain Toimituskunta edellämainittuna päivänä päivätyssä kirjeessä käski Ylihallitusta otta-
maan harkitaksensa, mitä muutoksia sanottuihin säännöksiin edellämainituksessa suhteessa oli tarpeen sekä niistä Keisarilliselle Senaatille tekemään ehdotuksen.

Tämän johdosta ja koska Ylihallitus katsoi että oppikoulujen opettajanvirkojen täyttämistä koskevat säännökset nykyisessäkin muodossaan riittävät äidinkielen opettamista varten vaadittavan pätevyyden tutkimiseen, Ylihallitus toukokuun 21 päivänä 1912 Kirkollisasiain Toimituskunnan suosiollisen harkinnan varaan jätti, olisiko syytä tällä erää ryhtyä mihinkään enempiin toimenpiteisiin asiassa.

Käsitellessään asiaa seuraavan heinäkuun 11 päivänä Keisarillinen Senaatti näki hyväksi sallia, että enemmän toimenpiteet asiassa sillä kertaa saivat raueta.

Ylihallitukselle jätetyssä kirjelmässä olivat filosofiantohtorit Ralf Saxén, Knut Cannelin ja Oskari Mantere Helsingissä tammikuun 9—12 päivinä 1909 pidetyn kotimaisten kielten opettajain kokouksen valtuuttamina pyytäneet Ylihallituksen toimenpidettä siihen, että kaikkiin täysiluokkaisiin oppikouluihin olisi perustettava erityinen äidinkielen opettajanvirka; että, jos koulussa olisi eriasteisia opettajanvirkoja, olisi äidinkielen opettajanvirka luettava korkeimpaan arvoluokkaan, sekä että 5-luokkaisissa kouluissa, tyttökouluissa ja yleensä, milloin äidinkielen tuntimäärä on liian pieni erityistä virkaa muodostamaan, olisi aineita yhdistettäessä mikäli mahdollista äidinkielelle annettava pääaineen asema.

Kysymys erityisistä äidinkielen opettajanvirroista.

Koska kuitenkin tämän kysymyksen lähempi järjestely oli aivan erottamattomassa yhteydessä muiden aineiden järjestelyn kanssa, Ylihallitus, käsitellessään kirjelmää huhtikuun 15 päivänä 1910, päätti ottaa sen lopullisesti käsiteltäväksi koulukomitean antaman, oppilaitosten uusia lukusuunnitelmia koskevan mietinnön yhteydessä.

Muutamat koulujen terveydenhoito-oloja koskevat kysymykset ovat kuluneenkin kolmivuotiskauden aikana olleet käsittelyn alaisina.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo tehty selkoa siitä kirjelmästä, jolla Ylihallitus lokakuun 24 päivänä 1905 pyysi Lääkintöhallituksen toimenpidettä siihen, että oppilaitosten oppilaiden tarpeeksi toimitettaisiin sopiva opas terveydenhoitoa ja ruumiillisten voimain kehittämistä varten. Tämän Ylihallituksen esittämän toivomuksen johdosta Lääkintöhallitus kirjelmässä joulukuun 17 päivältä 1909 huomautti, että kirjakauppaan oli ilmestynyt dosentin, lääketieteen ja kirurgian tohtori Max Oker-Blomin toimittama, terveysopillisia neuvoja sisältävä seinätaulu, kuin myös että Kuopion kau-

Koulujen yleiset terveydenhoito-olot.

punginlääkäri Gustaf Forstén oli julkaissut Terveystenhoitosääntöjä koulunuorisolle. Sitä paitsi oli Lääkintöhallitus, siihen nähden että hygieniset toimenpiteet itse kouluissa ovat mitä suurimmanarvoisia oppilasten terveydelle ja hyvinvoinnille, laatinut erityiset maan koululaitosten puhtaanapitoa ja ilmanvaihtoa koskevat ohjeet sekä ne kirjelmän ohella helmikuun 1 päivästä 1910 Ylihallitukselle toimit-
tanut.

Oheenliittäen muutamia kappaleita näitä ohjeita Ylihallitus kierto-
kirjeessä seuraavan maaliskuun 31 päivästä kehoitti maan oppilaitos-
ten rehtoreja ja tyttökoulujen johtajattaria, kutakin kohdaltansa,
ei ainoastaan valvomaan sitä, että näitä ohjeita kouluhuoneustojen
puhtaanapidosta ja ilmanvaihdosta mikäli mahdollista tarkoin nouda-
tetaan, vaan myöskin pitämään huolta siitä, että, käyttämällä asian-
omaisten oppilaitosten sekalaisten menojen määrärahaa, niihin han-
kitaan tarvittava määrä ennenmainittuja seinätauluja ja terveyden-
hoitosääntöjä, edelliset ripustettaviksi sopiviin paikkoihin kouluhu-
oneustoissa ja jälkimäiset jaettaviksi oppilaitoksen korkeampien luok-
kien oppilaille.

**Koululää-
kärikysy-
mys.**

Viimeisen edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo lähem-
min selosteltu niitä vaiheita, joiden alaisena kysymys koululääkäri-
järjestelmän suunnittelemisesta kouluhimme jo varemmin on ollut.
Sitten on tämä asia ollut myöskin Suomen Eduskunnassa käsi-
teltävänä. Marraskuun 18 päivänä 1909 oli näet Eduskunta tehnyt
alamaisen anomuksen siitä, että Hallitus ryhtyisi toimiin soveliaan
koululääkärijärjestelmän suunnittelemiseksi ja ensi tilassa toimittaisi
Eduskunnalle esityksen kansakoululaitokseen liittyvän koululääkäri-
toiminnan aikaansaamista varten. Käskeyttäen maaliskuun 23 päivänä
1910 päivätyssä lähetepäätöksessä antamaan alamainen lausuntonsa
tästä anomuksesta, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan touko-
kuun 11 päivänä, päätti, viittaamalla kysymyksen varhaisempiin
vaiheisiin ja sen johdosta ennemmin antamiinsa lausuntoihin, kir-
jelmässä lähemmin esittämiensä syiden ja näkökohtain perustuk-
sella alamaisesti esittää:

että puheenalaisen kysymyksen valmistelua varten armossa ase-
tettaisiin viisimiehininen komitea;

että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa armossa määräisi sopivan
henkilön puheenjohtajaksi tähän komiteaan; sekä

että Koulutoimen Ylihallitusta ja Lääkintöhallitusta armossa käs-
kettäisiin kumpaakin tähän komiteaan valitsemaan kaksi jäsentä.

Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeen mukaan maaliskuun 13 päivältä 1912 Keisarillinen Senaatti sittemmin, sanottuna päivänä näki hyväksi asettaa komitean Eduskunnan ehdottamien periaatteiden pohjalla valmistamaan suunnitelman soveliaaksi koulujärjestelmäksi sekä laatimaan ehdotuksen kansakoululaitokseen liittyvän koululääkäritoiminnan aikaansaamista varten, ja kutsuttiin siihen puheenjohtajaksi maanviljelysneuvos Emil af Hällström sekä jäseniksi Yliopiston kouluhygienian dosentti, lääketieteen ja kirurgian tohtori Maximilian Ernst Gustaf Oker-Blom, Pielaveden ja Keiteleen kuntien kunnanlääkäri, lääketieteenlisensiaatti Kaarle Niskanen, Hämeenlinnan piirin kansakouluntarkastaja Kaarlo Kristian Mäkinen ja Haukiputaan pitäjän kansakoulunopettaja Jaakko Jussila.

Myöskin kysymys oppilaiden hampaiden hoidosta on tänä ajanjaksona vireille pantu. Ylihallitukselle jätetyssä kirjelmässä oli näet **Hammas-**
»Skandinaviska Tandläkare-Föreningen» niminen yhdistys kehoittanut **hoito kou-**
Ylihallitusta ryhtymään toimeen hammashoidon aikaansaamiseksi **luissa.**
kaikissa kouluissa ja kaupunkikoulujen hammasklinikkain perustamiseksi. Mikäli tämä kysymys koski Ylihallituksen alkeiskouluosastoa, Ylihallitus, käsitellessään asiaa kesäkuun 30 päivänä 1909, päätti lähettää edellämainitun kirjelmän ynnä sitä seuranneet muut asiakirjat Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa, anoen että tämä asia armossa määrättäisiin käsiteltäväksi vireillä olevan koululääkärikysymyksen yhteydessä.

Mitä erittäin voimistelunopetuksen edistämistä tarkoittaviin toimenpiteisiin tulee, on kuluneelta ajanjaksolta ensinnäkin mainittava, **Voimiste-**
että Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston voimistelulaitos lokakuun **lunopetus.**
19 päivänä 1908 vahvistetun uuden armollisen asetuksen kautta sai **Uusi armol-**
muutetun ja tulevain voimistelunopettajain valmistumiselle tarpeellisen **linen asetus**
seksi havaitun järjestysmuodon. Muutenkin on erinäisiä tähän opetuksen **yliopiston**
koulutukseen kohdistuvia kysymyksiä näinä vuosina pantu vireille. **voimistelu-**
laitokselle.

Niinpä ensinnäkin useat maamme voimistelunopettajat olivat **Voimistelun-**
tehneet alamaisten anomuksen siitä, että Koulutoimen Ylihallitukseen **opetuksen**
määrättäisiin joku ruumiillista kasvatusta täysin ymmärtävä ja siihen **tarkastusta**
käytännöllisesti perehtynyt henkilö, joka tarkastajana valvoisi **koskeva**
voimistelun kehitystä maassamme. Sittenkuin Keisarillinen Senaatti **anonus.**

marraskuun 18 päivänä 1908 oli käsenyt Ylihallituksen antaa alamaisen lausuntonsa tästä anomuksesta, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan joulukuun 30 päivänä päätti alamaaisuudessa lausua seuraavaa:

Ylihallituksen alamaisen lausunto siitä.

Kysymys koulujen terveyshoidollisten olojen järjestämisestä, jonka alaan voimistelunopetuskin on luettava, on Ylihallituksessa jo vuosia sitten ollut vireillä, ja on Ylihallitus tällä alalla vallitsevien epäkohtien poistamiseksi tehnyt erityisiä ehdotuksia. Tähän nähden pyytää Ylihallitus alamaisesti viitata Lääkintöhallituksen kenraalitirehtöörin tekemän ehdotuksen johdosta 25 p:nä lokakuuta 1904 mainitulle Hallitukselle antamaansa lausuntoon, joka koski koululääkärien asettamista ja oppikoulujen yleistä hygienistä valvontaa ja joka liitteenä seurasi Ylihallituksen Teidän Keisarillisen Majesteettinne Suomen Senaatille samasta asiasta osoitettua kirjelmää 14 p:ltä joulukuuta 1904. Nämä toimenpiteet eivät ole vielä, mikäli Ylihallituksen tiedossa on, johtaneet käytöllisiin tuloksiin, mutta riippumatta siitä, tuleeko maamme oppilaitoksiin koululääkäreitä asetettaviksi vai eikö, on voimistelunopetusta ja samalla oppilaitosten terveyshoidollista tilaa sekä koulunuorison ruumiillista kehitystä valvovan lääkeopillisesti ja kasvatusopillisesti sivistyneen ammattimiehen asettaminen Koulutoimen Ylihallitukseen kipeän tarpeen vaatima. Voimistelunopetus maamme kouluissa, jonka varassa monilukuisen koulunuorisomme terveyshoidolliset olot tätä nykyä melkein yksinomaan ovat, on, niinkuin voimistelunopettajat anomuksessaan itse myöntävät, vailla yhtenäistä suunnitelmaa, osaksi siitäkin syystä että tämä opetus Ylihallituksen puolelta vakinaisen asiantuntevan tarkastajan puutteessa on tähän saakka ollut ainoastaan tilapäisen ja joka tapauksessa aivan vaillinaisen valvonnan alaisena.

Mitä ehdotetun virkailijan asemaan Koulutoimen Ylihallituksessa tulee, olisi hänelle suotava puhe- ja äänivalta esiintyvissä voimistelunopetusta ja koulujen terveyshoidollista tilaa koskevissa kysymyksissä. Ja jotta sanottuun toimeen saataisiin niin kykenevä henkilö kuin asian tärkeys vaatii, on Ylihallituksen mielestä välttämätöntä, että puheenalaisen virkailijan palkkaedut asetetaan sellaisiksi, että ne eivät ole haittana täysin pätevien henkilöiden pyrkimiselle tähän virkaan ja tekevät mahdolliseksi viran vastaiselle haltijalle käyttää kaiken aikansa virkatehtäviensä suorittamiseen.

Ylläsanotun nojalla saa Ylihallitus alamaisesti ehdottaa:

että Koulutoimen Ylihallitukseen asetettaisiin koulujen terveysolojen ja voimistelunopetuksen valvomista varten erityinen tarkastaja, jolla mainittua ainetta ja oppilaitosten terveyshoidollista tilaa koskevissa kysymyksissä olisi puhe- ja äänivalta Ylihallituksessa; sekä

että pätevyysehtona mainitulle virkailijalle säädettäisiin lääketieteenlisensiaatin ja kasvatusopin tutkinnon suorittaminen sekä tarpeellinen pätevyys voimistelussa.

Tämän jälkeen olivat myöskin leskirouva Elin Kallio ynnä useat muut voimistelunopettajattaret, saatuaan tiedon Ylihallituksen edelläkerrotusta alamaisestä esityksestä, alamaisuudessa anoneet, että puheenaolevan voimisteluntarkastajan apulaiseksi Ylihallitukseen asetettaisiin myöskin naispuolinen voimistelija. Vaadittuna Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä helmikuun 6 päivältä 1909 toimittamaan alamainen lausuntonsa tästä hakemuksesta, Ylihallitus saman helmikuun 13 päivänä mielipiteenään lausui, että kysymys naispuolisen tarkastajanapulaisen asettamisesta puheenaolevaan tarkoitukseen oli ennenaikainen, koska Ylihallituksen edellämainittu alamainen esitys itse tarkastajanviran asettamisesta Ylihallitukseen, mikäli Ylihallitukselle oli tunnettua, ei vielä ollut joutunut harkinnan ja ratkaisun alaiseksi. Tähän nähden ja koska Ylihallitus, siinä tapauksessa että ehdotettu tarkastajanvirka Ylihallitukseen asetettaisiin, saattaisi ainakin ensi aluksi ja kunnes lähempää kokemusta saavutettaisiin, usein mainitun tarkastajan apuna tarpeen vaatiessa käyttää asiantuntijaa siinä järjestyksessä kuin Ylihallitukselle lokakuun 18 päivänä 1898 annettu armollinen ohjesääntö 12 §:n 6:nnessä kohdassa säättää, Ylihallitus päätti armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota puheenaoleva anomus sillä kertaa ansaitsisi.

Naispuolista voimistelun-tarkastajan apulaista anottu.

Samaan suuntaan kävi Ylihallituksen lausunto myöskin sen alamaisten anomuksen johdosta, jonka opettajatar Ida Nyström ynnä muut myöhemmin tekivät, että Koulutoimen Ylihallitukseen kouluhygienian tarkastajaksi otettavan lääkärin apulaiseksi määrättäisiin ainakin yksi naisvoimistelunopettaja, tahi että, jos ehdotettuun tarkastajan toimeen ei tulisi otettavaksi lääkäriä vaan joku miesvoimistelunopettaja, myöskin ainakin yksi naisvoimistelun tarkastajanvirka asetettaisiin kaikin puolin samanlaisilla oikeuksilla ja velvollisuuksilla valvomaan tietopuolista ja käytännöllistä naisvoimistelunopetusta maamme kouluissa. Antaessaan alamaisten lausuntonsa tästä anomuksesta kesäkuun 23 päivänä 1909 Ylihallitus, viitaten edellämainittuun alamaiseen kirjelmäänsä helmikuun 13 päivältä, päätti Keisarillisen Majesteetin harkintaan jättää, eikö puheenaolevaa anomusta liian aikaiseen herätettynä voitane tällä kertaa jättää huomioon ottamatta.

Edelleen olivat lehtori Ivar Edvard Wilschman ynnä muutamat muut voimistelunopettajat Suomen voimistelunopettajain kokouksessa asetettuna valiokuntana Ylihallitukselle jätetyssä kirjelmässä anoneet, että siksi kunnes kouluhygienian ylitarkastajanvirka Ylihalli-

Voimistelunopettajain uudistettu anomus.

tukseen olisi perustettu, joku kokenut ammattimies kiireimmiten määrättäisiin Ylihallitukseen valvomaan voimistelunopetuksen etuja. Käsitellessään asiaa huhtikuun 7 päivänä 1911 ei Ylihallitus kuitenkaan katsonut syytä olevan sillä erää ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin puheenaolevan hakemuksen johdosta.

Kysymys koulujen terveysolojen ja voimistelunopetuksen tarkastajanviran asettamisesta ei vielä ole lopullisesti ratkaistu.

Komiteaa
anottu laati-
maan voimis-
telun kurssi-
kirjaa.

Useiden maamme voimistelunopettajain valtuuttamina olivat lehtori Ivar Edvard Wilskman ynnä muut esittämillään syillä Ylihallitukselle jättämässään kirjelmässä marraskuun 12 päivästä 1908 anoneet, muun muassa, että yhtenäisyyden saavuttamiseksi voimistelun opetuksessa asetettaisiin erityinen komitea laatimaan voimistelun kurssikirjaa. Käsitellessään tätä anomusta tammikuun 26 päivänä 1909 Ylihallitus päätti Keisarilliselle Senaatille tehdä näin kuuluvan alamisen esityksen:

Ylihallituk-
sen alamai-
nen lausunto
siitä.

Niinkuin Ylihallitus viime joulukuun 30 p:nä päivätyssä alamaissessa kirjelmässään, joka koski erityisen tarkastajan asettamista Ylihallitukseen voimistelunopetuksen ja koulujen terveyshoidollisten olojen silmälläpitoa varten, on esille tuonut ja voimistelunopettajatkin anomuksessaan lausuvat, on mainittu opetus varsinkin siinä käytettyihin liikkeisiin ja likeyhdistyksiin nähden eri oppilaitoksissa tarpeellista yhtenäisyyttä vailla, joten ei ole olemassa täysiä takeita sen tarkoituksenmukaisuudesta terveyshoidollisessa suhteessa. Tämä epäkohta, joka oppilasten terveydelle saat-
taa käydä hyvinkin arveluttavaksi, ei liene muulla tavoin poistettavissa kuin että nämä liikkeet asiantuntijain kautta saadaan oppilasten eri kehitystasojen mukaan tarkoin määrätyiksi ja koko voimistelunopetus kouluissamme yhtenäisesti ja säännöllisesti järjestetyksi, jota varten jonkunlainen asiantuntijain toimella aikaansaattava kurssikirja Ylihallituksenkin mielestä olisi tarpeen vaatima. Kun voimistelu oleellisesti eroaa koulun muista opetusaineista, joissa eri luokkien oppikurssien ja ennätysten ehdottaminen on jätetty yleisen koulukomitean tehtäväksi, olisi asian jouduttamiseksi sopivinta, että puheenalaisen kurssikirjan laatiminen annettaisiin erityisille asiantuntijoille, joiden lukumäärän Ylihallitus ehdottaa viideksi, ja olisi tämä komitea Ylihallituksen mielestä kokoonpantava siten, että siinä olisi tähän alaan täysin perehtynyt lääkäri sekä kaksi lyseon ja kaksi tyttökoulun voimistelunopettajaa.

Samalla kun Ylihallitus siten yleensä kannattaa voimistelunopettajain ehdotusta, että voimistelunopetuksen järjestämistä varten erityinen komitea olisi asetettava, pyytää Ylihallitus, siinä tapauksessa että tähän ehdotukseen armossa suostutaan, myöhemmin alamaaisesti saada ehdottaa puheenalaiseen komiteaan jäsenet.

Tähän Ylihallituksen esitykseen Keisarillinen Senaatti seuraavan helmikuun 24 päivänä näki hyväksi suostua sekä käski samalla Ylihallitusta tekemään ehdotuksen jäsenistä puheenalaiseen komiteaan. Sittenkuin Ylihallitus seuraavan maaliskuun 27 päivänä oli alamaisuudessa ehdottanut, että komiteaan kutsuttaisiin: puheenjohtajaksi lääketieteen ja kirurgian tohtori Axel F. Hellstén sekä jäseniksi Helsingin suomalaisen normaalilyseon voimistelun kollega, lehtori Ivar Edvard Wilskman, Tampereen suomalaisen realilyseon voimistelun kollega Johan Ludvig Nordin, Helsingin vanhan suomalaisen tyttökoulun voimistelun opettajatar Elin Oihonna Kallio ja Helsingin uuden ruotsalaisen yhteiskoulun saman aineen opettajatar Elli Björkstén, Keisarillinen Senaatti seuraavan huhtikuun 14 päivänä määräsi ehdotetut henkilöt sanottuun komiteaan.

Komitean
asettaminen.

Komitean laadittua voimistelun kurssikirjaehdotuksensa lyseoita varten I, Ylihallitus tammikuun 23 päivänä 1912 päätti kiertokirjeen ohessa kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien sekä yleisten että yksityisten alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen rehtoreille ja johtajattarille lähettää, asianomaiselle voimistelunopettajalle tai -opettajattarelle annettavaksi, kappaleen sanottua ehdotusta.

Kurssikirja
laadittu.

Paitsi voimistelun kurssikirjan laatimista olivat edellämainitut voimistelunopettajat samassa Ylihallitukselle jättämässään hakemuksessa esiintuomillaan syillä pyytäneet Ylihallituksen toimenpidettä myöskin siihen, että maan alkeisoppilaitoksissa ja tyttökouluissa voimistelun arvosana määrättäisiin otettavaksi oppilasten yleisen edistyksen keski-arvoon. Kehoitettuaan maan alkeisoppilaitosten rehtoreita ja tyttökoulujen johtajattaria, asianomaista opettajakuntaa kuulusteltuansa, Ylihallitukseen toimittamaan lausunnon tästä seikasta kuin myöskin siitä, olisiko samaa menettelytapaa muiden harjoitusaineiden suhteen noudatettava edistyksen arvosanaa määrättäessä, Ylihallitus joulukuun 29 päivänä 1909 tuli seuraavaan päätökseen:

Voimistelun
arvosanaa
anottu yleisen
edistyk-
sen keski-
arvoon otet-
tavaksi.

Tosin kyllä useimmat opettajakunnat, tai ainakin niiden enemmistöt ovat antamissaan lausunnoissa puoltaneet harjoitusaineiden arvosanain ottamista todistusten keskiarvoon. Mutta toiselta puolen käy näistä lausunnoista myöskin ilmi, että mielipiteet tässä kysymyksessä eivät vielä ole päässeet likimainkaan vakaantumaa. Tähän nähden ja koska nykyistenkään säädösten mukaan ei mikään estä opettajakuntaa, jos niin haluavat, ottamasta harjoitusaineiden arvo-

Ylihallituk-
sen päätös.

sanoja huomioon keskiarvoja laskettaessa, ei Ylihallituksen mielestä vielä tällä hetkellä ole pätevää syytä antaa nimenomaisia määräyksiä tässä kohden, vaan on toistaiseksi menettelytapa jätettävä riippuvaksi opettajakuntain vapaasta harkinnasta kussakin eri oppilaitoksessa.

Voimistelun-
opettajain
käytöllisten
kokeiden ar-
vostele-
minen.

Syyskuun 13 päivänä 1894 annetun armollisen julistuksen mukaan on käytöllisten opettajanäytteiden suorittamisessa m. m. maan alkeisoppilaitosten voimistelun kollegan- ja opettajanvirkoja varten noudatettava mitä tällaisista näytteistä on säädetty 10 päivänä heinäkuuta 1873 annetun armollisen asetuksen 9 §:ssä, kuitenkin niin että molempien normaalilyseoiden voimistelunopettajien tulee ottaa osaa näytteiden arvosteleamiseen. Koska kuitenkin 12 päivänä tammi-kuuta 1906 päivätyn armollisen asetuksen mukaisesti maan normaali-lyseoihin oli perustettu realiosastot, joiden vuosirahasääntöihin oli otettu vakinaisten voimistelun kollegain palkkaedut ja niiden järjes-täminen jo edistynyt niin pitkälle, että suomalaisessa normaalilyseossa puheenalainen kolleganvirka lukuvuoden 1908—1909 alusta oli vakinai-sesti täytetty, oli tämän oppilaitoksen rehtori, teologiantohtori Paavo Virkkunen Ylihallitukselle osoittamassaan kirjeessä marraskuun 5 päivästä 1908 sanotussa lyseossa suoritettaviin voimistelun kokeisiin nähden kysynyt, oliko lyseon voimistelunopettajien niiden arvostele-misessä vuoroteltava, vai kuuluiko tämä tehtävä, kuten rehtorin mie-lestä olisi sopivinta, ainoastaan virassa vanhemmalle kollegalle.

Tämän johdosta ja koska eri normaalilyseoissa suoritettavien käytöllisten kokeiden toimeenpanemisessa ja arvostelemissa nouda-tettavaan johdonmukaisuuteen ja yhtäläiseen arvostelutapaan Ylihalli-tuksen mielestä ei soveltunut, että voimistelunopettajat vuoroon oli-sivat näitä kokeita arvostelemassa, ja kun samasta syystä näytti yhtä vähän suotavalta, että toisessa normaalilyseossa suoritettavien ko-keiden arvostelemisesta tämän aineen opettajat toisessa lyseossa syr-jäytettäisiin, jossa tapauksessa kummankin normaalilyseon molemmat voimistelunopettajat tulisivat ottamaan osaa näiden kokeiden arvos-telemiseen ainoastaan omassa lyseossaan, Ylihallitus joulukuun 11 päi-vänä 1908 katsoi asiakseen armolliseen harkintaan alamaisesti esittää, että suomalaisessa normaalilyseossa ainoastaan virassaan vanhemman voimistelun kollegan tulisi ottaa osaa tässä lyseossa suoritettavien puheenalaisen aineen käytöllisten opettajanäytteiden toimeenpanemi-seen ja arvosteleamiseen, kuitenkin siten, että milloin hän oli estetty, nuorempi kollega saisi astua hänen sijaansa; sekä että, kun ruotsa-

laiseen normaalilyseoon määrättäisiin toinen vakinainen voimistelun kollega, samaa menettelytapaa voimistelussa suoritettavien käytöllisten opettajanäytteiden suhteen tässäkin normaalilyseossa noudatettaisiin.

Tämän Ylihallituksen esityksen Keisarillinen Senaatti tammikuun 12 päivänä 1909 hyväksyi.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo mainittu, että Keisarillinen Senaatti useain piirustuksenopettajain anomuksesta ja Ylihallituksen tätä anomusta kannatettua tammikuun 23 päivänä 1908 näki hyväksi asettaa komitean tekemään ehdotusta alkeisoppilaitoksissa ja tyttökouluissa annettavan piirustuksenopetuksen uudestaan järjestämisestä ja vastaisten piirustuksenopettajain tietopuolisesta ja käytöllisestä valmistuksesta sekä ehdottamaan myöskin ne kelpoisuusehdot, jotka mainitun aineen opettajanvirkoja varten puheenalaisissa oppilaitoksissa olisivat säädettävät. Sittenkuin näin asetetun komitean mietintö oli valmistunut, käskettiin Ylihallitusta Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeessä kesäkuun 22 päivältä 1909 antamaan alamainen lausuntonsa tästä mietinnöstä, josta sittemmin myöskin Keisarillinen Aleksanterin-Yliopisto oli ajatuksensa esittänyt. Käsitellessään asiaa tammikuun 11 päivänä 1910 Ylihallitus päätti Keisarilliseen Senaattiin lähettää seuraavan alamaisen lausunnon:

Piirustuksenopetuksen uudestaan järjestäminen.

Yhtyen siihen käsitykseen piirustuksenopetuksen merkityksestä ja Ylihallituksen sekä käytöllisessä että kasvatusopillisessa suhteessa tuottamasta hyödystä, joka on ollut lähtökohtana komitean asiassa tekemille uudistusehdotuksille, on Ylihallitus, tarkastettuaan näitä ehdotuksia, kuitenkin pakotettu lausumaan, että komitea ehdottaessaan toimenpiteitä piirustuksenopetuksen parantamiseksi ei ole kiinnittänyt riittävää huomiota siihen, mikä oppikoulun muiden opetusaineiden kannalta on katsottava mahdolliseksi. Tämä seikka johtunee ainakin osaksi siitä, että komiteassa on ollut määräävänä yksinomaan ammattitaito ja -käsitys, mutta ei laisinkaan oppikouluolojen ja muiden opetusaineiden tarpeiden yleistä tuntemusta. Mihin yksipuolisuuteen komitea on joutunut, harrastaessaan piirustuksenopetuksen tarpeellista parantamista, näkyy esim. siitä, että komitea mietintönsä sivulla 31 näyttää piirustuksenopetukselle haitallisenä paheksuvan sitäkin, että kaunokirjoituksen- ja piirustuksenopetus edelleen on ehdotettu yhdistettäväksi saman opettajan opetusvelvollisuuteen. Jokaiselle kouluolojen tuntijalle pitäisi kuitenkin olla selvä, että kaunokirjoituksenopetus, joka sille osoitetun pienen tuntimäärän vuoksi välttämättömästi on yhdistettävä jonkun toisen aineen opetukseen, laatuunsa nähden ei sovellu minkään koulun opetusaineen yhteyteen niin

Ylihallituksen alamaisen lausunto.

hyvin kuin piirustuksen. Millä tavalla opetus näissä kahdessa aineessa on tarkoituksenmukaisimmin järjestettävä, on toinen kysymys, joka täytyy jäädä asianomaisen opettajan ratkaistavaksi.

Komitean (mietinnön sivuilla 36—37) esittämästä 10:stä ponsilauselmasta viisi ensimmäistä tarkoittavat kaikki piirustuksen tunti-tiluvun lisäämistä ja sen aseman yleistä parantamista erilaatuissa oppilaitoksissa. Niin suotavaa kuin onkin, että tälle opetukselle annetaan enemmän tilaa alkeisoppilaitosten lukusuunnitelmissa, on kuitenkin ilmeistä, ettei se voi tapahtua siinä laajuudessa kuin komitea on ajatellut. Klassillisissakin lyseoissa, joiden lukusuunnitelmassa piirustuksella tätä nykyä ei ole mitään sijaa, komitea vaatii tälle aineelle 14 viikkotuntia, ja muissa oppilaitoksissa vähintään kaksi tuntia luokkaa kohti. Kaikki 14 tuntia klassillisissa lyseoissa ja ne lisätunnit muissa oppilaitoksissa, mitä piirustus täten tulisi saamaan, olisivat tietysti vähennettävät koulun muilta opetusaineilta, joille annettu nykyinenkin tuntimäärä on yleensä katsottava niukantaiseksi. Piirustuksenopetuksen järjestäminen komitean ehdottamalla tavalla vaatisi siten melkoisessa määrässä koko sen aseman muuttamista, mikä eri opetusaineilla oppikoulun ohjelmassa tätä nykyä on. Tämä jo osoittaa, että komitean ehdotus meidän nykyisissä oppikouluoloissamme ei ole mahdollinen kokonaisuudessaan toteuttaa. Mutta vaikka piirustukselle oppikoulun lukusuunnitelmissa ei voidakaan antaa sitä sijaa, minkä komitea sille ehdottaa, katsoo Ylihallituskin kuitenkin tarpeelliseksi ja ajan vaatimusten mukaiseksi, että tämän aineen opetus maan kouluissa yleensä parannetaan ja että se myöskin klassillisissa lyseoissa saa tilaa. Kuinka laaja tämä tila tulee olemaan sekä missä määrin piirustukselle yleensä voidaan oppikoulun ohjelmassa antaa nykyistä edullisempi asema, on jätettävä riippuvaksi erilaatuisten oppilaitosten opetussuunnitelmien vastaisesta uudistuksesta.

Mietinnön 6:nnessä piirustuksenopetuksen uudestaanjärjestämistä koskevassa ponsilauselmassa esitetty ehdotus, että piirustuksen arvosana olisi otettava lukuun »edistuksen keskiarvossa» sekä että se vaikuttaisi oppilaan siirtämiseen ylemmälle luokalle, ei Ylihallituksen mielestä anna aihetta mihinkään erityiseen toimenpiteeseen, sillä tämän kysymyksen ratkaisu riippuu siitä, mikä merkitys yleensä koulun niin sanotuille harjoitusaineille puheenalaisissa suhteissa on annettava. Viimeksimainittu kysymys on hiljakkoin ollut maan opettajiston pohdittavana, ja näyttävät ne eri suuntiin käyvät mielipiteet, joita opettajakuntien asiassa antamat lausunnot sisältävät, osoittavan että mikään yleisempi tämän asian järjestely ei tätä nykyä ole pakottavan tarpeen vaatima.

Piirustuksenopetuksessa noudatettavien oppikurssien ehdotus, jota komitea 7:nnessä ponsilauselmassaan esittää vahvistettavaksi, on luonnollisesti laadittu sillä edellytyksellä, että piirustuksen tuntimäärä kullakin luokalla tulee määräytyä komitean ehdotuksen mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan, niinkuin jo edellisessä on huomautettu, Ylihallituksen mielestä ole toteutettavissa. Kun piirustukselle vastaisissa koulujen lukusuunnitelmissa annettavaa tunti-lukua ei voida tarkemmin määrätä, on

kysymys oppikurssienkin vahvistamisesta tässä aineessa liian aikaisin nostettu. Tässä käsityksessä Ylihallitusta on yhä enemmän vakaannuttanut komitean kurssiehdotuksensa loppuun liittämä huomautus, että »kun oppikurssien jako vuotta ja luokkaa kohti olennaisesti riippuu oppilaiden suuremmasta tai pienemmästä kehitysmäärästä, on se epäilemättä oleva eri kouluissa erilainen, ja tulee sentähden opettajan itsensä järjestää vuosikurssit», pysyttämällä se opetuksen järjestys, minkä komitea on ehdottanut. Kun eri luokkien ennätyksiä komiteankaan mielestä siten ainakaan tätä nykyä ei voida lainsäädännön kautta eri kouluille määrätä, on kaiketi »opetuksen järjestyskin» jätettävä riippuvaksi opettajan asiantuntemuksesta ja hänen kasvatusopillisesta käsityksestään, jolle komitean laatima ehdotus epäilemättä on oleva tervetulleena apuna.

Komitean muut piirustuksenopetuksen uudestaanjärjestämistä koskevat ehdotukset kajoovat seikkoihin, jotka nykyisissä säädöksissään ovat riittävästi huomioon otetut. Niinpä Ylihallitus 18 p:nä lokakuuta 1898 annetun armollisen ohjesääntönsä 12 §:n 6:n kohdan nojalla voi, milloin se tarpeelliseksi havaitaan, piirustuksen- samoin kuin laulun- ja voimistelunopetuksen tarkastusta ja arvostelemista varten käyttää asiantuntevien henkilöiden apua. Mitä taasen piirustussalien sijoitukseen ja sisustukseen tulee, niin opettajakunnilla ja erittäin asianomaisilla piirustuksenopettajilla on tilaisuus tuoda esille näitä seikkoja koskevia huomautuksiansa ja ehdotuksiansa, kun koulutalojen piirustusehdotukset, niinkuin aina on ollut tavallista, lähetetään asianomaisen opettajakunnan tarkastettaviksi. Missä määrin taas nykyiset oppilaitosten piirustussalit sijoituksensa ja sisustuksensa puolesta kaipaavat uudistuksia ja parannuksia, jää luonnollisesti jokaisessa eri tapauksessa erityisen harkinnan varaan. Piirustuksenopetuksessa tarvittaviin malleihin ja muihin opetusvälineisiin nähden taas on noudatettava mitä opetusvälineistä yleensä on säädetty.

Piirustuksenopettajien ja -opettajattarien valmistukseen nähden Ylihallitus pyytää kannattaa komitean ehdotusta, että tätä tarkoitusta varten perustettaisiin erityinen laitos, jossa mainittuun toimeen aikovat voisivat saada lopullisen ammattipätevyytensä. Komitea on luullut tämän laitoksen sopivimmin voitavan järjestää yliopiston yhteyteen ja asettaa sen hallinnon alaiseksi, jota vastoin yliopiston Konsistori komitean mietinnöstä antamassaan lausunnossa ehdottaa, että laitos tosin aluksi toimisi yliopiston huoneustossa, mutta että se muuten, erityisen johtokunnan hoitamana, olisi asetettava Koulutoimen Ylihallituksen alaiseksi. Tämän ehdotuksensa Konsistori perustelee sillä, että normaalilyseot ja jatko-opistot, jotka niinkään valmistavat opettajia maamme kouluihin, myöskin ovat Ylihallituksen alaisia. Tätä syytä ei kuitenkaan voi pitää riittävänä puheenalaisen laitoksen asettamiselle Ylihallituksen hallinnon alaiseksi, sillä ehdotettu piirustuksenopettajien valmistuslaitos on laadultaan kerrassaan toisenlainen kuin ne oppilaitokset, joihin Konsistori viittaa. Siihen nähden, että Ylihallituksessa, sellaisena kuin se on kokoonpanttu, ei ole eikä kaiketi vastaisuudessakaan tule ainakaan pysyväisesti olemaan sitä asiantuntemusta, mitä tällaisen laitoksen hallinto edellyttää, katsoo Ylihallitus, että piirustuksenopetus, mikäli se tarkoittaa opettajainkin

valmistusta, kokonaisuudessaan, sekä tämän opetuksen johtoon että siihen tarvittaviin opettajavoimiin nähden, järjestetään yliopistoon, jossa ennestään on tähän alaan kuuluva opettajanvirka. Puheenalaisen laitoksen järjestäminen yliopiston yhteyteen pitäisi olla sitä helpompi, kun oppikurssi siinä on ajateltu vaan yksivuotiseksi ja se voitaisiin saada aikaan, niinkuin komiteakin ehdottaa, jonkun lisävoiman hankkimalla yliopiston nykyiseen piirustussaliin. On vaikeata käsittää, missä suhteessa tämä järjestely tulisi tuottamaan suurempia hankaluuksia kuin voimistelun sijoittaminen yliopistoon ja nykyjään voimassa oleva määräys, jonka mukaan laulunopettajan pätevyyden vahvistaminen on jätetty yliopiston asiaksi.

Mitä perustettavan laitoksen opettajain lukumäärään tulee, katsoo Ylihallitus Yliopiston Konsistorin ehdotusta siinä suhteessa yleensä huomioon otettavaksi. Komitean ehdottama mallikoulu, jossa piirustuksenopettajiksi aikovat jo laitoksessa opiskellessaan voisivat saada käytöllistä harjoitusta vastaiseen opettajatoimeensa, tuottaisi epäilemättä paljon hyötyä, mutta sen ohessa olisi mainittuun toimeen pyrkijöiltä ennen käytöllisten opettajanäytteiden suorittamista välttämättömästi vaadittava jonkun verran opetuksen kuuntelua normaalilyseossa tahi jatko-opistossa. Kun tämä kuuntelu-aika täytyy asettaa puheenalaisten opettajiksi pyrkijöiden varsinaisten ammattiopintojen ulkopuolelle ja se siten tulisi lisäämään heidän opintoaikaansa, olisi se Ylihallituksen mielestä rajoitettava yhteen kuukauteen.

Komitea on ehdottanut, että laitokseen pyrkijöiltä, paitsi tarpeellista ammattiopiskelua, yleisinä opintoina vaadittaisiin ylioppilastutkinto tai kahden vuoden opiskelu jatko-opistossa taikka niitä vastaavat tiedot. Kun kuitenkin kokemuksin lienee riittävästi osoittanut, että saavutettu eteväkin taito tällä alalla ei riipu laajoista yleisistä opinnoista, on Ylihallitus sitä mieltä, että keskikoulun tai tyttökoulun oppimäärän suorittaminen tässä suhteessa olisi katsottava riittäväksi.

Piirustuksenopettajien aseman ja etujen parantamiseksi tekee komitea ylimalkaisia ehdotuksia, joiden tarkoitus on yleensä hyväksyttävä. Varsin kohtuullista on, että näillekin opettajille suodaan täysioikeudellinen jäsenyys opettajakunnissa.

Piirustuksenopettajain palkkaetujen johdosta lausuu komitea vaan sen ylimalkaisen toivomuksen, että niitä korotettuihin kelpoisuusvaatimuksiin katsoen olisi parannettava. Kun, kuten edellä on osoitettu, tätä nykyä ei ole mahdollista lähemmin määritellä näiden opettajain vastaista opetusvelvollisuutta, ei ole myöskään olemassa sellaista pohjaa, jonka perustuksella voitaisiin käydä suunnittelemaan heidän vastaista, varsinaista kantapalkkaansa. Sitä vastoin katsoo Ylihallitus ei ainoastaan mahdolliseksi vaan myöskin tarpeelliseksi, että, asiain nykykannallakin ollen, ne yleiset perusteet määritellään, joiden mukaan piirustuksenopettajain palkkio olisi vastaisuudessa laskettava. Ottaen huomioon ne parannetut palkkaedut, joita alkeiskoulujen varsinaisille opettajille on ehdotettu, ja pitäen samalla silmällä tätä nykyä kouluissamme käytännössä olevaa n. s. ylituntien maksuperustetta, katsoo Ylihallitus kohtuulliseksi, että

piirustuksen- ja kaunokirjoituksenopettajain palkkio olisi laskettava samojen perusteiden mukaan, nim. miespuolisten 140 ja naispuolisten 120 markan mukaan jokaisesta virkaan kuuluvasta viikkotunnista. Täten nousisi miespuolisten opettajain vuosipalkkio realilyseoissa, joissa nykyään on piirustusta ja kaunokirjoitusta yhteensä 13 viikkotuntia, tasaisessa summassa 1,800 ja naispuolisten 1,500 markkaan, jonka lisäksi pääkaupungin realilyseoissa palveleville opettajille olisi kalliimpien elantokustannusten korvaamiseksi laskettava 200 markan lisäpalkkio, sekä normaali-lyseoissa toimiville opettajille, korvauksena käytöllisten opettajakokeitten arvostelemisesta, sitä paitsi vielä 200 markan lisäys. Näinmuodoin tulisi piirustuksenopettajain palkkaus maaseudun realilyseoissa, joissa se nykyään tekee 1,400 markkaa, miespuolisille opettajille kyllä melkoisesti nousemaan, mutta täten tapahtuisi vaan kohtuulliseksi katsottava palkka-etujen tasointi maaseudun ja pääkaupungin opettajain välillä, joilla molemmilla on aivan sama opetusvelvollisuus. Pääkaupungin realilyseoiden piirustuksen- ja kaunokirjoituksen opettajain palkkiot pysyisivät nimittäin tämän laskuperusteen mukaan nykyisellään (2,000 markassa). Viisi-luokkaisissa alkeiskouluissa ja tyttökouluissa taas tulisivat puheenaolevoin opettajain palkkaedut tämän laskuperusteen mukaan ja nykyisen opetusvelvollisuuden pohjalla nousemaan, miespuolisille 1,400 ja naispuolisille 1,200 markkaan. Kun nykyinen palkkio edellisissä kouluissa on 1,200 ja jälkimäisissä 1,000 markkaa, on tämä lisäys Ylihallituksen mielestä hyvin kohtuullinen ja yhä kalliimmiksi käyneiden elantokustannusten vaatima. Sen ohessa olisi kaikille piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajille edelleenkin myönnettävä oikeus 20 % palkkionkorotukseen 5 ja 10 vuoden nuhteettomasta palveluksesta.

Puheenaolevien opettajien eläkeoikeuksiin nähden katsoo Ylihallitus puolestaan kohtuulliseksi ja ajan vaatimusten mukaiseksi, että piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajatkin olisivat tässä kohden turvattavat ja asetettavat samaan asemaan kuin muut opettajat. Mutta koska tämä kysymys olisi sopivammin käsiteltävä samassa yhteydessä kuin muidenkin n. s. harjoitusaineiden opettajain eläkekysymys, olisi se Ylihallituksen mielestä jätettävä sanotusta käsittelystä toistaiseksi riippumaan.

Mitä vihdoin tulee komitean ehdotukseen, että valtion kustannuksella olisi valmistettava alkeisoppilaitosten piirustuksenopetuksen käsikirja, niin on Ylihallitus sitä mieltä, että semmoisen käsikirjan laatiminen sopivimmin olisi jätettävä yksityisen yritteliäisyyden varaan, mutta katsoo Ylihallitus suotavaksi, että puheenalaisesta käsikirjasta Koulujärjestyksen 81 §:n mukaisesti myönnettäisiin sopiva tekijäpalkkio.

Ylläsanotun nojalla saa Ylihallitus alamaisesti ehdottaa:

että piirustuksenopetukselle olisi oppikoulun ohjelmassa yleensä annettava nykyistä edullisempi asema, jonka tarkempi määrääminen kuitenkin on jätettävä riippuvaksi erilaatuisten oppilaitosten lukusuunnitelmien vastaisesta uudistuksesta;

että piirustuksenopettajain ja -opettajattarien valmistusta varten Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon perustetaan erityinen laitos, joka asetetaan Yliopiston hallinnon alaiseksi;

että pääsyvaatimuksena tähän laitokseen, paitsi tarpeellista ammatti- valmistusta, vaaditaan keskikoulun eli lyseon viiden alimman luokan tahi tyttökoulun oppimäärän suorittaminen;

että piirustuksen opettajanviran saamiseen valtion oppilaitoksissa vaaditaan, paitsi täydellisen oppikurssin suorittamista Yliopiston piirustuksenopettajain valmistuslaitoksessa, kasvatusopin tutkinnon suorittaminen sekä opetuksen seuraaminen yhden kuukauden aikana normaalilyseossa taikka Helsingin jatko-opistossa ja mainituissa oppilaitoksissa annetut käytölliset opettajanäytteet;

että piirustuksenopettajille ja -opettajattarille suodaan täysioikeudellinen jäsenyys oppilaitosten opettajakunnissa;

että piirustuksenopettajain palkkio olisi laskettava, miespuolisten 140 ja naispuolisten 120 markan mukaan heidän virkaansa kuuluvasta viikkotunnilta, joten näiden opettajain palkkiot nykyisen tuntimäärän pohjalla tulisivat tasaisissa summissa olemaan: realilyseoissa miespuolisten opettajain 1,800, naispuolisten 1,500 markkaa; alkeis- ja tyttökouluissa miespuolisten opettajain 1,400 ja naispuolisten 1,200 markkaa;

että Helsingin realilyseoiden piirustuksenopettajat edellämämainitun palkkion lisäksi nauttivat 200 ja normaalilyseoiden piirustuksenopettajat 400 markan lisäystä; sekä

että piirustuksenopettajille ja -opettajattarille edelleen säilytetään oikeus 5 ja 10 vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen 20 % heidän palkkiostaan vastaavaan palkkionkorotukseen.

Tämä samoin kuin seuraavakin kysymys on vielä lopullisesti ratkaisematta.

Harjoitusai- Helsingissä pidetyn maan alkeisoppilaitosten harjoitusaineiden neet ja nii- opettajain yleisen kokouksen valtuuttamina olivat Helsingin vanhan **den opetta-** suomalaisen tyttökoulun voimistelunopettajatar Elin Oihonna Kallio **janvirat.** ynnä muut alamaisuudessa anoneet:

että maan koulujen opetussuunnitelmassa harjoitusaineille on suotava samanarvoinen sija kuin muillekin oppiaineille;

että, mikäli niin ei vielä ole tapahtunut, säännökset näiden aineiden opettajain kelpoisuudesta virkoihinsa ovat tarkemmin määriteltävät samalla kuin kelpoisuusvaatimukset ovat kovennettavat, minkä ohessa puheenalaisen opettajiston valmistamisesta toimeensa on tarkoituksenmukaisilla keinoilla huolehdittava; kuin myöskin

että harjoitusaineiden opettajanvirat ovat asetettavat vakinaiselle palkalle ja niiden haltijoille myönnettävä oikeus palkankorotuksiin ja eläkkeeseen, jota paitsi heidät oikeutetaan yhtäaikaan pitämään kahta tai useampia tällaisia virkoja.

Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä kesäkuun 7 päivältä 1910 käskettynä antamaan alamainen lausuntonsa tästä anomuksesta Ylihallitus tammikuun 27 päivänä 1911 päätti esiintuoda seuraavaa:

Mitä hakijain anomuksessaan esittämään ensimmäiseen kohtaan eli harjoitusaineille suotavaan sijaan koulujen opetussuunnitelmassa tulee, niin täytyy sen jäädä riippuvaksi eri opetusaineiden vastaisesta yleisestä järjestelystä, josta erilaisia ehdotuksia on tehty.

Ylihallituksen
alamai-
nen lau-
sunto.

Hakijain anomuksen toiseen kohtaan sisältyvät ehdotukset, jotka koskevat harjoitusaineiden opettajain nykyistä kelpoisuutta virkoihinsa, heille asetettujen kelpoisuusvaatimusten korottamista ynnä puheenalaisien opettajain toimeensa valmistamista, kajoovat seikkoihin, jotka osaksi jo nykyistenkin säädösten kautta ovat tyydyttävästi toteutetut taikka on niistä tärkeissä osissa tehty uudistusehdotuksia, jotka vielä ovat ratkaisematta. Niinpä voimassa olevan, 8 p:nä elokuuta 1872 annetun armollisen koulujärjestyksen 52 §:n säädös harjoitusaineiden opettajain yleisestä kelpoisuudesta on tullut voimistelunopettajiin ja -opettajattariin nähden asianmukaisesti täydennetyksi armollisella julistuksella 13 p:ltä syyskuuta 1894 sekä armollisella asetuksella 19 p:ltä lokakuuta 1908. Mitä taas piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajain valmistukseen, virkapätevyyteen ja asemaan tulee, niin saa Ylihallitus alamaisesti viitata niihin ehdotuksiin, joita Ylihallitus näihin opettajiin nähden on tehnyt Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne osoittamassaan alamaisessa lausunnossa 11 p:ltä tammikuuta 1910. Harjoitusaineiden opettajain kolmannen ryhmän eli laulunopettajain yleisiä pätevyysvaatimuksia ei voitane, huomioon ottaen sen vähäisen aseman, mikä laululla alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen opetussuunnitelmissa tätä nykyä on, ynnä siitä johtuvat niukat palkkaedut, korottaa yli sen mitä jo mainittu armollisen koulujärjestyksen kohta näiden opettajien pätevyyssehdoista säätää. Kuitenkin katsoo Ylihallitus, sen erikoisaseman nojalla, mikä laullakin on normaalilyseoissa ja Helsingin vanhoissa tyttökouluissa, suotavaksi, että tämän aineen opettajilta näissä oppilaitoksissa vaadittaisiin nykyisten pätevyyssehtojen lisäksi yliopiston professorin edessä tai Helsingin tyttökoulun jatko-opistossa tai seminaarissa suoritettu kasvatusopin tutkinto.

Anomuksen kolmannessa kohdassa tehdyn ehdotuksen johdosta, että harjoitusaineiden opettajain virat olisivat asetettavat vakinaiselle palkalle ja niiden haltijoille myönnettävä oikeus palkankorotuksiin ja eläkkeeseen sekä että heidät oikeutettaisiin yhtäikaa pitämään kahta taikka useampia tällaisia virkoja, saa Ylihallitus, alamaisesti viitaten jo mainittuun alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajain opetuksen järjestämistä koskevaan lausuntoonsa tammikuu 11 p:ltä 1910, mielipiteenään esiintuoda, että muidenkin harjoitusaineiden opettajain palkkaedut olisivat järjestettävät niiden yleisten perusteiden mukaan, joita Ylihallitus on ehdottanut noudatettaviksi piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajain palkkausta määrättäessä, eli tätä nykyä kou-

luissa käytännössä olevaa ylituntien korvausperustetta silmällä pitäen ylimalkaan 140 markan mukaa: miespuolisille ja 120 markan mukaan naispuolisille opettajille jokaisesta virkaan kuuluvasta viikkotunnista.

Tämän laskuperusteen mukaan laulunopettajain palkkio — jonka määrä tätä nykyä on: normaalilyseoissa 8 pakollisen ja 12 vapaaehtoisen opetustunnin hoitamisesta (800 markkaa vuosirahasäännön mukaan ynnä 700 markkaa tuntipalkkiota realiosastolta) yhteensä 1,500 markkaa; muissa lyseoissa 600 markkaa 4:stä pakollisesta ja 6:sta vapaaehtoisesta opetustunnista; alkeiskouluissa 600 (Marianhaminan realioppilaitoksessa 500) markkaa, vastaten 4 pakollisen ja 3 vapaaehtoisen tunnin opetusvelvollisuutta; Helsingin vanhoissa tyttökouluissa 1,100 markkaa, vastaten 11 tunnin, ja muissa tyttökouluissa 700 markkaa, vastaten 7 tunnin opetusvelvollisuutta — tulisi edellyttämällä, niinkuin Ylihallituksen mielestä olisi kohtuullista, että yksi pakollinen opetustunti palkkiota laskettaessa katsotaan kolmea vapaaehtoista tuntia vastaavaksi, nykyisen tuntimäärän pohjalla tasaluvuin olemaan: normaalilyseossa 12 tunnin opetusvelvollisuudesta miespuoliselle viranhaltijalle 1,700, naispuoliselle 1,400 markkaa, jota paitsi normaalilyseon laulunopettajille olisi korvaukseksi käytöllisten opettajanäytteiden ja mahdollisten harjoitustuntien arvostelamisesta myönnettävä 200 markan suuruinen lisäpalkkio; muissa oppilaitoksissa, joissa tuntimäärä on niin vähäinen, ettei poika- ja yhteiskouluihin nähden miespuolisen ja naispuolisen viranhaltijan palkkiossa Ylihallituksen mielestä olisi syytä erotusta tehdä, olisivat palkkiot määrättävät: lyseoissa 6 opetustunnista 900 markaksi; alkeiskouluissa 5 opetustunnista 700 markaksi; Helsingin vanhoissa tyttökouluissa 11 opetustunnista 1,300 markaksi, jota paitsi näissäkin oppilaitoksissa harjoitustuntien ja käytöllisten kokeiden arvosteluvelvollisuus, niinkuin Ylihallitus jo asianomaisten laulunopettajattarien palkkaetujen parantamista koskevassa alamaisessa lausunnossaan 10 p:ltä syyskuuta 1909 on huomauttanut, olisi, samoin kuin normaalilyseoissa, korvattava jollakin sopivalla lisäpalkkiolla, minkä Ylihallitus pyytää ehdottaa 200 markaksi; muissa tyttökouluissa 7 tunnin opetusvelvollisuudesta 850 markaksi. Kun kuitenkin Teidän Keisarillinen Majesteettinne armollisella käskyllä 8/21 p:ltä tammikuuta 1910 jo on määrännyt, että 1909 vuoden alusta toistaiseksi ja siksi, kunnes uusi vuosirahasääntö asianomaisia oppilaitoksia varten saa armollisen vahvistuksen, muun muassa tyttökoulujen laulunopettajille, lukuunottamatta Helsingin koulujen opettajia, on väliaikaisena palkkionlisäyksenä suoritettava 150 markkaa, jollainen etu sittemmin määräyksellä 2 p:ltä viime marraskuuta on väliaikaisesti suotu myöskin Helsingin uuden tyttökoulun laulunopettajalle, joten kyseessäolevien opettajien palkkio tätä nykyä nousee kaikkiaan 850 markkaan, niin ei heidän palkkaukseensa, edellyttäen että puheenalaiset palkkionlisäykset tulevat vakinaisiksi, mitään lisäystä tarvita.

Mitä piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajain palkkaukseen tulee, niin saa Ylihallitus siihen nähden viitata jo mainittuun alamaiseen ehdotukseensa 11 p:ltä tammikuuta 1910, joka Teidän Keisarillisen Majes-

teettinne armollisella käskyllä 8/21 p:ltä tammikuuta 1910 jo on osaksi väliaikaisesti toteutettu.

Alkeis- ja tyttökoulujen voimistelunopettajien vakinainen palkkio, joka — lukuunottamatta Helsingin vanhoja tyttökouluja, joissa opetusvelvollisuus mainitussa aineessa on yhdistetty varsinaiseen opettajattarenvirkaan — tätä nykyä on Marianhaminan ja Oulun realioppilaitoksissa miespuoliselle viranhaltijalle 2,000 ja naispuoliselle 1,500 markkaa sekä muissa näissä kouluissa, viranhaltijan sukupuoleen katsomatta, 1,500 markkaa, jota paitsi maaseutukaupunkien tyttökoulujen voimistelunopettajattarille useinmainitulla armollisella käskyllä 8/21 p:ltä tammikuuta 1910 sekä Helsingin uuden tyttökoulun saman aineen opettajattarelle määräyksellä 2 p:ltä viime marraskuuta on suotu 200 markan suuruinen väliaikainen lisäpalkkio, olisi edellä mainitun tuntipalkkaperusteen mukaan määrättävä miespuoliselle viranhaltijalle 2,100 ja naispuoliselle 1,800 markaksi, paitsi Helsingin vanhoissa tyttökouluissa, joissa nykyiset opettajattaren virat mainitussa aineessa edelleenkin olisivat säilytettävät.

Tyttökoulujen käsityön opetus, joka tätä nykyä on yhdistetty opettajattarenvirkaan ja siten toisessa asemassa kuin varsinaiset harjoitusaineet, olisi Ylihallituksen mielestä säilytettävä entisellään.

Niinkuin Ylihallitus jo mainitussa alamaaisessa lausunnossaan 11 p:ltä tammikuuta 1910 on esille tuonut, katsoo Ylihallitus kohtuulliseksi ja ajan vaatimusten mukaiseksi, että harjoitusaineiden opettajatkin olisivat eläke-etuihinsa nähden turvattavat ja asetettavat tässä kohden samaan asemaan kuin muut alkeisoppilaitosten opettajat. Mitä eläkkeen suuruuteen tulee, on Ylihallitus sitä mieltä, että kyseessäolevat opettajat olisivat oikeutettavat kolmenkymmenen vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen, niinkuin on täyteen eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi ehdotettu muillekin opettajille, eläkkeenä nauttimaan koko sen pohjapalkkion, mikä heillä virasta erotessaan on, sillä ehdolla, etteivät he nauti eläkettä muusta toimesta valtion palveluksessa sekä että heidän eläketunsa rajoitetaan ainoastaan yhteen virkaan.

Nykyisten säädösten mukaan harjoitusaineiden opettajat nauttivat palkkionlisäyksenä 20 % vakinaisen palkkionsa määrästä kaksi kertaa, 5:n ja 10:n vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen. Ylihallituksen mielestä ei ole syytä asettaa heitä tässäkään suhteessa poikkeusasemaan muusta opettajistosta, vaan on oikeudenmukaista, että heille myönnetään oikeus palkkionlisäykseen mainitun perusteen mukaan kolme kertaa, 5:n, 10:n ja 15:n vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen.

Ylläsanotun nojalla Ylihallitus, sen lisäksi mitä Ylihallituksen alainen lausunto 11 p:ltä tammikuuta 1910 piirustuksen ja kaunokirjoutuksen opettajain aseman ja palkkauksen järjestämisestä sisältää, alamaisesti ehdottaa:

että laulunopettajilta normaalilyseoissa ja Helsingin vanhoissa tyttökouluissa, tämän aineen opettajille säädettyjen yleisten pätevyysehtojen lisäksi, vastedes vaadittaisiin kasvatusopin tutkinnon suorittaminen yliopiston professorin edessä tai Helsingin tyttökoulun jatko-opistossa tai seminaarissa;

että harjoitusaineiden opettajien palkkaus on ylimalkaan laskettava, miespuolisten 140 markan ja naispuolisten 120 markan mukaan heidän virkaansa kuuluvalla viikkotunnilla, joten näiden opettajain pohjapalkkiot tulisivat tasaisissa summissa olemaan,

laulunopettajain: normaalilyseoissa miespuolisten 1,700, naispuolisten 1,400 markkaa; lyseoissa 900 markkaa; alkeiskouluissa 700, Helsingin vanhoissa tyttökouluissa 1,300; muissa tyttökouluissa 850 markkaa;

alkeis- ja tyttökoulujen voimistelunopettajien, lukuunottamatta Helsingin vanhoja tyttökouluja, joissa tämän aineen opetuksen järjestely ja palkkaus olisi pysytettävä entisellään, miespuolisten 2,100 ja naispuolisten 1,800 markkaa;

että normaalilyseoiden ja Helsingin vanhojen tyttökoulujen laulunopettajat edellämainitun palkkauksen lisäksi saavat nauttia 200 markan lisäpalkkiota;

että harjoitusaineiden opettajille myönnetään edelleen oikeus palkkionlisäykseen, joka on laskettava 20 % mukaan heidän pohjapalkkiostaan 5:n, 10:n ja 15:n vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen; sekä

että mainituille opettajille myönnetään oikeus eläkkeeseen, jonka täysi määrä samanpituisen nuhteettoman palveluksen jälkeen, kuin on muille alkeisoppilaitosten opettajille täyteen eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi säädetty, vastaa koko heidän pohjapalkkiotansa yhdessä virassa, kuitenkin ehdolla etteivät he nauti eläkettä muusta valtion virasta.

**Laulunope-
tuksen ase-
man paran-
taminen.**

Laulunopettajayhdistys oli alamaisesti anonut, että asetettaisiin erityinen komitea laulunopetuksen järjestämiseksi kouluissamme. Vaadittuna Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä maaliskuun 30 päivästä 1910 antamaan alamaisen lausuntonsa tämän anomuksen johdosta, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan toukokuun 25 päivänä, päätti alamaisuudessa esittää, että kun hakijain esittämien uudistusten toteuttaminen alkeiskoulujen laulunopetuksessa välttämättömästi edellytti, niinkuin heidän anomuksestaanakin kävi ilmi, että mainittuun opetukseen on käytettävä melkoista suurempi tuntimäärä, kuin mikä tähän asti oli ollut laita, mutta näiden koulujen moniin aineisiin katsoen ei ollut mahdollista ainakaan hakijain esittämässä määrässä enentää pakollisten laulutuntien lukua, ei myöskään ollut olemassa niitä edellytyksiä, joille asetettavaksi aijotun komitean työ voitaisiin perustaa. Kun näin ollen komitean asettaminen alkeiskoulujen kannalta katsoen näytti ainakin ennenaikaiselta, Ylihallitus päätti armolliseen harkintaan alistaa, mitä huomiota tämä anomus ansaitsi.

Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeen mukaan heinäkuun 23 päivästä 1910 Keisarillinen Senaatti ei katsonut olevan syytä suostua anottuun komitean asettamiseen.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo kerrottu niistä alusta-
vista toimenpiteistä, joihin Ylihallitus oli ryhtynyt tämän kysymyksen
johdosta, sekä mainittu että Ylihallitus, sen jälkeen kuin normaali-
lyseoiden rehtorit sekä myöskin kasvatusopin professori Keisarillisessa
Aleksanterin-Yliopistossa Wald. Ruin olivat antaneet lausuntonsa
asiassa, käsitellessään asiaa uudelleen toukokuun 30 päivänä 1908,
päätti Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa esittää että, ennenkuin
asiassa enempiin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin, siitä vaadittaisiin
Hänen Keisarillisen Majesteettinsa 15 päivänä helmikuuta 1906 aset-
taman koulukomitean lausunto ja ehdotus.

Koulunopet-
tajain käy-
töllinen val-
mistus.

Sittenkuin sanottu komitea tämän ehdotuksen mukaisesti oli saa-
nut kysymyksen käsitelläksensä sekä toukokuun 24 päivänä 1909
julkaissut ehdotuksensa asiasta, käskettiin Ylihallitusta Keisarillisen
Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeessä seuraavan kesä-
kuun 9 päivästä antamaan alamainen lausuntonsa sanotusta ehdotuk-
sesta. Tämän käskyn täyttämiseksi Ylihallitus, hankittuaan normaali-
lyseoiden yliopettajakuntien asiaa koskevat lausunnot, huhtikuun 19
päivänä 1912 päätti alamaisesti esiintuoda seuraavaa:

Kyseessäolevasta asiasta laatimansa mietinnön tulokset komitea on
esittänyt seuraavissa neljässä loppupöytäkirjassa: Ylihallituk-
sen alamai-
nen lau-
sunto.

1) Käytöllisen opettajavalmistuksen tulee, käsittäen kuten
tähänkin asti kaksi lukukautta, tapahtua maan molemmissa nor-
maalilyseoissa, koska nämä oppilaitokset kaksilla osastoillansa,
yliopettajalaitoksellansa, lähimmässä yhteydessä yliopiston kasvatus-
ja opetustieteen opettajanviran haltijan kanssa sekä omaten vuosi-
kymmenien kuluessa kootun kokemusvaraston tällä alalla, tarjoavat
aivan toisia edellytyksiä puheenaolevan tehtävän suorittamista
varten kuin maan muut oppilaitokset.

2) Opettajakandidaatin, joka ei enemminkin ole hankkinut itsel-
lensä arvosanaa kasvatusopissa, tulee ainakin itse auskultoimisluku-
kausina, hyväksien käyttämällä akateemisia luentoja sekä myös
osotettua kirjallisuutta, harjoittaa tietopuolisia kasvatusopin opin-
noita siinä määrin, kuin kasvatus- ja opetustieteen professori määrää,
ja on hänen edistyksensä puheenaolevassa aineessa otettava huo-
mioon siinä arvostelussa, jonka yliopettajat kunkin lukukauden
lopulla opettajakandidaateista toimittavat ja jossa myös mainitun
professorin on oltava osallisena. Oikeus ilmoittautua toisen luku-
kauden kuunteluun on tehtävä riippuvaiseksi sellaisesta kasvatus-
tieteen professorin antamasta todistuksesta, että opettajakandidaatti
on saavuttanut menestyksellistä jatkuvaa auskultoimista varten
tarpeellisen määrän kasvatusopillisia tietoja. Oikeutta varten suo-
rittaa käytölliset opettajakokeet normaalilyseossa vaaditaan kas-
vatusopin tutkinnon suorittaminen.

3) Saavuttaaksensa yliopettajanviran normaalilyseoissa tulee hakijan sen ohella, että hän muuten täyttää ne ehdot, jotka nykyään ovat säädettyt lehtorinviran saamista varten, suorittamalla käytölliset opettajakokeet näyttää kykenevänsä opettamaan edustettaviansa aineita koulun sekä alemmilla että ylemmillä asteilla.

4) Mahdollisimman kelvollisten opettajavoimien varaamiseksi normaalilyseoille ei näiden opistojen virkoja täytettäissä tavallisten virkaylennysansoiden tule olla ratkaisevia, vaan on asianomaiselle virastolle jätettävä suurempi vapaus valita se, jonka persoonallisuus ja koko edellinen toiminta näyttävät tarjoavan parhaat takeet tämän tärkeän tehtävän täyttämiseksi. Niinmuodoin pitäisi senkin voida tulla kysymykseen, että kun on puheena virka normaalilyseossa, ei ketään hakijoista, vaikka olisivatkin tavallisessa merkityksessä täysin hakukelpoisia, tänlaatuiseen virkaan nimitettäisi, jollei hänellä voitaisi katsoa olevan siihen tarpeellisia edellytyksiä. Myöskin olisivat tämän tarkoituksen saavuttamiseksi normaalilyseoiden nykyiset kollegan- ja lehtorinvirat siirrettävät toiseen palkkausluokkaan kuin muiden oppilaitosten vastaavat virat.

Mitä ensimmäisessä ponnassa lausuttuun ajatukseen tulee, että vastaisten opettajain käytöllisen valmistuksen tulisi, kuten tähänkin saakka käsittäen kaksi lukukautta, edelleen tapahtua normaalilyseoissa, niin katsoo Ylihallitus voivansa asiain nykyisessä tilassa toistaiseksi yhtyä siihen.

Mietinnön toisessa ponnassa esitetty vaatimus, että opettajakandidaattien toiminta ja harjoittelu normaalilyseoissa on asetettava riippuvaksi heidän samanaikaisista tietopuolisista kasvatusopillisista opinnoistaan, koskee uudistusta, joka on katsottava erittäin tärkeäksi vastaisten opettajain kehitykselle ja jonka aikaansaaminen on ollut yhtenä syynä siihen, että kysymys vastaisten opettajain käytöllisestä valmistuksesta Ylihallituksen toimenpiteen kautta on saatettu vireille. Ylihallitus pyytää tätä ehdotusta kaikin puolin kannattaa, pitäen tarpeen vaatimana, että 10 päivänä heinäkuuta 1873 annetun opettajain valmistusta koskevan armollisen asetuksen 7 §:ään annettaisiin selitys, joka komitean ehdottamalla tavalla asettaisi opettajakandidaattien toisen lukukauden kuuntelun normaalilyseoissa riippuvaksi kasvatustieteen professorin antamasta heidän pedagogisia opintojaan koskevasta todistuksesta sekä ehdoksi käytöllisten opettajanäytteiden suorittamiselle normaalilyseossa määräisi hyväksytyn kasvatusopin tutkinnon.

Kun kokemus on osoittanut, että maan oppikoulunuorison taito hyvässä lukemisessa ja lausumisessa on yleensä sangen puutteellinen, ja kun tämä epäkohta melkoiselta osalta varmaan johtuu siitäkin, että koulujen opettajistokaan ei ole saanut mitään varsinaista ohjausta tässä taidossa, pitää Ylihallitus tärkeänä, että opettajatoimeen antautuvat velvoitettaisiin hankkimaan itselleen jotakin pätevyyttä kaunoluvussa ja lausumisessa. Sen saavuttaminen nyttemmin, kun yliopistossa on tarjona tätä varten erityistä opetusta, on verraten helppo asia. Ja soveltunee opettajiksi aikovien auskultoimisaika paraiten tämänkin heidän myö-

hemmälle tehtävälleen niin tärkeän pätevyyden hankkimiseen, joten Ylihallitus katsoo erittäin suotavaksi, että auskultoimisaikana suoritettavaan opettajavalmistukseen määrättäisiin kuuluvaksi myöskin todistuksen hankkiminen yliopistollisesta lausuntokurssista.

Komitean ehdottamaan kolmanteen ponteen nähden Ylihallitus on sitä mieltä, että erityisten käytöllisten opettajanäytteiden asettaminen pätevyys ehdoksi yliopettajanvirkojen saamiselle näyttää tarpeettomalta, jos — niinkuin epäilemättä on sekä nykyistenkin säädösten hengen että jo vakiintuneen käytännön mukaista — yliopettajanvirkoihin samoin kuin muihinkin normaalilyseoiden virkoihin vaaditaan, että niihin pyrkijä on hyvällä menestyksellä opettajana toiminut. Komitean tässä kohden tekemä ehdotus ei Ylihallituksen mielestä siten aiheuttane mitään muutosta nykyisiin säädöksiin, sitä vähemmän, jos vastedes enemmän kuin ehkä tähän asti on ollut laita, pannaan painoa sellaiselle itsessään aivan luonnolliselle asetusten tulkinnalle, jota komitea ehdottaa neljännessä ponnassa, että nimittäin normaalilyseoiden opettajanvirkoja täytettäessä, antamatta ratkaisevaa merkitystä muodollisille ansioille, ensi sijassa olisi otettava huomioon hakijain sovelijaisuus juuri normaalilyseoiden opettajatoimeen. Että tällainen käsitys on ollut vaikuttamassa nykyisiäkin asioita koskevia säädöksiä laadittaessa, käynee selville siitäkin, että 29 päivänä toukokuuta 1873 annetun armollisen asetuksen 4 §:n mukaan normaalilyseoiden kaikkien opettajanvirkojen täyttämistä kasvatustieteen professorin on annettava erityinen lausuntonsa.

Mitä vihdoin tulee komitean ehdottamaan normaalilyseoiden lehtorin ja kolleganvirkojen siirtämiseen toiseen palkkausluokkaan kuin se, mihin vastaavat virat muissa oppilaitoksissa kuuluvat, niin on tällainen järjestely, huomioon ottamalla normaalilyseoiden erikois-aseman ja tehtävät, aivan luonnollinen toimenpide, ja saa Ylihallitus tähän nähden alamaisesti viitata opettajain palkkauksen uudestaanjärjestämistä koskevaan lausuntoonsa 22 päivästä joulukuuta 1909.

Kun tämän kysymyksen käsittely jo on joutunut puheenaolevan ajanjakson ulkopuolelle, ei lähempi selonteko kuulu enää tähän.

Käsitellessään erinäisiä hakemuksia avoimna oleviin koulun- Käytöllisten kokeiden arvos-
opettajanvirkoihin oli Ylihallitus asiakirjoihin liitetystä, käytöllisten ten kokei-
opettajakokeiden suorittamista koskevista todistuksista huomannut, den arvos-
että nämä kokeet olivat toisinaan hyväksytyt 5:lläkin äänellä 30:stä. teleminen.
Kun tällaiset kokeet suorittanut, hakemaansa virkaan muuten muodollisesti pätevä henkilö, elokuun 8 päivänä 1872 annetun armollisen koulujärjestyksen 51 ja 56 §§:äin säädösten perusteella, saattoi vaatia, että hänet otettaisiin huomioon kulloinkin kysymyksessä olevaa virkaa täytettäessä, vaikkei tällainen menettely oppilaitoksen edun kannalta sattuisi olemaan suotavakaan, oli Ylihallitus kehoittanut kummankin

normaalilyseon rehtoria, neuvoteltuansa ei ainoastaan asianomaisen yliopettajakunnan vaan myöskin molempien yliopettajakuntain kanssa yhdessä, Ylihallitukselle tekemään ehdotuksen siksi alhaisimmaksi äänimääräksi, mikä tämänlaatuista hyväksyttävää näytettä varten olisi vaadittava, sekä samalla ottamaan harkittavaksi, mitä muutoksia käytettävään ääniasteikkoon siitä mahdollisesti voisi aiheutua.

Sittenkuin molempain normaalilyseoiden rehtorit Ylihallitukselle olivat toimittaneet opistonsa yliopettajakunnan lausunnon asiasta, Ylihallitus, verratessaan näitä lausuntoja toisiinsa, tuli siihen käsitykseen, että suomalaisen normaalilyseon yliopettajakunnan tekemä ehdotus siksi alhaisimmaksi äänimääräksi, mikä hyväksyttävää näytettä varten olisi vaadittava, eli että asianomaisen kokeiden suorittajan tulisi saada vähintään kolmannes kaikista arvostelutilaisuudessa käytettävänä olevista äänistä, ennenkuin hänen opettajanäytteitään voitaisiin pitää hyväksyttävänä ja niistä antaa arvosana approbatur, jota ehdotusta myöskin osa ruotsalaisen normaalilyseon yliopettajakuntaa oli kannattanut, oli asianmukaisin ja lähinnä vastasi Ylihallituksen, kokemukseen perustuvaa kantaa puheenaolevassa asiassa. Ehdotuksen kautta tulisi nimittäin, jos se käytäntöön otettaisiin, alimman hyväksyttävän arvosanan, approbatur arvolauseen alin raja siirtymään tuntuvasti ylemmäksi ja tavoiteltu päämäärä sen kautta saavutettaisiin. Tähän nähden ja kun heinäkuun 10 päivänä 1873 annetussa, muun muassa käytöllisiä opettajanäytteitä koskevassa armollisessa asetuksessa ei ole kerrotussa suhteessa mitään lähempiä määräyksiä, Ylihallitus toukokuun 12 päivänä 1911 päätti armolliseen harkintaan alamaissimmasti alistaa, eikö viimeksimainitun asetuksen 9 §:n sanamuotoa olisi selvennettävä sellaisella asianmukaisessa järjestyksessä annettavalla määräyksellä, että hyväksyttävää käytöllistä opettajanäytettä varten vastaisuudessa olisi vaadittava alimpana äänimääränä kolmannes kaikista arvostelutilaisuudessa käytettävänä olevista äänistä.

Käsitellessään asiaa seuraavan marraskuun 29 päivänä Keisarillinen Senaatti, siihen nähden että Ylihallituksen asiana on antaa ne lähemmät määräykset, jotka edellämainitussa suhteessa voidaan pitää tarpeen vaatimina, ei katsonut Ylihallituksen esityksen antavan aiheutta mihinkään toimenpiteeseen.

Selonteko asian lopullisesta ratkaisusta Ylihallituksessa ei enää kuulu tämän ajanjakson piiriin.

Ylihallitukselle osoitetuissa kirjelmissä olivat maan normaalily-
seoiden rehtorit ynnä asianomaiset yliopettajat kummastakin sanotusta
oppilaitoksesta esiintuoneet, että käytöllisissä opettajanäytteissä, joita
normaalilyseoissa voimassa olevien säädösten mukaan järjestetään,
yleensä on saapuvilla ja niitä arvostelemassa viisi yliopettajaa, sekä
että kun on kysymyksessä voimistelun kollegan- ja -opettajanvirat,
opettajanäytteiden suorittaminen tapahtuu kolmen yliopettajan ja
sanotun aineen vanhimman kollegan kummastakin normaalilyseosta
läsnäollessa ja arvostellessa. Sitävastoin tulee nykyisten asetusten
mukaan normaalilyseon tai seminaarin laulunopettajan, kummankin
erikseen, arvostella laulunopettajan virkaa hakevien opettajain käy-
töllistä opettajataittoa, samoin kuin Helsingin realilyseoiden piirustuk-
senopettajain asia on yhdessä arvostella viimeksimainittuun opetta-
jatoimeen pyrkivien henkilöiden käytöllistä opettajakykä.

Koska kuitenkin käytöllisestä opettajataidosta saadulla arvosanalla
voimassa olevien asetusten mukaan oli hyvin tärkeä ja useimmissa ta-
pauksissa ratkaisevakin merkitys koulunopettajanvirkoja täytettäessä,
ja sen vuoksi oli kylläkin tärkeätä, että puheenaolevat kokeet järjestet-
täisiin, mikäli mahdollista, yhdenmukaisesti ja arvosteltaisiin samo-
jen periaatteiden mukaan, joka kuitenkin tuskin oli saavutettavissa
niin kauan kuin tämä toimitus oli yhden tai kahden tilapäisen arvos-
telijan varassa, olivat sanotut rehtorit ja yliopettajat, sittenkin nor-
maalilyseoihin oli perustettu realiosastot saman lukusuunnitelman mu-
kaan kuin realilyseoissa noudatettiin eikä niinmuodoin mikään enää
estänyt järjestämästä normaalilyseoissa käytöllisiä opettajakokeita
kaikissa niissä aineissa, joissa opetusta kouluissa annetaan, samalla
esittäneet, että käytölliset opettajakokeet laulun- ja piirustuksen opet-
tajanvirkoihin hakijoille vastaisuudessa saataisiin järjestää normali-
lyseoissa yhdenmukaisesti sen kanssa kuin mitä voimistelunkollegan
ja -opettajan virkoja varten on säädetty, sekä että armollisen, elokuun
13 päivänä 1875 annetun julistuksen säädöstä, joka koskee uusien kielten
palkkiovirkoihin hakijain näytetunteja, ei enää sovellettaisi.

Käsitellessään tätä asiaa huhtikuun 29 päivänä 1910 Ylihal-
litus oli sitä mieltä, että uudistus nyt ehdotettuun suuntaan oli kaikin
puolin hyvin harkittu ja nyttemmin muuttuneissa oloissa hyvin toteu-
tettavissa, jonka vuoksi Ylihallitus päätti alamaisuudessa esittää,
että, muuttamalla elokuun 8 päivänä 1872 annetun armollisen koulu-
järjestyksen 52 §:ää ja elokuun 13 päivänä 1875 annetun armollisen
julistuksen 1:sen kohdan a-momenttia sekä kumoamalla heinäkuun
23 päivänä 1896 annettu armollinen julistus, armossa määrättäisiin:

Laulun- ja
piirustuk-
sen opetta-
janvirkoja
sekä uusien
kielten
palkkiovir-
koja varten
suoritetta-
vat käytölli-
set opetta-
jakokeet.

että maan alkeis- ja tyttökouluissa avoinna olevan laulun- tai piirustuksen opettajanviran hakijan tulee, todistaakseen pätevyytensä sellaiseen virkaan, osoittaa asianomaisessa normaalityössä suorittaneensa hyväksytyt käytölliset opettajakokeet;

että kolme yliopettajaa sekä aineenopettaja kummastakin normalityöstä järjestää ja arvostelee sellaiset kokeet; sekä

että hakukelpoisuutta varten uusien kielten palkkiovirkoihin alkeis- tai tyttökouluissa vaaditaan todistus siitä, että hakija on suorittanut sellaiset hyväksytyt opettajakokeet, kuin tammikuun 25 päivänä 1906 annetun armollisen asetuksen 6:nessä kohdassa määrätään.

Tämä samoin kuin seuraavakin kysymys on vielä lopullisesti ratkaisematta.

Luokanjoh- Puheenaolevan ajanjakson kuluessa on Ylihallituksessa myöskin
tajain vel- käsitelty kysymystä siitä, eivätkö oppilasten siveellisen ja ruumiil-
vollisuudet. lisen kasvatuksen tehokkaampaa valvontaa varten ne velvollisuudet, jotka elokuun 8 päivänä 1872 annetun armollisen koulujärjestyksen 91 §:n mukaan kuuluvat luokanjohtajille ja -johtajattarille, olisi tarkemmin määrättävät. Kehoitettuaan huhtikuun 7 päivänä 1909 päivätyllä kiertokirjeellä alkeisoppilaitosten rehtoreja ja maaseudun tyttökoulujen johtajattaria, kutakin kohdaltaan, Ylihallitukseen toimittamaan lausunnon ja ehdotuksen niistä velvollisuuksista, jotka sopivimmin olisivat uskottavat luokanjohtajille ja -johtajattarille, Ylihallitus Keisarilliselle Senaatille lähetettävässä alamaaisessa kirjeessä helmikuun 25 päivänä 1910 päätti esiintuoda seuraavaa:

Koulun tärkeimpiä tehtäviä oppilasten siveelliseen ja ruumiilliseen kasvatukseen nähden on koettaa mahdollisuuden mukaan oppia tuntemaan kasvattiensa yksilölliset taipumukset ja luonnonlahjat. Tähän kohtaan on kyllä edellämaitussa koulujärjestyksen 91 §:ssäkin viitattu, mutta että tämä säädös tulisi myöskin käytännössä täysin toteutetuksi ja tuotaisi sitä hyötyä koulun kasvattavalle toiminnalle, jota sillä on tarkoitettu, olisivat luokanjohtajain velvollisuudet lähemmin määriteltävät, lähinnä siinä kohden, että he velvoitettaisiin tarkemmin kuin mitä tähän asti on tapahtunut ottamaan selkoa johtamansa luokan oppilaiden kotioloista ja olosuhteista, varsinkin niiden oppilasten, joiden vanhemmat eivät asu kaupungissa. Tärkeä kohta koulun toiminnassa on, niinkuin jo edellämaittu koulujärjestyksenkin § sitä edellyttää, niinikään huolenpito siitä, ettei luokan oppilaita eri oppiaineissa liiemmäksi rasiteta, vaan että opetus käy tasaisesti ja huomioon ottamalla oppilaiden voimat ja käsityskyvyn. Vaikka kyllä yleinen valvonta tässä kohden lähinnä kuuluu koulun johta-

jalle, on kuitenkin luonnollista, että ainoastaan eri luokkain johtajain tehokkaan myötävaikutuksen kautta päästään siihen eheyteen ja tasaisuuteen, joka koulun menestykselliselle toiminnalle on välttämätön.

Samalla kun nämät ja muut samanlaatuiset koulun varsinaista kasvatuksellista puolta tarkoittavat luokanjohtajain toimet Ylihallituksen mielestä olisivat tarkemmin määrättävät ja järjestettävät, tuntuu Ylihallituksesta kohtuulliselta, että luokanjohtajain nykyisestään täten melkoisesti enentyvä, aikaa ja vaivaa vaativa työ tulisi myöskin rahallisesti jossakin määrin korvatuksi, niinkuin on asian laita pääkaupungin tyttökouluissa. Koska kuitenkin Ylihallitus alamaaisessa kirjelmässään joulukuun 22 päivältä 1909 on ehdottanut alkeisoppilaitosten lehtorien ja kollegain palkkaetuja parannettaviksi, voitaneehdottetulla palkkaetujen korotuksella joku aika eteenpäin tulla toimeen myöskin siihen korvaukseen nähden, mihin luokanjohtajien velvollisuuksien lähempi järjestäminen yllämainituissa suhteissa kohtuuden mukaan saattaisi nämät virkailijat oikeuttaa. Ylihallitus saa sentähden alamaaisesti Teidän Keisarillisen Majesteettinne armolliseen huomioon saattaa, kuinka tärkeä ja suotava tältäkin kannalta katsoen alkeiskoulujen opettajain ehdotetun uuden palkkausjärjestelyn toteuttaminen on.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo tehty selkoa niistä toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty luonnonhistorian ja maantiedon aseman parantamiseksi maamme alkeisoppilaitoksissa. Sittenkin näet komitea, joka oli asetettu laatimaan muun muassa ajanmukaisempia lukusuunnitelmia ja oppikursseja alkeisoppilaitoksia varten, Ylihallituksen esityksestä oli saanut toimeksensa käsitellä puheenaolevaa asiaa sekä 26 päivänä helmikuuta 1908 ehdottanut, että maamme molempiin normaalilyseihin perustettaisiin luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanvirka, jos mahdollista jo seuraavan lukuvuoden alusta, ja Ylihallitus seuraavan toukokuun 5 päivänä näistä ehdotuksista antamassaan lausunnossa oli armolliseen harkintaan alistanut, eikä komitean ehdotuksiin voitaisi armossa myöntyä, Hänen Majesteettinsa Keisari, muuttamalla maan normaalilyseoiden opettajistoa koskevia säännöksiä, elokuun 9 (heinäk. 27) päivänä 1910 annetulla armollisella asetuksella suvaitsi käskää, että kummankin normaalilyseon luonnonhistorian lehtorinvirka on, sitä myöten kuin nämä virrat tulevat avonaisiksi, muutettava luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanviraksi, jonka ohessa Keisarillinen Senaatti oikeutettiin sanottuihin yliopettajanvirkoihin heti nimittämään normaalilyseoiden silloiset luonnonhistorian lehtorit, jos heidät katsottiin siihen sopiviksi, kuitenkin niin, että tämän asetuksen toimeenpanon aiheuttama määräraha otetaan menosääntöön ainoastaan siinä tapauksessa, että

Luonnon-
historian ja
maantiedon
yliopetta-
janvirat pe-
rustettu.

se valtiovaraston varojen tilaan nähden havaitaan mahdolliseksi. Samalla kuin puheenalainen armollinen määräys seuraavan lokakuun 6 päivänä saatettiin Ylihallituksen tietoon, käskettiin Ylihallitusta, hankittuaan mainituilta lehtoreilta tiedon siitä, olivatko he suostuvaiset siirtymään yliopettajiksi, antamaan lausuntonsa heidän sopivaisuudestaan puheenalaiseen yliopettajanvirkaan sekä tekemään ne lähemmät esitykset, joita normaalilyseoiden luonnonhistorian lehtorinvirkojen muuttaminen luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanviroiksi aiheuttaa. Sittenkuin Ylihallitus kummankin normaalilyseon rehtorilta oli vaatinut asianomaiset lausunnot ja kirjeessä seuraavan marraskuun 8 päivästä oli tehnyt alamaisten esityksensä asiasta, ehdottaen ensinnäkin suomalaiseseen normaalilyseoon nähden muun muassa, että tämän oppilaitoksen luonnonhistorian ja maantiedon lehtori, filosofiantohtori Karl Emil Kivirikko valtuutettaisiin normaalilyseon luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanvirkaan, oikeudella astua tähän toimeen tammikuun 1 päivästä 1911, Keisarillinen Senaatti joulukuun 1 päivänä 1910 määräsi, pääasiallisesti tehtyjen ehdotusten mukaisesti, että sanotussa oppilaitoksessa luonnonhistorian ja maantiedon lehtorinviran muuttaminen samojen aineiden yliopettajanviraksi on pantava toimeen 1 päivästä sitä seuraavaa kuuta, jonka kuluessa luonnonhistorian ja maantiedon yliopettaja nimitetään; että kouluviraston eläkelaitokselle uudesta yliopettajanvirasta tuleva palkansäästö, 1,500 markkaa, korvataan kassalle yleisistä varoista; ja että luonnonhistorian ja maantiedon lehtorinviran lakkauttamisesta sekä samojen aineiden yliopettajanviran asettamisesta aiheutuvat menosäännön muutokset ovat otettavat huomioon 1911 vuoden rahäsääntöehdotuksessa. — Mitä taasen tuli ruotsalaiseen normaalilyseoon perustettavaan yliopettajanvirkaan, Keisarillinen Senaatti tehtyjen esitysten johdosta edellämainittuna joulukuun 1 päivänä määräsi, siihen nähden että tämän opiston luonnonhistorian lehtori K. J. W. Unonius äskettäin oli kuollut, että Ylihallituksen tuli hetimiten ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanviran täyttämiseksi ruotsalaisessa normaalilyseossa, johon virkaan saadaan vakinaisesti astua syyskuun 1 päivänä 1911 tai, jollei virkaa sitä ennen ole saatu täytetyksi, 1 päivänä sitä seuraavaa kuuta, jonka kuluessa se on tapahtunut; että lehtori Unoniuksen aikanaan omistamaan virkaan kuuluvat palkkaedut lakkautetaan siitä päivästä, jolloin yliopettajanvirkaan on astuttu; että lehtori Unoniuksen kuolinpesälle viimeksimainitusta päivästä toukokuun 1 päivään 1912 tuleva palkansäästö korvataan kuolinpesälle

yleisistä varoista, samoin kuin myöskin kouluviraston eläkekassalle tuleva, 1,500 markan palkansäästö; sekä että tästä virkain järjestelystä johtuvat menosäännön muutokset ovat otettavat huomioon 1911 vuoden rahasääntöehdotuksessa.

Miten puheenaolevat uudet yliopettajanvirat sittemmin ovat tulleet täytetyiksi, esitetään eri oppilaitoksia koskevassa osastossa.

Yhteisessä alamaaisessa anomuksessa olivat Helsingin ruotsalaisen realilyseon maantiedon, luonnonhistorian ja historian kollega, filosofianlisensiaatti Johan Georg Robert Boldt ja Helsingin suomalaisen realilyseon samojen aineiden kollega Emil Othniel Malmberg esittäneet, että heidän puheenaolevat kolleganvirkansa, siihen nähden että kaikki muutkin maan realilyseoiden luonnonhistorian ja maantiedon opettajanvirat ovat lehtorinvirkoja, muutettaisiin lehtorinviroiksi, että heille, virkoja aukijulistamatta, annettaisiin valtakirjat näin tavoin perustettaviin lehtorinvirkoihin sekä että he palkkionkorotuksiin nähden saisivat hyväkseen lukea sen ajan, minkä he olivat kollegoina palvelleet.

Helsingin
realilyseoi-
den maan-
tiedon, luon-
nonhisto-
rian ja his-
torian kolle-
ganvirat
esitetty
muutetta-
viksi lehto-
rinviroiksi.

Tämän anomuksen johdosta antamassaan alamaaisessa lausunnossa Ylihallitus helmikuun 21 päivänä 1911 oli sitä mieltä, että kun ei liene syytä pysyttää pääkaupungin realilyseoiden puheenaolevien aineiden opettajain virkoja missään poikkeusasemassa, niin olisivat mainitut kolleganvirat Ylihallituksen ajatuksen mukaan muutettavat lehtorinviroiksi. Ja koska kumpainenkin hakija täyttää kyseessäoleviin lehtorinvirkoihin asetettavat kelpoisuusvaatimukset, olisi Ylihallituksen mielestä kohtuullista, että hakijat ilman muuta nimitettäisiin näihin uusiin perustettaviin virkoihin, jonka ohessa Ylihallitus katsoi asiaksensa armolliseen harkintaan jättää, eikä hakijain anomukseen, mikäli se koski virkavuosien laskemisoikeutta palkkionkorotuksiin nähden, voitaisi armossa suostua.

Asia ei vielä tänä ajanjaksona ole tullut ratkaistuksi.

Erityisiä vaikeuksia on näinä vuosina tuottanut luonnonhistorian opettajanvirkain täyttäminen, ne kun jo monena vuonna olivat olleet muutamissa oppilaitoksissa avoimiksi julistettuina eikä niihin ollut hakijoita ilmestynyt. Tämän vuoksi Ylihallitus marraskuun 25 päivänä 1910 päätti Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston rehtorille lähettää näin kuuluvan kirjeen:

Avoimna
olleiden
luonnonhis-
torian opet-
tajanvirkain
täyttämi-
nen.

Koska erittäinkin viimeisinä vuosina maan oppilaitosten luonnonhistorian opettajanvirkoja, vaikka ne tuontuostakin ovat olleet avoimiksi julistettuina, hakijain puutteessa ei ole voitu täyttää, ja sitä vastoin sem-

moisiin opettajanvirkoihin, joihin kuuluu joku muu opetusvelvollisuus ja joihin pääsemistä varten pätevyys ehdoksi on asetettu yliopistotutkintoja, ilman vaikeuksia on saatu vakinaiset haltijat, on Ylihallitus luullut asiakseen ilmoittaa tästä Herra Rehtorille siltä varalta, että Teidän puoltanne jotakin voitaisiin tehdä tämän epäkohdan poistamiseksi.

Sittenkuin Yliopiston Filosofisen tiedekunnan fyysis-matemaattisen osaston luonnonhistoriaa edustavat jäsenet olivat laatineet yhteisen lausunnon asiasta ja Osasto yhtynyt siihen käsitykseen, että tehokkaammat toimenpiteet tässä suhteessa ovat katsottavat riippuviksi siitä, että luonnonhistorian opettajien taloudelliset olot parannetaan, Konsistori marraskuun 8 päivänä 1911 lähetti sanotun lausunnon Ylihallitukselle.

Keskikoulun oppimäärän suorittaneiden pätevyys-oikeudet.

Niinkuin jo edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on esitetty, oli Ylihallitus kirjeessä tammikuun 10 päivältä 1908, uudistaen siinä ehdotuksensa huhtikuun 1 päivältä 1905, alamaisesti ehdottanut, että määräykset lyseon V luokalla hyväksytyn oppijakson päättäneiden oppilaiden oikeuksista, mikäli ne koskevat oppilaaksi pääsemistä eri ammattikouluihin ja -laitoksiin sekä apteekkeihin, kuin myöskin heidän kelpoisuuttansa muutamiin alempiin hallinnollisiin virkoihin, yhdistettäisiin eri asetukseen. Käsitellessään asiaa maaliskuun 24 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti näki hyväksi antaa Ylihallitukselle toimeksi ottaa tutkittavaksi, mitkä oikeudet oppilaaksi pääsyyn nähdessä ammattikouluihin ja apteekkialalle olisi keskikoulun oppijakson tai sitä vastaavan tietomäärän suorittaneille suotavat ja mitkä alat valtion palveluksessa ovat sanotulla pätevyydellä varustetulle soveliaat sekä, tämän tutkimuksen nojalla ottaen harkittavaksi mitä muutoksia ja lisäyksiä mainitun pätevyuden nykyisiin tuottamiin oikeuksiin olisi tarpeen, valmistaa ehdotuksen määräyksiksi keskikoulun tietomäärällä varustetun henkilön oikeuksista edellämainituissa suhteissa; minkä ohessa Keisarillinen Senaatti oikeutti Ylihallituksen kutsumaan avuksensa asianomaisten keskusvirastojen Ylihallituksen anomuksesta tarkoitusta varten määrättäviä edustajia sekä muita asian tuntijoita.

Tämän johdosta Ylihallitus seuraavan huhtikuun 14 päivänä päätti, ennenkuin muihin toimenpiteisiin asiassa ryhdyttäisiin, kirjeissä erinäisille keskusvirastoille pyytää niitä kiireimmiten ja mikäli mahdollista ennen seuraavan toukokuun loppua jättämään Ylihallitukselle tarpeelliset tiedot ja ehdotukset, sikäli kuin esilläoleva asia koski asianomaisen viraston hallinto-alaa.

Sittenkuin edellämainitut virastot olivat Ylihallitukseen toimitaneet lausuntonsa asiasta, Ylihallitus joulukuun 16 päivänä 1910 määräsi virkaatekevän ylitarkastajan, professori E. Bonsdorffin, ylitarkastaja Artturi H. Virkkusen ja vanhemman tarkastajan, valtioneuvos A. Jefremow'in, Ylihallituksen ylitirehtöörin, vapaaherra Y. K. Yrjö-Koskisen toimiessa puheenjohtajana, lähemmin valmistamaan tämän asian ja aikansa antamaan siitä Ylihallitukselle kirjallisen mietinnön. Koska tämän laajan ja monipuolisen kysymyksen onnelliseen ratkaisuun saattaminen valiokunnan mielestä välttämättä vaati henkilökohtaista tutkimista ja tutustumista asian eri puoliin niissä maissa, joissa tämä kysymys jo oli lainsäädännön kautta järjestetty, ja kun Ylihallituskin oli tähän käsitykseen yhtynyt sekä huhtikuun 4 päivänä 1911 Kirkollisasiain Toimituskunnalle esittänyt, että sihteerinä toimivalle valiokunnan jäsenelle, ylitarkastaja Virkkuselle myönnettäisiin noin kuuden viikon matkaa varten 1,000 markan suuruinen matkaraha sanottua tarkoitusta varten, niin Keisarikunnan Senaatti saman huhtikuun 12 päivänä tähän esitykseen suostui.

Tämän kysymyksen valmistaminen on sittemmin ollut valiokunnassa jatkuvan käsittelyn alaisena.

Kirkollisasiain Toimituskunnasta saapuneessa, elokuun 10 päivänä 1904 päivätyssä kirjeessä Keisarikunnan Senaatti oli määrännyt muun muassa, että sille, joka hoitaa osan rehtorin opetustunneista, on maksettava 840 markkaa vuodelta kaikissa lyseoissa ja muissa alkeisoppilaitoksissa suhteellisesti kunkin koulun luokkamäärään nähden. Koska kuitenkin viimeainittua laatua olevien oppilaitosten, eli Loviisan, Heinolan, Kokkolan, Raahen ja Tornion 5-luokkaisten aleiskoulujen sekä Marianhaminan ja Oulun 5-luokkaisten realioppilaitosten vuosi-rahansääntöihin ei ollut otettu määrärahaa puheenalaista tarkoitusta varten, Ylihallitus marraskuun 19 päivänä 1909 alamaisuudessa päätti esittää, että mainittujen 7 oppilaitoksen rehtoreille järjestettäisiin vapautus osasta heille kuuluvaa opetusvelvollisuutta muiden opettajain opetuksen kuuntelemista varten sekä että tämän opetuksen hoitamiseksi menosääntöön otettaisiin erityiset määrärahat. Sittenkuin Keisarikunnan Senaatti tämän esityksen johdosta kirjeessä huhtikuun 14 päivältä 1910 oli käskennyt Ylihallituksen ottamaan harkittavakseen, eikö, paitsi edellämainituissa alkeisoppilaitoksissa, määrärahoja tarvittaisi myöskin maan tyttökouluissa sen velvollisuuden helpottamiseksi, joka puheenalaisessa suhteessa kuuluu niiden johtajattarille, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan marraskuun 25 päivänä, päätti alamaisesti esiintuoda seuraavaa:

Viisiluok-
kaisten al-
keis- ja
realioppilai-
tosten reh-
torien kuun-
teluvelvolli-
suus.

Ylihallituksen
alamaisen
lausun-
to.

Elokuun 8 p:nä 1872 annetun armollisen koulujärjestyksen 90 §:n mukaan tulee sekä alkeisoppilaitoksen rehtorin että tyttökoulun johtajattaren niin usein kuin mahdollista kuunnella muiden opettajain ja opettajattarien opetusta. Mutta koska johtajattarelle, jonka ennenmainitun koulujärjestyksen 10 §:n perustuksella ylemmässä tyttökoulussa tuli opettaa 12 ja muissa tyttökouluissa 20 tuntia viikossa, nyttemmin, 29 p:nä maaliskuuta 1905 annetun armollisen asetuksen mukaan, 7-luokkaisissa tyttökouluissa kuuluu ainoastaan 7 ja 5-luokkaisissa tyttökouluissa vain 14 viikkotunnin opetusvelvollisuus, mutta kollegain opetusvelvollisuus, ennenmainitun 10 §:n perustuksella, verrattuna elokuun 23 p:nä 1883 annetun armollisen asetuksen X kohdan c-momenttiin, yhä edelleen on 28 viikkotuntia, ei johtajattaren kuunteluvelvollisuus näy olevan likimainkaan niin rasittava kuin alempien alkeisoppilaitosten rehtoreille kuuluva sama velvollisuus. Ja vaikka opetuksen tarpeellisen silmälläpidon vuoksi onkin katsottava suotavaksi, että alkeiskoulujen rehtorien kuunteluvelvollisuus ei rajoittuisi ainoastaan siihen tuntimäärään, josta heidät erityisen määrärahan myöntämisellä opetusvelvollisuudestaan vapautettaisiin, niin voitaisiin Ylihallituksen mielestä kyseessäolevissa oppilaitoksissa mainitussa suhteessa tarpeellinen määräraha kuitenkin supistaa 420 markaksi, eli kolmen viikkotunnin palkkioksi. Mitä tyttökouluihin tulee, niin ei niissä sen melkoisen vähennyksen vuoksi, mitä niiden johtajattaret opetusvelvollisuudessaan jo nauttivat, erityinen määräraha tähän tarkoitukseen Ylihallituksen mielestä näy olevan välttämättömän tarpeen vaatima. Edelläesitetyn nojalla Ylihallitus päätti alamaisesti ehdottaa:

että kollegalle, joka 5-luokkaisessa alkeis- tai realioppilaitoksessa hoitaa rehtorintointia, myönnettäisiin 3 viikkotunnin helpotus hänen opetusvelvollisuudessaan; sekä

että tämän opetuksen kustantamiseksi, lukien ensi lukuvuoden alusta, Loviisan, Heinolan, Kokkolan, Raahan ja Tornion alkeiskoulun sekä Marianhaminan ja Oulun realioppilaitoksen virantoimituspalkkiomäärärahaan osoitettaisiin 420 markan suuruinen lisäys.

Armollinen
asetus.

Keisarillisen Senaatin alamaisesta esityksestä Hänen Majesteettinsa Keisari sitten 15/2 päivänä kesäkuuta 1911 suvaitsi, lisäyksenä elokuun 8 päivänä 1872 annetun Armollisen Koulujärjestyksen 10, 66 ja 90 §§:iin, rehtorintoimesta maan 5-luokkaisissa alkeis- ja realioppilaitoksissa armossa määrätä seuraavaa:

1 §.

5-luokkaisen alkeis- ja realioppilaitoksen rehtori saa oppilaitoksen hoidosta kolmen viikkotunnin huojennuksen opetusvelvollisuudessaan, ja ne opettajat, jotka hoitavat sitä opetusta, mistä rehtori siten vapautetaan, saavat siitä säädetyn maksun oppilaitoksen virantoimituspalkkiomäärärahasta. Jos ei ole pätevää opettajaa, jolle tämä

opetus voidaan uskoa, hoitakoon rehtori, Koulutoimen Ylihallituksen harkinnan mukaan, toistaiseksi itse mainittuja opetustunteja ja saakoon niistä tulevan maksun.

2 §.

Rehtorin tai sen, joka rehtorintointia hoitaa, tulee niin usein kuin suinkin ja vähintään keskimäärin kolme tuntia viikossa kuunnella muiden opettajain opetusta; ja on kuuntelu joka kerta merkittävä sekä luokan että erityiseen rehtorin pidettävään päiväkirjaan Koulutoimen Ylihallituksen määrättävällä tavalla.

3 §.

Milloin vararehtori hoitaa rehtorintointia tulee hänen saada se osa rehtorinpalkkiosta, kuin kalenterivuoden mukaan tulee hänen virantoimitusajallensa. Jos vararehtori hoitaa rehtorintointia niin kauan, että hänen, Koulutoimen Ylihallituksen harkinnan mukaan, tulee saada ylempänä säädetty opetusvelvollisuuden huojennus, saa se opettaja, joka hoitaa osan vararehtorin opetuksesta, siitä tulevan maksun.

Sittenkuin tämä armollinen käsky seuraavan heinäkuun 14 päivänä oli saatettu Ylihallituksen tietoon ja Ylihallitusta oli käsketty ryhtymään sanotun asetuksen aiheuttamiin toimenpiteisiin niin hyvissä ajoin, että asetuksen määräyksiä voidaan noudattaa seuraavan syyslukukauden alusta lukien, Ylihallitus seuraavan elokuun 23 päivänä kehoitti asianomaisia rehtoreja, kutakin kohdaltansa, aikanaan tekemään Ylihallitukselle esityksen asetuksen täytäntöönpanosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kirkollisasiain Toimituskunnan 20 päivänä maaliskuuta 1908 Tyttökoulujen uudelleen järjestäminen.
päivätyssä kirjeessä oli Ylihallituksen käsketty antaa alamainen lausuntonsa helmikuun 15 päivänä 1906 asetetun koulukomitean muun muassa tyttöoppilaitosten järjestelyä koskevan 22 päivänä helmikuuta 1908 antaman mietinnön johdosta. Sittenkuin Ylihallitus oli hankkinut tyttökoulujen johtajattarilta asianomaisten opettajakuntien lausunnot asiasta, Ylihallitus toukokuun 31 päivänä 1911 asiaa käsitellessään päätti alamaisimmin lausua seuraavaa:

Valtion tyttökoulujen nykyinen toimintamuoto perustuu pääasiassa siihen järjestelyyn, joka näille kouluille annettiin marraskuun 27 p:nä 1885 ilmestyneen armollisen asetuksen ja seuraavan vuoden maaliskuun 19 p:nä vahvistetun lukusuunnitelman kautta. Neljännesvuosisadan kuluessa on kehitys kuitenkin tuonut uusia tarpeita ja uusia vaatimuksia naiskasvatuksenkin alalla. Tämän kasvatuksen saattaminen ajanmukaiselle kannalle kaipa sentähden ehdottomasti toimenpiteitä valtion puolelta.

Ratkaistavana on kysymys, mitenkä naisoppilaitokset olisivat taroituksenmukaisimmin järjestettävät, jotta ne voisivat ajan vaatimuksia täyttää.

Niinkuin koulukomitea mietinnössään on huomauttanut, edellyttää valtiollinen ja yhteiskunnallinen tasa-arvo yhtä laajaa ja monipuolista kansalaissivistystä naisissa kuin miehissäkin. Tähän nähden tulee naisoppilaitosten tarjota kasvateilleen opetusta, joka, samalla kun se valmistaa heitä naisille erityisesti kuuluviin tehtäviin, tekee äsken mainitun päämäärän saavuttamisen mahdolliseksi. Ensiksikin on varsinainen tyttökoulu järjestettävä siten, että se oppimäärän puolesta pääasiassa vastaa poikakeskikoulua, ja toiseksi on keskikoulukurssin suorittaneille annettava tilaisuus lisäluokilla jatkaa opintojaan korkeakouluun saakka. Huomattava kuitenkin on, ettei naisoppilaitosten järjestely ja ohjelma voi olla kaikissa suhteissa samanlainen kuin poikaoppilaitosten. Tyttöjen erilaiset taipumukset kuin myöskin naiskasvatuksella tarkoitettava erityinen päämäärä vaativat nimittäin muun muassa, että naisoppilaitoksissa muutamiin aineisiin pannaan enemmän huomiota, toisiin taas vähemmän kuin poikaoppilaitoksissa, jonka ohessa erälle aineille, jotka jokapäiväisessä käytännöllisessä elämässä ovat naisille tärkeitä, niinkuin esim. kotitalouden-oppi ja käsityöt, on annettava sija tyttökoulun ohjelmassa. Kun sitä paitsi pojan ja tytön erilainen ruumiillinen kehitys, niinkuin lääkäri-seurakin on lausunut, vaatii tyttöjen työn helpottamista, täytyy tytöille keskikoulukurssin suorittamiseen antaa enemmän aikaa kuin poikakouluissa tätä tarkoitusta varten on määrätty. Komitea ehdottaa sentähden täydellä syyllä varsinaisen tyttökoulun kuusiluokkaiseksi. Mitä lisäluokkiin tulee, olisi niitä 3 ja liittyisivät ne luonnollisena jatkona tyttökouluun, muodostaen tämän kanssa täydellisen yliopistoon johtavan 9-luokkaisen naislyseon. Semmoisia lyseoita perustettaisiin kuitenkin vaan muutamille huomattavammille paikkakunnille. Mitään liikarastusta ei tarvinne peljätä siitä, että tyttöjen on kolmen vuoden kuluessa suoritettava yliopistoon pääsemistä varten tarpeelliset lisäoppimäärät, sillä, niinkuin komitea sanoo, »on ilmeistä että, jos keskikoulun kurssit ennätetään rauhallisemmin suorittaa, siten saavutettu tietojen varmuus ja lisääntyvä henkinen kypsyys helpottavat työtä kimnaasiluokillakin.»

Kun nykyiseen tyttökouluun edellä olevan ehdotuksen mukaan olisi lisättävä yksi luokka, olisi siitä luonnollisena seurauksena, että oppilaat pääsisivät vasta vuotta myöhemmin kuin tähän asti ulos elämään ja itselleen toimialoja hankkimaan. Niinikään ennättäisivät ne nuoret naiset, jotka ovat suorittaneet koko tyttölyseon kurssin, tavallisissa oloissa noin 20 vuoden ikään, ennenkuin he jättäisivät koulun, koska he nykyään voimassa olevien asetusten mukaan vasta 11-vuotiaina pääsevät tyttökouluun. Tähän nähden on komitea ehdottanut tyttökouluihin alimaksi pääsy-ijäksi 9 vuotta, mikä nykyään on säädettyinä poikakouluista. Ylihallitus puolestaan katsoo, että, vaikkakin alin sisäänpääsy-ikä poikakouluissa on säädetty 9-vuodeksi — määräys, minkä taroituksenmukaisuutta näissäkin oppilaitoksissa voidaan epäillä — mainittu ikä tyttökou-

lujen suhteen olisi alennettava vain 10 vuoteen, syystä että suurin osa tyttöjä, päätettyänsä keskikoulun, luultavasti ei tule jatkamaan opintojaan ja siten, jos komitean ehdotus toteutuisi, joutuisivat elämän toimintaurille liian kypsyvätöminä.

Niinkuin edelläolevasta näkyy, yhtyy Ylihallitus, samoin kuin suurin osa opettajakunnistakin, nyt kosketelluissa yleisissä kysymyksissä enimmäkseen komitean ehdotuksiin. Suurempaa mielipiteiden eroavaisuutta ilmenee sitä vastoin niissä lähemmissä ehdotuksissa näiden oppilaitosten lukusuunnitelmiksi, jotka seuraavassa tullaan esittämään.

Haluten valmistaa tyttölyseoiden yläluokkain oppilaille kylliksi tilaisuutta niin hyvin humanististen kuin matemaatistienkin ja luonnontieteellisten opintojen harjoittamiseen, on komitea, koska se ei ole luullut voivansa yhdistää näitä molempia puolia yhteen ainoaan lukusuunnitelmaan, ehdottanut kaksi eri rinnakkain kulkevaa linjaa mainittuja luokkia varten. Toisella linjalla olisi kieliopetuksella hallitseva asema, toisella taas matematiikka olemaan keskusaineena ja luonnonopillakin olisi hiukan runsaampi tuntimäärä. Puhumattakaan siitä, että tällainen kahtiajako tuottaisi valtiolle melkoista suurempia kustannuksia kuin kaikille oppilaille yhteinen opetus, ei Ylihallituksen mielestä tämä erittelemine tyttölyseossa ole tarpeellinen eikä edes tarkoituksenmukainenkaan. Sillä, kuten komitean jäsen, professori A. V. Streng mietintöön liittämässään vastalauseessa on sanonut, tuntuu komitean ehdottamista kahdesta matematiikan kurssista toinen tyttölyseon tarpeiksi liian laajalta, toinen taas riittämättömältä. Toiselta puolen ei myöskään se asema, joka vieraille kielille on annettu, näytä täysin tarkoituksenmukaiselta. Jo näihin seikkoihin nähden katsoo Ylihallitus vastaisille korkeammille naisopinnoille edullisemmaksi, että puheenaolevat tyttölyseon luokat järjestetään yhden kaikille oppilaille yhteisen lukukaavan mukaan.

Nousee sitten lähinnä kysymys siitä, mikä asema on näiden koulujen lukukaavoissa annettava sille aineelle, joka nähtävästikin etupäässä on saanut komitean ehdottamaan linjajakoa, nimittäin matematiikalle. On tunnettua, että tyttöjen halu ja taipumukset eivät yleensä vie matematiikkaan, vaan pikemminkin niihin aineisiin, joita me humanistisiksi nimitämme. Tähän nähden ja silmälläpitäen naiskasvatuksen omaa itsenäistä tarkoituspäätä, tuntuu luonnolliselta, ettei tytöille tässä aineessa aseteta liian suuria vaatimuksia. Ylihallituksen mielestä on yleissivistyksen vaatimusten kannalta 32 viikkotuntia koko tyttölyseota varten katsottava riittäväksi. Luonnonopille, se on fysiikalle ja kemialle, joiden opiskeleminen ei tuota tytöille suurempia vaikeuksia kuin pojillekaan, tahtoisi Ylihallitus näiden aineiden suureen tärkeyteen nähden osoittaa 12 tuntia viikossa. Varsinainen fysis-matemaattinen aineryhmä tulisi siten jotenkin vankasti edustetuksi kaikkiaan 44 tunnilla. Tyttölyseon eri asteita kohti jakautuisivat nämä tuntimäärät siten, että matematiikan osalle itse tyttökoulussa tulisi 19 tuntia ja lyseon kolmella yläluokalla 13 tuntia, luonnonopin osalle taas edellisessä 5 tuntia ja jälkimäisillä 7 viikkotuntia. Tämän ehdotuksen toteuttaminen tietysti kuitenkin edellyttää sitä, että sekä matema-

tiikan kurssit kuin myöskin vaatimukset ylioppilastutkinnossa olisivat asetettavat sopusointuun tälle aineelle ehdotetun tuntimäärän kanssa.

Luonnonhistorialle on komitea ehdottanut tyttökoulun nykyiseen ohjelmaan verraten hyvin runsaan tuntimäärän, nimittäin varsinaista tyttökoulua varten 10 ja yläluokkia kohtaan 4 tuntia, eli siis yhteensä 14 tuntia, jota paitsi terveysopille on ehdotettu 1 tunti VI luokalla. Kieltämättä onkin luonnonhistorian nykyinen huono asema tyttökouluissa koulun tarpeessa. Ylihallitus on kuitenkin asiaa eri puolilta punnitsaan tullut siihen käsitykseen, että 8 viikkotuntia, käytettyinä varsinaisen luonnonhistorian opetukseen itse tyttökoulussa, on katsottava riittäväksi määräksi, kuitenkin sillä edellytyksellä, että tyttökoulun yläluokilla terveys- ja raittiusopetukseen käytetään 2 tuntia. Sillä liittyhän viimeksimainittu opetus eräissä suhteissa läheisesti luonnonhistorian opetukseen, niin että terveysopille omistettu aika osaltaan edistää myöskin luonnonhistorian oppimista. Toiselta puolen on etenkin tyttökoulun kannalta katsottava suotavaksi, että varsinaiselle terveysopetukselle omistetaan jonkun verran enemmän aikaa kuin mitä komitea on ehdottanut.

Mitä sitten kieliopetuksen järjestämiseen tulee, on jo vanhastaan tunnettu asia, että pahimpia puutteellisuuksia tyttökoulujen nykyisessä lukuohjelmassa on ollut äidinkielen kovin epäedullinen asema. Sen vuoksi Ylihallituskin ilman pitempiä perusteluita on valmis kannattamaan komitean ehdotusta siinä, että tätä tuntimäärää on melkoisesti korotettava, mutta katsoo kuitenkin, että 28 viikkotuntia koko tyttölyseota kohden (komitean ehdottaman 29 sijasta) on riittävä. Tämän ehdotuksen mukaan tulee tuntien luku itseksikin luokkaa kohden olemaan 3, paitsi I luokalla, jolla se olisi 4.

Toiselle kotimaiselle kielelle on komitea ehdottanut annettavaksi koko lyseossa yhteensä 22 tuntia, siis saman määrän kuin mikä tälle aineelle nykyään on osoitettu poikalyseoissakin. Tähän komitean ehdotukseen ei Ylihallitus kuitenkaan seuraavassa esitettävistä syistä ole katsonut voivansa yhtyä. Ylioppilastutkinnon vastaista järjestelyä kokevassa alamaaisessa lausunnossaan 21 p:ltä toukokuuta 1909 on Ylihallitus, yhtyen komitean mielipiteeseen, asettanut sille kannalle, että toisen kotimaisen kielen kypsyyskokeen suorittamistavassa olisi muutos aikaansaataava, siten nim., että nykyisen äidinkielestä toiseen kotimaiseen kieleen tehtävän käännöksen sijasta olisi ylioppilastutkintoa varten suoritettava päinvastainen kirjoituskoe, s. o. käännös toisesta kotimaisesta kielestä äidinkieleen ilman sanakirjan apua. Niin pian kuin tämä muutos aikaansaataisiin, tulisi myöskin puheenaolevan kielen opetus saamaan toisen ja tarkoituksenmukaisemman suunnan. Varsinainen kirjallisuuden lukeminen astuisi enemmän eturintaan kuin mitä suhteettoman paljon aikaa vievien kirjoitusharjoitusten tähden nyt on ollut mahdollista, ja silloin varsinaiset kieliopinnotkin mainitussa kielessä tulisivat paremmin ja tasaisemmin keskitetyiksi tämän lukemisen ympärille. Tästä muutoksesta olisi silloin seurauksena myöskin se, että nykyistä pienempikin tunti-

määrä olisi toisen kotimaisen kielen oppimista varten ehdotetussa uudessa muodossa riittäväksi katsottava. Etupäässä näihin seikkoihin nähden on Ylihallitus katsonut voivansa supistaa puheenaolevan kielen tuntimäärän koko tyttölyseota kohden 18 tuntiin, joista tyttökoulun osalle tulisi 12 tuntia. Kun Ylihallitus alempana esitettävistä syistä on ehdottanut saksankielen alkavaksi jo I luokalta, ei toisen uuden kielen aloittamista ole voitu asettaa samalle luokalle, vaan on se siirretty seuraavalle, II luokalle.

Suurimman vaikeuden kieliopetuksen järjestämisessä, varsinkin tyttökouluissa, tuottavat vieraat kielet. Yhdessä kohdassa näytään kuitenkin oltavan joksikin yksimielisiä, nim. mitä tulee saksankielen merkitykseen ja asemaan meidän kouluissamme. Se vilkas yhteys, jossa maamme sekä taloudellisella että sivistyksellisellä alalla jo pitkien aikojen kuluessa on ollut Saksanmaan kanssa, on vienyt kehityksen siihen, että saksankieli on tullut meille tärkeäksi niin hyvin käytännöllisessä elämässä kuin myös kirjallisuuden ja tieteen viljelemisessä. Näihin seikkoihin nähden on sille vieraiden kielten joukossa edelleenkin varattava huomattavin asema puheenaolevien koulujen lukuohjelmassa. Koska kuitenkin nykyisiä tyttökouluja varten osoitettu 26 viikkotunnin määrä muihin aineisiin verraten on katsottava liian suureksi, on komitea ehdottanut tyttökoululle ainoastaan 18 tuntia ja koko tyttölyseolle 27 tuntia. Ylihallituskin on pääasiassa yhtynyt tähän käsitykseen, tehden kuitenkin sen pienen muutoksen, että tälle aineelle annettaisiin koko koulussa 28 tuntia, joista tyttökoulun osalle tulisi 19 tuntia. Ylihallituksen mielestä on sitä paitsi tälle kielelle pysytettävä sen entinen keskittävä asema koulun ensimmäisenä vieraana kielenä, koska se kielellisen rakenteensa puolesta sopii paremmin kuin muut kielet, jotka tässä saattavat tulla kysymykseen, opetuskielen rinnalle yleisiä kielellisiä käsitteitä selventämään ja täydentämään. Näiden näkökohtain nojalla ehdottaa Ylihallitus, että saksankielen opetus entiseen tapaan alkaisi jo I luokalta eikä vasta III:lta, kuten komitea on ehdottanut.

Siihen katsoen että ranskankielen opinnot, jotka tyttökoulujemme nykyisessä lukukaavassa ovat asetetut täysin yhdenvertaisiksi saksankielen rinnalle, ovat saaneet osakseen hyvin vähän harrastusta oppilaitten puolelta, jopa useimmissa kouluissa jääneet melkein kokonaan syrjään, on komitea täydellä syyllä ehdottanut, että mainittu kieli kokonaisuudessaan siirrettäisiin pois tyttökoulusta ja sijoitettaisiin lyseon yläluokille. Sen sijaan olisi englanninkieli otettava kaikkien tyttöoppilaitosten ohjelmaan, muutamissa kouluissa vaihteellisenä venäjänkielen kanssa. Mitä tämän kielikurssin järjestelyyn tulee, näyttää komitean ehdotus, jonka mukaan kurssi tulisi tyttökoulussa vapaaehtoiseksi, tyttölyseon kolmella yläluokalla taasen pakolliseksi, epäkäytännölliseltä. Sitä paitsi on tyttökoululle osoitettu tuntimäärä liian niukka. Ylihallitus, joka myös on sitä mieltä, että siihen merkitykseen nähden, mikä venäjänkielillä meidän oloissamme on, tämän aineen opetus ei olisi rajoitettava ainoastaan muutamii tyttöoppilaitoksiin, ehdottaa, että puheenaoleva kielikurssi kai-

kissa tyttöoppilaitoksissa järjestettäisiin siten, että oppilaat olisivat velvolliset ottamaan osaa joko venäjän tahi englanninkielen opetukseen, ja että kurssi alkaisi tyttökoulun IV luokalta 3 tunnilla viikossa sekä jatkuisi samalla tuntimäärällä seuraavillakin luokilla, joten siis sen kokonaistuntimäärä tyttökoulussa olisi 9 viikkotuntia. Tyttökoulussa alottamaansa venäjän- tahi englanninkielen kurssia jatkaisivat sitten tyttölyseon oppilaat edelleen luokilla VII—IX, joilla itsekullakin tulisi olemaan 3 tuntia. Kun niinmuodoin tähän kielikurssiin olisi käytettävänä tyttölyseossa kaikkiaan 18 tuntia, ennättäisi sillä tuntimäärällä jo saavuttaa melkoisia tuloksia.

Tämän viimeksi puheenaolleen kielikurssin — venäjän- tai englanninkielisen — lisäksi tulisi tyttölyseon kolmella yläluokalla vielä järjestettäväksi kolmas lyhyt ja ainoastaan 9 tuntia käsittävä *vapaaehtoinen* kielikurssi, jossa valittavana olisi jompikumpi äskenmainituista kielistä tai myöskin ranskankieli. Liikaräsituksen välttämiseksi on Ylihallitus ajatellut tämän kurssin asetettavaksi siten, että siihen osaaottavat oppilaat vapautetaan, jos haluavat, piirustuksen ja laulun opetuksesta vastaavilla luokilla. Siten saavutetaan se kieltämättä suuri etu, että viikkotuntien lukumäärä tähän kurssiin osaaottaville voi supistua samaan määrään, 30 tuntiin, kuin muillekin oppilaille. Kun tyttölyseon ohjelmaan tämän ehdotuksen mukaan tulisi kuulumaan ainoastaan kaksi pakollista kurssia vieraissa kielissä, olisi tästä seurauksena, että ylioppilastutkinnon suorittamisesta nykyään voimassa olevat säädökset, joiden mukaan kurssi jossakin kolmannessakin vieraassa kielessä sanottua tutkintoa varten vaaditaan, olisivat tyttölyseoihin nähden muutettavat siten, että vaatimukset tulisivat vastaamaan nyt ehdotettuja kielikursseja.

Mitä lukusuunnitelman jäljelläoleviin aineisiin tulee, käy Ylihallituksen kanta useissa kohdin yhteen komitean ehdotusten kanssa tai ovat eroavaisuudet verrattain vähäiset. Niinpä osoittaa Ylihallitus uskonnolle tuon tavanmukaisen määrän 2 tuntia itsekutakin luokkaa kohden. Samoin yhtyy Ylihallitus komitean käsitykseen, että historialle on annettava koko tyttölyseota kohden 25 viikkotuntia. Erotusta on olemassa ainoastaan siinä, että Ylihallitus osoittaa mainitulle aineelle tyttökoulussa 16 tuntia ja jatkoluokilla 9 tuntia, kun komitean vastaavat numerot ovat 15 ja 10. Jatkoluokille annetun tuntimäärän pitäisi riittää kurssin laventamiseen ja kertaamiseen siellä, kun tämän aineen kokonaistuntimäärä on jotenkin runsas, runsaampi kuin paikalyseoissa nykyisen tuntikaavan mukaan. Maantiedon lukeminen voisi Ylihallituksen mielestä päättyä jo tyttökoulun V luokalla ja komitean VI luokalle ehdottama 1 tunti siirtyä tyttölyseon viimeiselle luokalle kertausta varten, joka siellä on tarpeen sellaisessa yleiseen sivistykseen kuuluvassa aineessa kuin on maantieto.

Yhtyen siihen puolustukseen, minkä komitea on omistanut filosofian alkeiden, tämän naiskasvatukselle kylläkin tärkeän oppiaineen ottamiselle tyttölyseoiden ohjelmaan, ehdottaa Ylihallitus tälle oppihaaralle 2 tuntia korkeimmalla luokalla. Kuitenkin haluaa Ylihallitus jo tässäkin tilaisuudessa saada käsityksenään lausua, että opetus olisi ohjattava etupäässä kasvatustieteellisen sielutieteen alalle.

Piirustukselle on komitea ehdottanut 16 tuntia viikossa. Yhtyen komitean lausumaan mielipiteeseen tämän aineen merkityksestä, katsoo Ylihallitus, että sen asema olisi vieläkin vahvistettava ja annettava sille kullakin tyttölyseon ylimmällä luokalla 2 tuntia. Kaunokirjoitus- ja piirustustuntien kokonaislukumäärä tulisi siis täten nousemaan 19:ään. Niinikään tahtoisi Ylihallitus parantaa laulunkin asemaa, tehden tämän aineen pakolliseksi lyseon 3:lla ylimmällä luokalla. Käsitöiden opetus olisi ulotettava läpi koko tyttökoulun ja sille annettava 10 tuntia viikossa. Kirjanpitoa Ylihallitus, samoin kuin komiteakin, ehdottaa otettavaksi vapaaehtoisena aineena myöskin tyttökoulujen työohjelmaan. Kuitenkin on Ylihallitus katsonut tarpeen vaatimaksi, että tälle aineelle suotaisiin 2 tuntia komitean ehdottaman 1 tunnin sijasta, ja sitä varten varannut 1 tunnin tyttökoulun kahdelle viimeiselle luokalle. Voimistelulle antaa Ylihallitus tyttökoulussa yhteensä 15 viikkotuntia ja tyttölyseossa 21, siis vähemmän kuin mitä komitea on ehdottanut. Nämät määrät ovat katsottavat riittäviksi, kun otetaan huomioon, että on osoitettu runsaasti tunteja toisillekin harjoitusaineille, jotka luonnostaan, vastapainona lukuaineille, pikemmin voimia virkistävät kuin niitä lamauttavat, sekä että terveysopille on varattu 2 tuntia viikossa.

Kun Ylihallituksen mielestä tyttökoulun oppilaille on tarjottava tilaisuutta tutustua sellaiseenkin naisille epäilemättä sangen tärkeään aineeseen kuin kotitaloudenoppi on, ehdottaa Ylihallitus, että tälle aineelle annettaisiin 2 tuntia tyttökoulun VI luokalla. Mainittu aine olisi muuten sek in terveellisenä vastapainona varsinaisille lukuaineille.

Komitea on mietinnössään kosketellut sitäkin kysymystä, eikö oppilaita, liikarasituksen välttämiseksi, voitaisi vapauttaa määrätyistä aineista, niinkuin muutamissa yksityiskouluissa on tapana, ja on komitea tullut siihen johtopäätökseen, että tällaisen periaatteen soveltaminen meidän valtiontyttökouluihin olisi arveluttavaa, paitsi sairaustapauksissa, ja silloinkin erinäisillä ehdoilla. Sama on myöskin Ylihallituksen käsitys, mitä varsinaiseen tyttökouluun tulee. Sen sijaan olisi tyttölyseon yläasteella suotava jonkun verran suurempaa valintavapautta. Tämä olisi kuitenkin ulotettava ainoastaan niihin oppilaisiin, jotka ovat päättäneet tyttökoulun eivätkä pyri yliopistoon, mutta haluavat laajentaa tietojaan muutamissa ennen oppimissaan aineissa tai hankkia sellaisia tyttölyseon yläluokkien ohjelmaan kuuluvissa uusissa aineissa. Tietysti olisi joka tapauksessa asianomaisen opettajakunnan harkittava ja ratkaistava, kuinka monessa ja missä aineissa vapautusta olisi myönnettävä.

Mitä komitean mietinnön sivuilla 229 ja seur. ehdottamaan yksivuotiseen täydennyskurssiin tulee, niin Ylihallitus puolestaan ei katso olevan riittävää aihetta sen perustamiseen.

Ylihallituksen ehdotus naisoppilaitosten järjestelyyn olisi siis lyhyesti seuraava:

1) Valtion varsinainen tyttökoulu muodostetaan 6-luokkaiseksi keskioppilaitokseksi päättyvine oppikursseineen, joiden suorittaminen tuottaa oppilaille saman pätevyyden kuin poikakeskikoulun käyneiden suhteen on säädetty;

2) Muutamille huomattavammille paikkakunnille perustetaan 9-luokkaisia yliopistoon johtavia tyttölyseoita, joiden 6 alinta luokkaa vastaa varsinaista tyttökoulua ja joiden 3 yläluokkaa muodostaa jatkon korkeakouluun; ja on pääsy viimeksimainituille luokille avoin kaikille niille, jotka ovat suorittaneet tyttökoulun kurssin;

3) Asianomaisen opettajakunnan harkinnan mukaan voidaan tyttölyseon kolmen yläluokan oppilas, joka ei pyri korkeakouluun, vapauttaa yhdestä tai useammasta oppiaineesta;

4) Sisäänpääsyä varten sekä tyttökoulun että -lyseon alimpaan luokkaan vaaditaan 10—13 vuoden ikä sekä — niinkuin nykyäänkin — ylemmän kansakoulun toisen vuosiosaston oppimäärä;

5) Tyttölyseon lukukaava on oleva seuraava:

	I	II	III	IV	V	VI	S:a	VII	VIII	IX	S:a	S:a sum
Uskonto	2	2	2	2	2	2	12	2	2	2	6	18
Opetuskieli.....	4	3	3	3	3	3	19	3	3	3	9	28
Toinen kotim. kieli....	—	3	3	2	2	2	12	2	2	2	6	18
Saksa	4	4	3	3	3	2	19	3	3	3	9	28
Venäjä tai englant ¹⁾ ..	—	—	—	3	3	3	9	3	3	3	9	18
Venäjä tai englant ¹⁾ tai ranska ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	(3)	(3)	(3)	(9)	(9)
Historia	2	2	3	3	3	3	16	3	3	3	9	25
Maantieto	2	2	2	2	2	—	10	—	—	1	1	11
Luonnonhistoria	2	2	2	2	—	—	8	2	2	—	4	12
Terveys- ja raittiusoppi	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	2
Luonnonoppi (fys., kem.)	—	—	—	—	2	3	5	3	2	2	7	12
Matematiikka	4	3	3	3	3	3	19	4	5	4	13	32
Sielutiede	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2
Kaunokirj. ja piirustus	3	2	2	2	2	2	13	2	2	2	6	19
Voimistelu	3	3	3	2	2	2	15	2	2	2	6	21
Laulu	2	2	2	1	1	1	9	1	1	1	3	12
Käsityöt	2	2	2	2	1	1	10	—	—	—	—	10
Kotitalouden-oppi	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	2
Kirjanpito	—	—	—	—	(1)	(1)	(2)	—	—	—	—	(2)
Summa	30	30	30	30	30	30	180	30	30	30	90	270
Summa summarum	—	—	—	—	(31)	(31)	(182)	(33)	(33)	(33)	(99)	(281)

6) tyttökoulussa seurataan tyttölyseon kuuden alimman luokan lukukaavaa.

Tämä kysymys ei vielä ole ennättänyt päästä ratkaisuun.

¹⁾ Tyttölyseon luokilla VII—IX jatkuu luokilla IV—VI aloitettu venäjän- tai englanninkielen kurssi edelleen, mutta voi oppilas sen lisäksi ottaa osaa vapaaehtoiseen 9 t. käsittävään kielikurssiin toisessa sanotuista kielistä tai ranskankielessä, jossa tapauksessa oppilas, jos hän haluaa, vapautetaan piirustuksen ja laulun opetuksesta näillä luokilla.

Niinkuin edellisessä komivuotiskertomuksessa jo lähemmin on se-
lostettu, alkoi tämä oppilaitos toimintansa lukuvuoden 1906—1907 alus-
sa. Nyt puheenaolevan ajanjakson kuluessa on tämän, alkuaan väliai-
kaiselle kannalle asetetun koulun elämässä tapahtunut se huomattava
muutos, että muutamat opettajanvirat ovat muutetut vakinaisiksi.
Ylihallitukselle joulukuun 23 päivänä 1908 osoittamassaan kirjelmässä
oli oppilaitoksen virkaatekevä johtajatar Hanna Andersin, oheenliit-
tään ehdotuksen jatkoluokkien menoarvioksi y. m. seuraavaa lukuvuotta
varten, kirjelmässä esittämillään syillä muun muassa ehdottanut, että
jatkoluokkien kaksi väliaikaista lehtorinvirkaa, nimittäin historian ja
suomenkielen sekä matematiikan ja luonnonopin, asetettaisiin vakinai-
selle kannalle sekä että saksan- ja ranskankielen opettajattarenvirka
korotettaisiin lehtorinviraksi ja tehtäisiin vakinaiseksi.

Yliopistoon
johtavat
suomenkie-
liset tyttö-
koulun jat-
koluokat.
Muutamain
opettajan-
virkain vaki-
naistuttami-
nen.

Käsitellessään asiaa seuraavan maaliskuun 5 päivänä Ylihallitus
lähemmin esittämillään syillä ja perusteilla päätti alamaaisuudessa
muun muassa esittää:

että äskenmainittu ehdotus Helsingin suomalaisten, yliopistoon joh-
tavien tyttökoulun jatkoluokkien menoarvioksi armossa vahvistettaisiin,
noudatettavaksi seuraavan syyskuun 1 päivästä toistaiseksi;

että jatkoluokkien historian ja suomenkielen sekä matematiikan ja
luonnonopin lehtorinvirat ynnä saksan- ja ranskankielen sekä ruotsin-
ja saksankielen opettajattarenvirat seuraavan lukuvuoden alusta asetet-
taisiin vakinaiselle kannalle, jossa tapauksessa kuitenkin näiden virkojen
tulevat haltijat velvoitettaisiin suostumaan niihin muutoksiin, jotka
heidän opetusvelvollisuutensa suhteen ehkä voisivat käydä tarpeelliseksi
oppilaitosten vastaisen uudestaanjärjestämisen kautta.

Käsitellessään asiaa huhtikuun 22 päivänä 1909 Keisarilli-
nen Senaatti näki hyväksi vahvistaa oheenliitetyn 40,590 markkaan
päättävän menosäännön mainittuja jatkoluokkia varten, noudatetta-
vaksi 1 päivästä syyskuuta 1909 toistaiseksi, sekä ilmoitti päättäneensä
alamaisessa kirjeessä alistaa Keisarilliselle Majesteetille, että puheena-
olevia väliaikaisia jatkoluokkia koskeva armollinen asetus 28 päivästä
huhtikuuta 1906 ja siihen liitetty menosääntö kirjelmässä lähemmin
mainituissa kohdin muutettaisiin. Tämän alamaisen esityksen johdosta
Keisarillinen Majesteetti heinäkuun 23 (10) päivänä 1909 suvaitsi ar-
mossa vahvistaa seuraavan asetuksen:

»Muuttamalla 15/28 päivänä huhtikuuta 1906 annetun, väliaikais-
ten suomenkielisten tyttökoulun jatkoluokkien perustamista Helsingin
kaupunkiin koskevan armollisen asetuksen 4 momenttia ja mainittuun
asetukseen liitettyä menosääntöä, säädetään täten, että siinä mainitut

Armollinen
asetus.

kaksi lehtorin- ja kaksi opettajattarenvirkaa ovat 1909 vuoden syyslukukauden alusta lukien tavallisessa järjestyksessä vakinaisesti asetettavat sekä että näiden opettajattarenvirkojen palkkaedut mainitusta ajasta tulevat olemaan: palkka 3,000 ja palkkio 600 markkaa vuodessa sekä lisäpalkkio 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta samassa virassa 500 markkaa kerrallaan; kuitenkin ehdolla, että näiden lehtorin- ja opettajattarenvirkojen tulevat haltijat ovat, säilyttämällä niissä saavuttamansa palkkaedut, velvolliset suostumaan niihin muutoksiin, jotka heidän virkoihinsa nähden vastaisuudessa ehkä huomataan tarpeellisiksi, sekä että näiden opettajattarenvirkojen tulevat haltijat sitä paitsi täyttävät miespuolista kolleganviran hakijaa varten säädettyt kelpaavaisuusehdot.»

Tästä armollisesta asetuksesta aiheutuneet, puheenalaisten virkojen vakinaistuttamista koskevat toimenpiteet esitetään tuonnempana eri oppilaitoksia käsittelevässä osastossa.

**Kysymys
naispuoli-
sista ylitarkastajista.**

Paitsi sitä edellä (siv. 25) kerrottua anomusta, jossa pyydettiin, että ehdotetun voimisteluntarkastajan apulaiseksi Ylihallitukseen asetettaisiin naispuolinen voimisteliija, on vielä mainittava, että myöskin kysymys naispuolisten ylitarkastajain asettamisesta Ylihallitukseen on pantu vireille. Naisasialiitto Unioni oli näet Keisarilliseen Senaattiin jätetyssä alamaisessa kirjoituksessa anonut, että osa Koulutoimen Ylihallituksen ylitarkastajanviroista lähimmässä tulevaisuudessa täytettäisiin naisilla. Käsikettynä Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä helmikuun 2 päivältä 1906 antamaan alamainen lausuntonsa tästä anomuksesta, Ylihallitus saman kuun 16 päivänä päätti lähemmin esittämiensä syiden ja näkökohtain perustuksella Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota naisasialiitto Unionin puheenalainen anomus sillä kertaa saattoi ansaita. Sittenkuin vielä alkeis- ja tyttökoulujen uudestaanjärjestämisestä varten asetettu komitea, jonka käsiteltäväksi tämä kysymys sittemmin oli lähetetty, oli siitä antanut lausuntonsa ja muutamat sanotun komitean jäsenet asiaa koskevaan komitean mietintöön liittämässään vastalauseessa olivat ehdottaneet, että Ylihallitukseen asetettaisiin naistarkastaja tyttö- ja yhteiskouluja varten, jolla tarkastajalla tulisi olemaan sama asema ja samat oikeudet mainittuihin kouluihin nähden kuin kansa- ja aistiviialliskoulujen tarkastajille on määrätty, käskettiin Ylihallitusta lähetepäätöksellä kesäkuun 30 päivältä 1908 antamaan alamainen lausuntonsa mainitussa vastalauseessa teh-

dystä ehdotuksesta. Tämän käskyn täyttämiseksi Ylihallitus seuraavan marraskuun 10 päivänä päätti alamaisesti esittää seuraavaa:

Vastalauseentekijät lausuvat nimenomaan että he, ehdottaessaan Ylihallituk-naistarkastajan asettamista Koulutoimen Ylihallitukseen, eivät nyky-sen alamai-
 oloissa ole edes ajatelleetkaan varsinaista ylitarkastajantointa. Mutta nen lausun-
 vielä vähemmän tarkoituksenmukaista on ajatella, niinkuin vastalauseessa to.
 tehdään, kyseessäolevan naistarkastajan asemaa ja oikeuksia tyttö- ja yhteiskoulujen alalla samanlaisiksi kuin on kansa- tai aistivalliskoulujen tarkastajain toiminta viimeksimainittuihin kouluihin nähden. Sillä kansa- ja aistivalliskoulujen tarkastajat, sen mukaan kuin heidän tehtävänsä ovat määrättyt armollisissa julistuksissa 30 p:ltä toukokuuta 1884 ja 30 p:ltä kesäkuuta 1892 sekä K. Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjelmässä Koulutoimen Ylihallitukselle 19 p:ltä joulukuuta 1884, suorittavat Ylihallituksen määräyksestä näiden koulujen sekä kaikkien aineiden opetuksen että muun toiminnan tarkastuksen kokonaisuudessaan sekä käsittelevät myöskin Ylihallituksen jäsenenä kaikkia näitä oppilaitoksia koskevia kysymyksiä. Heidän virkatoimintansa niihin erikoiskouluihin nähden, joita he edustavat, on siten tavallaan laajempi kuin eri opetusaineita edustavain ylitarkastajain oppikoulun alalla. Sitä ajatusta, että aijotun naistarkastajan toiminta tyttö- ja yhteiskouluissa saisi samantapaisen laajuuden, voitaneen pitää erehdyksestä lähteneenä, sillä sen toimeenpano edellyttäisi syvälle käypää muutosta koko nykyiseen oppikoulujen tarkastusjärjestelmään. Kun siis kyseessäolevan naistarkastajan virkatoimi, mikäli sitä koulukomitean vähemmistön ehdotuksessa on koetettu selvittää, on nykyiseen tarkastusjärjestelmään vaikeasti sovellettavissa ja hänen tehtävänsä jää edelleen sangen epämääräiseksi, ja kun ei naisoppilasten yhtä vähän kuin naisopettajainkaan nykyinen asema ja olotila tyttö- ja yhteiskouluissa, mikäli Ylihallituksen tiedossa on, ole osoittanut mitään erityisen yleisen naistarkastajan pakottavaa tarvetta, saa Ylihallitus, viitaten pöytäkirjassaan 16 p:ltä helmikuuta 1906 oleviin tätä asiaa koskeviin lausuntoihin ja pääasiassa yhtyen koulukomitean enemmistön ajatukseen, alamaisesti mielipiteenään lausua, että erityisen naistarkastajan asettamiseen Ylihallitukseen ei näytä olevan riittävää syytä.

Kirkollisasiain Toimituskunnan kertomuksen mukaan vuodelta 1908 Keisarillinen Senaatti sittemmin, mainitun vuoden joulukuun 16 päivänä puheenalaisen anomuksen hylkäsi.

Anomus
 hyljätty.

Ylioppilastutkinon uudistamista koskeva kysymys on tällä ajanjaksolla ollut Ylihallituksessa myöskin käsittelynalaisena. Sittenkuin näet Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunta toukokuun 13 päivänä 1908 päivätyssä kirjeessä oli Ylihallitukselta vaatinut lausuntoa koulukomitean tätä asiaa käsittelevän mietinnön johdosta ja

Ylioppilas-
 tutkinto.

Ylihallitus kiertokirjeellä seuraavan kesäkuun 3 päivältä oli kehoittanut maan klassillisten ja reallilyseoiden rehtoreja sekä sellaisten yksityisoppilaitosten johtajia ja johtajattaria, jotka ovat oikeutetut päästämään oppilaita yliopistoon, kuulusteltuaan asianomaista opettajakuntaa, antamaan lausuntonsa asiasta, Ylihallitus toukokuun 21 päivänä 1909 päätti Keisarikunnalle Majesteetille antaa asiasta seuraavan alamaisen lausunnon:

Ylihallituksen
alamaisen
lausun-
to.

Kysymys ylioppilastutkinnon uudestaanjärjestämisestä on jo useita vuosikymmeniä ollut maassamme keskustelun alaisena. Muutoksia voimassa oleviin säädöksiin on vaadittu varsinkin koulunopettajain puolelta. Selvästi on tältä taholta ennen kaikkea esiintunut se toivomus, että nykyisen, yliopiston johtaman ylioppilastutkinnon sijaan olisi saatava kypsyys-tutkinto, joka olisi kokonaan sijoitettava kouluihin ja jonka toimittaisivat koulun viranomaiset. Varsin oikeutettuna onkin pidettävä sitä vaatimusta, että koulun työtä on koulun omien viranomaisten valvottava ja että siis kypsyys- eli ylioppilastutkinnon tulee olla Koulutoimen Ylihallituksen johdon ja valvonnan alainen. Mutta kun ottaa huomioon Ylihallituksen vuosi vuodelta lisääntyneet velvollisuudet ja sen rajoitetut työvoimat, näyttää tätä nykyä vaikealta siirtää mainittu valvonta kokonaan Ylihallituksen haltuun. Tältä käytännölliseltä kannalta katsoen lienee siis sopivinta, että ylioppilastutkinnon johto ja valvonta vielä toistaiseksi jaetaan Koulutoimen Ylihallituksen ja Yliopiston kesken, niinkuin komiteakin on ehdottanut. Kuitenkin olisi Ylihallituksen osallisuus tämän tutkinnon valvomisessa saatava tehokkaammaksi, kuin mitä komitea on ajatellut.

Tarkastaessaan ehdotuksen yksityiskohtia on Ylihallitus yhtynyt komitean esittämien syiden perusteella siihen komitean ehdotukseen, että nykyinen yliopistossa suoritettava suullinen tutkinto poistettaisiin. Mutta Ylihallitusta ei ole tyydyttänyt se järjestely, jota komitea ehdottaa vastedes noudatettavaksi suullisiin kuulusteluihin nähden. Tähänastinen suullinen ylioppilastutkinto tulisi komitean ehdotuksen mukaan korvattavaksi oppilaitoksissa toimitettavilla suullisilla kuulusteluilla ja yliopistollisilla tiedekunta-kuulusteluilla. Ensimmäisillä komitea tarkoittaa niitä »tenttaameja», joita vanhastaan on pidetty oppilaitoksissamme kevätlukukauden jälkipuoliskolla. Komitea lausuu niistä (siv. 77): »Komitean mielestä olisi sellaiset kuulustelut edelleenkin säilytettävä. Lisäksi tulisi niiden, koskapa suullinen tutkinto, joka tähän asti useissa aineissa on tapahtunut yliopistossa, vastaisuudessa jäisi pois, saada n. s. virallisempi luonne. Että koulun rehtorilla on oikeus olla kysymyksenalaisissa kuulusteluissa läsnä, on ilmeistä. Niinkään olisi erittäin toivottavaa, että Kouluylihallitus, varsinkin milloin huomattaisiin erityistä aihetta siihen olevan, valvoisi niitä ylitarkastajan tai jonkun muun valtuuttamansa asianymmärtävän henkilön kautta» j. n. e. — Komitea pitää siis suotavana, että puheenaolevat kuulustelut ainakin silloin tällöin joutuvat

jonkinlaisen valvonnan alaisiksi. Mutta selvää on, ettei tätä valvontaa komitean ehdottamalla tavalla saataisi tehokkaaksi. Jos tässä kohden tyydytään pelkkiin toivomuksiin, niin asia todellisuudessa luultavasti muodostuisi siten, että suulliset kuulustelut säännöllisesti jäisivät ilman tarkastusta, siis kokonaan asianomaisten opettajain arvostelukyvyn, tunnollisuuden ja tarkkuuden varaan. Ylihallituksen mielestä on kuitenkin suullisten loppukuulustelujen tehokas valvonta välttämättömän tarpeellinen jo siihenkin nähden, että useat yksityiskoulujen opettajat eivät täytä valtionkoulujen opettajanvirkoja varten asetettuja kelpoisuusvaatimuksia. Ja epäilemättä olisi valtionkoulujenkin opettajille hyvänä kannustimena se tieto, että heidän työnsä tulokset joutuvat tarkastuksen alaiseksi. Tällaisena oppilaitoksissa suoritetun työn tarkastuksena on nykyinen suullinen ylioppilastutkinto kaikista puutteellisuuksistaan huolimatta ollut. Se on, niinkuin komitea (siv. 55) sanoo, epäilemättä ollut omiaan lisäämään loppusuoritusten perinpohjaisuutta oppilaitoksissa. Komitean ehdottamat tiedekunta-kuulustelut eivät tässä kohden tulisi täydellisesti sitä korvaamaan jo siitäkin syystä, että niiden ulkopuolelle jäisi se suuri joukko oppilaita (komitean mukaan $\frac{1}{3}$), jonka ei enää vastedes ylioppilasoikeuksia saavuttaaksensa tarvitsisi kirjoittautua yliopistoon.

Jotta oppilaitoksissa toimitettavat kuulustelut tulisivat tarpeellisella perinpohjaisuudella ja tarkkuudella suoritetuiksi, pyytää Ylihallitus saada tehdä niiden valvonnasta seuraavan ehdotuksen. Joka vuosi on toukokuun 10 ja 31 päivän välillä vähintään kolmas osa yliopistoon johtavia oppilaitoksia suullisiin kuulusteluihin nähden tarkastettava. Ennen tarkastusta tulee valmistavien tenttaamien olla loppuun suoritettut. Tarkastuksen toimittaa kussakin Ylihallituksen tarkastettavaksi määräämässä koulussa ylitarkastaja tai joku muu Ylihallituksen valtuuttama, asianymmärtävä henkilö. Tarkastajalla on oikeus joko itse tai opettajain kautta panna toimeen kuulusteluja mikäli mahdollista kaikissa kahdeksannen luokan oppiaineissa. Jos tarkastaja on sitä mieltä, että oppilas on kypsymätön, niin tämä ei saa päästötodistusta.

Asianmukaista olisi tietysti, että kaikki yliopistoon johtavat oppilaitokset joka vuosi joutuisivat ehdotetun tarkastuksen alaisiksi. Mutta siihen nähden, että tätä nykyä lienee kovin vaikeata saada näin laajalle ulottuvaa tarkastusta varten sopivia henkilöitä riittävästi, lienee pakko toistaiseksi tyytyä edellä esitettyyn järjestelyyn, s. o. että vähintään kolmas osa puheenaolevia oppilaitoksia on joka vuosi tarkastettava. Jotta kuitenkin olisi täydet takeet siitä, että kaikki nämät koulut todella tulevat mainitussa suhteessa tarkastetuiksi, olisi vielä lisäksi säädettävä, että jokaisessa niistä on tarkastus pidettävä ainakin kerran neljässä vuodessa. Näin saataisiin aikaan — ja se tässä onkin pääasia — että asianomaisilla opettajilla olisi se tietoisuus, että heidän työnsä tulokset ennemmin tai myöhemmin määrätyn ajan kuluessa tulevat tarkastetuiksi ja että ne voivat joutua tarkastuksen alaisiksi minä vuonna hyvänsä, vieläpä useampana vuonna peräkkäin. — Itsestään on selvää, ettei Ylihalli-

tuksen tekemä ehdotus estä joka vuosi tarkastuttamasta kaikkiaikin oppilaitoksia, jos Ylihallitus vain voi saada käytettäväkseen tarpeellisen määrän tarkastajia ja muuten katsoo syytä siihen olevan.

Ylihallitus ehdottaa siis sentapaisen sensorilaitoksen toimeenpanemista, jommoisesta komitea lausuu mielipiteensä mietinnön 78:nella sivulla. Ne muistutukset, jotka komitea tekee sensorilaitoksen käytäntöön ottamista vastaan meillä, eivät voi kohdistua Ylihallituksen edellä tekemään ehdotukseen, koska sen mukaan tultaisiin toimeen paljon vähemmällä määrällä sensoreja kuin mitä komitea pitää välttämättömänä.

Komitean (siv. 81—83) ehdottamat tiedekunta-kuulustelut ovat Ylihallituksen mielestä tarpeettomat. Kirjallisten kokeittensa kautta, joiden suhteen Ylihallitus alempana saa esittää kantansa, yliopistolla on tilaisuus saada selko oppilaitoksissa suoritettun työn tuloksista useissa tärkeissä aineissa, ja suullisten kuulustelujen tehokkaan tarkastuksen pitäisi antaa riittävät takeet siitä, että oppilaat muissakin aineissa saavuttavat sellaiset tiedot, että he menestyksellä voivat jatkaa opintojansa yliopistossa.

Mitä sitten tulee ylioppilastutkinnossa suoritettaviin kirjallisiin kokeisiin, niin Ylihallitus täydellisesti kannattaa komitean esittämää vaatimusta, että ne edelleenkin ovat säilytettävät. Niinikään yhtyy Ylihallitus komitean ehdotukseen sen tutkijakunnan kokoonpanosta, jonka on määrättävä ja arvostettava nämä kokeet.

Kirjallisten kokeiden suorittamisen pitäisi Ylihallituksen mielipiteen mukaan tapahtua niinkuin tähänkin asti viimeistään maaliskuun keskipaikoilla, jotta jäisi riittävästi aikaa opettajain toimitettaville suullisille kuulusteluille, joiden tulee olla loppuun suoritettuina ennen toukokuussa tapahtuvaa mahdollista tarkastusta. Tämän mukaisesti olisi luettelot kirjoituksiin osaaottavista oppilaista ja näiden edellisen syyslukukauden lopulla ja helmikuussa pidettävissä arvostelukokouksissa saamat arvosanat lähetettävä tutkijakunnalle viimeistään maaliskuun alussa.

Komitea ehdottaa kirjallisten kokeiden lukumäärän viideksi; jokaisen kirjoittajan olisi kuitenkin — sanotaan komitean mietinnössä — velvollisuus ottaa osaa vain neljään kokeeseen, nimittäin pakollisesti kokeisiin äidinkielessä ja toisessa kotimaisessa kielessä sekä näiden lisäksi vapaan valinnan mukaan kahteen kolmesta jäljellä olevasta kokeesta, matematiikan, vieraan kielen tai n. s. realikokeeseen, jona kokeena olisi koulukurssiin kuuluvan historiallisen, luonnonhistoriallisen tai luonnonopillisen tehtävän käsittely. Ylihallituksen mielestä komitean ehdottama valintavapaus olisi hylättävä, etupäässä siitä syystä, että se voi laimentaa oppilaan harrastusta jonkun oppiaineen oppimiseen. Komitea huomauttaa tosin, että tällaisen valintavapauden kautta oppilaiden yksilölliset taipumukset ja harrastukset tulevat huomioon otetuiksi. Mutta — niinkuin toisessa vastalauseessa sanotaan — tämän huomioonottamisen tulisi tapahtua ennen kaikkea jo opetuksen kestäessä tai koulutyön tasaisen kulun aikana eikä hetkellä, jolloin on vain osoitettava, että tulokset ovat

sellaiset kuin niiden tuleekin olla, s. o. että oppilaalla on ne tiedot, jotka häneltä voidaan ja tulee vaatia. Mikäli puheenaoleva komitean esittämä näkökohta yleensä on oikeutettu, niin se voidaan aivan riittävästi ottaa varteen tarkoituksenmukaisen kompensatsioonin kautta.

Ylihallitus ei saata puoltaa komitean ehdottamaa realikoetta. Komitea sanoo (siv. 59), että sen mielestä realikokeen toimeenpanon aiheuttaa jo sekin seikka, että suullinen tutkinto nykyisessä muodossaan jäisi pois ja sen mukana pakollinen tarkastus muutamissa tärkeissä aineissa. Tämä motiivi menettää kuitenkin merkityksensä, jos Ylihallituksen ehdottama suullisten kuulustelujen tarkastus pannaan toimeen. Muutenkin realikoe tuntuu tarpeettomalta. Tehtäviin nähden tämä koe tulisi olemaan pääasiassa samanlainen kuin äidinkielen koe. Erotus näiden kokeiden välillä olisi oikeastaan vain se, että realikoetta olisi etupäässä arvosteltava sisällyksen ja perusteellisuuden mukaan, äidinkielen koetta taas etupäässä kielellisten ja tyyllistien näkökohtien perusteella. Saat- taan kuitenkin, myöskin kasvatusopilliselta kannalta katsoen, panna kysymyksen alaiseksi, onko todella syytä tällä tavalla erottaa toisistaan sisällyksen ja muodon arvosteleminen. Tällainen menettely voisi helposti vaikuttaa haitallisesti äidinkielen opetukseen, sillä tavalla nimittäin, että tässä opetuksessa jouduttaisiin yksipuolisesti pitämään silmällä sitä, että oppilaat kiinnittämättä riittävää huomiota esityksensä sisällykseen saavuttavat pintapuolisen taidon sepittää kielellisesti ja tyyllillisesti tyydyttäviä aineita. Se tarkoitus, mikä komitean mielestä saavutettaisiin realikokeella, voidaan yhtä hyvin voittaa äidinkielen kokeella, jos tässä kokeessa kirjallisten ja historian alalta otettujen tehtävien lisäksi entistä enemmän annetaan myöskin luonnonhistoriallisia ja luonnonopillisia tehtäviä. Ylihallituksen mielestä kirjallisia kokeita siis niinkuin tähänkin saakka pitäisi olla neljä, nimittäin: äidinkielen koe, toisen kotimaisen kielen koe, vieraankielen koe ja matematiikan koe, ja kaikkien näiden kokeiden tulisi olla pakollisia.

Komitean ehdotuksia toisen kotimaisen kielen ja vieraan kielen kokeista Ylihallitus kannattaa. Kuitenkaan ei Ylihallitus vieraiden uusien kielten kokeeseen nähden katso olevan mitään syytä supistaa nykyistä valintavapautta, jonka mukaan realioppilaitosten oppilaat voivat vapaasti valita saksan, venäjän ja ranskan kielten välillä, vaan pitää päinvastoin suotavana, että sanottu valintavapaus ulotetaan englantinkieleenkin, koska tämän kielen opinnot varsinkin yksityiskouluissa näyttävät saavan yhä suurempaa kannatusta. Mitä matematiikan kokeeseen tulee, niin Ylihallitus ei voi hyväksyä sitä komitean ehdotusta, että eri oppilaitostyypeille olisi annettava erilaisia esimerkkejä, koska Ylihallituksen mielestä ei ole syytä tehdä mainittavampaa erotusta klassillisten ja realilyseoiden matematiikan tuntimäärien välillä. Sitävastoin Ylihallitus hyväksyy komitean ehdotukset kirjallisten kokeiden suorittamiseen suotavasta ajasta, kokeiden oppilaitoksissa tapahtuvasta tarkastuksesta ja arvosteluista.

Ylihallitus on jo edellä puoltanut kompensatsioonin käytäntöön ottamista kirjallisia kokeita arvosteltaessa. Kompensatsioonimahdollisuus on

paikallaan siihenkin nähden, että se epäilemättä tulee vaikuttamaan rauhoittavasti kirjoittajiin ja toivottavasti myöskin vähentämään vilpin harjoittamisen halua. Ne erikoismääräykset, jotka komitea tässä suhteessa esittää, ovat kuitenkin Ylihallituksen mielestä liian yksityiskohtaisia. Tarkoituksenmukaisinta lienee, että tutkijakunnalle suodaan vapaus myöntää kompensatsionia niissä tapauksissa, joissa se tietoonsa tulleitten seikkojen perusteella katsoo sen oikeudenmukaiseksi.

Syyskokeisiin nähden Ylihallitus hyväksyy komitean ehdotuksen, että niillä tulisi olla täydentävien kokeiden luonne ja että ne olisi pantava toimeen syyskuun alussa. Ylihallitus ehdottaa, että niissä saisivat olla mukana kaikki ne kevätkokeissa hylätyt, jotka on hyväksytty keväällä toimitettavissa suullisissa kuulusteluissa, ja samalla ehdolla myöskin ne, jotka sairauden tai muun laillisen syyn vuoksi ovat olleet estettyinä ottamasta osaa kevätkokeisiin. Suullisten kuulustelujen tarkastusta silmälläpitäen on soveliainta, että mainitut oppilaat velvoitetaan olemaan niissä mukana jo keväällä. Jos nimittäin kevätkokeissa hylätyt saisivat suorittaa suulliset tutkintonsa vasta syyskokeiden jälkeen, olisivat välttämättömästi nämäkin kuulustelut tarkastettavat, sitä suuremmalla syyllä kun kevätkokeissa hylättyjen joukossa epäilemättä juuri ovat heikoimmat oppilaat ne, joiden kypsytyttä ennen kaikkea olisi tutkittava. Olisi kuitenkin kovin hankalaa panna heidän tähtensä tarkastuskoneisto jälleen liikkeelle. Mitä niihin oppilaisiin tulee, jotka pitempiä aikaisen sairauden johdosta eivät ole voineet olla mukana kevätkirjoituksissa eivätkä kevätkuulusteluissakaan, olisi heille myönnettävä oikeus ottaa osaa syyskokeisiin ja, sittenkuin he ovat tulleet niissä hyväksytyiksi, oikeus suorittaa suulliset tutkinnot oppilaitoksessa. Jotta ei kuitenkaan sellainen käsitys pääsisi valtaan, että näiden oppilaiden suulliset kuulustelut ovat helpommat kuin muiden, ja jottei sen johdosta väärinkäytöksiä syntyisi, lienee tarpeellista määrätä, että puheenaolevien oppilaiden on koulussa suoritettujen »tenttaamien» jälkeen käytävä Helsingissä Ylihallituksen määräämien sensorien tutkittavana.

Vilpin ja vilpin yrityksen rankaisemisesta mietinnön 75 ja 76 sivuilla tehdyt ehdotukset Ylihallitus hyväksyy täydellisesti.

Komitean (siv. 83—85) yksityisoppilaista tekemät ehdotukset Ylihallitus pitää tarkoituksenmukaisina, mutta siihen nähden, että Ylihallitus on ehdottanut kirjalliset kokeet suoritettaviksi maaliskuun keskipäivöillä, olisi yksityisoppilaan viimeistään tammikuun 15 päivänä annettava oppilaitoksen johtajalle kirjallinen hakemus saadakseen oikeuden oppilaitoksessa suorittaa ylioppilastutkinnon.

Suullisten kuulustelujen ja kirjallisten kokeitten tarkastuksesta aiheutuvat kustannukset tulisivat osapuulleen korvatuiksi ylioppilastutkinnosta suoritettavalla maksulla, joka Ylihallituksen mielestä olisi määrättävä 30 markaksi kutakin oppilasta kohti. Tätä nykyä ylioppilaskokelaat maksavat yliopistoon 45 markkaa.

Tämä kysymys on vielä lopullisesti ratkaisematta.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo tehty selkoa siitä Alkeis- ja valmistavasta käsittelystä, jonka alaisena kysymys alkeis- ja tyttö-tyttökoulujen opettajain nykyisten palkka- ja eläke-etujen uudestaanjär-jen opetta-jestämisestä varemmin on ollut. Käsikettynä näet antamaan lausun-tajain palkka-tons puheenaolevasta alamaisesta anomuksesta, jonka lehtori, fi-ja eläke-losofiantohtori Anton Karsten, lehtori Elis Lagerblad ynnä muut, Kysymyk-lukuisain maamme lyseoiden, alkeis- ja tyttökoulujen opettajien val-sen varhai-tuuttamina olivat tehneet, Ylihallitus 10 päivänä tammikuuta 1908 semmat vai-heet. tämän laajaperäisen kysymyksen selvittämiseksi esitti erinäisiä näkö-kohtia, mutta alisti samalla alamaisesti Keisarillisen Senaatin ratkais-tavaksi, eikä olisi syytä lisäselvityksen saamiseksi jättää asian valmis-telu silloin paraikaa koossa olleen maan alkeisoppilaitosten uudestaan-järjestämisestä varten asetetun komitean tehtäväksi. Sittenkuin pu-heenaoleva kysymys tämän ehdotuksen mukaisesti oli annettu sanotun komitean harkittavaksi ja komitea seuraavan joulukuun 18 päivänä oli julkaissut mietintönsä asiasta, käskettiin Ylihallitusta helmikuun 9 päivänä 1909 antamaan alamainen lausuntonsa siitä. Kehoitettuansa alkeisoppilaitosten rehtoreja ja tyttökoulujen johtajattaria, kutakin kohdaltansa ja asianomaista opettajakuntaa kuultuansa, Ylihallituk-seen toimittamaan lausuntonsa sanotussa mietinnössä tehdyistä eh-dotuksista Ylihallitus joulukuun 22 päivänä 1909 otti asian lopulli-sesti käsiteltäväksi sekä päätti Keisarilliselle Senaatille lähettää seu-raavan alamaisen lausunnon:

Maan oppikoulujen opettajain nykyistä palkkausjärjestelmää ja hei-Ylihallituk-sen alamai-nen lausun-to. dän työjakoansa tarkastaessa ei voi kieltää, että niissä, lukuunottamatta sitä että palkat, verrattuina viimeaikaiseen taloudelliseen kehitykseen ja elantokustannusten kallistumiseen, yleensä ovat käyneet liian niukoiksi, on muitakin epäkohtia, jotka tosin voidaan selittää historiallisista oloista johtuneiksi, mutta joiden korjaamisen välttämättömyys ei silti vähene. Rärkeimpiä näitä epäkohtia on se, että vaikka lehtorien nykyiset paremmat palkkaedut ja heidän virkaansa yhdistetty pienempi tuntimäärä perustuvat heidän opetusvelvollisuuteensa lyseoiden ylemmillä luokilla, kuitenkin joidenkuiden aineiden opetus tällä asteella on yhdistetty kollegan-virkaan ja siten huonommin palkittu kuin opetus toisissa aineissa samoilla asteilla. Kun koulun kannalta ei voitane pitää yhtä lukuainetta vähemmänarvoisena kuin toistakaan, ei tällaiseen eri opetusaineissa annetun opetuksen erilaiseen arvioimiseen ole mitään järjellistä syytä. Yhtä vähän voidaan puolustaa sitä, että luonnonhistoriaa ja maantietoa realilyseoissa opettaa lehtori, mutta klassillisissa lyseoissa kollega; taikka että uskonnon opetus Helsingin realilyseoissa on virkavahvistuskirjalla varustetun palkkio-opettajan, kaikissa muissa lyseoissa lehtorin käsissä. Samoin kuin komitea on Ylihallituskin sitä mieltä, että tällaiset epäkohdat, jotka var-

maankin ovat vaikuttavimpana syynä nykyisten palkkausolojen johdosta vallitsevaan tyytymättömyyteen, olisivat opettajain palkkausta uudestaan järjestettäessä ehdottomasti poistettavat. Helpoimmin olisi parannus mainituissa suhteissa aikaansaataavissa siten, että ne kolleganvirat, joiden opetusvelvollisuus tätä nykyä ulottuu oppilaitosten ylemmille luokille, ynnä kaikki lyseoiden luonnonhistorian ja maantiedon sekä uskonnon opettajanvirat Helsingin realilyseoissa muutettaisiin kelpoisuusvaatimuksiin ja palkkaetuihin nähden lehtorin- eli ylemmän asteen opettajanviroiksi.

Kyseeseen pantu nykyisten lehtorin- ja kolleganvirkojen välisen erotuksen poistaminen ei kuitenkaan täten toteutuisi, sillä näiden muutosten toimeenpantuakin jäisi vielä, lukuunottamatta voimistelun ynnä alkeis- ja tyttökoulujen kolleganvirkoja, sekä klassillisiin että realilyseoihin kaksi kolleganvirkaa, joihin yhdistetty opetusvelvollisuus yhä edelleen rajoituisi lyseoiden alemmille luokille. Näiden opettajain vastaisen aseman ratkaisu riippuu siitä, onko koulun kannalta katsottava edulliseksi, että kaikki erotus oppikoulun eri opettajaryhmien väliltä sekä palkkaetuihin että pätevyysvaatimuksiin nähden kokonaan poistetaan.

Täydellisesti yhtyen niihin näkökohtiin, joita komitea, verratessaan toisiinsa opetuksen laatua ja sen opettajalle asettamia edellytyksiä oppikoulun ylemmillä ja alemmilla asteilla, mietinnön sivuilla 38—42 esittää, katsoo Ylihallituskin, että kyseeseen pantu kaiken erotuksen poistaminen eri opettajaryhmien väliltä olisi koulun vaatimusten ja edun kannalta tarpeeton toimenpide, vieläpä haitallinenkin sekä opettajille itselleen että koulullekin. Sillä virkojen yhtäläistytymisestä seuraisi välttämättömästi, että myöskin kollegain nykyiset pätevyys ehdot olisivat korotettavat, mikä seikka varmaan tekisi virkaan pääsyn vaikeaksi, vieläpä mahdottomaksi monelle, joka muuten hyvällä menestyksellä oppilaitosten alemmilla ja keskiasteilla voisi opettajana toimia. Koulun ja opetuksen menestymisen kannalta ei tätä nykyäkään ole ilmaantunut mitään pakottavaa tarvetta korottaa niitä vaatimuksia, joita nykyiset säädökset määräävät kolleganvirkein haltijoille, ja niin tulee olemaan laita vielä vähemmin, jos opetusvelvollisuus näissä viroissa rajoitetaan yksinomaan oppilaitosten ala- ja keskiluokille. Opetuksen hoidolle olisi puheenalaisten vaatimusten korottaminen suorastaan haitallinenkin, sillä siitä seuraisi varmaan, että opettajanvirat useissa tapauksissa jäisivät pätevien hakijain puutteessa vakinaisesti täyttämättä. Ja milloin niiden täyttäminen olisi mahdollinenkin, olisi pätevyysvaatimusten korottamisen kautta ainakin poistettu se kilpailu, joka tätä nykyä tarjoo jonkunlaiset takeet siitä, että virat useimmissa tapauksissa voidaan täyttää tehtävänsä täysin pystyvillä henkilöillä.

Edellämainituista syistä Ylihallitus pyytää yhtyä komitean lausumaan käsitykseen, että opettajilta vaaditun pätevyyden edelleen tulisi olla kahtalaisen: alemman, joka oikeuttaisi opettamaan keskikoulussa eli lyseon viidellä alimmalla luokalla, ja ylemmän, joka oikeuttaisi antamaan opetusta myöskin lyseon ylimmillä luokilla. Kun kollega-nimi viranhaltijan nimityksenä on sopimaton ja vanhanaikainen, olisi se käytän-

nöstä poistettava, ja edellisessä mainitut kummankin ryhmän opettajat kutsuttavat lehtoreiksi. Siihen nähden että virallisesti asioita käsitellessä edelleen käy välttämättömäksi eri ryhmien nimenkin puolesta toisistaan erottaminen, olisi asianmukaisinta kutsua ylemmän pätevyyden saavuttaneita opettajia vanhemmiksi ja alemman pätevyyden saavuttaneita nuoremmiksi lehtoreiksi.

Ylemmän ryhmän opettajien pätevyysvaatimuksia komitea ehdottaa korotettaviksi siitä, mitä tätä nykyä lehtorinvirkkojen haltijoille on säädetty, siten että nykyisten pätevyysvaatimusten lisäksi heiltä vaadittaisiin joko filosofian lisensiaattitutkinto tahi arvostelun alaisena ollut kirjallinen julkaisu, jonka voidaan katsoa antavan takeita tieteellisestä harrastuksesta ja kannasta. Niin suotavana kuin onkin pidettävä, että oppikoulun ylempien luokkien opettajissa on tieteellistä harrastusta ja sitä jatkuvaa innostusta tehtävänsä, minkä tämä harrastus omistajassaan voi aikaansaada, on kuitenkin varottava, ettei pätevyysvaatimuksia ylen korkealle nostamalla jouduta liiallisuuksiin, ja että nämä vaatimukset rajoitetaan siihen, mitä opetustyön menestymiselle on katsottava riittäväksi. Niinkuin komitea itsekin lausuu, ovat nykyiset vaatimukset jo filosofian kandidaattitutkimnonkin korkeinta arvosanaa varten, ainakin useimmissa tieteissä, niin suuret, että niihin koulun tarpeiden kannalta pitäisi voida tyytyä. Kun lisäksi otetaan huomioon, että komitean esittämän laskelman mukaan nykyisistä lehtoreista ei ole läheskään 50 % sellaisia, jotka täyttäisivät ehdotetut korkeammat pätevyysvaatimukset, niin olisi vaatimusten komitean ehdottamalla tavalla korottamisesta seurauksena varmaankin se, että lehtorinvirratkin jäisivät täysin hakukelpoisten hakijain puutteessa täyttämättä, jollainen asiain tila, niinkuin Ylihallitus alempien luokkain opettajien pätevyysvaatimusten korottamisesta edellisessä jo on huomauttanut, on koulun edun kannalta pidettävä varsin haitallisena.

Ylläsanotun nojalla Ylihallitus on sitä mieltä, että komitean ehdottamaan ylempien luokkien opettajien pätevyysvaatimusten yleiseen korottamiseen ei ole syytä, vaan olisivat vaatimukset ja oikeudet tässä suhteessa, mikäli ne koskevat opettajien tietopuolista valmistusta, pidettävät jotenkin entisellään. Siihen etuun nähden, minkä tieteellinen etevämyys viranhakijalle tätä nykyä suopi, ehdottaa komitea nykyisiin säädöksiin sellaista muutosta, että väitöskirjat ja muut tieteelliset julkaisut, antaakseen hakijalle etuoikeutta, ovat kirjoitettavat sellaisilla tieteen aloilla, jotka ovat yhteydessä opetettavan kouluaineen kanssa. Tämän rajoituksen tarkoituksenmukaisuutta on kuitenkin syytä epäillä, sillä ei liene mitään riittävää perustusta sillä käsityksellä, että henkilö, joka on osoittanut kykeneväksi tieteellisesti käsittelemään jotakin alaa, olkoon se mikä tahansa, ei myöskään pystyisi osoittamaan harrastustaan koulun oppiaineessa ja siihen tarpeellisesti perehtymään. Komitea katsoo, että koulualalla saavutettavaa etua varten sellaisten tieteellisten kirjoitelmain arvostelemiseen, joita ei ole väitöskirjoina julaistu, riittää se, että niille on suotu sija jonkun tieteellisen seuran julkaisuissa. Kun kuitenkin mai-

nittuihin julkaisuihin voidaan painattaa sellaisiakin kirjoitelmia, joiden ei voi katsoa tieteelliseen arvoonsa nähden vastaavan tällaisilla julkaisuilla koulualalla saavutettavia melkoisia etuja, on Ylihallituksen mielestä asianmukaista, että asianomaiset opettajat, saavuttaakseen tarkoittamaansa etua, esittävät Koulutoimen Ylihallitukselle yliopiston professorin lausunnon julkaisujensa arvosta. Ja kun on kyseessä kirjallisen toiminnan kautta nimenomaan koulualalla saavutettavat edut, ei ole muuta kuin kohtuuden mukaista, että sama arvo kuin tieteellisille julkaisuille annetaan myöskin koulukirjallisuuden alalla suoritettulle ansiokkaalle työlle.

Samoin kuin komitea, on Ylihallituskin sitä mieltä, että tieteellisen pätevyyden tuottama etuoikeus kouluvirkoihin olisi asetettava riippuvaksi myöskin asianomaisen käytöllisestä opettajataidosta. Komitea ehdottaa tähän nähden, että opetusoikeutta varten täysiluokkaisten lyseoiden korkeimmilla luokilla vaadittaisiin »osaksi laudatur arvosana tahi jompikumpi kahdesta ylimmästä äänimäärästä cum laude approbatur arvosanaa varten käytöllisissä opettajakokeissa, osaksi todistus taidolla ja hyvällä menestyksellä suoritetusta opettajatoimesta». Samoin kuin tietopuolisissa pätevyysvaatimuksissa katsoo Ylihallitus, että myöskin käytöllisessä opettajataidossa voitaisiin ylempien luokkien opettajain yleisiin pätevyyssehtoihin nähden tyytyä nykyisten säädösten määräyksiin. Mutta aivan kohtuullista on, että niille mainittujen luokkien opettajille, joille tietopuolisen etevämmyytensä nojalla suodaan virkoihin etuoikeus, asetetaan myöskin käytöllisessä opettajataidossa sellaiset vaatimukset, että niiden voidaan katsoa antavan varmuutta heidän opettajatoimensa menestymisestä. Tämän varmuuden takeeksi Ylihallitus saavutetun kokemuksen nojalla katsoo riittävän sen, että lisensiaatilta taikka muuten tieteellistä etevämmyyttä osoittaneelta etusijan ehtona vaadittaisiin käytöllisissä opettajanäytteissä vähintään arvosana approbatur cum laude. Eikä ole muuta kuin kohtuullista, että tähän ehtoon vielä lisätään joku käytöllisessä opettajatoimessa saavutettu kokemus, jonka Ylihallitus pyytää ehdottaa kolmen vuoden menestykselliseksi palvelukseksi koulutoimen alalla.

Kaiken sen nojalla mitä edellä on lausuttu saa Ylihallitus alamaisesti ehdottaa:

1) että nykyinen erotus kollegan- ja lehtorinvirkojen välillä sekä uskonnon opettajanvirat Helsingin realilyseoissa lakkautetaan, ja kaikki mainitut virat muutetaan lehtorinviroiksi, joiden haltijat ovat: nuorempia lehtoreita, joiden opetusvelvollisuus rajoittuu lyseon viidelle alimmalle luokalle tai alkeis- ja tyttökouluihin, ja vanhempia lehtoreita, joiden opetusvelvollisuus käsittää myöskin lyseon ylimmät luokat;

2) että pätevyysehtona nuoremman lehtorin virkaan vaaditaan, paitsi kasvatustieteen tutkintoa ja käytöllistä valmistusta normaalilyseossa ynnä käytöllisiä opettajakokeita, filosofian kandidaattitutkinnon tai opettajakandidaattitutkinnon suorittaminen, joka käsittää ainakin cum laude approbatur arvosanalla arvostellut tiedot virkaan kuuluvissa opetusaineissa. Milloin opetusvelvollisuus useammassa aineissa on yhdistetty sa-

maan virkaan, voidaan kuitenkin Ylihallituksen harkinnan mukaan approbatur arvosanaa pitää riittävänä sellaisessa aineessa, jota oppimäärän suppeuden puolesta tulee katsoa sivuaineeksi. Etusija nuoremman lehtorin virkaan olkoon sillä, joka osaksi käytöllisillä opettajakokeillansa, osaksi menestyksellisellä opettajatoimellansa on osoittanut suurempaa kelpoisuutta ja kokemusta opettajana;

3) että pätevyysehtona vanhemman lehtorin virkaan vaaditaan, paitsi kasvatustieteen tutkintoa ja käytöllistä valmistusta normaalityseossa ynnä käytöllisiä opettajakokeita, filosofian kandidaattitutkinnon suorittaminen, joka käsittää laudatur arvosanalla arvostellut tiedot virkaan kuuluvissa opetusaineissa. Milloin opetusvelvollisuus useammissa aineissa on yhdistetty samaan virkaan, voidaan kuitenkin Ylihallituksen harkinnan mukaan kandidaattitutkinnon alempaakin arvosanaa pitää riittävänä sellaisessa aineessa, joka siinä suoritettavan suppean oppimäärän puolesta on katsottava sivuaineeksi. Etusija vanhemman lehtorin virkaan olkoon sillä, joka on suorittanut filosofian tahi teologian lisensiaattitutkinnon tai joka mainittua tutkintoa suorittamatta on kirjallisissa julkaisuissaan osoittanut yliopiston professorin todistamaa tieteellistä käsitystä tahi ansiokkaasti toiminut koulukirjallisuuden alalla. Sitä paitsi olkoon etusijan ehtona se, että virkaan pyrkijä on käytöllisissä opettajanäytteissä saavuttanut vähintään arvosanan cum laude approbatur sekä kolmen vuoden ajan hyvällä menestyksellä toiminut käytöllisenä opettajana;

4) että uskonnonopettajain virkoihin nähden pysytetään edelleen voimassa ne kelpoisuusehdot, jotka säädökset 13 p:ltä elokuuta 1875, 23 p:ltä elokuuta 1883 ja 11 p:ltä helmikuuta 1886 näiden virkojen haltijoille määräävät.

Kaikkien tässä mainittujen opettajien — lukuunottamatta Helsingin realityseiden uskonnonopettajia — palkkaedut komitea ehdottaa korotettaviksi siten, että heidän pohjapalkkansa nostettaisiin 4,000 markkaan sekä että heille suotaisiin 1,000 markan suuruisia palkkionlisäyksiä kolme kertaa, 5:n, 10:n ja 15:n vuoden palveluksesta, taikka 800 markan suuruisia neljä kertaa, nimittäin 5:n, 10:n, 15:n ja 20:n vuoden palveluksesta. Paitsi tätä yleistä pohjapalkkaa ehdotetaan niille opettajille, jotka täyttävät komitean ylempien luokkien opettajille ehdottamat korkeammat pätevyysvaatimukset, 1,000 markan korotus mainittuun pohjapalkkaan. Saman tietopuolisen korkeamman pätevyuden tuottaman lisäpalkkion komitea ehdottaa myönnettäväksi myöskin niille opettajille, joiden opetusvelvollisuus alkuaan on ollut täysiluokkaisen lyseon alemmilla luokilla, mutta jotka sittemmin ovat hankkineet itselleen korkeamman pätevyuden. Tästä pätevyydestä ja sen tuottamasta edusta katsoo komitea edelleen johtuvan, että mainittujen opettajien pitäisi saada, saavutettuaan täyden pätevyuden, rehtorin ehdotuksesta ja Koulutoimen Ylihallituksen suostumuksella ulottaa opetuksensa myöskin ylemmille luokille, vuorotellen saman aineen varsinaisesti yläluokilla opettavan opettajan kanssa. Sitä vastoin jäisivät tyttö- ja alkeiskouluissa palvelevat täyden pätevyuden saavuttaneet opettajat komitean ehdotuksen mukaan enimmäkseen

tätä lisäpalkkiota vaille, sillä heille arvelee komitea puheenalaisen palkkion olevan annettavan ainoastaan yksityisissä tapauksissa erityisen harkinnan mukaan.

Niinkuin Ylihallitus Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne osoittamisaan lehtorien ja kollegain palkankorotusta koskevista alamaisista lausunnoissaan 28 p:ltä toukokuuta 1907 ja 10 p:ltä tammikuuta 1908 jo on esiintuonut, katsoo Ylihallitus, että kyseessäolevien opettajien nykyiset palkkaedut ovat koulun toiminnan menestymisen ehtona välttämättömästi korotettavat. Kun kuitenkin, niinkuin edellä on esitetty, nuoremmille ja vanhemmille lehtoreille olisi säädettävä erilainen pätevyys, on kohtuullista, että jotakin erotusta on heidän virkaansa kuuluvassa pohjapalkassakin. Tähän nähden pyytää Ylihallitus ehdottaa, että nuorempain lehtorien pohjapalkka määrätään 4,000 ja vanhempien lehtorien 4,500 markaksi. Mitä taas tulee palkkionlisäyksiin, pitää Ylihallitus tarkoituksenmukaisena sitä komitean ehdottamaa vaihtopuolta, että näitä lisäyksiä olisi kolme, sillä siten olisi palkka kaikkine lisäyksineen asianomaisten nautittavissa siinä iässä, jolloin huolehtiminen lasten kasvatuksesta kysyy heiltä suurimpia kustannuksia. Komiteaan yhtyen saa Ylihallituskin puoltaa näitä palkkioita korotettaviksi 1,000 markaksi. Ja katsoo Ylihallitus kohtuuden mukaiseksi, että lyseon opettajain palkkauksen uudessa järjestelyssä tulevat kumotuiksi 23 p:nä elokuuta 1883 annetun armollisen asetuksen X kappaleen a) ja c) kohdissa olevat säädökset, jotka asettavat mainittujen opettajain palkkionlisäykset riippuviksi heidän palvelusvuosistaan samassa virassa.

Tämän palkkausjärjestelmän mukaan tulisi nuoremman lehtorin palkka nousemaan kaikkine korotuksineen 7,000 ja vanhemman lehtorin 7,500 markkaan.

Mitä sitten tulee komitean ehdottamaan 1,000 markan lisäpalkkioon, niin katsoo Ylihallitus varsin suotavaksi, että varsinaisen palkan ulkopuolella olevia lisäpalkkioita erityisistä ansioista olisi opettajain saavutettavana. Jos kuitenkin, niinkuin Ylihallitus edellisessä esittämillään syillä on ehdottanut, vanhempien lehtorien pohjapalkka määrätään 500 markkaa suuremmaksi kuin nuorempien lehtorien, voitaisiin puheenalaiset lisäpalkkiot supistaa 500 markaksi. Kun Ylihallitus, niinkuin edellisessä on mainittu, ei voi pitää koulun eikä opettajienkaan edun mukaisena nykyisten ylempien luokkien opettajille säädettyjen pätevyysvaatimusten yleistä korottamista, ei Ylihallitus myöskään voi kannattaa sitä komitean tekemää ehdotusta, että puheenalaiset lisäpalkkiot ilman erotusta annettaisiin kaikille opettajille, jotka lyseon ylemmillä asteilla opetusta hoitavat, vaan olisivat ne suotavat niille ylempien luokkien opettajille, jotka ovat osoittaneet omistavansa tieteellistä harrastusta suuremmassa määrässä, eli toisin sanoen niille, jotka Ylihallitus edellisessä on ehdottanut etuoikeuteiksi vanhemman lehtorin virkoihin. Palkkio tulisi siten saamaan enemmän mieskohtaisen luonteen. Tämän järjestelyn mukaan jäisivät lyseoiden sekä alkeis- ja tyttökoulujen nuoremmat lehtorit ehdotettua palkkiota vaille. Ylihallituksen mielestä siinä kuitenkin ei tapahtuisi mitään

vääryyttä. Sillä kun korkeampi tieteellinen harrastus juuri ylempien luokkien opettajille on katsottava heidän virkatehtävänsä menestymisen tärkeäksi vaikuttimeksi, on oikeata, että se aineellinenkin kannatus, mikä tällaiselle harrastukselle yhteiskunnan puolelta suodaan, kohdistuu juuri näiden luokkien opettajiin. Voi tosin käydä niin, että nuorempien lehtorien joukossa tulee olemaan henkilöitä, jotka tieteellisellä toiminnallaan ovat hankkineet itselleen näihin palkkioihin oikeuttavan pätevyyden, mutta niille ei jää muuta neuvoa kuin odottaa siksi kuin heille sopiva vanhemman lehtorin virka tulee avonaiseksi ja siten mahdolliseksi heidän hakea ja ansionsa mukaan saada. Mitään kohtuuttomuutta tässä ei ole, sillä valtiota ei voida katsoa velvolliseksi käyttämään virkamiesten palkitsemiseen enemmän varoja kuin mikä sen omien tarkoitusten saavuttamiseksi on välttämätöntä. Komitean ehdotuksessa, että näitä palkkioita annettaisiin lyseon nuoremmille lehtoreille, mutta tyttö- ja alkeiskouluissa palvelevat nuoremmat lehtorit jäisivät niistä osattomiksi, on vaikea nähdä mitään kohtuutta. Eikä tätä ehdotusta paranna sekään komitean esittämä ajatus, että palkitut nuoremmat lehtorit vuorottelisivat opetuksessa ylemmillä luokilla opettavien vanhempien lehtorien kanssa. Sillä tällainen vuorottelu, vaikka sillä epäilemättä onkin hyvät puolensa, ei kuitenkaan koulun kannalta ole pidettävä niin tärkeänä, että valtion siitä olisi suoritettava erityistä palkkiota. Paitsi sitä ei Ylihallitus pidä tarkoituksenmukaisena, että tuollainen opettajien välinen vuorottelu lainsäädännön kautta järjestetään. Tähänkin saakka on sitä kyllä tapahtunut ja asia hyvin voitu järjestää asianomaisten opettajain keskinäisen sopimuksen perustuksella, ja sen varaan olisi asia Ylihallituksen mielestä yhä edelleen jätettävä.

Kalliiden elantokustannusten joillakin paikkakunnilla aiheuttamaan erityiseen korvaukseen sekä tyttökoulun vanhimman ja muiden kollegain välisen palkkaetujen nykyisen erotuksen poistamiseen nähden Ylihallitus pyytää kannattaa komitean mietintönsä sivuilla 49—50 lausumaa mielipidettä.

Niinikään Ylihallitus on komitean kanssa yhtä mieltä siitä, että normaalilyseoiden opettajien työ on paremmin palkittava kuin heidän virkatoveriensä opetustoimi muissa oppilaitoksissa. Se on luonnollinen seuraus normaalilyseoiden erikoistehtävästä ja siitä vastuunalaisuudesta sekä suuremmasta kyvystä, mitä tämän tehtävän kunnollinen suorittaminen näiden oppilaitosten opettajilta vaatii. Ylihallituksen mielestä olisi yliopettajien pohjapalkka korotettava nykyisestä 5,500:sta 6,000 markkaan, jota paitsi heille olisi myönnettävä se 1,000 markan lisäpalkkio, mikä heillä nytkin on. Yliopettajain palkka tulisi siten alkamaan 7,000 markalla. Kohtuuden mukaista on myöskin, että normaalilyseoissa palvelevien lehtorien palkka määrätään 500 markkaa suuremmaksi kuin muissa oppilaitoksissa toimivien. Siten tulisi näiden virkailijain pohjapalkka olemaan, nuorempain lehtorien 4,500 ja vanhempain lehtorien 5,000 markkaa.

Voimistelunkollegain nykyisten palkkaetujen parantaminen on, niin kuin Ylihallitus Teidän Keisarilliselle Majesteetillenne osoittamassaan jo

mainitussa alamaaisessa lausunnossaan 10 p:ltä tammikuuta 1908 on esiintuonut, Ylihallituksen mielestä jätettävä riippuvaksi näiden virkailijain pätevyysehtojen korottamisesta.

Mitä tulee nykyisiin kouluvirkailijoiden eläke-etuihin, niin katsoo Ylihallitus syistä, jotka komitea mietinnön sivulla 55 mainitsee, niiden korottamista tarpeen vaatimaksi. Ylihallitus ei kuitenkaan tahtoisi näiden eläkkeiden korotuksessa mennä komitean ehdottamaan määrään, vaan luulee, että asia tulisi kohtuullisesti ja ajan vaatimusten mukaisesti järjestetyksi, jos nuorempien lehtorien täysi eläke määrättäisiin 4,500 ja vanhempien lehtorien eläke 5,000 markaksi. Myöskin yliopettajain nykyinen täysi eläke olisi jonkun verran korotettava, ja katsoo Ylihallitus kohtuulliseksi, että se korotettaisiin 6,000 markkaan.

Nuorempien ja vanhempien lehtorien opetusvelvollisuuden komitea ehdottaa määrättäväksi siten, että alempien luokkien opettajille s. o. nuoremmille lehtoreille edelleen säilytettäisiin heidän nykyinen opetusvelvollisuutensa 22 tuntia viikossa, mutta tämä tuntiluku supistettaisiin niille opettajille, jotka opettavat ylemmillä luokilla eli toisin sanoen vanhemmille lehtoreille siten, että yksi tunti jollakin lyseon kolmesta ylemmästä luokasta laskettaisiin yhtä ja neljännes tuntia alemmilla luokilla vastaavaksi. Puheenalaisten opettajien opetusvelvollisuuden tällä tavalla järjestäminen on Ylihallituksenkin mielestä tarkoituksenmukaista, sillä siten tulisi opettajan työ, henkilöstä ja opetusaineesta riippumatta, arvostelluksi yksinomaan sen mukaan, millä koulun asteella se suoritetaan.

Komitea jättää Ylihallituksen ja Keisarillisen Senaatin harkintaan muutettujen palkkaetujen sovelluttamisen nykyään virassa oleviin lehtoreihin ja kollegoihin. Jos Ylihallituksen käsitys, että nykyisiä pätevyys-ehtoja kyseessäoleviin virkoihin yleensä ei olisi korotettava, tulee asian ratkaisussa huomioon otetuksi, niin pääsisivät kollegat, lukuunottamatta voimistelun kollegoja, lehtorit ja yliopettajat heti uusien palkkaussäädösten voimaan astuttua nauttimaan korotettua pohjapalkkaa ja myöskin palvelusaikansa mukaan korotettuja palkkionlisäyksiä; 500 markan lisäpalkkio taas tulisi heti niiden vanhempien lehtorien osaksi, jotka täyttävät sitä varten säädetyt pätevyys ehdot.

Mitä lehtorin- ja kolleganvirkojen naispuolisiin haltijoihin tulee, niin nämä virkailijat, tullakseen tyydyttävästi toimeen, tuskin tarvitsevat parannusta nykyisissä palkkaeduissaan.

Edellä esitetyt ehdotukset Ylihallitus saa yhdistää seuraaviin kohtiin:

5) että nuoremmilla lehtoreilla on pohjapalkkaa 4,000 ja vanhemmilla lehtoreilla 4,500 markkaa ynnä kolme 1,000 markan suuruista palkkionlisäystä 5:n, 10:n ja 15:n vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen, jota laskettaissa ainoastaan valtakirjan nojalla valtion koulussa suoritettu aika ja sitä ennen tapahtunut hyväksytty koepalvelus ovat huomioon otettavat;

6) että normaalilyseoiden lehtorit näiden palkkaetujen lisäksi nauttivat 500 markan lisäystä, sekä että yliopettajien pohjapalkka korotetaan 6,000 markaksi;

7) että niillä vanhemmilla lehtoreilla, jotka täyttävät kolmannessa kohdassa mainitut näihin virkoihin etusijan tuottavat pätevyys ehdot, on äsken mainittujen palkkaetujen lisäksi 500 markan suuruinen lisäpalkka;

8) että tyttökoulun vanhimman ja muiden kollegain välinen nykyinen palkkaetujen erotus poistetaan;

9) että opettajille erinäisissä paikkakunnissa edelleen suodaan kalliista elantokustannuksista aiheutunut kohtuulliseksi harkittu korvaus;

10) että naispuolinen lehtorinviran haltija nauttii, nuorempana lehtorina 3,000 markan palkkaa ja 600 markan palkkiota sekä vanhempana lehtorina 4,000 markan palkkaa sekä sen lisäksi palkkionlisäystä 800 markkaa 5, 10 ja 15 vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen;

11) että lehtorien velvollisuus on antaa opetusta 22 tuntia viikossa, kuitenkin semmoisella vähennyksellä niille, jotka opettavat täysiluokkaisen lyseon kolmella ylimmällä luokalla, että yksi tunti jollakin näistä luokista vastaa yhtä ja neljännes tuntia alemmilla; sekä

12) että nuorempien lehtorien täysi eläke on 4,500, vanhempien lehtorien 5,000, yliopettajien 6,000 ja naispuolisten lehtorien, sekä vanhempien että nuorempien, 4,000 markkaa.

Mitä vihdoin tulee niihin muutoksiin, joita komitea ehdottaa kouluvirkailijain eläkkeen saamista varten suoritettavaa palvelusaikaa koskeviin nykyisiin säädöksiin sekä näille virkailijoille sairauden sattuesssa myönnettävään korvaukseen, katsoo Ylihallitus, viitaten alamaaisessa kirjeessä 10 p:ltä tammikuuta 1908 antamaansa lausuntoon, niitä yleensä kohtuudenmukaisiksi ja pyytää niitä sen vuoksi kannattaa.

Tämän alamaaisen esityksen johdosta sitten maan lyseoiden voimistelunkollegat alamaisuudessa anoivat, että heidänkin virkansa muutettaisiin nuoremman lehtorin viroiksi samoilla ehdoilla kuin Ylihallitus edelläkerrotussa alamaaisessa kirjeessään oli muiden kolleganvirkojen suhteen ehdottanut. Käskenytänä antamaan alamaainen lausuntonsa tämän anomuksen johdosta, Ylihallitus huhtikuun 5 päivänä 1910 päätti viitata siihen alamaiseen lausuntoonsa, jonka se samana päivänä oli antanut terveysopin ja raittiusopetuksen järjestämisestä maan alkeis- ja tyttökouluihin (kts. tämän kertomuksen siv. 6 ja seur.).

Voimistelunkollegain anomus.

Niinikään anoivat sittemmin myöskin filosofianliseniaatti Jenny Yliopistolli-af Forsselles, dosentti Alma Söderhjelm, filosofianmaisteri Betty Qvist sen oppiarsekä erinäiset muut filosofianmaisterit ja -kandidaatit Keisarilliselle von saavutaneiden Senaatille osoittamassaan kirjelmässä, että useasti mainittu Ylihallituksen ehdotus, mikäli se koski naispuolisen lehtorinviran haltijan palkkaus- ja eläke-etuja, jätettäisiin huomioonottamatta. Keisarilli-

naisten anomus.

sen Senaatin lähetepäätöksellä kesäkuun 6 päivältä 1910 käskettynä antamaan alamainen lausuntonsa tästä hakemuksesta, Ylihallitus, käsitellessään asiaa seuraavan lokakuun 28 päivänä, päätti esittää seuraavaa:

Ylihallituksen
alamaisen
lausunton
anomuk-
sesta.

Heinäkuun 20 päivänä 1906 annetun armollisen asetuksen mukaan nauttii tyttökoulun naispuolinen kollega, joka täyttää miespuoliselta kollegalta vaadittavat pätevyys ehdot, samaa palkkaa kuin viimeksimainittu-kin. Tämän säädöksen johdosta korotettiin naispuolisen kollegan palkka-
edut, jotka, armollisen asetuksen mukaan marraskuun 27 päivältä 1885, tekivät: palkkaa 1,800 markkaa, vuokra-apua 600 markkaa sekä palkkion-
lisäystä 5, 10, 15 ja 20 vuoden palveluksen jälkeen 300 markkaa, eli yh-
teensä korkeintaan 3,600 markkaa, seuraaviin määriin: palkkaa 3,000
markkaa, palkkiota 600 markkaa sekä palkkionlisäystä 5, 10 ja 15 vuoden
palveluksen jälkeen 800 markkaa eli korkeintaan 6,000 markkaan. Ne
naiset taasen, jotka yliopistossa suorittamiensa säädettyjen opinnäyttei-
den ja saavuttamansa erikoisvapautuksen nojalla ovat tulleet nimitetyiksi
alkeisoppilaitosten kollegan- ja lehtorinvirkoihin, ovat ilman muuta pääs-
seet nauttimaan samallaisia palkkaetuja kuin vastaavien virkojen mies-
puolisilla haltijoilla on ollut. Naispuolinen kollega alkeisoppilaitoksessa
nauttii siis samaa palkkaa kuin tyttökoulussakin sekä naispuolinen lehtori:
palkkaa 4,000 markkaa sekä sitä paitsi 800 markan palkkionlisäystä 5, 10
ja 15 vuoden nuhteettoman palveluksen jälkeen. Koska kuitenkin meidän
maassamme vallitsevien yhteiskunnallisten olojen mukaan miehen vel-
vollisuus on ylläpitää perhettänsä, jota vastoin ainoastaan poikkeustapauk-
sissa saattaa tulla kysymykseen että sivistynyt nainen, paitsi itseänsä,
saa pitää huolta myöskin joistakin lähimmistä omaisistaan, Ylihallitus oli
sitä mieltä, että ne palkkaedut, joista yliopistosivistyksen saaneet naiset
kollegoina ja lehtoreina nyttemmin voivat tulla osallisiksi, ovat jotenkin
riittävät verrattuina niihin erittäin kohtuullisiin lisäyksiin, joita Ylihalli-
tus on katsonut voivansa puoltaa miespuolisten opettajain palkkaetuihin,
olletikin kun Ylihallituksen tähänastisen kokemuksen mukaan ei ole näyt-
tänyt edes toivottavalta, että naispuolisia opettajia suuremmassa mää-
rässä kiinnitettäisiin varsinkaan poikaoppilaitosten korkeammille asteille.
Siihen nähden mitä Ylihallitus näin oli esittänyt, ja koska puheenalainen
Ylihallituksen alamainen esitys palkka- ja eläke-etujen järjestelyksi perus-
tui Ylihallituksen mielestä oikeaan tarpeitten ja meillä nykyään yleensä
vallitsevien elantosuhteiden arvosteluun, päätti Ylihallitus armolliseen
harkintaan jättää, mitä huomiota hakijain edellämainittu esitys saattoi
ansaita.

Edelläkerrottu palkkauksia koskeva alamainen esitys ja sen
johdosta tehdyt alamaiset anomukset eivät vielä ole tulleet lopullisesti
ratkaistuiksi.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo tehty selkoa niistä Tyttökou-
 anomuksista, joita vuosien 1906 ja 1907 kuluessa erinäiset opettaja-
 ryhmät olivat tehneet palkkaetujensa parantamiseksi. Niinpä olivat
 maaseudun *alkeiskoulujen ja realilyseoiden piirustuksen ja kaunokir-* lujen opet-
joituksen opettajat ja opettajattaret erikseen, maaseudun *tyttökouluissa* tajiston yn-
palvelevat laulun, piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajat ja opetta- nä eräiden
jattaret ja voimistelun opettajattaret erikseen sekä samoin myöskin harjoitusai-
 maan *tyttökoulujen johtajattaret ja opettajattaret* anomuskirjassa lähem- neiden opet-
 min esittämillään syillä pyytäneet erinäisiä korjauksia palkkaetuihinsa. tajiin palk-
 Sittenkuin Ylihallitus näistä anomuksista oli antanut jo edellisessä kaus.
 kertomuksessa niinikään lähemmin selostetut alamaiset lausuntonsa,
 ehdottaen viimeksimainitun anomuksen johdosta joulukuun 20 päi-
 vänä 1906 muun muassa, että maan tyttökoulujen johtajattarille ja
 niille näiden oppilaitosten opettajattarille, jotka nauttivat menosään-
 nössä olevaa palkkaa, lukien seuraavan kalenterivuoden alusta tois-
 taiseksi ja siksi kuin palkkausiasia lopullisesti ratkaistaisiin, suotaisiin
 kullekin väliaikainen vuotuinen 800 markan palkkionkorotus, ja nä-
 mät anomukset olivat olleet myöskin oppikoulukomitean harkittavina,
 myönnettiin Keisarillisen Senaatin alamaisesta esityksestä armolli-
 sella käskyllä tammikuun 21 (8) päivästä 1910 arviomäärärahaa väli- Väliaikaista
 aikaiseksi palkkionlisäykseksi tyttökoulujen johtajattarille, opetta- palkkionli-
 jattarille ja harjoitusaineiden opettajanvirkojen haltijoille sekä reali- säystä
 lyseoiden ja alkeiskoulujen piirustuksen ja kaunokirjoituksen opetta- myönnetty.
 jille 1909 vuoden alusta toistaiseksi ja siksi, kunnes uusi vuosirahan-
 sääntö mainittuja oppilaitoksia varten saa armollisen vahvistuksen,
 arviolta 59,000 markkaa.

Saattaessaan tämän armollisen käskyn Ylihallituksen tietoon Keisarillinen Senaatti helmikuun 17 päivänä 1910 lähemmin määräsi, että nämä väliaikaiset palkkionlisäykset suoritetaan seuraavien perusteiden mukaan:

että valtion tyttökoulujen johtajattaret ja opettajattaret saavat 800 markkaa vuodessa, kuitenkin niin, että Helsingin vanhemman suomalaisen ja ruotsalaisen tyttökoulun johtajattarille maksetaan palkkionkorotusta ainoastaan 600 markkaa;

että niin kutsuttujen harjoitusaineiden opettajanvirkojen haltijat valtion tyttökouluissa, lukuunottamatta Helsingissä olevien koulujen opettajia, saavat, piirustuksen sekä kaunokirjoituksen ja voimistelun opettajat ja opettajattaret 200 markkaa sekä laulun opettajat ja opettajattaret 150 markkaa vuodessa, ja

että realilyseoiden ja alkeiskoulujen piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajat, lukuunottamatta Helsingissä olevien koulujen opettajia, saavat 200 markkaa vuosittain, kuitenkin niin, ettei Tampereen ja Savonlinnan realilyseoiden nykyisille opettajille näissä aineissa tule tällaista lisäystä.

Helsingin
uuden suoma-
laisen tyttökoulun
harjoitusai-
neiden opet-
tajattarille
vakuutettu
samat palk-
kionlisäyk-
set.

Kun sittemmin Helsingin uuden suomalaisen tyttökoulun voimistelunopettajatar Nanna Huldén, laulunopettajatar Maikki Wehanen sekä piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajatar Hanna Hirn Ylihallitukseen jätetyssä kirjelmässä olivat pyytäneet Ylihallituksen toimenpidettä siihen, että heille myönnettäisiin samallinen palkkionkorotus kuin maaseutukaupunkienkin tyttökoulujen vastaavien aineiden opettajattarille täten oli myönnetty, Ylihallitus toukokuun 14 päivänä 1910 päätti mielipiteenään lausua, että se poikkeus, joka puheenaolevassa palkkausasiassa oli tehty Helsingin tyttökouluihin nähden, nähtävästi oli riippunut siitä muutamissa kohdissa poikkeuksellisesta asemasta, jossa täällä olevat vanhemmat tyttökoulut ovat maaseudulla oleviin tyttökouluihin verrattuina. Koska kuitenkin Helsingin uuden suomalaisen tyttökoulun menoarvio poikkesi vanhempien tyttökoulujen vahvistetuista menoarvioista muun muassa siinä, että voimistelun, piirustuksen ja kaunokirjoituksen sekä laulun opettajattarien palkkiot olivat määrättyt samallaisiksi kuin vastaavain opettajain palkkiot maaseudulla olevissa tyttökouluissa, oli Ylihallituksen mielestä kohtuudenmukaista, että puheenaolevat opettajattaret saisivat samallaiset korotuksetkin. Tähän nähden Ylihallitus päätti armolliseen harkintaan alistaa, eikä opettajattarien Huldénin, Wehasen ja Hirnin anomukseen voitaisi suostua.

Tähän esitykseen Keisarillinen Senaatti marraskuun 2 päivänä 1910 näki hyväksi suostua.

Helsingin
ruotsalaisen
ja vanhan
suomalaisen
tyttökoulun
laulunopet-
tajattarien
palkkaus.

Keisarilliseen Senaattiin annetussa alamaisessa hakemuksessa olivat Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun laulunopettajatar Ina Alexandra Tanninen ja täkäläisen vanhan suomalaisen tyttökoulun saman aineen opettajatar Anna Lovisa Sarlin esittämillään syillä yhteisesti alamaisuudessa anoneet, että he palkkaukseen nähden asetettaisiin samalle kannalle kuin samojen koulujen piirustuksen opettajattaret.

Vaikka Ylihallitus samain hakijain jo varemmin tekemän samantyyppisen anomuksen johdosta helmikuun 19 päivänä 1907 antamassaan alamaisessa lausunnossa ja siinä lähemmin esittämistään syistä

ei ollutkaan katsonut voivansa hakemusta puoltaa, Ylihallitus kuitenkin tällä kertaa, katsoen siihen että Helsingin tyttökoulujen laulunopettajattarien velvollisuutena oli ottaa osaa ja arvostella käytöllisiä opettajatarkokeita laulussa, jommoisia sanotuissa kouluissa suoritetaan, ja kun heillä niinmuodoin oli tähdellisempi asema kuin maaseutukoulujen laulunopettajattarilla, ja ottaen myöskin huomioon pääkaupungin kalliimmat elantokustannukset sekä hakijain pitkäaikaisen ja ansiokkaan opettajatoiminnan, piti asianansa, käsitellessään tätä uutta anomusta syyskuun 10 päivänä 1909, armolliseen harkintaan jättää, eikä opettajattarien Tannisen ja Sarlinin anomukseen voitaisi suostua ja heille myöntää henkilökohtainen 350 markan palkkionlisäys vuodessa, lukien lukuvuoden 1909—1910 alusta.

Lopullista ratkaisua tähän samoin kuin seuraavaankaan hakemukseen ei vielä ole tullut.

Ylihallitukselle jätetyssä, Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa Tyttökoulujen naisjohtajien ja opettajattarien eläke-

osoitetussa kahdessa eri kirjelmässä, olivat johtajattaret Alma Langhoff ja Alina Renfors sekä opettajattaret Anna Nygren, Nanna Tötterman ja Hedvig Estlander alamaissimasti anoneet, että koska maan tyttökoulujen naisjohtajien ja naisopettajien virasta erottuaan nauttima eläke elantokustannusten vuosi vuodelta kohottua oli havaittu olevan aivan riittämätön, virkaan nimitetyille ja siihen valtakirjan saaneille naisjohtajille ja kaikille vakinaisille naisopettajille Suomen tyttökouluissa, kunnes edellämäinnittuihin virkoihin kuuluvat palkka-

edut ovat uudelleen vakinaisesti järjestetyt, myönnettäisiin vuotuinen 1,200 markan suuruinen ylimääräinen eläkkeenlisäys, 20 tai 25 vuoden virassaolon jälkeen eroaville suhteellisissa osissa ja täysin palvelleille kokonaisuudessaan.

Tämän johdosta ja koska marraskuun 27 päivänä 1885 annetun naisivistystä varten perustettujen oppilaitosten järjestämistä koskevan armollisen asetuksen XI osaston d) kohdan mukaan tyttökoulun johtajattaren koko eläke nousi Helsingissä 3,500 markkaan ja muilla paikkakunnilla 3,000 markkaan, naiskollegan 2,600 markkaan ja vakinaisen naisopettajan 2,400 markkaan sekä kun naisopettajilla yleensä ei ole perhettä elätettävänä, niin Ylihallitus, käsitellessään asiaa kesäkuun 8 päivänä 1911, katsoi asiakseen Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armolliseen harkintaan alamaissimasti jättää, mitä huomiota puheenaoleva anomus ansainnee ainakaan tänä aikana, jolloin koulujemme edistäminen yhä edelleen tuli vaatimaan valtiolta tuntuvia uhrauksia.

**Vahtimesta-
rien palk-
kaus.**

Viipurissa
olevien val-
tion koulu-
jen vahti-
mestarit
anoneet
palkkion-
korotusta.

Viipurin kaupungissa olevien valtion lyseoiden ja tyttökoulujen vahtimestarit olivat yhteisessä alamaaisessa anomuksessa esittäneet, että ne palkkiot, jotka vapaan asunnon ja lämmön ohessa jo kauvan aikaa sitten olivat heidän virkojansa varten määrätty, kohonneisiin elantokustannuksiin verraten nyttemmin olivat käyneet kokonaan riittämättömiksi, johon nähden ja kun sitä paitsi vahtimestarien työvelvollisuus niiden kouluhuoneustojen siivoamista koskevien määräysten kautta, jotka Ylihallitus Lääkintöhallituksen esityksestä maaliskuun 31 päivänä 1910 päivätyssä kiertokirjeessä oli antanut, melkoisesti oli lisääntynyt, vahtimestarit samalla olivat pyytäneet, että heidän palkkionsa, lukien 1910 vuoden alusta armossa korotettaisiin: lyseoissa 1,600 ja tyttökouluissa 1,200 markaksi vuodessa sekä että sitä paitsi kussakin puheenalaisessa oppilaitoksessa osoitettaisiin 450 markan vuotuinen määräraha vahtimestarinapulaisen palkkaamiseksi.

Sittenkuin asianomaisten koulujen rehtoreja ja johtajattaria oli tämän anomuksen johdosta kuultu, Ylihallitus, käsitellessään asiaa lokakuun 19 päivänä 1910, päätti esiintuomainsa syiden nojalla esittää:

Ylihallituk-
sen alamai-
sen lausun-
to.

että Viipurin lyseoiden ja tyttökoulujen vahtimestarien palkkiot, lukien kalenterivuoden 1911 alusta, korotettaisiin: lyseoissa 1,200 ja tyttökouluissa 900 markaksi vuodessa; ja samalla kun Ylihallitus tahtoi armollisesti tutkittavaksi jättää, voitaisiinko hakijain muissa suhteissa tekemä anomus ottaa huomioon, Ylihallitus alamaaisuudessa päätti ilmoittaa, että Viipurin suomalaisessa realilyseossa jo oli menosääntöön otettu 250 markan määräraha apulaisen palkkaamiseksi oppilaitoksen vahtimestarille.

Keisarillisen
Senaatin
päätos.

Käsitellessään tätä asiaa seuraavan marraskuun 24 päivänä Keisarillinen Senaatti ei katsonut olevan syytä ryhtyä toimeenpiteisiin Viipurin lyseoiden ja tyttökoulujen vahtimestarien palkkaetujen pysyvästi uudestaanjärjestelemiseksi samalla järjestelemättä valtion muidenkin oppikoulujen vahtimestarien palkkauksia, johon nähden Ylihallitusta käskettiin, ottamalla huomioon elinkustannukset eri koulupaikkakunnilla sekä vahtimestarien työvelvollisuus eri kouluissa, laatimaan ja aikanansa Keisarilliselle Senaatille lähettämään täydellisen ehdotuksen valtion alkeis- ja tyttöoppilaitosten vahtimestarien ja, jos Ylihallitus katsoisi siihen syytä olevan, näiden koulujen muunkin palveluskunnan palkkausetujen järjestelyksi.

Ennenkuin tämä kysymys kuitenkaan koko laajuudessaan en- Viipurin val-
nätti valmistua käsiteltäväksi suvaitsi Keisarillinen Majesteetti Kei- tionkoulujen
sarillisen Senaatin sittemmin tekemästä alamaisestä esityksestä helmi- vahtimesta-
kuun 14 (1) päivänä 1911 armossa, periaatteessa, hyväksyä että Viipurin reille myön-
lyseoiden ja tyttökoulujen vahtimestarien palkkiot väliaikaisesti ja netty väliai-
siksi, kunnes maan oppikoulujen vahtimestarien palkkiot tulevat kaista koro-
yleisen järjestelyn kautta uudelleen määrätyiksi, korotetaan lyseoissa tusta.
1,200 markkaan ja tyttökouluissa 900 markkaan vuodessa, jonka
ohessa Senaatti oikeutettiin ottamaan nämät menot huomioon 1911
vuoden rahasääntöehdotuksessa, jos se valtiovarain tilaan nähden
havaittiin mahdolliseksi. Sittenkuin vuoden 1911 rahasääntöehdotus
heinäkuun 25 (12) päivänä oli tullut armollisesti vahvistetuksi, Kei-
sarillinen Senaatti elokuun 11 päivänä 1911 määräsi, että puheenalai-
set korotukset ovat suoritettavat lukien tammikuun 1 päivästä 1911.

Keisarillisen Senaatin edellämainitun marraskuun 24 päivänä an-
netun käskyn täyttämiseksi Ylihallitus sittemmin, hankittuansa alkeis-
oppilaitosten rehtoreilta ja tyttökoulujen johtajattarilta asianomai-
set lausunnot ja ehdotukset asiasta, joulukuun 28 päivänä 1911 teki
seuraavan alamaisten ehdotuksen:

Nykyään on vahtimestareilla vuotuisina pohjapalkkaetuina: Ylihallituk-
normaalilyseoissa, joissa kummassakin on kaksi täydellistä yliopistoon sen alamai-
johtavaa osastoa, nimittäin klassillinen ja realinen, 1,500 markkaa; nen lausunto
Helsingin realilyseoissa 1,000 markkaa; vahtimesta-
muissa lyseoissa, niinhyvin klassillisissa kuin realisissa, 800 markkaa, rien palk-
paitsi Turun ruotsalaisessa klassillisessa lyseossa 600 markkaa sekä Kuo- kauksesta
pion suomalaisessa klassillisessa lyseossa 750 markkaa; yleensä.
alkeis- ja tyttökouluissa 600 markkaa, paitsi Helsingin ruotsalaisessa
ja vanhassa suomalaisessa tyttökoulussa, jotka kumpikin ovat 7-luokkaisia,
molemmissa 800 markkaa.

Kaikki vahtimestarit saavat sitäpaitsi vapaan asunnon ja lämmön.
Poikkeuksena tästä on ainoastaan Helsingin vanhan suomalaisen tyttö-
koulun vahtimestari, joka näiden etujen asemesta saa vuokratrahoina 800
markkaa vuodessa.

Lueteltujen etuuksien lisäksi on, kuten oheenliitetystä taulukosta
lähemmin selviää, erinäisten oppilaitosten menosääntöön otettu määrä-
rahoja joko vahtimestarin apulaisen palkkaamiseen tai vahtimestarin
palkkauksen väliaikaisena tai henkilökohtaisena lisäyksenä; Helsingin
ruotsalaisen ja vanhan suomalaisen tyttökoulun menosääntöihin on sii-
voustu ynnä muita tehtäviä varten asetetun naispuolisen palvelijakunnan
palkkaamiseen otettu edellisessä yhteensä 1,400 markkaa, siihen vielä
lisättyä portinvartijattarelle ja desinfioitsijalle tuleva asunto ja lämpö,
sekä jälkimäisessä vuokratrahoinen 2,000 markkaa.

Mitä taas tulee vahtimestarien velvollisuuksiin, niin ne eivät ole kaikkialla samanlaiset. Erinäisissä oppilaitoksissa, varsinkin niissä, joissa on keskuslämmityslaitos, on vahtimestarin velvollisuutena kouluhuoneuston vartioiminen ja sen jokapäiväisen siivouksen huolehtiminen sekä kaikkien niiden asiain toimittaminen, jotka rehtori tai johtajatar hänen toimitettavikseen määrää. Suomalaisen normaalilyseon vahtimestarilla on valvontaa varten erityinen 160 markan korvausta nauttiva päivästäjä. Molempien normaalilyseoiden vahtimestarien siivousvelvollisuus supistuu muuten yhden kerroksen ynnä käytävän ja portaiden siivoamiseen. Kaikesta muusta siivouksesta saavat he erityisen maksun. Toisissa kouluissa, etenkin alkeiskouluissa, kuuluu vahtimestarille edellämainittujen velvollisuuksien lisäksi vielä kouluhuoneuston lämmittäminen ja siihen tarvittavien halkojen pienentäminen sekä sisäänkantaminen, vieläpä osassa oppilaitoksia pihamaan ja katuosienkin puhtaanapito. Ensiksi mainituista töistä ovat rehtorit ja johtajattaret kuitenkin suorittaneet korvausta oppilaitoksen polttopuita ja valaistusta varten osoitetusta määrärahasta: pihamaan ja katujen puhtaanapito taas on kustannettu joissakuissa kouluissa sekalaisten menojen määrärahasta, toisissa sitä varten oppilaitoksen menosääntöön otetusta ylimääräisestä määrärahasta, joka muuten on eri oppilaitoksissa erilainen, vaihdellen 200 markasta 900 markkaan, ja jota muutamissa kouluissa käytetään erityisen talonmiehen palkkaamiseen. Suursiivoukset ja muu ylimääräinen puhdistus on melkien kaikissa oppilaitoksissa kustannettu sekalaisia menoja varten osoitetusta määrärahasta.

Asianomaisten rehtorien ja johtajattarien antamat lausunnot sisältävät pääasiallisesti seuraavat ehdotukset:

Normaalilyseoiden rehtorit ehdottavat vahtimestarien palkkamäärän korotettavaksi, ruotsalaisessa 2,300 ja suomalaisessa 2,500 markkaan, edellyttäen että vahtimestarit samalla velvoitettaisiin pitämään huolta kaikesta muusta kouluhuoneuston puhdistuksesta, paitsi kahdesti vuodessa sattuvasta suursiivouksesta, josta, kuten tähänkin asti, eri maksu laskun mukaan oppilaitoksen sekalaisten menojen määrärahasta suoritettaisiin.

Helsingin reallilyseoissa ehdotetaan vahtimestarien palkkamäärä nostettavaksi 1,300 markkaan, minkä ohessa ruotsalaisen lyseon rehtori esittää, että toimen nykyinen haltija saisi edelleenkin nauttia 300 markan suuruista henkilökohtaista palkkionlisäystänsä ja suomalaisen lyseon johtaja, että vahtimestarille annettaisiin palkkionkorotusta 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta.

Useimpien muiden lyseoiden rehtorit katsovat 1,200 markan palkkion vahtimestarille kohtuulliseksi. Joistakuista lyseoista on ehdotettu kuitenkin korkeampia, toisista alempia määriä, jotapaitsi pari rehtoria, jotka ovat ehdottaneet alemman alkupalkkion, katsoo, että vahtimestarien pitäisi saada palkkionkorotusta 5, 10 ja 15 vuoden palveluksesta. 100 markkaa kerralla, tai 10 ja 15 vuoden palveluksesta 200 markkaa kerralla, niinkuin mukana seuraavasta taulukosta lähemmin selviää. Muutamain alkeis- ja tyttökoulujen vahtimestareille ehdotetaan palkkio koro-

tettavaksi 900 markkaan. Toisissa ehdotuksissa palkkiomäärät ovat osaksi korkeampia, osaksi alempia, kuten taulukosta tarkemmin ilmenee.

Helsingin ruotsalaisen ja vanhan suomalaisen tyttökoulun johtajattaret ehdottavat vahtimestarien naispuolisten apulaistenkin palkkauksen korotettavaksi.

Kuten edelläkerrotusta sekä oheenpannusta taulukosta käy ilmi, on vahtimestarien pohjapalkkio, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, samanlaatuissa oppilaitoksissa yhtä suuri. Mutta kun toisten oppilaitosten menosääntöön on otettu määräraha vahtimestarin apulaisen palkkaamiseen tai vahtimestarin palkkion väliaikaisena tai henkilökohtaisena lisäyksenä, ovat toiset koulut semmoista määrärahaa vaille. Mainittuja ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty eri anomuksien johdosta ja on niitä perusteltu sekä vallitsevilla kalliilla elantokustannuksilla kuin myöskin sillä, että asianomainen vahtimestari on pitemmän ajan ollut koululaitoksen palveluksessa ja sen vuoksi pidetty ansiollisena saamaan jonkun kohtuullisen palkkionkorotuksen tai huojennuksen työssään. Mutta kun ei milloinkaan ole toimitettu mitään vertailevaa tutkimusta eri oppilaitosten tarpeista tässä suhteessa, on siitä ollut seurauksena, että moni vanha, ansiokas ja kylläkin avun tarpeessa oleva vahtimestari ei ole päässyt nauttimaan edellämainittua etua. Tässä etuuskien epätasaisessa jaossa on olemassa kohtuuttomuus, joka olisi oikaistava. Siihen nähden että, Helsinkiä ja Viipuria lukuunottamatta, suurempaa eroa eri koulupaikkakuntien elantokustannuksissa ei ole, ellei oteta huomioon vuokria ja polttopuiden hintoja, joista vahtimestarien kumminkaan ei tarvitse huolehtia, pitäisi palkkaedut järjestää yhtäsuuriksi samanlaatuissa oppilaitoksissa. Ainoastaan kahden äskenmainitun kaupungin kouluissa voisivat palkkaedut olla vähän korkeampia, koskapa eläminen näissä kaupungeissa tulee huomattavasti kalliimmaksi kuin muissa. Muuten pitäisi näitä palkkaetuja yhdellä haavaa parantaa siinä määrin, että kaikki vahtimestarit saisivat siedettävän toimeentulon. Parahiten voisi asian järjestää siten, että, samalla kuin vahtimestarien pohjapalkkio korotettaisiin, heille myöskin myönnettäisiin oikeus palkkionkorotukseen 5, 10 ja 15 vuoden nuhteettomasta palveluksesta samassa toimesta. Pohjapalkkioksi voitaisiin määrätä lyseoissa 900 markkaa sekä alkeis- ja tyttökoulussa 700 markkaa, palkkionlisäykseksi taas 100 markkaa kultakin kerralta. Loppupalkkio nousisi näin ollen lyseoissa 1,200 markkaan ja muissa oppikouluissa 1,000 markkaan vuodessa. Mitään poikkeusta pohjapalkkiosta ja korotuksissa ei tarvitsisi tehdä Helsinginkään oppilaitoksiin nähden, joissa pohjapalkkio nykyään on suurempi kuin maaseutuoppilaitoksissa. Normaalityyppisissä tulisi kuitenkin, siihen nähden että niissä on kaksi osastoa, vahtimestarille 600 markan lisäpalkkio, laskettuna 75 markan mukaan kultakin luokalta. Sitävastoin ei olisi syytä määrätä Helsingin ruotsalaisen ja vanhan suomalaisen tyttökoulun vahtimestareille korkeampaa palkkiota, vaikka nämä koulut ovatkin 7-luokkaisia, näissä oppilaitoksissa kun siivousta ynnä muuta varten on asetettu lukuisa henkilökunta ja vahtimestarin työ sen kautta huomattavasti huojentuu.

Helsingin ja Viipurin oppilaitoksissa lienee kalliimpien elantokustannusten vuoksi edellisissä 200 markan ja jälkimmäisissä 150 markan suuruinen lisäys vahtimestarien palkkioihin katsottava tarpeen vaatimaksi.

Siihen nähden että kaikkialla vähitellen on otettu käytäntöön sähkövalaistus, olisi vahtimestarien asunto- ja lämpöetuuksiin lisättävä myös valo.

Samalla kun palkkiot näin järjestetään, olisi luonnollisesti myös vahtimestarien työvelvollisuus, joka tätä nykyä ei ole oikeudenmukaisesti sovellettu, tarkemmin rajoitettava ja määrättävä sellaiseksi, kuin se edellisen mukaan nykyään on keskuslämmityslaitoksella varustetuissa oppilaitoksissa. Kaikesta tämän yli tulevasta työstä olisi suoritettava erityinen korvaus.

Ylihallitus, joka ei katso olevan syytä tässä yhteydessä ehdottaa mitään muutoksia nyt kysymyksessä olevien oppilaitosten muun palvelijakunnan tai Helsingin suomalaisten yliopistoon johtavien tyttökoulun jatkuoluokkien vahtimestarin palkkaukseen eikä myöskään pihamaan ja katuosien puhtaanapitoa varten osoitettuihin määrärahoihin, saa edelläkerrotun nojalla Teidän Keisarilliselle Majesteettilenne alamaissimmasti alistaa:

1) että vahtimestarit saisivat asunnon, lämmön ja valon ohella pohjapalkkiona lyseoissa 900 markkaa sekä alkeis- ja tyttökouluissa 700 markkaa vuodessa, johon palkkioon normaalilyseoissa, siihen nähden että nämä ovat kaksiosastoisia, tulisi 600 markan vuotuinen lisäys, sekä että vahtimestarin näitä palkkaetuuksia vastaavina velvollisuuksina olisi kouluhuoneuston vartioiminen ja sen jokapäiväinen siivoaminen sekä niiden koulua koskevien asiain toimittaminen, jotka rehtori tai johtajatar hänen toimitettavikseen määrää;

2) että kaikkien oppilaitosten vahtimestarit oikeutettaisiin 5, 10 ja 15 vuoden nuhteettomasta palveluksesta samassa toimesta saamaan palkkionlisäystä 100 markkaa kultakin kerralta sekä että tointen nykyiset haltijat saisivat siinä suhteessa hyväksensä lukea aikaisemman palvelusaikansa;

3) että Helsingin ja Viipurin oppilaitosten vahtimestareille myönnettäisiin lisäystä kalliimpien elantokustannusten vuoksi, edellisessä kaupungissa 200 markkaa ja jälkimmäisessä 150 markkaa vuodessa;

4) että kaikesta siitä työstä, mikä ei sisälly tämän ehdotuksen 1 kohdassa lueteltuihin vahtimestarien velvollisuuksiin, suoritettaisiin erityinen, mikäli mahdollista urakkasopimuksella määrättävä korvaus oppilaitoksen sekalaisia menoja, polttopuita ja valaistusta, pihamaan ja katuosien hoitoa varten osoitetusta tai jostain muusta mahdollisesti erityisesti osoitettavasta määrärahasta;

5) että Helsingin ruotsalaisen ja vanhan suomalaisen tyttökoulun menosääntöihin nykyään otetut rahamäärät siivoojattaria, desinfisioitsijaa, portinvartijatarta ynnä muita varten pysytettäisiin muuttamattomina; sekä

6) että, sikäli kun Ylihallituksen puheenaoleva ehdotus hyväksytään, ne ylimääräiset määrärahat lakkautetaan, jotka nykyään ovat osoitetut erinäisten oppilaitosten vahtimestarien apulaisten palkkaamiseen tai ovat

myönnettyt vahtimestarin palkkion väliaikaisena taikka henkilökohtaisena lisäyksenä.

Kuten mukana seuraava taulukko osoittaa, tuottaisi Ylihallituksen ehdotuksen toteuttaminen valtiolle korkeintaan 13,440 markan lisämenon. Ylihallitus saa kuitenkin alamaissimmasti huomauttaa, että tämä määrä nykyään tulee olemaan pienempi sen vuoksi, että moni vahtimestari ei vielä voi päästä nauttimaan kaikkia palkkionkorotuksia, jotkut eivät edes ensimmäistäkään. Tähän nähden Ylihallitus alamaissimmasti pyytää 1913 vuoden ja seuraavien vuosien menosääntöehdotuksien yhteydessä saada jättää siinä suhteessa tarkemmat tiedonannot.

Tämän kysymyksen myöhempi käsittely kuuluu jo seuraavaan ajanjaksoon.

Elokuun 16 ja 29 päivänä 1906 maan lyseoille säädettyjen uusien lukusuunnitelmien johdosta kävivät lisäykset useimpien lyseoiden menosääntöön otettuihin virantoimituspalkkio-määrärahoihin myöskin lukuvuonna 1908—1909, kuten edellisinäkin lukuvuosina, välttämättömiksi. Saadakseen selkoa niistä lisäyksistä, jotka mainitulta lukuvuodelta ennensanotusta syystä olivat tarpeen eri lyseoiden virantoimituspalkkio-määrärahoihin, sekä siitä, paljonko menosäännön yli tarvittaisiin venäjänkielen opetuksen kustantamiseksi Viipurin ruotsalaisessa ja Sortavalan suomalaisessa tyttökoulussa, antoi Ylihallitus asianomaisille oppilaitoksille sanotuksi lukuvuodeksi vahvistamiensa tuntijakojen ja ylitunneista laskemiensa korvausten sekä kouluista vaadittujen tiedonantojen johdolla laatia luettelon, josta kävi selville virantoimituspalkkio-määrärahasta kussakin oppilaitoksessa suoritettavien korvausten suuruus, miten paljon tarkoitusta varten oli käytettävissä ja kuinka suuri lisäys siihen tarvittiin. Tästä luettelosta ilmeni, että lukuvuonna 1907—1908 virantoimituspalkkio-määrärahoissa syntyneet vajaukset erittäin Porin ja Viipurin suomalaisissa klassillisissa lyseoissa olivat melkoisesti pienentyneet, riippuen siitä, että kuluvana vuonna osa ensinmainitussa lyseossa avoinna olevan latinankielen lehtorinviran ja jälkimmäisessä latinan- ja kreikankielen lehtorinviran palkasta oli käytetty kreikankielen ja V:n luokan latinankielen opetuksen kustantamiseksi. Sitä vastoin olivat puheenaolevana vuonna melkoisesti suuremmat lisäykset kuin edellisenä vuonna tarpeelliset Kuopion suomalaisessa klassillisessa lyseossa ja Oulun realilyseossa, mikä klassillisessa lyseossa johtui siitä, ettei menosääntöön realilinjaa varten otettua määrärahaa oltu käytetty opetuksen kustantamiseksi klassillisella linjalla, sekä realilyseossa, opetuskielen muuttamisen aiheuttamista syistä.

**Lisäykset
oppilaitos-
ten meno-
sääntöihin.**
Lukuvuon-
na 1908—
1909.

Viitaten Hämeenlinnan lyseoon ja Marianhaminan realioppi-
laitokseen nähden siihen lähempään perusteluun, jonka Ylihallitus
alamaisessa kirjelmässään 3 päivästä tammikuuta 1908 oli antanut,
Ylihallitus ylläsanotun nojalla joulukuun 18 päivänä 1908 alamaisesti
esitti, että allamainittujen oppilaitosten virantoimituspalkkio-määrä-
rahoissa kuluvana lukuvuonna syntyvien vajausten täyttämiseksi
armossa myönnettäisiin seuraavat lisäykset, nimittäin:

Turun	ruotsalaiselle klassilliselle lyseolle	.....	Smk. 1,120: —
»	suomalaiselle	»	70: —
Porin	»	»	560: —
Hämeenlinnan	»	»	3,040: —
Viipurin	ruotsalaiselle	»	420: —
»	suomalaiselle	»	210: —
Mikkelin	»	»	840: —
Kuopion	»	»	1,204: —
Joensuun	»	»	280: —
Nikolainkaup.	ruotsalaiselle	»	350: —
Jyväskylän	suomalaiselle	»	210: —
Oulun	»	»	1,050: —
Turun	ruotsalaiselle realilyseolle	.....	» 2,520: —
»	suomalaiselle	»	2,520: —
Tampereen	»	»	2,520: —
Sortavalan	»	»	2,800: —
Savonlinnan	»	»	2,800: —
Nikolainkaup.	»	»	2,520: —
Oulun	»	»	3,640: —
Viipurin	»	»	1,372: —
Marianhaminan	alkeiskoululle	.....	» 940: —
Viipurin	ruotsalaiselle tyttökoululle	.....	» 390: —
Sortavalan	suomalaiselle	»	100: —

Tämän lisäksi ja siihen nähden, että näiden oppilaitosten meno-
säännöissä, niin kauvan kuin nykyisiä lukusuunnitelmia seurataan,
vuotuisesti tulee syntymään ylipäänsä yhtä suuria vajauksia kuin
mainittunakin vuonna, Ylihallitus alamaaisuudessa samalla alisti, että
odotettavissa olevien vajausten täyttämiseksi eri oppilaitosten meno-
sääntöihin syyskuun 1 päivästä 1909 toistaiseksi armossa osoitettai-
siin ylläviitatus lisämäärärahat, ja että Ylihallitus oikeutettaisiin,

siinä tapauksessa että mainitussa suhteessa vastaisuudessa muutos kävisi tarpeelliseksi, tekemään asianhaaran vaatima esitys.

Käsitellessään asiaa tammikuun 12 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti näki hyväksi kuluvaan lukuvuotta varten myöntää edellämaitut, yhteensä 31,476 markan lisäykset yllälueteltujen oppilaitosten virantoimituspalkkio-määrärahoihin, jota vastoin Keisarillinen Senaatti ei katsonut enään voivansa 1909 vuoden menosääntöehdotukseen ottaa puheenaolevaan tarkoitukseen seuraavaa syyslukukautta varten tarvittavia lisämäärärahoja, vaan tuli Ylihallituksen seuraavana syksynä tehdä asiasta Keisarilliseen Senaattiin eri alistus sekä laatiessaan ehdotusta 1910 vuoden menosäännöksi ottaa mainittua vuotta varten puheenaolevaan tarkoitukseen tarpeelliset lisämäärärahat huomioon.

Tässä tarkoituksessa seuraavaa lukuvuotta 1909—1910 varten laaditusta luettelosta kävi ilmi, että vajaukset eri oppilaitosten puheenaolevissa määrärahoissa useimmissa oppilaitoksissa olivat samat kuin edellisenäkin vuonna, mutta muissa kouluissa oli, sittemmin tapahtuneiden muutosten johdosta, osaksi vajausten syntymistä voitu välttää, osaksi olivat jonkun verran pienemmät tai korkeammat lisäykset kuin edellisenä vuonna käyneet tarpeellisiksi. Sitäpaitsi oli Viipurin ruotsalaisessa klassillisessa lyseossa korvaus kirjaston hoidosta, katsoen tämän oppilaitoksen suureen kirjastoon ja siitä johtuvaan työhön, lisätty 280 markalla.

Tämän nojalla Ylihallitus marraskuun 19 päivänä 1909 alamaisesti esitti, että allamainittujen oppilaitosten virantoimituspalkkioiden määrärahoissa lukuvuonna 1909—1910 syntyvien vajausten täyttämiseksi armosta myönnettäisiin seuraavat lisäykset, nimittäin:

Turun	ruotsalaiselle klassilliselle lyseolle	.....	Smk. 1,120: —
»	suomalaiselle	»	» 210: —
Porin	»	»	» 560: —
Hämeenlinnan	»	»	» 3,250: —
Viipurin	ruotsalaiselle	»	» 700: —
»	suomalaiselle	»	» 210: —
Mikkelin	»	»	» 840: —
Joensuun	»	»	» 210: —
Nikolainkaup.	ruotsalaiselle	»	» 350: —
Oulun	suomalaiselle	»	» 1,050: —

Turun	ruotsalaiselle realilyseolle	.....	Smk. 2,520: —
»	suomalaiselle	»	2,520: —
Tampereen	»	»	2,520: —
Sortavalan	»	»	2,800: —
Savonlinnan	»	»	2,800: —
Nikolainkaup.	»	»	2,520: —
Oulun	»	»	2,520: —
Viipurin	»	»	1,232: —
Marianhaminan realioppilaitokselle	.....	»	1,136: —
Viipurin ruotsalaiselle tyttökoululle	.....	»	270: —

Nämät Ylihallituksen esittämät lisäykset Keisarillinen Senaatti seuraavan joulukuun 7 päivänä näki hyväksi myöntää edellämäinituun tarkoitukseen kuluva lukuvuotta varten.

Luku-
vuonna
1910—1911.

Mitä sitten tuli seuraavaan lukuvuoteen, 1910—1911, Ylihallitus, tarkastaessaan Viipurin ruotsalaisesta klassillisesta lyseosta, Turun ja Hämeenlinnan suomalaisesta klassillisesta lyseosta sekä Marianhaminan realioppilaitoksesta sanotulta lukuvuodelta lähetettyjä ehdotuksia opetuksen jakamiseksi, havaitsi että niiden korotusten lisäksi, mitkä Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan edellämäinitun kirjeen mukaan 12 p:ltä tammikuuta 1909 olivat myönnettyt m. m. näiden oppilaitosten virantoimituspalkkio-määrärahaan lukuvuodeksi 1908—1909 ja mitkä sittemmin vastaisen varalta olivat menosääntöön otetut, mainittuihin määrärahoihin vieläkin tarvittaisiin yhtä suuri lisäys kuin mikä niihin Ylihallituksen esityksestä edellämäinitun, 7 p:nä joulukuuta 1909 päivätyn kirjeen mukaan lukuvuodeksi 1909—1910 oli osoitettu, ja kun ne tarpeet, joita varten sanotut lisäykset olivat käyneet välttämättömiksi, olivat aivan samat, kuin mitkä mainittuna lukuvuonna olivat olemassa ja silloin tyydytettiin, eikä tässä suhteessa vastaisuudessakaan ollut mitään muutosta odotettavissa, Ylihallitus alamaisesti päätti esittää:

että syyskuun 1 p:stä 1910 lukien menosääntöön otetut virantoimituspalkkio-määrärahat korotettaisiin: Viipurin ruotsalaisessa klassillisessa lyseossa 280 markalla, Turun suomalaisessa klassillisessa lyseossa 140 markalla, Hämeenlinnan suomalaisessa klassillisessa lyseossa 210 markalla sekä Marianhaminan realioppilaitoksessa 196 markalla.

Tähän esitykseen Keisarillinen Senaatti tammikuun 18 päivänä 1911 näki hyväksi suostua.

Muitakin lisäyksiä, osittain pysyväisiä osittain tilapäisiä, on eri-näisten koulujen menosääntöjen osalle tullut, mutta niistä tehdään selkoa tuonnempana, erikseen kunkin koulun kohdalla.

Koska puita ja valaistusta varten menosääntöön otetut määrä-**Polttopuita**
rahat useissa Ylihallituksen alaisissa oppilaitoksissa jo useamman vuo-**ja valaistus-**
den kuluessa olivat osoittautuneet riittämättömiksi ja siitä vuosittain **ta varten**
oli aiheutunut esityksiä sanottujen määrärahain lisäämiseksi, Keisa-**osoitetut**
rillinen Senaatti kirjelmässä heinäkuun 24 päivältä 1908 käski Yli-**määrärahat.**
hallitusta tekemään ehdotuksen puheenaolevien määrärahain korotta-
miseksi kaikkia niitä oppilaitoksia varten, jotka olivat osoittautuneet
olevan sellaisen lisäyksen tarpeessa. Täyttääksensä tämän käskyn
Ylihallitus, kehoitettuaan maan alkeisoppilaitosten rehtoreita ja tyttö-
koulujen johtajattaria kutakin kohdaltansa ilmoittamaan oppilaitok-
sensa tarpeet tässä kohden, seuraavan syyskuun 25 päivänä teki Kei-
sarilliseen Senaattiin esityksen niistä korotuksista, jotka eri oppilaitok-
siin nähden olivat tarpeen vaatimia. Tämän johdosta Keisarillinen
Senaatti seuraavan lokakuun 14 päivänä näki hyväksi määrätä, että
sanotut määrärahat kalenterivuoden 1909 alusta olivat alempana lue-
telluissa oppilaitoksissa korotettavat seuraaviin määriin:

Helsingin	ruotsalaisessa	normaalilyseossa	7,000	mk:sta	8,000	mk:aan
Porvoon	ruotsalaisessa	klassillis. lyseossa	2,700	»	3,200	»
Turun	»	»	3,300	»	4,800	»
Porin	suomalaisessa	»	2,200	»	2,600	»
Hämeenlinnan	»	»	3,600	»	4,300	»
Tampereen	»	»	4,500	»	6,400	»
Viipurin	»	»	4,100	»	4,800	»
Mikkelin	»	»	1,650	»	2,400	»
Kuopion	»	»	2,200	»	2,500	»
Joensuun	»	»	2,400	»	2,600	»
Nikolainkaup.	ruotsalaisessa	»	3,000	»	3,500	»
Jyväskylän	suomalaisessa	»	1,650	»	2,650	»
Oulun	»	»	3,500	»	4,200	»
Helsingin	ruotsalaisessa	realilyseossa	7,000	»	8,300	»
»	suomalaisessa	»	6,000	»	7,000	»
Viipurin	»	»	3,600	»	5,800	»
Sortavalan	»	»	2,000	»	3,400	»
Helsingin	suomalaisilla,	yliopistoon johtavilla				
	tyttökoulun	jatkoluokilla	2,500	»	2,800	»

Helsingin	ruotsalaisessa tyttökoulussa	6,000 mk:sta	8,500 mk:aan	
»	vanhassa suomalaisessa	»	4,300	» 6,300 »
Viipurin	ruotsalaisessa	»	2,700	» 3,200 »
»	suomalaisessa	»	1,600	» 6,600 »
Kuopion	»	»	900	» 1,200 »
Nikolainkaup.	ruotsalaisessa	»	3,500	» 4,000 »
Jyväskylän	suomalaisessa	»	1,000	» 1,300 »
Oulun	»	»	2,400	» 3,300 »

Tämän lisäksi Keisarillinen Senaatti, Ylihallituksen tekemän esityksen mukaisesti, näki hyväksi myöntää Helsingin ruotsalaiselle realilyseolle, Nikolainkaupungin ruotsalaiselle klassilliselle lyseolle sekä Helsingin ja Oulun suomalaisille tyttökouluille näiden oppilaitosten määrärahassa puita ja valaistusta varten sanottuna vuonna odotettavissa olevain vajausten peittämiseksi lisäystä näihin määrärahoihin seuraavin määrin, nimittäin Helsingin realilyseolle 600 markkaa, Nikolainkaupungin lyseolle 180 markkaa, Helsingin tyttökoululle 1,895 markkaa ja Oulun tyttökoululle 646 markkaa 26 penniä.

Yleisten rakennusten Ylihallitusta kehoitettu asiaa tutkittamaan.

Edellämainittuna lokakuun 14 päivänä 1908 päivätyssä kirjelmässä oli Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunta samalla myöskin Yleisten rakennusten Ylihallitukselle huomauttanut, kuinka maan oppilaitosten polttopuiden tarve yleensä on huolestuttavan suuri, kuinka se samallaisissakin kouluissa on hyvin erilainen, ja kuinka puiden hinta muutamilla paikkakunnilla on tavattoman korkea, sekä tämän johdosta käskenyt mainitun Ylihallituksen tutkittamaan tätä asiaa ja aikanaan Toimituskunnalle antamaan siitä lausuntonsa ynnä samalla tekemään ehdotuksen, mitenkä voitaisiin polttopuiden menekkiä mahdollisesti vähentää ja polttoaineita valtion oppilaitoksiin hankkia huokeammalla kuin siihen asti. Tämän johdosta Yleisten rakennusten Ylihallitus oli antanut ensimmäisille arkkitehdeilleen Johan Jakob Ahrenbergille ja Ricardo Björnbergille sekä koneinsinööri Rupert von Nandelstadhille toimeksi tutkia asiaa ja tehnyt tutkimuksen tuloksiin nojautuvan ehdotuksen, jonka sanottu Ylihallitus kesäkuun 29 p:nä 1909 oli Kirkollisasiain Toimituskunnalle lähettänyt ja josta ehdotuksesta sitten Koulutoimen Ylihallituksen lokakuun 12 p:nä 1910 päivätyssä lähetepäätöksessä oli käsketty antaa alamainen lausuntonsa.

Käsitellessään asiaa huhtikuun 22 päivänä 1911 Ylihallitus asiakirjoista havaitsi muun muassa:

että, sittenkuin kaikilta oppilaitosten rehtoreilta ja johtajattarilta oli hankittu täydellinen selostus polttoaineiden menekistä ja hinnoista kesäkuun 1 päivän 1907 ja saman päivän 1908 väliseltä ajalta sekä tällä tavoin saadun aineiston perusteella laadittu tilastollinen yleissilmäys ei ainoastaan lämmityslaitosten laadusta ja polttoaineiden hinnoista, vaan myös siitä, paljonko lämmitys oppilaitoksissa lukuvuotena oli maksanut kutakin 10 kuutiometrin suuruista tilavuutta kohti, Yleisten rakennusten Ylihallitus oli puoltanut seuraaviin toimenpiteisiin ryhtymistä, nimittäin että:

1) a) samassa kaupungissa olevien oppilaitosten rehtorit ja johtajattaret yksissä neuvoin ostaisivat kaikki tarvittavat polttoaineet, jotka sitten sijoitettaisiin kunkin koulun puukellareihin, ja, ellei näihin kaikki mahtuisi, loput pantaisiin yhteiseen säiliöön (puupihaan) tai b) kaikki saman seudun valtion koulut tekisivät pysyvän sopimuksen jonkun luotettavan hankkijan kanssa, joka takuuta vastaan määrättyyn hintaan toisi polttoaineet;

2) niissä rannikkokaupunkien kouluissa, joissa on keskuslämmitys, olisi koksia käytettävä polttoaineena ja lämmityslaitokset näissä sitä tarkoitusta varten muutettavat, niin että niissä voitaisiin käyttää mainittua polttoainetta;

3) oppilaitosten huoneissa ei lämpö saisi nousta $+18^{\circ}$ Cels. korkeammalle;

4) vanhentuneiden lämpöjohtosysteemien mukaisesti laadittuja lämmityslaitoksia uusittaessa olisi vastedes ainoastaan lämminvesijohtolaitoksia tehtävä; sekä että

5) olisi sopivalla tavalla palkittava sellaisia lämmittäjiä, jotka säästäväisyyttä noudattaen pitävät huolta lämmittämisestä.

Edellämainitusta Yleisten rakennusten Ylihallituksen valmistuttamasta tilastollisesta yleiskatsauksesta kävi ilmi:

1) samalla paikkakunnalla olevat oppilaitokset olivat polttoaineista välistä maksaneet hyvinkin erilaisia hintoja. Siten esim. Helsingissä oli koivuhaloista kuutiometrilta maksettu eräässä oppilaitoksessa 10 markkaa 50 penniä, eräässä toisessa 7 markkaa 78 penniä. Havupuiden hinta samalla paikkakunnalla vaihteli 8 markan 75 pennin ja 7 markan 2 pennin välillä. Turussa vaihteli koivupuiden hinta 8 markan 10 pennin ja 9 markan 10 pennin välillä, kun taasen Tampereella oli koivupuiden alin hinta 5 markkaa 25 penniä, mutta havupuiden hinta 5 markkaa 75 penniä. Viipurissa vaihteli koivupuiden hinta 6 markan 64 pennin ja 7 markan 85 pennin välillä;

2) mitä tuli lämmityskustannuksiin 10 kuutiometrilta, olivat nekin hyvin vaihtelevia vieläpä samassa kaupungissa. Helsingissä maksoi ruotsalaisessa normaalilyseossa mainittu lämmitys 1 markkaa 64 penniä, mutta suomalaisessa realilyseossa 3 markkaa 58 penniä; Turussa, jossa miltei kaikissa kouluissa käytettiin samanlaisia lämmityslaitoksia, uuneja, vaihteli mainittu luku 1 markan 84 pennin ja 2 markan 51 pennin välillä. Niissä Viipurin oppilaitoksissa, joilla on uunilämmitys, oli kustannus 1 markan 61 pennin ja 3 markan 20 pennin välillä;

3) jos verrattiin lämmityksen kustannuksia eri kaupungeissa toisiinsa, niin huomattiin, että se ei ollut aina oikeassa suhteessa polttoaineiden hintaan. Siten esim. Porvoon lyseossa maksettiin kuutiometriltä koivuhalkoja vain 7 markkaa 22 penniä, mutta lämmitys 10 kuutiometrin tilavuutta kohden teki 2 markkaa 79 penniä, jota vastoin Turun ruotsalaisessa klassillisessa lyseossa samanlaiset puut maksoivat 8 markkaa 98 penniä kuutiometriltä, mutta lämmitys 10 kuutiometrin tilavuutta kohden vain 1 marka 84 penniä ja kuitenkin olivat lämmityslaitokset samoja, nim. uuneja, eikä myöskään saattanut mikään mainittava lämpöerotus näiden kahden paikkakunnan välillä vaikuttaa tähän suhteeseen;

4) jos verrattiin eri lämmitysaineiden käyttämistä samalla paikkakunnalla toisiinsa, niin näytti siltä kuin koki siellä, missä oli keskuslämmitys ja puut kalliita, olisi edullisin tähän tarkoitukseen käytettäväksi;

5) mitä eri lämmityslaitoksien etevämmyyteen tuli, oli siinä suhteessa varsin vähän kokemusta, koska vain harvassa kaupungissa oli uudenlainen keskuslämmitys. Kuitenkin näytti siltä kuin keskuslämmityslaitoksissa kuuman veden käyttäminen olisi edullisinta.

Ylihallituksen mielestä johti tämä vertailu seuraaviin lopputuloksiin:

a) polttopuiden osto ei ollut tarpeellisella huolella järjestetty;

b) oppilaitosten lämmityslaitokset eivät nykyään olleet semmoisessa kunnossa, että polttoaineita voitaisiin riittävässä määrin säästää; sekä

c) itse lämmittämistapaankaan ei oltu pantu riittävän suurta huolta.

Katsoen voivansa pääkohdissa yhtyä kannattamaan Yleisten rakennusten Ylihallituksen ehdottamia edellämainittuja korjaustoimenpiteitä, tahtoi Ylihallitus samalla alamaaisimmasti esittää seuraavaa:

1) näytti siltä kuin olisi tarkoituksenmukaista tarjota sopivalla ajalla urakalle puiden ja yleensä muidenkin polttoaineiden hankinta kaikkiin samassa kaupungissa oleviin valtion kouluihin, jolloin olisi, tarpeen vaatiessa, kouluihin hankittava helppohintaiset kyllin tilavat puuvajat, jotta urakkamies voisi helpommin täyttää urakkasopimuksensa;

2) kaikissa valtion kouluissa olisi lämmityslaitosten tarkastus tapahtuva ja niissä mahdollisesti ilmenevät puutteellisuudet poistettavat;

3) kuhunkin koulun lämmitettävään huoneeseen olisi hankittava lämpömittari ja oppilaitoksen johtajan silmällä pitäessä tarkoin huolehdittava siitä, että lämpö kouluhuoneissa ei nousisi yli 18 lämpöasteen Celsiusta;

4) koulujen lämmityslaitoksia tarkastettaessa olisi, etenkin keskuslämmityslaitoksiin nähden, lämmittäjille annettava tarkkoja ohjeita. Myös sopisi kehoittaa koulujen johtajia pitämään huolta näiden ohjeiden noudattamisesta; sekä

5) niinikään helpottaisi suotuisaan lopputulokseen pääsemistä, jos esim. Yleisten rakennusten Ylihallituksen tehtäväksi jäisi vuosittain vaatia oppilaitosten rehtoreilta ja johtajattarilta seikkaperäiset luettelot koulujen lämmitykseen kulutetuista polttoaineista ja niiden arvosta sekä sitten saamainsa tietojen nojalla laatia Keisarillisen Senaatin Kirjollisasiain Toimituskunnan ja Koulutoimen Ylihallituksen tiedoksi

annettava laskelma siitä, paljonko lämmitys kutakin kymmentä kuutio-metriä kohti eri kouluissa on tullut maksamaan.

Mitä lopuksi tuli lämmittäjille säästäväisestä polttoaineiden käyttämisestä suoritettavaan palkkioon, niin ei Ylihallitus puolestaan katsonut voivansa tehdä siitä mitään ehdotusta, ennenkuin kokemus olisi osoittanut, mitä tulosta muut ehdotetut toimenpiteet tuottaisivat.

Tämä kysymys odottaa vielä lopullista ratkaisuaan.

Puheenalaisena ajanjaksona on useita eri anomuksia tehty joko **Kouluano-**
ennen toiminnassa olleiden oppilaitosten toisin järjestämisestä tai **muksia.**
myöskin kokonaan uusien koulujen perustamisesta.

Niinpä Viipurin ruotsalaisen klassillisen lyseon kouluneuvosto Yli- Viipurin
hallitukselle osoitetussa kirjelmässä oli pyytänyt Ylihallituksen toimen- ruotsalainen
pidettä siihen, että oppilaitos lukuvuoden 1911—1912 alusta luokka klassillinen
luokalta muutettaisiin realilyseoksi. — Koska ehdotettu uudestaan lyseo muu-
järjestely kuitenkin tuottaisi valtiolaitokselle tuntuvasti lisääntyneitä tettu reali-
vuotuisia menoja, varsinkin kun oppilaitoksen opettajista ainakin lati- lyseoksi.
nan- ja kreikankielen lehtori tulisi asetettavaksi lakkautuspalkalle, Yli-
hallitus, käsitellessään asiaa toukokuun 5 päivänä 1911, ei katsonut voi-
vansa ryhtyä mihinkään toimenpiteeseen kouluneuvoston esittämässä
suhteessa.

Kun sittemmin saman oppilaitoksen kouluneuvosto alamaisessa anomuksessa uudestaan oli pyytänyt, että puheenaoleva oppilaitos syyskuun 1 päivästä 1911 luokka luokalta muutettaisiin realilyseoksi ja Ylihallituksen oli käsketty antaa alamainen lausuntonsa tästä anomuksesta, Ylihallitus heinäkuun 5 päivänä 1911, kirjeessä lähemmin esittämillään syillä, päätti alamaisesti jättää tämän asian Keisarillisen Majesteetin armolliseen harkintaan ja ratkaisuun.

Armollisella asetuksella 22 (9) päivästä elokuuta 1912 Hänen Keisarillinen Majesteettinsa sitten suvaitsi määrätä, että Viipurin ruotsalainen klassillinen lyseo on lukuvuoden 1912—1913 alusta luokka luokalta muodostettava realilyseoksi, ruotsi opetuskielenä, siten että sanotusta lukuvuodesta alkaen III ja IV luokka sekä sen jälkeen vuosittain kukin seuraava luokka järjestään muutetaan realiluokaksi, mutta on sen ohessa kuitenkin, tarpeen vaatiessa, luokilla IV—VIII väliaikaisesti annettava klassillista opetusta klassillisen lyseon nykyisille oppilaille. Sen ohessa Hänen Keisarillinen Majesteettinsa oikeutti Keisarillisen Senaatin ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin sekä samalla armossa määräsi, että puheenalaista lyseota klassillisesta realilyseoksi muutettaessa venäjän kielen oppituntien lukumäärä tässä oppilaitok-

sessä on korotettava siihen määrään, kuin armollisella käskyllä elokuun 20/7 päivältä 1906 Viipurin suomalaiseen realilyseoon nähden on säädetty.

Tämän armollisen määräyksen johdosta Keisarillinen Senaatti seuraavan syyskuun 20 päivänä käski Ylihallituksen ryhtyä sille kuuluviin toimenpiteisiin puheenaolevan muutoksen toimeenpanemiseksi kylvuvasta lukuvuodesta alkaen siinä järjestyksessä kuin edelläkerro-
tussa armollisessa asetuksessa säädetään. Niiden selostaminen kuuluu kuitenkin jo seuraavaan ajanjaksoon.

Anomus Sa-
vonlinnan
realilyseon
muuttami-
sesta yhteis-
kouluksi.

Vireille oli niinkään pantu kysymys Savonlinnan realilyseon muuttamisesta yhteiskouluksi, jossa tarkoituksessa sanotun lyseon kouluneuvosto Ylihallitukseen toimitetussa kirjeessä huhtikuun 27 päivältä 1908, katsoen koulun verrattain pieneen oppilaslukuun sekä siihen että olisi tärkeätä paikkakunnalla ja sen ympäristöllä saada laajempaa naissivistystä kuin mitä Savonlinnan yksityisessä tyttö-
koulussa oli tarjona, oli esittänyt että ehdotettu muutos niin pian kuin mahdollista pantaisiin toimeen. Sittenkuin lyseon virkaatekevä rehtori W. Juutilainen oli Ylihallitukselle toimittanut lyseon ja yksityisen tyttökoulun opettajakuntien sekä oman lausuntonsa asiasta sekä myöskin lyseon vakinainen rehtori E. J. Buddén oli esittänyt mielipiteensä ehdotetusta muutoksesta, Ylihallitus syyskuun 22 päivänä 1908 lopullista toimenpidettä varten käsitteli puheenalaista asiaa sekä sen yhteydessä Keisarillisen Senaatin lähetevihkoa saman vuoden toukokuun 29 päivältä, jossa Ylihallituksen oli käsketty antaa alamainen lausuntonsa Savonlinnan kaupungin valtuusmiesten samasta asiasta Keisarilliseen Senaattiin tekemästä alamaisestä hakemuksesta. Koska Ylihallituksen mielestä tuskin saattoi tulla kysymykseen sillä kertaa muuttaa Savonlinnan lyseota yhteiskouluksi, siihen nähden että oppilaitosten uudestaanjärjestäminen paraikaa oli kyseessä, ja koska koulun lisääntymässä oleva oppilasmäärä näytti viittaavan siihen, että koulu kentiesi yhä edelleen olisi säilytettävä oppilaitoksena yksinomaan poikia varten, niin Ylihallitus alamaisesti viitaten rehtori Buddénin esittämiin syihin ja näkökohtiin, päätti armolliseen harkintaan alistaa, eikö kysymys lyseon muuttamisesta olisi jätettävä riippuvaksi, kunnes kysymys koulujen uudestaanjärjestämisestä kokonaisuudessaan voisi tulla lopullisesti harkituksi ja päätetyksi.

Käsitellessään anomusta joulukuun 16 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti ei katsonut olevan syytä tätä nykyä siihen suostua.

Lahden kaupungin valtuuston puolesta tehdyssä alamaaisessa anomuksessa oli pyydetty, että tiheään asutun maakunnan ympäröimään, sangen ripeästi edistyneeseen Lahden kaupunkiin lähimmässä tulevaisuudessa perustettaisiin täydellinen valtion ylläpitämä klassillinen lyseo poikia varten, jota varten kaupunki oli sitoutunut täyttämään erinäiset anomuksessa lähemmin mainitut ehdot koulun huoneustoon nähden.

Lahden kaupunkiin
anottu klassillista lyseota.

Käsitellessään asiaa toukokuun 26 päivänä 1911 Ylihallitus esittämillään syillä päätti armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota kysymyksessä oleva anomus sillä erää ansaitsi.

Tämä samoin kuin seuraavatkin, uusien tyttökoulujen perustamista tarkoittavat alamaiset esitykset tai anomukset ovat vielä lopullisesti ratkaisematta.

Samalla kuin Ylihallitus alamaaisessa kirjeessä syyskuun 4 päivältä 1908 oli esittänyt, että Viipurin suomalaisen tyttökoulun I luokalle silloin alkaneeksi lukuvuodeksi perustettaisiin toinen rinnakkaisosasto, oli Ylihallitus pyytänyt saada vastaisuudessa antaa sellaisen alamaisten lausunnon uuden suomalaisen tyttökoulun perustamisesta mainittuun kaupunkiin, johon asianhaarat voisivat antaa aihetta. Käsitellessään sitten asiaa uudelleen helmikuun 5 päivänä 1909 ja koska Ylihallitus sen tuntemuksen nojalla, mikä sillä oli Etelä-Karjalan kouluoloista, havaitsi että uusi suomalainen tyttökoulu oli Viipurin kaupungille välttämättömän tarpeellinen, Ylihallitus päätti alamaaisuudessa esittää:

Alamainen
esitys uuden
suomalaisen
tyttökoulun
perustamisesta
Viipuriin.

että Viipurin kaupunkiin saataisiin seuraavan lukuvuoden alusta perustaa toinen suomenkielinen tyttökoulu; sekä

että, siinä tapauksessa että tähän ehdotukseen armossa suostuttaisiin, Ylihallitukselle annettaisiin toimeksi tehdä uuden oppilaitoksen säännöllisesti jatkuvasta järjestämisestä johtuvat ehdotukset.

Turun suomalaisen tyttökoulun kouluneuvosto oli huhtikuun 8 päivänä 1908 Ylihallitukseen toimittamassaan kirjeessä esittänyt, miten mainittu koulu, joka oli ainoa Turun ja Porin läänissä sijaitseva valtion kustantama suomenkielinen tyttökoulu, ei enää voinut, oppilaitokseen pyrkijöiden suureen lukumäärään nähden, täyttää Turun kaupungin ja sen ympäristön sivistystarvetta, johon nähden kouluneuvosto oli anonut, että sanottuun paikkakuntaan perustettaisiin toinen suomenkielinen tyttökoulu, taikka, ellei siihen suostuttaisi, että nykyisen tyttökoulun huoneusto lisärakennuksella laajennettaisiin siten, että siihen voitaisiin sijoittaa toinenkin rinnakkaisosasto oppilaitokselle.

Samanlainen koulu
esitetty perustettavaksi
Turkuun.

Käsitellessään asiaa helmikuun 5 päivänä 1909 Ylihallitus päätti alamaisuudessa esittää:

että Turun kaupunkiin saataisiin seuraavan lukuvuoden alusta perustaa toinen suomenkielinen tyttökoulu; sekä

että, siinä tapauksessa että tähän ehdotukseen armossa suostuttaisiin, Ylihallitukselle annettaisiin toimeksi tehdä uuden oppilaitoksen säännöllisesti jatkuvasta järjestämisestä johtuvat ehdotukset.

Uutta ruotsalaista tyttökoulua pyydetty Helsinkiin.

Muutamat Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun kouluneuvoston entiset ja nykyiset jäsenet olivat alamaisessa anomuksessa esittäneet, kuinka suuri luku tähän kouluun pyrkivistä oppilaista puuttuvan tilan tähden vuosittain oli täytynyt sulkea pois oppilaitoksesta, sekä sen vuoksi alamaisesti anoneet, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa suvaitsisi paikkakunnan suurilukuisen mutta vähävaraisen ruotsalaisen asujamiston koulutarpeen tyydyttämiseksi armossa käskää, että uusi ruotsinkielinen valtionoppilaitos tyttöjä varten perustettaisiin tähän kaupunkiin niin pian kuin mahdollista.

Käskettynä antamaan alamainen lausuntonsa tästä hakemuksesta Ylihallitus, käsitellessään asiaa helmikuun 5 päivänä 1909, päätti armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota puheenaoleva anomus sillä kertaa saattoi ansaita.

Anomus täydellisen naislyseon perustamisesta Helsinkiin.

Niinikään olivat yliopistoon johtavien suomenkielisten tyttökoulun jatkoluokkain virkaatekevä johtajatar Hanna Andersin ynnä useat muut henkilöt Ylihallitukseen jättämässään kirjelmässä anoneet, että viimeistään syksyllä 1911 toimintansa alottava asteettain täydelliseksi naislyseoksi kehittyvä valtion ylläpitämä oppilaitos perustettaisiin Helsingin kaupunkiin. Koska Ylihallitus kuitenkin oli päättänyt tehdä jo edellä kerrotun alamaisen esityksen maan tyttökoulujen uudestaanjärjestämiseksi yleensä (kts. tämän kertomuksen siv. 51 ja seur.), ei Ylihallitus, käsitellessään asiaa toukokuun 31 päivänä 1911, havainnut olevan syytä ainakaan sillä erää ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin edellämainitun anomuksen johdosta.

Uusia koulurakennuksia y. m.

Useita uusia koulutaloja tahi myöskin huomattavampia lisärakennuksia entisiin on puheenalaisen ajanjakson kuluessa valmistunut, jota paitsi alustaviin toimenpiteisiin muutamien muiden koulurakennusten aikaansaamiseksi on ryhdytty.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo mainittu, että Hänen Majesteettinsa 25 (12) päivänä toukokuuta 1907 suvaitsi armossa oikeuttaa Senaatin myöntämään Suomen yleisistä varoista uuden koulutalon rakentamista varten Nikolainkaupungin suomalaiselle tyttökoululle 210,000 markan määrärahan, jonka jälkeen Keisarillinen Senaatti seuraavan kesäkuun 15 päivänä käski Yleisten rakennusten Ylihallituksen suorittaa puheenalaisen rakennustyön. Kesällä 1909 tämä koulutalo sitten valmistui, joten koulu seuraavan lukuvuoden alusta pääsi jatkamaan työtänsä uudessa huoneustossaan. Koulun toimintaa tuonnempana selostettaessa, esitetään myöskin ne ylimääräiset määrärahat, joita uuden koulutalon sisustaminen ynnä muut tarpeet ovat vaatineet.

Vuotta myöhemmin, syksyyn 1910, valmistui myöskin Turun suomalaisen realilyseon oma talo, jonka rakentamiseen Keisarillinen Senaatti kesäkuun 19 päivänä 1908 oli käskennyt Yleisten rakennusten Ylihallituksen ryhtyä. Tämän paraillaan vielä rakennettavana olevan talon suunnitelmaan Keisarillinen Senaatti kesäkuun 30 päivänä 1909 salli tehdä sellaisen muutoksen, että kolmannessa kerroksessa olevan luonnontieteiden opetussalin kaksi viereistä huonetta saadaan sisustaa kokoelmahuoneiksi, kuin myöskin, että tähtitieteen alkeiden sekä maantiedon havainnollista opetusta varten rakennuksen pihanpuoliselle katolle saadaan laittaa tasakatto aitauksineen, sekä myönsi Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi tätä tarkoitusta varten 2,000 markkaa. Kun sittemmin, talon valmistuttua, voimistelusaliksi, jonka piirustuksista Kouluylihallitus ei ollut tilaisuudessa varemmin mieltänsä lausumaan, Turun suomalaisten lyseoiden silloisen rehtorin ja puheenalaisen realilyseon voimistelunopettajan ilmoituksen mukaan, mitoiltaan liian vähäisenä, ei vastannut tarkoitustaan ja he sen vuoksi olivat Ylihallitukselta pyytäneet lähempiä ohjeita sanotun salin sisustamista varten, päätti Keisarillinen Senaatti helmikuun 25 päivänä 1910, kuultuansa sitä ennen Yleisten rakennusten Ylihallitusta, käskä sanottua Ylihallitusta teettämään voimistelusalin kattorakennuksen sellaiseksi, että siihen kiinnitettävät telineet voitaisiin siirtää, johon tarkoitukseen osoitettiin mainitun Ylihallituksen käytettäväksi 1,500 markan määräraha. Kun sittemmin koulun uuden rakennuksen lopputarkastuksessa oppilaitoksen rehtori vieläkin oli tehnyt muistutuksen, että voimistelusaliksi, joskin laadittu vahvistettujen piirustusten mukaiseksi, oli alaltaan riittämätön sekä lausunut toivomuksen, että se laajennettaisiin, ja Yleisten rakennusten Ylihallitus

tämän johdosta oli teettänyt ehdotuksen mainitun salin laventamiseksi ynnä 7,600 markkaan päättyvän kustannusarvion, päätti Keisarillinen Senaatti maaliskuun 30 päivänä 1911, kuultuaan sitä ennen Koulutoimen Ylihallituksen mieltä, että sanottu voimistelusalisaadaan laajentaa Yleisten rakennusten Ylihallituksen ehdottamalla tavalla, sekä käski Yleisten rakennusten Ylihallituksen suorittamaan puheeksi tulleen työn, osoittaen siihen tarkoitukseen käytettäväksi paitsi jäljelläolevaa osaa lyseotalon rakennusmäärärahasta, 4,268 markkaa 28 penniä, lisäksi enintään 3,300 markkaa.

Sittenkuin realilyseo täten oli saanut oman talonsa ja koska tämän oppilaitoksen hallussa siihen asti ollutta rakennusta ei enää katsottu sopivaksi käyttää kouluhuoneustona, valtuutettiin Yleisten rakennusten Ylihallitus julkisella huutokaupalla myymään sanottu rakennus, ehdolla että se oli purettava ja paikaltaan poisvietävä.

Niinikään
Raahen al-
keiskoulun
talo valmis-
tunut.

Jo edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on kerrottu, miten Ylihallitus muun muassa tälle alkeiskoululle vahvistettavaksi ehdotetun uuden menosäännön ja opetuksen järjestämisen yhteydessä alamaissessa kirjelmässä marraskuun 2 päivältä 1906 oli esittänyt, että tarpeellisiin valmistaviin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin oman talon hankkimiseksi tälle koululle, samoin kuin on mainittu siitäkin, että Keisarillinen Senaatti seuraavan helmikuun 14 päivän kirjelmässä oli ilmoittanut, ettei vielä ollut syytä ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin anotussa suhteessa. Sen jälkeen Ylihallitus uudessa tammikuun 10 päivänä 1908 päivätyssä alamaissessa kirjelmässä ilmoitti, että sittenkuin puheenaoleva alkeiskoulu oli laajennettu 3-luokkaisesta 5-luokkaiseksi, koululle vuokrattu huoneusto oli käynyt tarkoitukseensa riittämättömäksi, johon nähden Ylihallitus uudisti edellämainitun anomuksen. Kun myöskin Raahen kaupungin valtuuston koulutaloa varten maksutta tarjooma tonttimaa Aitakadun varrelta Mentzerinkadun päässä oli tarkoitukseensa hyväksytty ja Yleisten rakennusten Ylihallitus käskystä laatinut piirustukset ynnä kustannusarvion ajottua koulutaloa varten sekä vielä koululle vuokrattu talo kesällä 1908 perustuksiaan myöten oli palanut, annettiin Keisarillisen Senaatin alamaissesta esityksestä armollisella päätöksellä kesäkuun 14 (1) päivältä 1910 suostumus siihen, että alkeiskoululle saadaan kaupungin valtuuston maksutta tarjoomalle tonttimaalle rakentaa oma talo, kun vuosirahassääntöä laadittaessa varojen havaitaan siihen riittävän, sillä ehdolla että tähän tarkoitukseen tarvittavasta 241,000 markan suuruisesta määrärahasta otetaan ensimmäisenä vuonna 100,000 markkaa ylimää-

räiseen tulo- ja menoarvioon, sekä loput 141,000 markkaa sitä seuraavan vuoden vuosirahasääntöön. Sittenkuin koulutaloa varten laaditut piirustukset ja samoin vuoden 1910 menoarvio, johon puheenalaista rakennustyötä varten oli otettu 100,000 markan määräraha, oli hyväksytty, sai Yleisten rakennusten Ylihallitus toimekseen suorittaa rakennustyön. Koulutalo valmistui sitten syksyksi 1912.

Kysymys oman koulutalon rakentamisesta Sortavalan tyttökoulua varten on tämän ajanjakson kuluessa tullut toteutetuksi. Sittenkuin näet Keisarillinen Senaatti marraskuun 6 päivänä 1906 tonttipaikaksi taloa varten oli hyväksynyt kaupungin valtuuston siihen tarkoitukseen maksutta tarjoaman alueen n. k. Kisamäellä sekä Yleisten rakennusten Ylihallitus saamansa toimen mukaisesti oli valmistanut lopulliset piirustukset kustannusarvioineen tähän tarkoitukseen, oikeutettiin Keisarillinen Senaatti armollisella määräyksellä toukokuun 14 (1) päivästä 1909 rakennuttamaan oppilaitokselle oma talo edellämäinitulle paikalle sekä tätä tarkoitusta varten Suomen yleisistä varoista maksettavaksi määräämään enintään 242,000 markkaa, ehdolla että kysymyksessä olevat työt suoritetaan silloin, kun se katsotaan mahdolliseksi valtiovarain tilaan nähden. Vahvistettuaan seuraavan kesäkuun 9 päivänä eräillä muutoksilla puheenalaista koulutaloa varten laaditut piirustukset Keisarillinen Senaatti antoi Yleisten rakennusten Ylihallituksen toimeksi ryhtyä rakennustyöhön, joka sittemmin edistyi niin, että koulu lukuvuoden 1911—1912 alussa pääsi muuttamaan tähän uuteen huoneustoonsa.

Myöskin
Sortavalan
tyttökoulun
talo valmis-
tunut.

Niinikään on kauan vireillä ollut hanke oman talon rakentamisesta Joensuun tyttökoululle tänä kolmivuotiskautena päässyt onneeseen ratkaisuun. Sittenkuin Keisarillinen Senaatti erinäisistä koulutaloa varten esitetyistä tonttipaikoista joulukuun 10 päivänä 1907 oli päättänyt hyväksyä Joensuun kaupungin valtuusmiesten maksutta tarjoaman alueen Pielisjoen, Yläsatamakadun, Rantakadun ja Lasarettikadun välillä olevasta puistosta, eli niin kutsutun Pötkönniemen, suuruudeltaan noin 5,000 m², ja Yleisten rakennusten Ylihallitus oli valmistanut lopulliset piirustukset ajottua taloa varten, Hänen Keisarillinen Majesteettinsa, Keisarillisen Senaatin alamaista, maaliskuun 16 päivänä 1909 päivättyä alistusta oman talon rakentamisesta puheenaolevalle koululle esiteltäessä, suvaitsi armossa käskää, että kysymys määrärahan myöntämisestä puheenalaista tarkoitusta varten oli sillä kertaa jätettävä ratkaisematta. Sittemmin Ylihallitus puheenjohtajansa esityksestä lokakuun 25 päivänä 1910 Keisarillisen Senaatin

Joensuun
tyttökoulun
uusi talo te-
keillä.

Kirkollisasiain Toimituskunnalle lähetetyssä kirjelmässä päätti kiinnittää Toimituskunnan huomiota niihin vaikeisiin ja epätyytyttäviin oloihin, joiden alaisena Joensuun tyttökoulu toimi, sekä katsoi sen tähden velvollisuudeksensa ehdottaa, että seuraavan vuoden menosääntöön otettaisiin määräraha tyttökoulun rakennusta varten, sitäkin suuremmalla syyllä, kun tarkoitusta varten jo vuosia sitten oli varattuna sovelias tontti mainitussa kaupungissa ja rakennuksen piirustukset jo olivat hyväksytyt.

Sittenkuin Hänen Majesteettinsa Keisarillisen Senaatin alamaisesta alistuksesta armollisella käskyllä 25 (12) päivältä heinäkuuta 1911 oli määrännyt sen vuoden ylimääräiseen menoarvioon otettavaksi koko tarkoitusta varten tarvittavasta määrärahasta 251,500 markasta 125,500 markkaa, Keisarillinen Senaatti syyskuun 8 päivänä 1911 päätti, että Joensuun suomalaista tyttökoulua varten on rakennettava oma talo mainitun kaupungin valtuusmiesten sitä tarkoitusta varten ilmaiseksi tarjoamalle edellämainitulle tontille. Samalla Keisarillinen Senaatti noudatettavaksi vahvisti useinmainittua taloa varten Yleisten rakennusten Ylihallituksessa laaditut piirustukset ynnä niihin kuuluvan 251,500 markkaan päättyvän kustannusarvion.

Uusi voimisteluhuoneusto Turun ruotsalaiselle realilyseolle ja Joensuun klassilliselle lyseolle.

Uusi voimisteluhuoneusto on puheenaolevina vuosina rakennettu Turun ruotsalaiselle realilyseolle ja Joensuun klassilliselle lyseolle. Joulukuun 16 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti Ylihallituksen esityksestä määräsi, että ensiksimmäitulle lyseolle oli seuraavana vuonna rakennettava uusi voimisteluhuoneusto Yleisten rakennusten Ylihallituksessa laadittujen piirustusten ja 64,500 markkaan päättyvän kustannusarvion mukaisesti, kuitenkin huomioon ottamalla eräät piirustuksiin tehdyt muutokset. Niinikään määrättiin tammikuun 20 päivänä 1910 Ylihallituksen esityksestä, että Joensuun lyseolle on rakennettava samanlaatuinen huoneusto, vartenottamalla muutamat rakennusta lähemmin koskevat määräykset. Tähän tarkoitukseen osoitettiin Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi enintään 44,000 markan suuruinen määräraha.

Muutos- ja lisärakennuksia Tampereen realilyseon huoneustoon.

Ylihallituksen alamaisessa kirjeessä joulukuun 28 päivältä 1907 tehdyn alamaisen esityksen johdosta, että Tampereen suomalaisen realilyseon huoneustoa laajennettaisiin, Keisarillinen Senaatti huhtikuun 14 päivänä 1909 näki hyväksi määrätä, että mainitun koulutalon ullakkokerroksessa samoin kuin kellarikerroksessakin, eräitä muutos töitä oli suoritettava, jonka ohessa koululle oli hankittava uusi vahtimestarinasunto. Samalla kuin Yleisten rakennusten Ylihallitusta

seuraavan kesän kuluessa käskettiin nämä rakennustyöt suorittamaan, osoitettiin tarkoitusta varten käytettäväksi enintään 63,950 markan määräraha.

Kirjelmässä marraskuun 19 päivältä 1906 oli Helsingin suomalaisen realilyseon kouluneuvosto Ylihallitukselle esiintuonut, miten lyseo Kirkkotorin varrella sijaitsevan talon ja tontin N:o 1 oston kautta oli saanut riittävän suuren pihamaan sekä koulutalon kivirakennuksessa olevia puutteellisuuksia muutenkin osalta poistetuksi, kun talon puurakennukseen, toimitettujen muutostöiden jälkeen, voitiin sijoittaa eräitä oppisaleja, jota paitsi lyseon talonmiehelle oli saatu asunto eräässä pienemmässä puurakennuksessa. Kun nämä puurakennukset kuitenkin jo olivat hyvin rappeutuneet, oppisalit suuremmassa rakennuksessa olivat matalat ja tarpeeseen riittämättömät eivätkä olleet varustetut ilmanvaihtolaitoksella, ja tähän vielä tuli, että lyseon viereisellä tontilla N:o 3 sijaitsevassa päärakennuksessa monessa suhteessa tarvittaisiin muutoksia sen saattamiseksi täysin tarkoitustaan vastaavaksi, jota paitsi lyseolta puuttui erinäisiä tarpeellisia suojia, oli kouluneuvosto samalla ehdottanut, että vanhojen revittävien puurakennusten sijaan lyseolle rakennettaisiin kokonaan uusi kivirakennus, jonka fasaadi olisi Kirkkotorille päin ja johon tulisi useampia, kirjelmässä lähemmin lueteltuja oppisaleja ja muita huoneita sekä vahtimestarin ja talonmiehen asunnot, sekä samalla esittänyt muutamia muitakin toivomuksia uudessa lisärakennuksessa varten otettavaksi.

Helsingin
suomalaisen
realilyseon
lisäraken-
nus.

Sittenkuin realilyseon rehtori tohtori K. Kerppola sen jälkeen oli Ylihallitukselle ilmoittanut, että lyseon opettajakunta kaikessa oli yhtynyt kouluneuvoston mainittuun esitykseen, Ylihallitus seuraavan joulukuun 1 päivänä jätti tämän asian Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armolliseen harkintaan; ja kun Ylihallitus hyvin tunsii kouluneuvoston esittämät puutteellisuudet lyseon nykyisissä huoneustoissa y. m. ja niitä tuskin voitiin täysin tyydyttävällä tavalla korjata muuten kuin että entistä rakennusta jatkettaisiin taikka tarkoitukseen rakennettaisiin uusi rakennus, niinkuin kouluneuvosto oli suunnitellut, Ylihallitus alamaisuudessa esitti, eikö Yleisten rakennusten Ylihallitusta voitaisi armossa käskää, neuvoteltuaan lyseon kouluneuvoston ja rehtorin kanssa, laatimaan piirustukset ja kustannusarvio tarpeitten vaatimaa uutisrakennusta ja korjaustöitä varten lyseon päärakennuksessa.

Marraskuun 20 p:nä 1907 päivätyssä kirjeessä Kirkollisasiain Toimituskunta sitten ilmoitti, että Keisarillinen Suomen Senaatti oli

päättänyt jättää Ylihallituksen edellämainitun alamaisen esityksen avoimeksi, kunnes eräät muut tarpeellisemmiksi havaitut koulurakennushankkeet oli saatu toteutetuiksi. Koska kuitenkin, kuten realilyseon kouluneuvosto Ylihallitukselle lähettämässään, lokakuun 19 päivänä 1909 päivätyssä uudessa kirjeessä seikkaperäisesti oli esittänyt, kokemus sittemmin oli osoittanut, että koulun toiminta sen nykyisessä huoneustossa kävi yhä vaikeammaksi, niin Ylihallitus, alamaaisesti viitaten kouluneuvoston esittämiin, Ylihallituksen tiedossa oleviin syihin ja näkökohtiin, saman lokakuun 26 päivänä päätti alamaisuudessa alistaa, että puheenalaiselle oppilaitokselle niin pian kuin mahdollista hankittaisiin tarpeellinen lisähuoneusto ja sen nykyisessä huoneustossa toimeenpantaisiin tarpeellisiksi havaitut muutos- ja korjaustyöt sekä että Yleisten rakennusten Ylihallitusta armossa käskettäisiin teettämään kysymyksessä olevat työt tarkoitusta varten jo valmiina olevien piirustusten mukaisesti.

Keisarillisen Senaatin esitystä 13 päivänä heinäkuuta 1912 alamaisuudessa esiteltäessä, Hänen Majesteettinsa Keisari sitten armossa suvaitsi sallia, että Helsingin suomalaiselle realilyseolle saadaan Yleisten rakennusten Ylihallituksessa laadittujen piirustusten ja kustannusarvion mukaisesti tontille N:o 1 Kirkkotorin varrella teettää lisärakennus sekä toimituttaa lyseon nykyisessä päärakennuksessa tarpeellisiksi havaittuja muutos- ja korjaustöitä, sekä että puheenalaista tarkoitusta varten saadaan Suomen valtiovaroja käyttää enintään 386,000 markkaa, josta määrästä 200,000 markkaa vuonna 1912 ja loput eli korkeintaan 186,000 markkaa vuonna 1913; minkä ohessa Senaatti armossa valtuutettiin ryhtymään tästä aiheutuviin toimenpiteisiin.

Seuraavan elokuun 9 päivän kirjeessä Keisarillinen Senaatti sitten määräsi, että tämä Keisarillisen Majesteetin armollinen käsky on kirjeellä Senaatista ilmoitettava Koulutoimen Ylihallitukselle.

Kuopion
suomalaisen
klassillisen
lyseon talo.

Kirjeen ohessa kesäkuun 2 päivältä 1905 oli Kuopion suomalaisen klassillisen lyseon rehtori, tohtori K. O. G. Hannikainen Ylihallitukselle lähettänyt edellisen toukokuun 31 päivänä päivätyn kirjoituksen lyseon kouluneuvostolta sekä siihen liittyvät asiakirjat, joista muun muassa kävi ilmi, että lyseolle luovutettu valtiolle kuuluva talo, joka alkuaan oli rakennettu viime vuosisadan alussa ja jota sittemmin 1887 oli lisärakennuksilla laajennettu, monessa suhteessa ei täyttänyt niitä vaatimuksia, joita nykyaika tarkoituksenmukaiselle kouluhuoneustolle asettaa. Tämän johdosta ja koska rakennuksessa vallitsevat puutteellisuudet olivat ilmituodut toimeenpannuissa oppilaitoksen tarkas-

tuksissa, Ylihallitus kesäkuun 8 päivänä 1905 katsoi syytä olevan Keisarillisen Senaatin tutkittavaksi alistaa, eikö Yleisten rakennusten Ylihallitusta voitaisi käskää jonkun arkkitehdin kautta tutkimaan olosuhteita sekä, neuvoteltuaan lyseon rehtorin ja kouluneuvoston kanssa, tekemään ehdotusta tarpeellisia muutoksia varten koulutalossa.

Sittenkuin Yleisten rakennusten Ylihallitus kirjelmän ohella 13 päivältä maaliskuuta 1906 Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa oli lähettänyt ensimmäisen arkkitehdin Ricardo Björnbergin tästä asiasta antaman lausunnon, olivat Kuopion kaupungin valtuusmiehet Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa osoitetussa kirjoituksessa, viitaten edellämainittuun arkkitehti Björnbergin lausuntoon, alamaaisuudessa anoneet, että kun valtiolle kuuluvaa Kuopion suomalaiselle klassilliselle lyseolle luovutettua taloa ei voida kysymyksenalaisten korjaus- ja lisätöiden kautta saattaa sellaiseen kuntoon, että se tulisi lyseon tarpeita varten täysin tyydyttäväksi, sama talo myytäisiin kaupungille 100,000 markan kauppasummasta, jossa tapauksessa valtuusmiehet olivat selittäneet kaupungin olevan halukkaan maksutta luovuttamaan tontin N:o 12 V:nnessä kaupunginosassa lyseolle siihen rakennettavaa uutta taloa varten.

Vaadittuna lähetepäätöksellä helmikuun 5 päivältä 1907 antamaan lausuntonsa tästä tarjouksesta, Ylihallitus, hankittuaan lyseon kouluneuvoston, rehtorin ja opettajakunnan lausunnot, seuraavan toukokuun 15 päivänä käsitteli asiaa; ja koska kaupungin tarjoama tontti oli havaittu kyseessäolevaan tarkoitukseen sopimattomaksi ja tarjottu hinta koulutalosta kylläkin alhaiseksi, mutta sitävastoin kortteli N:o 14 I:ssä kaupunginosassa, joka jo oli valtiolaitoksen oma, näytti hyvin sopivan uuden lyseon rakennuksen paikaksi, niin Ylihallitus, siihen nähden että nykyisessä lyseontalossa ehkä voitaisiin verrattain pienemmillä kustannuksilla valmistaa tarpeelliset huoneustot paikkakunnan suomalaiselle tyttökoululle, katsoi asiakseen Hänen Keisarillisen Majesteettinsa armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota kaupungin valtuusmiesten esilläoleva tarjous saattoi ansaita, ja eikö kokonaan uutta taloa voitaisi viimeksimainitulle paikalle lyseon tarpeeksi rakentaa sekä lyseon nykyisiä huoneustoja senjälkeen jos mahdollista ottaa suomalaisen tyttökoulun huoneustoksi.

Sittenmin oli myöskin Kuopion suomalaisen tyttökoulun kouluneuvosto helmikuun 13 päivänä 1909 päivätyssä kirjeessä ilmoittanut, että se aika, joksi koululle oli varattu huoneusto sotarovasti A. F. Granitin vuokraamassa talossa, päättyi vuonna 1911; johon nähden ja koska senjälkeen mainittu huoneusto koulun vuosi vuodelta kasva-

van oppilasluvun takia ei enää tulisi tarjoamaan tarpeellista tilaa oppilaitokselle eikä kaupungissa ollut saatavissa muuta tarpeeksi tilavaa yksityishuoneustoa, kouluneuvosto samalla pyysi asianhaaran vaatimaa toimenpidettä.

Tämän johdosta ja koska oli ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta mainitulle tyttökoululle saataisiin tarkoituksenmukainen huoneusto, niin Ylihallitus siinä tapauksessa ettei, kuten Ylihallitus edelläkerro- tussa alamaisessa kirjeessään 15 päivästä toukokuuta 1907 oli ehdot- tanut, paikkakunnan lyseolle luovutettua taloa voitaisi ottaa tyttö- koulun huoneustoksi sekä lyseolle rakentaa uutta taloa, katsoi asiak- seen maaliskuun 9 päivänä 1909 Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa alamaisuudessa esittää, eikö olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpitei- siin oman talon hankkimiseksi Kuopion suomalaiselle tyttökoululle.

Keisarillisen Senaatin sittemmin, 10 päivänä marraskuuta 1909 antaman määräyksen mukaisesti oli Yleisten rakennusten Ylihallitus antanut laatia sekä eskissipiirustukset Kuopion suomalaisen klassilli- sen lyseon tarvetta varten ajottuun uuteen taloon, rakennettavaksi valtiolaitoksen omistamalle tontille N:o 14 I:ssä kaupunginosassa, että lopulliset piirustukset ja kustannusarvion eräiden lisärakennus- ja muutostöiden suorittamiseksi lyseolle tätä nykyä luovutetussa, valtiolaitoksen omistamassa talossa, jotta sikäläinen suomalainen tyttö- koulu voitaisiin siihen sijoittaa. Sittenkuin muutamat Koulutoimen Ylihallituksen alkuperäisiin piirustuksiin ehdottamat muutokset oli tehty, Yleisten rakennusten Ylihallitus seuraavan marraskuun 25 päi- vän kirjelmässä pyysi Koulutoimen Ylihallituksen toimenpidettä sii- hen, että täten muutetut piirustukset hyväksyttäisiin sekä lyseotalossa ehdotettuihin muunnos- ja lisärakennustöihin tarvittavat varat, jotka yhteensä nousivat 110,000 markkaan, myönnettäisiin.

Hankittuansa asianomaisten koulujen opettajakuntien ja johtajien lausunnot Ylihallitus tammikuun 4 päivänä 1911 päätti ilmoittaa, ettei sillä ollut mitään oleellista muistuttamista puheenalaisia piirus- tuksia vastaan; ja koska lyseotaloon ehdotetut muunnostyöt olisivat hyödyksi lyseollekin niin kauvan kuin tämä oppilaitos vielä jäisi nykyi- seen huoneustoonsa, edellyttäen että nämä työt suoritettaisiin pääasial- lisesti sinä aikana, jolloin oppilaitoksessa ei lueta, päätti Ylihallitus, jonka mielestä Kuopion kaupungin valtuusmiesten päättämä nykyisen lyseotalon uudistettu ostotarjous oli hylättävä, alamaisesti esittää:

että ennenmainitut eskissipiirustukset pantaisiin niiden lopullisten piirustusten pohjaksi, mitkä Yleisten rakennusten Ylihallituksen käs- kettäneen uudelle lyseorakennukselle teettää;

että nykyisen lyseotalon muunnos- ja lisärakennustöitä koskevat piirustukset armossa vahvistettaisiin ja tähän tarkoitukseen tarpeelliset varat, 110,000 markkaa, myönnettäisiin; sekä

että lyseotalon keskiosan muunnostyöt suoritettaisiin kesäloman aikana.

Tämä samoin kuin seuraavakin rakennuskysymys ei puheena-olevana ajanjaksona vielä ole tullut loppuun saatetuksi.

Käsiteltävänä on näet myöskin ollut kysymys Porin suomalaisen klassillisen lyseon huoneuston laajentamisesta. Kirjelmässä huhtikuun 25 päivästä 1908 oli näet sanotun lyseon kouluneuvosto Ylihallitukselle lähettänyt lyseon rehtorin L. H. Sandelinin laatiman kirjelmän, jossa rehtori Sandelin lähemmin esittämiensä syiden nojalla oli esiintuonut, miten lyseolle luovutetut huoneustot sanotussa koulutalossa jo alusta alkaen olivat olleet ahtaat sekä oppilaitoksen oppilasluvun kasvaessa olivat käyneet aivan riittämättömiksi. Tämän johdosta ja koska sittemmin pidetyssä tarkastustilaisuudessaakin oli käynyt selville, että huoneustoa koskevat epäkohdat välttämättömästi vaativat korjausta, Ylihallitus joulukuun 30 päivänä 1908 päätti alamaisuudessa esittää, että Yleisten rakennusten Ylihallitukselle annettaisiin toimeksi, neuvoteltuaan lyseon kouluneuvoston ja rehtorin kanssa, tutkia ja ehdottaa, miten nämä puutteet paraiten voitaisiin saada poistetuiksi. Tämän esityksen mukaisesti Keisarillisen Senaatin käskystä Yleisten rakennusten Ylihallituksessa sittemmin laadittiin piirustukset tarpeellista lisärakennusta varten sekä 249,000 markkaan päättyvä kustannusarvio, jonka jälkeen Ylihallitus, sittenkuin kouluneuvosto ja opettajakunta olivat antaneet lausuntonsa piirustuksista, maaliskuun 11 päivänä 1910 alamaisuudessa esitti, eikö sanottuja piirustuksia muutamilla muutoksilla voitaisi hyväksyä sekä Yleisten rakennusten Ylihallitusta armossa käskää niiden mukaisesti niin pian kuin mahdollista teettämään kysymyksessä olevia rakennustöitä.

Kysymys
Porin suo-
malaisen
klassillisen
lyseon huo-
neuston laa-
jentami-
sesta.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo tehty selkoa niistä alustavista toimenpiteistä, joihin edellisinä vuosina oli ryhdytty uuden talon aikaansaamiseksi etupäässä Helsingin vanhan suomalaisen tyttökoulun tarvetta varten, ja mainittu, että Ylihallitus eri kertoina oli tehnyt alamaisia esityksiä tästä asiasta sekä viimeksi, vaadittuna antamaan lausuntonsa ehdotetuista tonttipaikoista sanottua koulutaloa varten, alamaeisessa kirjelmässään tammikuun 21 päivästä 1908

Helsingin
vanhalle
suomalaisel-
le tyttökou-
lulle aiottu
uusi koulu-
talo.

tarjonna olevista tonteista oli pitänyt tarkoituksenmukaisimpana Unionin-, Liisan- ja Rauhankadun välistä paikkaa valtion omistamalla sairashuone-alueella, jonka rakentamattomalla osalla voitaisiin saada riittävä tila tarpeellisille koulurakennuksille sekä tarpeeksi avara leikkiäpiha lukuisalle oppilasmäärälle.

Näiden alamaisten esitysten johdosta Keisarillinen Senaatti tammikuun 19 päivänä 1909 määräsi, että niin pian kuin niinkutsuttu vanha klinikka, sijaitseva valtion omistamassa Vuohi-nimisessä korttelissa N:o 44 Helsingin kaupunkia, on siirretty sille ajottuihin uusiin huoneustoihin Meilahden alueelle, oli Helsingin vanhan suomalaisen tyttökoulun tonttimaaksi mainitusta korttelista Elisabetin- ja Unioninkatujen kulmauksesta alkaen aina Puutarhakadun suunniteltuun jatkokseen asti erotettava noin 4,000 neliömetrin suuruinen alue, kuin myöskin että, sittenkuin Valtioarkiston tontin laajennusta varten tarvittava ala on erotettu pois, se osa korttelista N:o 44, joka rajoittuu etelässä Valtioarkiston tonttiin ja pohjoisessa Puutarhakadun jatkoon, oli varattava Yliopiston tarpeita ja etupäässä sen eläintieteellistä laitosta varten.

Sen jälkeen oli Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston Konsistori Keisarilliseen Senaattiin lähetetyssä kirjeessä maaliskuun 17 päivältä 1909 esiintuomillaan syillä anonut, että Keisarillinen Senaatti uudelleen käsitellessään kysymystä korttelissa N:o 44 sijaitsevien sairaalatonnttien vastaisesta käyttämisestä tahtoi määrätä, että koko puheenalainen Unioninkadun, Nikolainkadun, Elisabetinkadun ja Rauhankadun välinen sairaala-alue, siitä poisluettuna Valtioarkistolle tarpeellinen tontti-alue sekä Puutarhakadun ehdotettu jatko, on varattava tonttipaikaksi vastaista luonnonhistoriallista kansallismuseota ja lähinnä Yliopiston eläintieteellistä ja mineralogista laitosta kuin myöskin Geologista Toimistoa varten. Tähän esitykseen Keisarillinen Senaatti lokakuun 16 päivänä 1909 suostui siten, että sitä myöten kuin korttelin N:o 44 pohjois-osassa sijaitsevat sairaalat voidaan muuttaa nykyisistä paikoistaan, Elisabetinkadun ja Nikolainkadun sekä Puutarhakadun jatkon välisestä alueesta korkeintaan 4,500 neliömetrin suuruinen ala on varattava tontiksi Helsingin vanhalle suomalaiselle tyttökoululle rakennettavaa uutta taloa varten ja että muu, eli Elisabetin- ja Unioninkatujen sekä Puutarhakadun jatkon välinen osa puheenalaisesta alueesta on luovutettava Yliopiston luonnontieteellisiä laitoksia varten, jonka ohessa Keisarillinen Senaatti käski Yleisten rakennusten Ylihallitusta yksissä neuvoihin Koulutoimen

Ylihallituksen kanssa teettämään ja Senaattiin lähettämään luonnospiirustukset ja summittaisen kustannusarvion ehdotettua koulutaloa varten, siinä huomioon ottaen Helsingin suomalaisen jatko-opiston pedagogisen johtokunnan kirjelmässä marraskuun 12 päivältä 1906 esitettyä ohjelmaa, joten talon siis tulisi sisältää tarpeelliset suojat ei ainoastaan kaksinkertaiselle varsinaiselle tyttökoululle ja sen valmistaville luokille, vaan myöskin Helsingin suomalaiselle jatko-opistolle sekä yliopistoon johtaville jatko-luokille.

Sittemmin oli Yleisten rakennusten Ylihallitus, yliarkkitehti Jac. Ahrenberg'in mainitulle Ylihallitukselle antaman kirjelmän johdosta, pyytänyt Lääkintöhallituksen lausuntoa puheenaolevasta rakennusasiasta, ja koska Lääkintöhallituksen mielipiteen mukaan ei ollut mitään mahdollisuutta muuttaa Helsingin uusien sairaalain valmistamiselle määrättyä ohjelmaa, josta taasen oli seurauksena, että Helsingin suomalaisen tyttökoulun uutta rakennusta varten varattu tontti ei tule tähän tarkoitukseen vapaaksi ennenkuin vuosien 1917—1920 seuduilla, oli Yleisten rakennusten Ylihallitus lähettänyt asiassa kertyneen kirjeenvaihdon Koulutoimen Ylihallituksen tietoon ja niitä toimenpiteitä varten, joihin asianhaarat saattoivat aiheutta antaa. Sen johdosta Kouluylihallitus, kehoitettuaan vanhan suomalaisen tyttökoulun johtajatarta Ottilia Stenbäck'ia yksissä neuvoin yliopistoon johtavien tyttökoulun jatkoluokkien virkaatekevän johtajattaren Hanna Andersin'in ja tšekäläisen uuden suomalaisen tyttökoulun virkaatekevän johtajattaren Hanna Asp'in kanssa Ylihallitukseen toimittamaan asianhaarain vaatiman lausunnon tästä asiasta, toukokuun 18 päivänä 1910 päätti Hänen Keisarilliselle Majesteetilleen alaimsimmastasi esiintuoda pääasiassa seuraavia näkökohtia:

Kysymys uuden talon hankkimisesta Helsingin suomalaiselle tyttökoululle on jo kauan ollut vireillä ja käynyt vuosi vuodelta yhä polttavammaksi, sillä olot vanhassa suomalaisessa tyttökoulussa ovat huoneuston puolesta jo pitkien aikojen kuluessa olleet sillä kannalla, että ei ainoastaan koulun menestyksellinen työ, vaan myöskin oppilasten terveydellinen tila on saanut tuntea ilmeistä haittaa huoneiden ahtaudesta ja siitä eri paikoissa työskentelemisestä, johon koulu on ollut pakoitettu. Lisäksi se seikka, että pääkaupunkiin on ennättänyt kasvaa jo toinen täydellinen suomenkielinen tyttökoulu rinnakkaisluokkineen, mutta ilman omaa koulutaloa, on tehnyt puheenaolevan rakennushankkeen entistäänkin polttavammaksi ja erittäin kiireelliseksi. Kun uuden tyttökoulun varsinaisen opetustyön nykyään täytyy tapahtua kahdessa eri huoneustossa ja voimistelun opetuksen kolmessaakin eri paikassa, on selvää, kuinka hajanaisista ja vaikeasta koulun toiminta on. Ja kun vielä ottaa huomioon, että pääkau-

punkkiin on viime vuosina syntynyt kolmaskin naissivistystä palveleva suomalainen oppilaitos — yliopistoon johtavat tyttökoulun jatkuoluokat — jonka tarpeiksi uusi koulutalo myöskin on ajateltu ja joka on pakoitettu toistaiseksi olemaan vuokrahuoneissa, on nyt puheenaolevan asian suotuisa ratkaisu sitä välttämättömämpi, jotta mainittujen oppilaitosten säännöllinen toiminta tulisi turvatuksi.

Hyvin käsittäen Lääkintöhallituksen esittämät syyt ja ne vaikeudet, jotka ovat ilmestyneet tämän rakennushankkeen tielle ja jotka uhkaavat siirtää sen toteuttamisen epämääräiseen tulevaisuuteen, on Ylihallitus kuitenkin sitä mieltä, että nämä vaikeudet ovat poistettavissa. Edellyttämällä että tarpeelliset määrärahat ovat käytettävissä, tuntuu Ylihallituksesta ensinnäkin mahdolliselta hankkia toistaiseksi väliaikainen vuokrahuoneusto oftalmologiselle laitokselle, kunnes uusi sairaala tätä tarkoitusta varten ennätetään saada rakennetuksi Meilahteen. Niinikään ei Ylihallituksen mielestä sairaalain nykyisen pesulaitoksenkaan, joka myöskin on puheenaolevalla koulutontilla, pitäisi oleman esteenä koulutalon rakentamiselle, kunhan vain määräraha uuden vastaavan laitoksen rakentamista varten Meilahteen on käytettävissä. Tämän lisäksi on kyllä vielä sekin toivomus lausuttava, että syfilidologinen laitos niin pian kuin suinkin ja ennenkuin tyttökoulu ennättäisi alottaa toimintansa uudessa talossaan, olisi siirrettävä uuteen paikkaansa.

Edelläesitetyn nojalla Ylihallitus sentähden Hänen Keisarillisen Majesteettinsa harkittavaksi alamaissimmasti esitti, eikö suomalaisen tyttökoulun rakennushankkeen saattamiseksi suotuisaan ratkaisuun olisi ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että useinmainitun koulutalon rakentaminen Keisarillisen Senaatin tätä tarkoitusta varten varaamalle tontille voitaisiin panna alkuun jo vuonna 1911.

Samalla päätti Ylihallitus kirjelmässä sekä Yleisten rakennusten Ylihallitukselle että Lääkintöhallitukselle lähettää jäljennöksen edelläkerrotusta Keisarilliseen Senaattiin menevästä esityksestä, saattaakseen siinä esitetyt näkökohdat mainittujen Hallitusten tietoon, sekä pyytää kumpaistakin Hallitusta ottamaan asian käsittelyn alaiseksi ja mikäli mahdollista kääntymään kirjelmällä Hänen Keisarillisen Majesteettinsa puoleen Ylihallituksen edelläesittämien toimenpiteiden edistämiseksi.

Keisarillisen Senaatin edelläkerrotun käskyn mukaisesti Yleisten rakennusten Ylihallitus sittemmin valmistutti piirustukset puheenaolevaa uutta koulutaloa varten sekä pyysi Kouluylihallituksen lausuntoa niiden johdosta. Käsitellessään asiaa maaliskuun 14 päivänä 1911 Ylihallitus myönsi, että monet niistä muistutuksista, joita edellämainittujen oppilaitosten opettajakunnat sekä kouluneuvostot Ylihallitukselle antamissaan lausunnoissa olivat tehneet, olivat kyllä oikeutettuja sekä lausui Ylihallitus sen toivomuksen, että ne otetaan

huomioon ja korjauksia tehdään, sikäli kuin se asian silloisella kehitysteella ja ilman suurempia vaikeuksia vielä oli mahdollista, jonka ohessa Ylihallitus päätti pyytää Rakennushallitusta toimimaan siihen suuntaan, että Helsingin vanhan suomalaisen tyttökoulun kipeä riittävän huoneuston tarve niin pian kuin mahdollista saataisiin tyydytetyksi.

Lopulliseen ratkaisuun tämä kysymys puheenaolevana kolmi-vuotiskautena ei vielä kuitenkaan ole ennättänyt. Sama on asian laita seuraavien, vasta myöhemmin alulle pantujen rakennushankkeiden.

Kirjelmässä helmikuun 25 päivästä 1909 oli Turun suomalaisen tyttökoulun johtajatar Olga Lemberg esiintuomainsa syiden perustuksella anonut, että sanotulle koululle luovutettu, valtiolaitoksen omistama talo johtajattaren tekemän ehdotuksen mukaisesti laajennettaisiin. Koska Ylihallitus kuitenkin äskettäin oli Keisarilliselle Senaatille tehnyt esityksen uuden suomalaisen tyttökoulun perustamisesta Turun kaupunkiin, Ylihallitus seuraavan maaliskuun 19 päivänä päätti johtajattarelle ilmoittaa, että hänen pyyntönsä, liian aikaiseen tehtynä, sai sillä kertaa raueta. — Käskeyttäen sittemmin Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä seuraavan huhtikuun 23 päivästä antaa alamainen lausuntonsa jo mainitun johtajattaren samaa asiaa tarkoittavasta alamaisesta anomuksesta, Ylihallitus saman huhtikuun 27 päivänä päätti alamaisesti esittää, eikö Yleisten rakennusten Ylihallitusta voitaisi armossa käskää niin pian kuin mahdollista teettämään piirustukset ja kustannusehdotus johtajatar Lemberg in esittämien toivomusten toteuttamiseksi. Sittenkuin Yleisten rakennusten Ylihallitus, saamansa toimen mukaisesti, oli laatinut jo mainitut piirustukset ynnä kustannusarvion sanottua tarkoitusta varten, ja Kouluylhallitusta syyskuun 10 päivän 1909 lähetepäätöksessä oli käsketty antamaan alamainen lausuntonsa niistä, päätti Ylihallitus, vaadittuaan koulun johtajattaren ja opettajakunnan lausunnon, seuraavan lokakuun 12 päivänä alamaisuudessa esittää, että puheenaoleva rakennusasia niin pian kuin mahdollista saatettaisiin onnelliseen ratkaisuun, huomioonottamalla, sikäli kuin mahdollista oli, johtajatar Lemberg in lausumia toivomuksia.

Kysymys
Turun suo-
malaisen tyt-
tökoulun
laajentami-
sesta.

Kirkollisasiain Toimituskunnan kertomuksen mukaan vuosilta 1909 ja 1910 Keisarillinen Senaatti vielä saman lokakuun 16 päivänä päätti alamaisesti esittää, että puheenalaisen koulun rakennusta saatettiin laajentaa lisärakennuksella ja että Yleisten rakennusten Ylihallituksessa tehdyn kustannusarvion mukaan tarvittava 117,900

markan suuruinen määräraha armossa osoitettaisiin siihen tarkoitukseen. Tämän esityksen johdosta Keisarillinen Majesteetti sittemmin armossa määräsi, että kysymys sanotusta lisärakennuksesta oli jätettävä sil- lensä, koska kysymys siitä, onko anotun määrärahan myöntäminen mahdollista, oli ratkaistava ottamalla huomioon valtiovaraston tila 1910 vuoden tulo- ja menoarviota laadittaessa.

Tampereen
tyttökoulun
tontti.

Armollisella asetuksella kesäkuun 19 päivästä 1908 Tampereelle perustetun tyttökoulun virkaatekevän johtajattaren tiedustelun johdosta oli mainitun kaupungin valtuusto kokouksessaan toukokuun 4 p:nä 1909 päättänyt valtiolle maksutta luovuttaa tontit N:rot 41, 42, 43 ja 44 Tampereen X:ssä kaupunginosassa sanotulle koululle rakennettavaa taloa varten. Keisarillinen Senaatti päätti tammikuun 20 p:nä 1910 sekä hyväksyä sanotun tarjouksen että myöskin käskää Yleisten rakennusten Ylihallituksen yksissä neuvoin mainitun opiston kouluneuvoston ja opettajakunnan kanssa teettämään luonnospiirustukset ja summittaisen kustannusarvion puheenaoleville tonteille rakennettavaa, täydelliselle viisiluokkaiselle tyttökoululle ajottua taloa varten sekä aikanaan toimittamaan ne Keisarilliseen Senaattiin. Sittenkuin mainitut piirustukset vielä samana vuonna olivat laaditut ja koulun kouluneuvosto ja opettajakunta niistä antanut Ylihallituksen heiltä vaatimat lausunnot, Ylihallitus tammikuun 27 päivänä 1911 lähetti täten kerääntyneet asiakirjat Yleisten rakennusten Ylihallitukselle.

Heinolan al-
keiskoulul-
le ajottu
talo.

Alamaisessa kirjelmässä huhtikuun 23 päivästä 1909 oli Ylihallitus esiintuomillaan syillä ehdottanut, että Yleisten rakennusten Ylihallitukselle annettaisiin toimeksi, neuvoteltuansa asiasta asianomaisen rehtorin ja kouluneuvoston kanssa, tehdä ehdotus miten koululle, joka nykyään on sijoitettu kaupungilta vuokrattuun taloon, paraiten voitaisiin hankkia sopiva huoneusto.

Sittenkuin Yleisten rakennusten Ylihallitus esittämillään syillä oli ehdottanut, että Heinolan alkeiskoulun tarvetta varten hankittaisiin uusi, tilava ja hyvällä paikalla sijaitseva tontti, jolle valtio rakennuttaisi kaksikerroksisen koulutalon, mahdollisesti kokonaan kivistä taikka säästäväisyyden takia alakerta kivistä ja ylikerta puusta, käski Keisarillinen Senaatti maaliskuun 23 p. 1910 Mikkelin läänin Kuvernöörin Heinolan kaupungin valtuusmiehiltä, tarvittaessa lisätyin luvuin, vaatimaan lausuntoa, olisiko kaupunki, siinä tapauksessa että valtio rakennuttaisi paikkakunnan viisiluokkaista alkeis-

koulua varten uuden talon joko kokonaan kivistä, taikka Yleisten rakennusten Ylihallituksen ehdottamalla tavalla osaksi kivistä osaksi puusta, suostuvainen ilmaiseksi valtiolle luovuttamaan sopivalla ja terveellisellä paikalla sijaitsevan tonttimaan, jossa on riittävästi tilaa myöskin oppilasten ulkovoimisteluharjoituksia varten ja jonka Koulutoimen Ylihallituksen ja Yleisten rakennusten Ylihallituksen edustajat pidettävässä katselmuksessa voivat siihen tarkoitukseen hyväksyä, minkä lisäksi kaupungin tulisi sitoutua vastaamaan kaikista tonttiin kuuluvista yleisistä rasituksista.

Ylihallitukselle osoittamassaan kirjelmässä oli Turun suomalaisen klassillisen lyseon rehtori, teologiankandidaatti J. M. Ahlman esittämällä syillä ja perusteilla pyytänyt Ylihallitusta ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin, että mainittu lyseo saisi ajanmukaisen, niin terveydellisessä kuin muissakin suhteissa tyydyttävän huoneuston. Tämän johdosta Ylihallitus huhtikuun 13 päivänä 1911 päätti, yleensä yhtyen niihin syihin, joita hakemuksessa oli esille tuotu, sekä erityisesti ottaen huomioon, että lyseon käytettävänä olevalle tonttimaalle rakennettavaksi suunniteltu uusi postitalo uhkasi arveluttavassa määrässä yhä vaikeuttaa niitä oloja, joissa tämä oppilaitos huoneustonsa nähden toimii, alamaisesti ehdottaa, että niin pian kuin mahdollista uusi talo puheenalaiselle oppilaitokselle rakennettaisiin sekä että ensimmäisenä toimenpiteenä sen aikaansaamiseksi Yleisten rakennusten Ylihallituksen asiaksi annettaisiin kuulustella ja valita rakennettavalle koulutalolle sopiva tonttiala.

Kysymys uuden talon rakentamisesta Turun suomalaiselle klassilliselle lyseolle.

Saamansa kehoituksen mukaisesti oli Sortavalan suomalaisen realilyseon lehtori, filosofianlisensiaatti Uno Ludvig Lehtonen Ylihallitukseen toimittanut kirjelmän, joka koski eräitä toivomuksia maan oppilaitosten kirjastoihin nähden. Kirjelmässä lähemmin esittämiensä näkökohtain nojalla oli lehtori Lehtonen harkinnan alaiseksi asettanut seuraavat kohdat:

Oppilaitosten kirjastot.

Ehdotus kirjasto-olojen y. m. järjestyksi.

1. Voitaisiinko paremmin kuin nykyään tyydyttää samassa kaupungissa olevien valtion oppikoulujen kirjastotarpeita siten, että eri koulujen opettajakunnat joko sinänsä tai edustajainsa kautta yhdessä neuvottelevat ostettavista kirjoista, siten välttääkseen samojen teosten ostamisia useampiin saman kaupungin kouluihin, ja sensijaan hankkiakseen entistä runsaammassa määrässä käytettäväkseen heille kuuluvaa tieteellistä ja kasvatustopillista kirjallisuutta? Tai:

2. Olisiko paremmin syytä, yllämainitussa tarkoituksessa, perustaa kaikille samassa kaupungissa oleville valtion oppikouluille niille kullekin tarpeellisen erityiskirjaston ohkeen yhteinen keskuskirjasto, joko jonkun koulun kirjaston yhteyteen tai erikseen?

3. Olisiko syytä opetusvälineitten nykyistä tyydyttävämpää täydellisentämistä varten järjestää samassa kaupungissa oleville valtion oppikouluille jonkun koulun haltuun yhteinen opetusvälineitten pääkokoelma, ja olisiko sen haitaton käyttäminen mahdollinen? Vai:

4. Olisiko saman tarkoituksen voittamiseksi paremmin syytä järjestää yhteiset kokoelmat erityiseen kokoelma- eli museolaitokseen omine opetushuoneineen, sekä asettaa siihen samalla myös koulujen yhteinen kirjasto?

5. Olisiko suotavaa ja mahdollista kehittää tätä näin syntynyttä kirjasto- ja museolaitosta palvelemaan myös laajemman yleisön sivistystarpeita, lisäämällä siihen varastoja, huoneita kirjaston käyttämistä ja esitelmän pitoa varten sekä asettamalla sen yhteyteen paikkakunnallisia, historiallisia, kansantieteellisiä y. m. kokoelmia ynnä tilaisuuden sattuessa myös paikkakunnan tai läänin arkisto?

6. Olisiko ajateltavissa, että myös kunnat ottaisivat osaa näiden jälkimäisten laitosten kannattamiseen?

Kehoitettuaan kiertokirjeellä helmikuun 7 päivästä 1908 maan alkeisoppilaitosten rehtoreja ja tyttökoulujen johtajattaria Ylihallitukselle lähettämään lausunnon ja sellaisen ehdotuksen, johon lehtori Lehtosen edellämainittu esitys ehkä voitaisiin katsoa antavan aiheita, Ylihallitus, käsitellessään asiaa lopullisesti tammikuun 9 päivänä 1909, siihen nähden mitä kouluista saapuneissa lausunnoissa oli esiintuotu, ei katsonut asian sillä kertaa antavan aiheita muuhun toimenpiteeseen Ylihallituksen puolelta kuin että Turun, Nikolainkaupungin, Oulun, Viipurin ja Tampereen kaupungeissa sijaitsevien lyseoiden rehtoreja ja tyttökoulujen johtajattaria oli kirjeissä Ylihallituksesta kehoitettava, jotta heidän lähimmän valvontansa alla olevien oppilaitosten kirjastot yhteensä voisivat niin suuressa määrässä kuin suinkin täyttää tieteellisten ja muunlaatuisten kirjallisten teosten tarvetta, laatiessaan ehdotusta kirjojen ostamiseksi asianomaista oppilaitosta varten, neuvottelemaan toistensa kanssa, niin että saman teoksen ostamista eri kirjastoihin voitaisiin välttää, milloin tämä ei olisi tarpeen vaatima.

Oppilaitosten kirjastot ja yleiset julkaisut.

Ylihallitukseen toimittamassaan kirjeessä oli Mikkelin suomalaisen klassillisen lyseon rehtori V. H. Renvald esiintuonut muun muassa, miten oppilaitosten kirjastoihin yleisistä julkaisuista tätä nykyä lähetetään, paitsi asetuskokoelmia, yliopiston väitöskirjoja

ja Koulutoimen Ylihallituksen kertomuksia, ainoastaan Suomen Tiedeseuran ja Societas pro Fauna et Flora Fennican julkaisut ja joku julkaisu Teollisuushallitukselta ja Geoloogiselta Toimistolta. Koska kuitenkin maaseudulla, jossa ylipäänsä ei ole saatavissa tieteellisiä töitä varten tarvittavia teoksia muualta kuin oppilaitosten kirjastoista, olisi tärkeätä että nämä vähävaraiset kirjastot ilmaiseksi saisivat, paitsi Tilastollisen Toimiston vuosikirjaa ja ylipäänsä tilastollisia kertomuksia, myöskin valtion suorastaan kustantamat teokset ja valtioapua nauttivien tieteellisten seurain julkaisut, niin rehtori Renvald oli huomauttanut, miten suotavaa olisi, että myöskin viimeksimainittua laatua olevat teokset maksutta lähetettäisiin oppilaitosten kirjastoihin.

Kuten rehtori Renvald katsoi Ylihallituskin omasta puolestaan sekä yleiseen kansalaissivistykseen että tieteelliseen työhön nähden erittäin suotavaksi, että valtion oppilaitosten kirjastoihin suuremmassa määrässä kuin tähän saakka hankittaisiin nyt ehdotettuja teoksia, mutta koskei Ylihallituksen mielestä voisi tulla kysymykseen, että yksityisiä seuroja velvoitettaisiin maksutta luovuttamaan julkaisunsa asianomaisiin oppilaitoksiin, Ylihallitus tammikuun 9 päivänä 1909 päätti alamaisuudessa esittää:

että tähän saakka kouluille luovutettujen teosten lisäksi valtiopäiväin asiakirjat, valtion asettamien komiteain mietinnöt sekä Tilastollisen Toimiston ja pää-virastojen julkaisut kunkin kalenterivuoden lopussa valtiokalenterin johdolla lähetettäisiin asianomaisille kouluille; sekä

että oppilaitosten rehtorit ja johtajattaret oikeutettaisiin asianomaisen koulun kirjastoa varten tilauksesta kohtuullisella alennuksella saamaan valtioapua nauttivien tieteellisten seurain julkaisut.

Tämän johdosta se valtuuskunta, jonka Keisarillinen Senaatti oli määrännyt asetettavaksi suunnittelemaan valtion varoilla julaistun kirjallisuuden jakamista ilmaiseksi maan kirjastoille, pyysi Ylihallituksen vastausta muutamiin tätä asiaa valaiseviin kysymyksiin, ja päätettiin toukokuun 11 päivänä 1910, sittenkuin Ylihallituksen aktuaari ja notaari olivat antaneet tarpeelliset tiedot asiasta, lähettää ne puheenalaiselle valtuuskunnalle ja samalla oheenliittää yksi kappale kutakin niistä julkaisuista, jotka Ylihallituksen toimesta olivat painetut vuosina 1906—1910. — Vastausta tähän asiaan ei Ylihallitukselle puheenaolevan ajanjakson kuluessa ole saapunut.

Koska koulujen johtajien ja johtajattarien kunkin lukuvuoden lopussa annettavat kertomukset suunnittelultaan ja kokoonpanoltaan erinäisissä oppilaitoksissa olivat osoittautuneet sangen erilaisiksi ja

Koulujen vuosikertomukset.

toivottavaa olisi, että enemmän samankaltaisuutta tässä suhteessa noudatettaisiin, oli Ylihallitus teettänyt kaavakkeen, jonka mukaan mainittu kertomus vastaisuudessa olisi laadittava; ja päätti Ylihallitus helmikuun 17 päivänä 1911 alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille menevän kiertokirjeen ohessa heille tiedoksi lähettää mainitun kaavakkeen ja samalla ilmoittaa, että asianomaisilla kuitenkin olisi valta kertomuksissaan kosketella muutakin kuin mistä kaavakkeessa oli mainittu.

Koulutilaston uudestaanjärjestäminen.

Puheenaolevan ajanjakson kuluessa on jo varemmin vireillepantu kysymys koulutilaston toisin järjestämisestä tullut loppuun suoritetuksi. Sittenkuin näet maan virallisen tilaston uudestaanjärjestämistä varten asetettu komitea oli valmistanut sanottua asiaa koskevan mietintönsä ja Ylihallitus siitä antanut vaaditun alamaisen lausunnon, Hänen Majesteettinsa Keisari Keisarillisen Senaatin esityksestä suvaitsi toukokuun 28 päivänä 1909 armossa vahvistaa asetuksen, joka koskee muutettuja määräyksiä Koulutoimen Ylihallituksen aktuaarinvirasta sekä siitä johtuvia muutoksia Ylihallituksen vuosirahasääntöön.

Uusi armollinen asetus.

Tämän asetuksen mukaan tulee Koulutoimen Ylihallituksen palveluksessa olla yksi aktuaari, jonka nimittää Keisarillinen Suomen Senaatti, sittenkuin Ylihallitus asianmukaisesti kuulutetun kolmenkymmenen päivän hakemusajan jälkeen on tehnyt ja Keisarilliseen Senaattiin lähettänyt virkaehdotuksen. Hakukelpoisuusehdoksi aktuaarinvirkaan vaaditaan, että hakija on suorittanut filosofian kandidaattitutkinnon ja siinä saanut korkeamman arvosanan tilasto- ja kansantaloustieteessä sekä muutenkin osoittanut perehtymistä tilastollisten tutkimustöiden suorittamiseen. Aktuaari saa vuotuista palkkaa 5,000 markkaa ja palkkiota 1,000 markkaa sekä palkkionkorotusta viiden ja kymmenen vuoden nuhteettomasta palveluksesta 500 markkaa kummallakin kerralla. Tarpeellisten lasku- ja kirjoitusapulaisten palkkaamiseksi aktuaarille sekä tarverahoiksi määrättiin Ylihallituksen vuosirahasääntöön otettavaksi 4,800 markan vuotuinen arviomääräraha, jonka ohessa menosääntöön tätä tarkoitusta varten otettu 1,600 markan määräraha oli lakkaava.

Samoin näki Keisarillinen Majesteetti hyväksi sallia, että näin tavoin uudestaan järjestettyyn aktuaarinvirkaan ilman erityistä hake-
musta nimitetään Ylihallituksen nykyisen aktuaarinviran haltija, filosofianmaisteri Carl Oscar Roos, jota paitsi Keisarillisen Senaatin

valtaan jätettiin ryhtyä kaikkiin niihin täytäntöönpanotoimiin, joita asiasta annetut armolliset määräykset aiheuttivat.

Armossa näin annetun vallan nojalla Keisarillinen Senaatti seuraavan kesäkuun 16 päivänä määräsi, että armollinen asetus heti oli astuva voimaan ja että siitä aiheutuvat lisäykset Ylihallituksen vuosirahasääntöön olivat luettavat seuraavan heinäkuun alusta, kuin myöskin antoi aktuaari Roosille valtakirjan kysymyksessä olevaan uudestaan muodostettuun aktuaarinvirkaan. Samalla Keisarillinen Senaatti noudatettavaksi vahvisti uusia määräyksiä koulutilaston antamisesta, jotka olivat käytäntöön otettavat viimeistään koulutilastollisissa katsauksissa lukuvuodelta 1909—1910. Sanotut oppikouluja, kansanopetusta ja kirkollisia lastenkouluja koskevat tilastolliset katsaukset olivat laadittavat noudattamalla nyt vahvistettuja taulukka-voja, jonka ohessa Keisarillinen Senaatti näiden kaavojen käyttämisestä sekä koulutilastollisten katsausten julkaisemistavasta ja -ajasta määräsi:

että mainittujen katsausten tulee sisältää selittävä tekstiosasto, jossa käsitellään, paitsi varsinaisissa tilastollisissa tauluissa olevia tietoja, myöskin yleisempää huomiota ansaitsevia ilmiöitä opetustoimen alalla, kuten tietoja oppikoulujen oppilaista, joille opetetaan valinnan-alaisia tai vapaaehtoisia oppiaineita, selontekoja siitä, jatkavatko koulusta eronneiksi merkityt oppilaat opinnoitaan jossakin muussa oppilaitoksessa taikka mille elämän urille he, varsinkin keskikoulun kurssin lopettaneet, ovat antautuneet; oppilaiden ylioppilastutkinnossa saavuttamista arvosanoista; oppilaiden uskontunnustuksesta; koulumenojen jakautumisesta kutakin oppilasta kohti kansakouluissa; kansakouluverotuksen suhteesta muuhun kunnalliseen verotukseen; kansakoulun oppilaiden ja -opettajain lukumäärästä verrattuna kunnan kouluikäisten lasten lukuun y. m.;

että oppikouluja ja kansanopetusta koskevat tilastolliset katsaukset julkaistaan, ensinmainitut ennen joulukuun loppua ja kansanopetuksen tilasto ennen kesäkuun 1 päivää sen lukuvuoden jälkeen, jolta tiedot annetaan;

että tiedot oppilaitosten taloudesta annetaan, oppikouluista ja seminaareista lukuvuodelta sekä kansakouluista siltä kalenterivuodelta, jonka aikana tilastossa käsiteltävä lukuvuosi alkoi; ja on tilasto kansakoulujen taloudesta annettava joka kolmas vuosi;

että kirkollisia lastenkouluja koskevat tiedot, jotka vastedes julkaistaan kansanopetuksen tilastollisissa katsauksissa, ovat edelleenkin

Keisarillisen
Senaatin an-
tamamat mää-
räykset.

annettavat joka viides vuosi; ja tulee niiden käsitellä jokaista 5:llä tai 0:lla päättyvää kalenterivuotta, ja

että, mitä tulee yhdeksänluokkaiseen yksityisoppilaitokseen, Koulutoimen Ylihallituksen tulee, tarpeellisen yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi, määrätä, mitkä näiden oppilaitosten luokat ovat katsottavat valtion koulujen eri luokkia vastaaviksi, sekä sen vuoksi antaa yksityisoppilaitosten johtajille lähempiä ohjeita kaavain täyttämistä.

Elävien kuvien teatterit.

Koska usein oli kuulunut valituksia siitä, että maassamme lukuisat elävien kuvien teatterit toimintansa kautta vaikuttivat turmiollisesti kasvavaan koulunuorisoon, Ylihallitus kiertokirjeellä marraskuun 11 päivästä 1910 kääntyi valvontansa alla olevien sekä yleisten että yksityisten alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen kouluneuvostojen puoleen, kehoittaen niitä, kuulusteltuansa lähimmän valvontansa alla olevan oppilaitoksen opettajakuntaa, ennen saman kalenterivuoden loppua Ylihallitukselle toimittamaan lausunnon siitä kokemuksesta, mikä puheenalaisessa suhteessa siihen asti oli saavutettu. Sittenkuin nämä lausunnot olivat saapuneet, päätti Ylihallitus alempana mainitusta syystä vasta tuonnempana, tammikuun 20 päivänä 1912, tehdä asiasta seuraavan alamaisten esityksen:

Ylihallituksen alamaisten lausunto.

Joulukuun 15 päivänä 1910 Teidän Keisarillinen Majesteettinne niin sanottujen elävien kuvien teatterien turmiollisen vaikutuksen ehkäisemiseksi antoi toistaiseksi noudatettavaksi armollisen määräyksen, että mainittujen kuvien filmit ennen julkista näyttelemistä muun muassa olisivat poliisiviranomaisten, tarpeen vaatiessa opettajien taikka muiden sopivien henkilöiden apua käyttäen, tarkastettavat sekä että niiden näytteleminen saisi tapahtua ainoastaan mainittujen viranomaisten suostumuksella.

Se valvonta, jota poliisiviranomaiset tämän armollisen määräyksen mukaan ovat vuoden ajan harjoittaneet, ei ole kuitenkaan näyttäytynyt kyllin tehokkaaksi aikaansaamaan puheenalaisten teatterien ohjelmissa toivottua parannusta. Usein niiden ohjelma, säädetyistä ja toimeenpannusta tarkastuksesta huolimatta, yhä vieläkin on sellainen, että se on omansa kiihoittamaan katsojain intohimoja ja herättämään heissä alhaisia viettejä, eivätkä ole harvinaisia sellaisetkaan näytelmät, jotka sisällykseltään ovat leimattavat suorastaan epäsiiveellisiksi ja rivoiksi. Varsin arveluttavaa on, että näihin teattereihin viime aikoina on yhdistetty osaksi laadultaan sangen epäilyttäviä varietee-esityksiä, joita tätä nykyä on järjestetty ainakin kolmen pääkaupungin monista elävien kuvien teattereista. Kun pääsymaksu näihin teattereihin on peräti alhainen ja kun niissä melkoisena osana katselijakuntaa on ala-ikäinen nuoriso, muodostuvat niiden esitykset suorastaan turmion kouluksi kasvavalle

sukupolvelle ja ovat siten yhteiskunnallisena vaarana, jonka ehkäisemiseksi on tarpeen pikaisia ja tehokkaita toimenpiteitä.

Tahtomatta tehdä yksityiskohtaista ehdotusta siitä, miten elävien kuvien teatterien silmälläpito ja niiden esitysten tarkastus tarkoituksenmukaisimmin olisi järjestettävä, katsoo Ylihallitus kuitenkin asiakseen, siihen vaaraan nähden mikä mainittujen laitosten taholta uhkaa muun muassa maan opiskelevaa nuorisoa, alamaisimmasti tuoda esille joitakin näkökohtia kyseenalaisesta tehtävästä.

Syistä, jotka edellisessä on mainittu, olisivat Ylihallituksen mielestä ensinnäkin kaikki elävien kuvien teattereihin järjestetyt varietee-näytännöt, olivatpa ne mitä laatua tahansa, ehdottomasti kiellettävät. Ja mitä näiden teatterien toimintaan muuten tulee, edistäisi niiden silmälläpitoa ja niiden edistysten tarkastuksen samanmukaisuutta se, että filmien tarkastus tapahtuisi koko maata varten samassa paikassa ja näyttelemisen määrättäisiin koko maassa riippuvaksi tämän tarkastuksen tuloksista. Luonnollisesti olisi tällaiseksi tarkastuspaikaksi sopivin maan pääkaupunki, jossa useimmat ja suurimmat mainitunlaiset teatterit sijaitsevat ja josta filmit enimmäksi osaksi leviävät muihin paikkakuntiin. Tarkastuksen rajoittaminen yhteen paikkaan tekisi myöskin mahdolliseksi täysin pätevistä henkilöistä kokoonpannun valiokunnan asettamisen tätä tehtävää varten. Nykyoloista saavutettu kokemus jo osoittaa, että tällainen tehtävä edellyttää kehittyneempää käsitystä ja erityisesti perehtymistä kasvatustieteisiin seikkoihin enemmän kuin mitä eri tahoilla ympäri maata toimivilla poliisiviranomaisilla saattaa olla. Tähän nähden olisivat mainitut viranomaiset Ylihallituksen mielestä vapautettavat tästä tarkastuksesta, joka sen sijaan olisi sopivimmin annettava toimeksi nuorison siveellistä kasvatusta harrastavista ja kasvatustieteellisesti sivistyneistä, kernaaimmin ehkä eri yhdistysten valitsemista henkilöistä kokoonpannulle lautakunnalle. Siihen tapaan kokoonpantua tarkastajakuntaa on monin paikoin maata opetustoimen alalla työskentelevien henkilöiden keskuudessa elävien kuvien teatterien toiminnan silmälläpitoa varten ajateltu asetettavaksi, niinkuin käy selville oheenliitetyistä maan alkeisoppilaitoksista ja tyttökouluista saapuneista lausunnoista, jotka Ylihallituksen toimesta ovat annetut noin vuosi sitten, mutta tätä ennen eivät ole aiheuttaneet toimenpidettä siitä syystä, että Ylihallitus on katsonut asiakseen tässä kysymyksessä asettua odottavalle kannalle, kunnes alussa mainitun Teidän Keisarikunnan Majesteettinne antaman armollisen väliaikaisen määräyksen vaikutuksesta on ehditty saada riittävä kokemus. Erityisten esitysten järjestäminen yksinomaan koulunuorisoa varten, jollaisia näytäntöjä on ajateltu, voisi kyllä olla paikallaan. Mutta kielto, ettei ala-ikäinen nuoriso yleensä saisi muuten kuin vanhempien ja holhoojain seurassa käydä suurelle yleisölle aijotuissa esityksissä, ei liene tarkoituksenmukainen, sillä sellaisen määräyksen noudattamisen tehokas silmälläpito tulisi epäilemättä kohtaamaan sangen suuria vaikeuksia.

Tämän kysymyksen käsittely on jo joutunut ulkopuolelle selostettavaa ajanjaksoa.

Ylihallituksen kiertokirjeet.

Seuraavat kiertokirjeet, jotka sisältävät alkeisoppilaitosten ja opettajiston toimintaa sekä yleisiä kouluoloja koskevia tiedonantoja ja määräyksiä, on tänä kolmivuotiskautena Ylihallituksen toimesta annettu:

Lokakuun 23 päivänä 1908 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), joita kehoitetaan niin pian kuin mahdollista ja viimeistään ennen seuraavan marraskuun 15 päivää toimittamaan tieto siitä, montako metristä syltä puita asianomaisessa oppilaitoksessa vuosittain tarvitaan.

Tammikuun 16 päivänä 1909 (kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisten oppilaitosten kouluneuvostoille), joita kehoitetaan ennen seuraavan maaliskuun loppua, siinä tapauksessa että Keisarillinen Senaatti vuoden 1905 jälkeen oli vahvistanut asianomaisen koulun lukusuunnitelman, antamaan Ylihallitukselle tieto siitä ynnä päivästä, milloin se on tapahtunut, mutta vastaisessa tapauksessa käskemään asianomaisia saman ajan kuluessa Ylihallitukseen toimitamaan anomuksen lukusuunnitelman vahvistamisesta.

Tammikuun 26 päivänä 1909 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), joita kehoitetaan, asianomaista opettajakuntaa kuulusteltuansa, viimeistään ennen kuluvan kevätlukukauden loppua Ylihallitukseen toimittamaan lausunto useiden voimistelunopettajien tekemästä anomuksesta, että Ylihallitus määräisi voimistelun arvosanan otettavaksi oppilasten yleiseen edistyksen keskiarvoon, kuin myöskin siitä, olisiko samaa menettelytapaa muiden harjoitusaineiden suhteen noudatettava edistyksen arvosanaa määrättäessä.

Helmikuun 2 päivänä 1909 (Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisoppilaitosten kouluneuvostoille), koskee samalla paikkakunnalla olevien eri oppilaitosten kreikanuskoisten oppilaiden uskonnonopetusta ja sen kustantamista.

Helmikuun 16 päivänä 1909 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), joita kehoitetaan, asianomaista opettajakuntaa kuulusteltuansa, viimeistään ennen kuluvan kevätlukukauden loppua Ylihallitukseen toimittamaan lausunto koulukomitean antamasta, alkeisoppilaitosten kollegan- ja lehtorinvirkojen pätevyysehtoja, palkka- ja eläke-etuja y. m. koskevasta mietinnöstä.

Huhtikuun 7 päivänä 1909 (alkeisoppilaitosten rehtoreille sekä maaseudun tyttökoulujen johtajattarille), joita kehoitetaan Ylihallitukseen toimittamaan lausunto ja ehdotus niistä velvollisuuksista, jotka sopivimmin olisivat uskottavat luokanjohtajille tai -johtajattarille.

Huhtikuun 17 päivänä 1909 (kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisoppilaitosten kouluneuvostoille), mukana jäljennös Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan Ylihallitukseen toimittamasta kirjeestä edellisen maaliskuun 24 päivältä, joka koskee uskonnonopettajien ottamista yksityisoppilaitosten kreikkalais-katoliseen uskontunnustukseen kuuluvia oppilaita varten.

Heinäkuun 21 päivänä 1909 (kaikille yksityiskoulujen kouluneuvostoille), sisältää jäljennöksen Keisarillisen Senaatin 4 päivänä edellistä kesäkuuta Ylihallitukselle lähettämästä kirjelmästä, joka koskee opettajain pätevyyttä kaikissa valtioapua nauttivissa yksityiskouluissa.

Marraskuun 5 päivänä 1909 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), joita kehoitetaan ennen seuraavan helmikuun 1 päivää Ylihallitukselle lähettämään kirjallinen lausunto raittiusopetuksen järjestämisestä varten asetetun komitean antamasta mietinnöstä.

Tammikuun 5 päivänä 1910 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), mukana Keisarillisen Senaatin 16 päivänä kesäkuuta 1909 vahvistamat uudet täytekaavat sitä alkeisopistojen ja tyttökoulujen toimintaa koskevaa tilastollista katsausta varten, joka Ylihallituksen toimesta vuosittain painosta annetaan, ja kehoitetaan asianomaisia rehtoreja ja johtajattaria, siitä lähtien käyttämällä mainittuja täytekaavoja, aikansa Ylihallituksen tilastolliseen konttoriin lähettämään sanottuun tilastoon vaadittavat alkutiedot.

Tammikuun 11 päivänä 1910 (alkeisopistojen rehtoreille, tyttökoulujen johtajattarille sekä kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisten oppilaitosten kouluneuvostoille), ilmoitetaan että Hengellinen Konsistori oli määrännyt ylimääräisen jäsenensä, pappismies Grigorij Svetlofskijn kuluvastä lukuvuodesta alkaen tarkastamaan kreikkalais-katoliseen uskontunnustukseen kuuluvien oppilasten uskonnon opetusta.

Maaliskuun 31 päivänä 1910 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), mukana Lääkintöhallituksen laatimat ohjeet maan koululaitosten puhtaanapitoa ja ilmanvaihtoa varten, joita ohjeita kehoitetaan tarkoin noudattamaan kuin myöskin kouluihin hankkimaan tarkoitusta varten laadittuja, terveysopillisia neuvoja sisältäviä seinätauluja sekä koulunuorisolle aijottuja terveydenhoitosääntöjä.

Toukokuun 25 päivänä 1910 (Ylihallituksen valvonnanaalaisten koulujen johtajille ja johtajattarille), Muinaistieteellisen Toimikunnan

pyynnöstä kehoitetaan koulujen johtajia ja johtajattaria antamaan tietoja koulujen hallussa ehkä olevista muinaiskaluja ja kansantieteellisiä esineitä käsittävistä kokoelmista.

Marraskuun 8 päivänä 1910 (Ylihallituksen valvonnan alla olevien sekä yleisten että yksityisten alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen kouluneuvostoille), lähetetään asianomaisten oppilaitosten johtajille tai johtajattarille annettavaksi kappale lehtori H. F. Soverin toimittamaa teosta: »Kirjastonhoito. Viittauksia alotteleville koulukirjastojen hoitajille».

Marraskuun 11 päivänä 1910 (Ylihallituksen valvonnan alla olevien sekä yleisten että yksityisten alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen kouluneuvostoille), kehoitetaan, lähimmän valvontansa alla olevan oppilaitoksen opettajakuntaa kuulusteltua, ennen kalenterivuoden loppua Ylihallitukselle toimittamaan lausunto siitä kokemuksesta, mihin elävien kuvien teatterien toiminnasta kasvavaan koulunuoriin nähden on tultu.

Joulukuun 20 päivänä 1910 (alkeisoppilaitosten rehtoreille sekä tyttökoulujen johtajattarille), kehoitetaan kutakin kohdaltansa Ylihallitukselle toimittamaan asianhaaran vaatima ehdotus oppilaitoksen vahtimestarin sekä, jos syytä siihen katsotaan olevan, koulun muunkin palveluskunnan palkkausetujen järjestelyksi.

Helmikuun 17 päivänä 1911 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), joita, suuremman samankaltaisuuden saavuttamiseksi, kehoitetaan oheenliitetyn kaavakkeen mukaan vastaisuudessa laatimaan kunkin lukuvuoden lopussa annettavat kertomukset.

Maaliskuun 28 päivänä 1911 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), koskee liputtamista keisarillisina juhlapäivinä ja muissa tilaisuuksissa, jolloin on liputettava.

Huhtikuun 19 päivänä 1911 (alkeisoppilaitosten rehtoreille ja tyttökoulujen johtajattarille), mukana Keisarillisen Senaatin edellisen maaliskuun 24 päivänä Ylihallitukselle toimittama armollinen määräys, koskeva venäjänkielisten asiakirjain vastaanottamista.

Heinäkuun 12 päivänä 1911 (kaikille yksityisten koulujen kouluneuvostoille), joita kehoitetaan huomauttamaan asianomaisille siitä, että heidän tulee tarkkaan noudattaa Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan 24 päivänä maaliskuuta 1909 päivätyssä ja heille Ylihallituksen kiertokirjeen ohessa 17 päivältä huhtikuuta samana vuonna jäljennöksenä saatetussa kirjeessä annettuja kreikkalaiskatolisen uskonnonopettajain virkaanottamista koskevia määräyksiä.

Niitä matka-apurahoja, jotka kesäkuun 27 päivänä 1872, syyskuun 24 päivänä 1896 ja syyskuun 20 päivänä 1906 annettujen armollisten kirjeiden mukaan ovat yleisistä varoista vuosittain annettavat alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen opettajille ja opettajattarille käytännöllis-kasvatusopillisia tahi tieteellisiä opintoja varten ulkomailla, ovat tämän kolmivuotiskauden aikana nauttineet seuraavat henkilöt.

Matka- ja apurahat.
Kasvatusopilliset matkarahat.

Vuonna 1909: suomalaisen normaalilyseon latinan- ja kreikan kielen lehtori Heikki Ferdinand Soveri ja Sortavalan suomalaisen realilyseon historian sekä saksan- ja suomenkielen kollega, filosofiantohtori Antti Amatus Aarne, kumpikin 3,000 markkaa; Helsingin suomalaisen realilyseon saksan- ja ranskankielen lehtori, filosofiantohtori Kaarle Sanfrid Laurila 2,000 markkaa; ruotsalaisen normaalilyseon matematiikan ja luonnontieteiden yliopettaja, filosofiantohtori Georg Borenus ja Helsingin suomalaisen realilyseon suomen- ja ruotsinkielen kollega Ernst Adolf Lampén, kumpikin 1,500 markkaa; Turun suomalaisen realilyseon uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtori, teologiankandidaatti Einar Fredrik Napoleon Candolin, Oulun suomalaisen klassillisen lyseon matematiikan kollega, nimitetty lehtori Juho Kahilus, suomalaisen normaalilyseon voimistelun kollega, lehtori Ivar Edvard Wilschman, Nikolainkaupungin ruotsalaisen tyttökoulun matematiikan ja luonnonopin kollega Karl Walter Poppius, Turun suomalaisen tyttökoulun ja saman kaupungin realilyseon piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettaja Elias Muukka, kukin 1,000 markkaa.

Vuonna 1910: Hämeenlinnan klassillisen lyseon uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtori, teologiankandidaatti Ludvig Wilhelm Sjöstedt ja Turun ruotsalaisen realilyseon historian ja ruotsinkielen lehtori, filosofianlisensiaatti Anton Amandus Karsten, kumpikin 3,000 markkaa; Sortavalan suomalaisen realilyseon nimitetty saksan- ja ranskankielen lehtori Ivar Edvard Kerkkola ja Tampereen suomalaisen realilyseon matematiikan, fysiikan ja kemian lehtori, filosofiantohtori Alf Einar Engelbrekt Rancken, kumpikin 1,500 markkaa; Viipurin suomalaisen klassillisen lyseon matematiikan ja fysiikan lehtori Karl Johan Leonard Tammela, Helsingin suomalaisen realilyseon matematiikan ja fysiikan lehtori, rehtori ja filosofiantohtori Kaarlo Fredrik Kerppola, Tampereen suomalaisen klassillisen lyseon uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtori, teologiantohtori Antti Jaakko Pietilä, Turun ruotsalaisen klassillisen lyseon historian ja ruotsinkielen lehtori, filosofiantohtori Georg Didrik Boldt, Helsingin suomalaisen normaalilyseon matematiikan ja luonnonopin kollega Thor Emil Markkola, saman

lyseon latinan ja ruotsinkielen kollega Samuel Hagelin ja Nikolainkaupungin suomalaisen tyttökoulun piirustuksen, kaunokirjoituksen ja laulun opettajatar Hilja Tolvanen, kukin 1,000 markkaa.

Vuonna 1911: Turun suomalaisen realilyseon saksan- ja ranskan kielen lehtori, filosofianlisensiaatti Walter Olof Streng ja Oulun suomalaisen klassillisen lyseon latinankielen lehtori, filosofiantohtori Valter Johannes Snellman, kumpikin 3,000 markkaa; suomalaisen normaali-lyseon saksan- ja ranskankielen yliopettaja, filosofiantohtori Filip Erik Edvin Hagfors, saman koulun suomen- ja ruotsinkielen kollega Georg David Efraim Jacobson, Heinolan alkeiskoulun historian, maantiedon ja suomenkielen kollega, rehtori Knut Eliel Sonck sekä Helsingin suomalaisen tyttökoulun ensimmäisen valmistavan luokan opettajatar Berta Amalia Hermanson, kukin 1,500 markkaa; ruotsalaisen normaalilyseon kotimaisten kielten yliopettaja, filosofiantohtori Ralf Eino Saxén, suomalaisen normaalilyseon kaunokirjoituksen ja piirustuksen opettaja Toivo Gideon Johannes Tuhkanen, Oulun suomalaisen klassillisen lyseon luonnonhistorian, maantiedon ja kaunokirjoituksen kollega Antti Rietrikki Helaakoski sekä Viipurin suomalaisen klassillisen lyseon uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtori, teologiankandidaatti Frans Petter Oinonen, kukin 1,000 markkaa.

Tehdystä hakemuksesta Ylihallitus on suostunut siihen, että edellämainituista stipendinsaaajista seuraavat, lähemmin esittämistään syistä, ovat saaneet siirtää matkansa tuonnemmaksi, nimittäin: toukokuun 11 päivänä 1909 suotiin lehtori Candolinille oikeus siirtää matkansa kesäkuun alkuun 1910; huhtikuun 22 päivänä 1910 sallittiin yliopettaja Boreniuksen lykätä matkan sakevättälveen 1911; samoin sai opettajatar Tolvanen toukokuun 18 päivänä 1910 luvan siirtää matkansa seuraavan syyskuun alkuun; saman syyskuun 24 päivänä oikeutettiin lehtori Karsten jatkamaan kesällä 1910 alottamaansa, mutta silloin keskeytynyttä stipendimatkaa seuraavana vuonna; samoin oikeutettiin toukokuun 16 päivänä 1911 kollega Jacobson siirtämään matkansa vuoteen 1912 sekä seuraavan syyskuun 26 päivänä lehtori Streng suorittamaan jäljelläolevan osan matkastaan seuraavan kevätlukukauden loppupuolella ja sitä seuraavan kesän aikana.

Matkarahät
uusien kiel-
ten opettajia
varten.

Saksan- ja ranskankielen opettajille ja opettajattarille 10 päivänä lokakuuta 1894 annetun armollisen kirjeen mukaan kesäloman aikana tehtäviä opintomatkoja varten vuosittain jaettavia kolmea matkarahaa ovat tällä kolmivuotiskaudella nauttineet: Vuonna 1909 Hel-

singin ruotsalaisen realilyseon saksan- ja ranskankielen lehtori, filosofiantohtori Axel Emil Rosendahl 1,000 markkaa sekä Oulun suomalaisen klassillisen lyseon saksankielen opettajatar Maria Kristina Ryselin ja Nikolainkaupungin ruotsalaisen klassillisen lyseon yksityisen realilinjan saksan- ja ranskankielen opettajatar Maria Johanna Nylund 750 markkaa kumpikin; vuonna 1910: Porvoon ruotsalaisen klassillisen lyseon saksan- ja ranskankielen kollega Johan Wilhelm Matias Hermanson 1,000 markkaa sekä Sortavalan suomalaisen tyttökoulun saksankielen opettajatar, virkaatoimittava johtajatar Anna Katarina Saukko ja Viipurin suomalaisen tyttökoulun saksankielen opettajatar Aina Maria Mallenius 750 markkaa kumpikin; vuonna 1911: Turun suomalaisen klassillisen lyseon saksan- ja ranskankielen kollega Adolf Wilhelm Rankka 1,000 markkaa sekä Savonlinnan suomalaisen realilyseon historian, suomen- ja saksankielen kollega Eetu Kekomäki ja yliopistoon johtavien suomalaisten tyttökoulun jatkoluokkain virkaatekevä johtajatar Johanna Ottilia Andersin, kumpikin 750 markkaa.

Tehdystä hakemuksesta Ylihallitus huhtikuun 8 päivänä 1910 suostui siihen, että opettajatar Ryselin terveyssyistä sai suorittaa ulkomaanmatkansa seuraavan kesäkuun aikana, taikka, jos hänen terveydentilansa ei tätä sallisi, vasta kesäkuukausina 1911. Samoin myönnyttiin toukokuun 28 päivänä 1910 siihen, että kollega Hermanson terveyssyistä sai lykätä matkansa seuraavaan talveen, sekä, uudistetusta pyynnöstä, kesäkuun 8 päivänä 1911 siihen, että hän sai suorittaa loppuosan matkastansa silloin alkavan kesän kuluessa, jonka ohessa hän oikeutettiin hyväksensä lukemaan ne kolme viikkoa, jotka hän jo sinä vuonna oli oleskellut ulkomailla.

Alamaaisessa anomuksessa olivat ylimääräinen professori A. Wallensköld ja dosentti Artur Långfors Uusfilologisen yhdistyksen puolesta esittäneet, kuinka ne lokakuun 10 päivänä 1894 annetun armollisen kirjeen kautta osoitetut kolme matkarahaa, yksi 1,000 markan ja kaksi 750 markan suuruista, nykyään, sittenkuin uusien kielten opettajien ja opettajatarten luku oli lisääntynyt, olivat käyneet kokonaan riittämättömiksi tarjoamaan heille runsaampaa tilaisuutta ulkomaisten opintomatkein tekemiseen vireilläpitääkseen ja edistääkseen käytännöllistä asianomaisten vierasten kielten taitoansa, johon nähden ja kun oikeus sellaisen matkarahan saamiseen ei myöskään ollut ulotettu englanninkielen opettajiin ja opettajattariin, vaikka sanottu kieli jo on opetusaineena hyvin useissa oppilaitoksissa, hakijat samalla olivat

Lisäys
uusien kiel-
ten opetta-
jain matka-
rahoihin.

anoneet, että saksan-, ranskan- ja englanninkielen opettajille ja opettajattarille vuosittain ja toistaiseksi jaettaisiin kaikkiaan kuusi matkarahaa, nimittäin kaksi 1,000 ja neljä 750 markan suuruisia.

Käsitellessään maaliskuun 23 päivänä 1909 tätä asiaa, josta Ylihallituksen oli käsketty antaa alamainen lausuntonsa, oli Ylihallitus samaa mieltä kuin anomuksen tekijätkin, johon nähden Ylihallitus päätti armolliseen harkintaan jättää, eikä heidän esittämänsä anomus ansaitsisi tulla armollisesti huomioonotetuksi.

Armollisella 26 (13) päivänä tammikuuta 1911 annetulla määräyksellä sittemmin hyväksyttiin periaatteessa, että määräraha alkeisoppilaitosten saksan- ja ranskankielen opettajien ja opettajattarien matka-apurahoiksi korotetaan 2,500 markasta 5,000 markkaan vuodessa, ja että sen jälkeen määräraha nykyisin voimassa olevilla ehdoilla jaetaan kahtena 1,000 ja neljänä 750 markan suuruisena matka-apurahana alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen saksan- ja ranskan kuin myöskin englanninkielen opettajille ja opettajattarille, ollen näistä stipendeistä osallisiksi tulevien englanninkielen opettajien ja opettajattarien suhteen voimassa 10 päivänä lokakuuta 1894 annetun armollisen kirjeen säätämä määräys, jonka mukaan matkastipendeistä osallisiksi tulleet saksan- ja ranskankielen opettajat ja opettajattaret ovat velvolliset kahden kuukauden kuluessa takaisintulonsa jälkeen Suomen Koulutoimen Ylihallitukselle antamaan lyhyemmän matkakertomuksen.

Sittenkuin tämä armollinen määräys oli maaliskuun 2 päivänä 1911 Ylihallituksen tietoon saatettu ja Ylihallitus kirjeessä seuraavan huhtikuun 4 päivänä Keisarilliselta Senaatilta tiedustellut, eikä Ylihallitus saisi jo saman kevään kuluessa haettavaksi julistaa edellämäinitun määrärahan korotuksen kautta muodostetut uudet matkaapurahat, Keisarillinen Senaatti huhtikuun 12 päivänä oikeutti Ylihallituksen julistamaan sanotut uudet matka-apurahat haettaviksi, antaen samalla tiedoksi, että ne voidaan jakaa vasta sen jälkeen kuin kuluvan vuoden menosääntöehdotus oli tullut armossa vahvistetuksi ja siinä tapauksessa että sanottu ehdotus, sikäli kuin se koskee puheenalaisen määrärahan korottamista, hyväksyttäisiin. Sittenkuin sanottu menosääntöehdotus oli saanut armollisen vahvistuksen heinäkuun 25 (12) päivänä 1911, Keisarillinen Senaatti seuraavan elokuun 11 päivänä 1911 Ylihallitukselle ilmoitti, että puheenaoleva korotus saadaan tarkoitukseensa käyttäen sanotun vuoden alusta lukien ja että Ylihallituksen on se vastaisissa menosääntöehdotuksissansa huomattava.

Ylihallituksen seuraavan syyskuun 8 päivänä tekemän ehdotuksen mukaan pääsivät näitä stipendejä sitten nauttimaan Keisarillisen Senaatin seuraavan lokakuun 6 päivänä tekemän päätöksen nojalla: ruotsalaisen normaalilyseon saksan- ja ranskankielen kollega Volter Ludvig Granit, joka sai 1,000 markan matkarahan, sekä Helsingin vanhan suomalaisen tyttökoulun englanninkielen opettajatar Tilma Hainari ja Viipurin suomalaisen tyttökoulun rinnakkaisosastolla saksankielen ja uskonnon opetusta hoitava opettajatar Milja Maria Sandman, jotka kumpikin saivat 750 markan matkarahan.

Koska se kymmenen vuoden aika, joksi Hänen Keisarillinen Matka-apu-
Majesteettinsa Ylihallitukselle saapuneen, 14 päivänä syyskuuta 1899 rahat venä-
päivätyn armollisen kirjeen kautta oli suvainnut armossa myöntää jänkielen
Ylihallituksen vuosirahasääntöön otettavaksi 3,000 markan vuotuisen opettajille.
määrärahan jaettavaksi samassa kirjeessä mainitulla tavalla alkeis-
oppilaitosten venäjänkielen opettajille ja opettajattarille, jotta he
pääsisivät kesäloman aikana oleskelemaan Venäjällä ylläpitääkseen
ja edistääkseen taitoansa mainitun kielen käyttämisessä, vuonna 1909
oli umpeen kulunut, oli Ylihallitus vuodeksi 1910 tehtyyn meno-
sääntö-ehdotukseen vastaisuuden varalta ottanut entisen määrärahan
mainittua tarkoitusta varten huomioon ja päättänyt, ilmoittamalla
siitä sekä että Ylihallitus ajanviivytyksen välttämiseksi oli entisessä
järjestyksessä julistanut neljä venäjänkielen stipendiä Ylihallitukselta
haettavaksi, alamaaisessa kirjeessä tammikuun 15 päivästä 1910 pyytää
lähempää määräystä, oliko vastaisuudessa puheenaoleva määräraha
odotettavissa.

Tämän alamaaisen esityksen johdosta sitten armollisella huhtikuun 22 päivänä 1910 annetulla käskyllä, mikä Keisarillisen Senaatin kirjeellä seuraavan toukokuun 12 päivästä saatettiin Ylihallituksen tietoon, määrättiin, että 3,000 markkaa valtionvaroja saatiin sinä vuonna käyttää neljänä matkarahana edelläsanoitua tarkoitusta varten.

Kun mainitunlaatuiset matkarahat edelleenkin näyttivät olevan tarpeen vaatimat, Ylihallitus lokakuun 25 päivänä 1910 päätti alamaaisesti esittää, että seuraavan kalenterivuoden alusta toistaiseksi osoitettaisiin 3,000 markan vuotuinen määräraha, jaettavaksi samalla tavalla ja samoilla ehdoilla kuin ennenkin.

Armollisella 14 (1) päivänä helmikuuta 1911 annetulla käskyllä tähän esitykseen suostuttiin.

Puheenaolevia matkarafoja ovat siten saaneet: Vuonna 1909 Mikkelin suomalaisen klassillisen lyseon venäjänkielen lehtori Emil

Aaltio, Nikolainkaupungin ruotsalaisen klassillisen lyseon venäjänkielen lehtori Karl Fredrik Napoleon Åström, Helsingin ruotsalaisen normaalilyseon venäjänkielen tuntiopettaja, filosofianmaisteri Knut Arvid Laurent ja Rauman yksityisen suomalaisen yhteiskoulun opettaja, filosofiankandidaatti Johan Alfred Halonen; vuonna 1910: Helsingin suomalaisen normaalilyseon venäjänkielen yliopettaja Pietari Toikka, Oulun realilyseon venäjänkielen lehtori Väinö Verner Hannelius, Viipurin suomalaisen klassillisen lyseon saman kielen lehtori Antti Käki ja Helsingin suomalaisen realilyseon venäjänkielen lehtori Georg Valter Edvard Groundstroem; vuonna 1911: Tampereen klassillisen lyseon lehtori Leonard Santeri Lahdensuo, Kuopion klassillisen lyseon lehtori Moses Frithiof Laukkanen, Heinolan alkeiskoulun kollega Adolf Severin Nylund ja Viipurin suomalaisen yhteiskoulun opettaja, luutnantti August Alli.

Tehdystä pyynnöstä lehtori Åström heinäkuun 14 päivänä 1909 oikeutettiin siirtämään matkansa joululoman aikaan vuonna 1909, ja samoin suostuttiin saman heinäkuun 21 päivänä opettaja Halosen pyyntöön saada lykätä stipendimatkansa seuraavan joulun ja tammikuun tai sitä seuraavan kesän aikaan.

Apurahat
opetuksen
kuuntele-
mista varten
normaalily-
seoissa.

Opetuksen kuuntelemista varten normaalilyseoissa määrättyt kaksi apurahaa Ylihallitus helmikuun 23 päivänä 1909 antoi Tampereen suomalaisen klassillisen lyseon kollegalle Gustaf Einar Ferdinand Cannelin'ille ja Hämeenlinnan suomalaisen klassillisen lyseon kollegalle Frans Gabriel Valdemar Sippelille; helmikuun 25 päivänä 1910 Hämeenlinnan suomalaisen klassillisen lyseon voimistelunkollegalle Karl Edvard Ernesti Suolahdelle ja Kemin yksityisen suomalaisen yhteiskoulun johtajalle Vihtori Frimanille; helmikuun 21 päivänä 1911 Nikolainkaupungin suomalaisen realilyseon saksan- ja ranskan kielen lehtorille Frans Oskar Linnasalmelle ja Jyväskylän suomalaisen tyttökoulun uskonnon ja ruotsinkielen kollegalle Edvin Gabriel von Cräutleinille. Näistä stipendin nauttijoista oikeutettiin hakemuksensa perustuksella johtaja Friman siirtämään opetuksen kuuntelemisen kevätlukukauteen 1911, lehtori Linnasalmi ja kollega von Cräutlein syyslukukauteen 1911.

Määräraha
stipendeiksi
normaalily-
seoiden
opettajakol-
leille ko-
rotettu.

Ylihallitukselle osoittamissan eri kirjelmissä olivat maan normaalilyseoiden rehtorit sekä asianomaiset yliopettajat esittäneet, mitenkä se 7,200 markan vuosimääräraha, mikä 29 päivänä toukokuuta 1873 annettun, normaalilyseoita koskevan armollisen asetuksen mukaan on osoitettu stipendien jakamiseksi opettajakandidaateille, ja mikä määrä-

raha sittemmin 14 päivänä syyskuuta 1899 annetun armollisen kirjeen perustuksella oli korotettu 10,000 markaksi vuodessa, ylipäänsä oli ollut niin pieni, ettei viimeisinä vuosina oltu voitu antaa likimainkaan niin suuria stipendejä kuin mainitussa armollisessa asetuksessa oli määrätty korkeimmaksi summaksi, eli 300 markaksi, sekä että opettajakandidaattien lukumäärän kasvaessa eri stipendit oli voitu määrätä verrattain mitättömiksi summiksi. Kun kuitenkin oli odotettavissa että opettajakandidaattien lukumäärä yhä vielä tulisi kasvamaan ja että sen johdosta kävisi välttämättömäksi vielä enemmän supistaa opettajakandidaateille myönnettäviä eri stipendejä, ja koska siitä olisi seurauksena, että nämät stipendit eivät enää tulisi vastaamaan niillä alkuperäisesti myöskin aijottua tarkoitusta, jonka mukaan ne annettiin taloudelliseksi avustukseksi opettajakandidaateille normaalilyseossa oleskelemista varten, olivat mainitut rehtorit ja yliopettajat samalla ehdottaneet, että puheenalainen stipendimääräraha korotettaisiin 16,000 markaksi vuodessa.

Tämän johdosta ja koska Ylihallitus omastakin puolestaan yhtyi ehdottelijain lausumaan mielipiteeseen, Ylihallitus toukokuun 4 päivänä 1910 päätti esittää, eikö kysymyksessä olevaa määrärahaa voitaisi korottaa 16,000 markaksi, maksettavaksi siitä ajasta, jonka Keisarillinen Majesteetti voisi katsoa tarpeelliseksi armossa määrätä.

Tämän alamaisten esityksen johdosta sittemmin armollisella 26/13 päivänä tammikuuta 1911 annetulla määräyksellä hyväksyttiin periaatteessa, että määräraha stipendeiksi normaalilyseojen opettajakokelaille korotetaan 10,000 markasta 16,000 markkaan vuodessa. Sittenkuin vuoden 1911 rahäsääntöehdotus, johon tämä 6,000 markan korotus oli otettu, oli saanut armollisen vahvistuksen saman vuoden heinäkuun 25 (12) päivänä, Keisarillinen Senaatti seuraavan elokuun 11 päivänä Ylihallitukselle ilmoitti, että korotus saadaan tarkoitukseensa käyttää sanotun vuoden alusta lukien ja että Ylihallituksen on se vastaisissa menosääntöehdotuksissansa huomattava.

Tehdystä hakemuksesta on Ylihallitus Koulujärjestyksen 80 §:n Uusia oppi-
nojalla tänä kolmivuotiskautena hyväksynyt alkeisoppilaitoksissa kirjoja.
käytettäväksi seuraavat oppikirjat, jättäen kuitenkin niiden käytännön ottamisen, mitä valtion oppilaitoksiin tuli, riippuvaksi asianomaisten opettajain hakemuksesta ja Ylihallituksen harkinnasta kussakin eri tapauksessa. Aineittain ryhmitettyinä ovat nämä oppikirjat seuraavat:

Solmu Nyströmin toimittama: »Deutsches Lesebuch mit vierzig Illustrationen und einer Karte von Deutschland». I. E. Kerkkolan toimittama: »Deutsche Stilproben, Lesestücke für die oberen Klassen höherer Lehranstalten» sekä saman tekijän: »Grands écrivains français modernes». — »Россия и Русские», venäläinen krestomatia, toimittaneet V. R. Zilliacus ja K. A. Vogak. — »An English Primer», toimittanut H. Andersin. — »Vänrikki Stoolin Tarinat», suomentanut O. Manninen. — »Suomenkielen Lukukirja II ynnä sanaluettelo», toimittanut J. F. Ollinen. — »Svensk prosa för de högre klasserna vid finska läroverk», toimittanut J. W. Juvelius. — »Kemian alkeet», kirjoittanut J. Kahilus. — »Lyhyt tasotrigonometrian oppimäärä klassillisia lyseoita varten», kirjoittanut A. Markkanen. — »Koulumaantieto», kirjoittaneet J. E. Aro ja J. E. Rosberg. — »Koulun eläinoppi», O. Schmeilin teoksia mukaillen kirjoittanut K. E. Kivirikko. — »Vanhan ajan historian oppikirja», kirjoittanut K. O. Lindeqvist, sekä saman tekijän: »Keskiajan historian oppikirja». — »Terveysopin pääpiirteet», kirjoittanut M. Oker-Blom.

Tekijäpalkkiot.

Tekijäpalkkioina Keisarillinen Senaatti on myöntänyt erinäisiä rahamääriä seuraaville oppikirjain toimittajille: Maaliskuun 24 päivänä 1909 Helsingin ruotsalaisen realilyseon lehtorille, filosofiantohtori Axel Emil Rosendahlille hänen toimittamistaan ranskan- ja saksankielisistä oppi- ja lukukirjoista 500 markkaa; heinäkuun 23 päivänä 1910 Viipurin suomalaisen realilyseon lehtorille Solmu Nyströmille 400 markkaa hänen toimittamistaan oppikirjoista »Deutsches Lehrbuch für den Anfangsunterricht» ja »Deutsches Lesebuch». Sitäpaitsi on Keisarillinen Senaatti myöntänyt avustusta painatuskustannuksiin seuraavin määrin, nimittäin: maaliskuun 9 päivänä 1909 suomalaisen normaalilyseon lehtorille Heikki Ferdinand Soverille hänen Horatiuksen valittuihin lauluihin ja De arte Poetica runoelmaan toimittamiensa selitysten painokustannusten lyhentämiseksi 800 markan korvauksen sekä lokakuun 14 päivänä 1909 entiselle rehtorille Alexander Lundströmille 1,500 markkaa hänen toimittamansa »Elementarläroverkens i Finland lärarekår — Suomen alkeisopistojen opettajisto» nimisen teoksen toisen osan kustannusten suorittamiseksi.

Muita apurahoja.

Ylihallituksen esityksestä Kirkollisasiain Toimituskunta tammi-kuun 7 päivänä 1909 myönsi Helsingissä saman kuun 9—12 päivinä pidettäväksi aijotun kotimaisten kielten opettajain kokouksen toi-

meenpanoa sekä kokouksen alustusten ja lyhyitten pöytäkirjain painattamista varten 500 markan suuruisen apurahan, edellytyksellä että vähintään 50 kappaletta kokouksen julkaisuja maksutta toimitetaan Ylihallitukselle. Niinikään Ylihallitus seuraavan toukokuun 25 päivänä omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan myönsi 200 markan lisäävustuksen osaksi sihteerien palkkaamista osaksi sanotun kokouksen asettaman oppikurssikomitean valmistavia töitä varten.

Helsingissä tammikuun 11—13 päivinä 1909 pidetyn uusien kielten opettajain kokouksen pöytäkirjain painattamista varten Kirkollisasiain Toimituskunta 13 päivänä helmikuuta 1909 myönsi 500 markan suuruisen apurahan, ehdolla että tarpeellinen määrä kokouksen julkaisuja maksutta toimitetaan Ylihallitukselle.

Ylihallituksen henkilökunnassa on tämän ajanjakson kuluessa **Ylihallitus**. tapahtunut seuraavia muutoksia.

Niinkuin viime kolmivuotiskertomuksessa jo on mainittu, nimitettiin Ylihallituksen ylitirehtööri, vapaaherra Yrjö Koskinen Yrjö-Koskinen armollisella avoimella kirjeellä 1 päivästä elokuuta (19 päivästä heinäkuuta) 1908 senaattoriksi ja Keisarillisen Suomen Senaatin Talousosaston Kirkollisasiain Toimituskunnan Päälliköksi 30 päivään syyskuuta 1909, pysyttämällä hänet nykyisessä virassaan.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti saman elokuun 31 päivänä tämän johdosta oli päättänyt, että Ylihallituksen ylitirehtöörinvirkaa oli toistaiseksi hoidettava noudattamalla Ylihallitukselle 18 päivänä lokakuuta 1898 annetun armollisen ohjesäännön 8 §:ää, eli siten, että ylitirehtöörinapulainen, valtioneuvos Verner Nikolai Tavaststjerna oli astuva ylitirehtöörin tilalle, määrättiin joulukuun 23 päivänä 1908 kansakoulujen ylitarkastaja Ylihallituksessa, filosofiantohtori Gustaf Ferdinand Lönnbeck ja kansakoulujen tarkastaja Ylihallituksessa, filosofianmaisteri Alexander Haapanen, lukien vuoden 1909 alusta, toistaiseksi ja niin kauan kuin valtioneuvos Tavaststjerna toimi ylitirehtöörinviran hoitajana Ylihallituksessa, hoitamaan, Lönnbeck ylitirehtöörinapulaisen ja Haapanen kansakoulujen ylitarkastajanvirkaa.

Armollisella käskyllä marraskuun 13 päivästä 1909 Keisarillinen Majesteetti näki hyväksi vapauttaa Ylihallituksen ylitirehtöörin, vapaaherra Yrjö Koskinen Yrjö-Koskisen Keisarillisen Senaatin Talousosaston jäsenyydestä. Kun vapaaherra Yrjö-Koskiselle 30 päivänä

Ylitirehtööri
nimitetty se-
naattoriksi.

V. t. Ylitireh-
tööri.

V. t. Ylitireh-
töörinapu-
lainen ja v. t.
kansakoulu-
jen ylitar-
kastaja.

Ylitirehtööri
vapautettu
Senaatin jä-
senyydestä.

Virkavapauksia.

samaa marraskuuta oli myönnetty vapautusta ylitirehtöörinviran hoitamisesta joulukuun 1 päivästä 1909 tammikuun 15 päivään 1910, sekä hän, valittuna edustajaksi maaliskuun 1 päivänä 1910 kokoontuneille valtiopäiville, niinkään oli estettynä valtiopäiväin koossaolon aikana hoitamasta ylitirehtöörinvirkaa, määrättiin sanotun marraskuun 30 ja seuraavan maaliskuun 4 päivänä ylitirehtöörinapulainen, valtioneuvos Verner Nikolai Tavaststjerna mainittuina virkavapauden aikoina hoitamaan Ylihallituksen ylitirehtöörinvirkaa.

Ylitarkastajalle, filosofiantohtori Lauri Nevanlinnalle myönsi Keisarillinen Senaatti joulukuun 30 päivänä 1909 sairauden tähden virkavapautta enintään kolmen kuukauden ajaksi, sanotusta päivästä lukien, sekä määräsi tammikuun 31 päivänä 1910 suomalaisen normaalilyseon matematiikan ja luonnontieteiden yliopettajan, professori Ernst Jakob Waldemar Bonsdorffin hoitamaan tätä viransijaisuutta maaliskuun 15 päivään 1910. Jatkuvaa virkavapautta samasta syystä myönnettiin ylitarkastaja Nevanlinnalle sittemmin saman vuoden huhtikuun 1 päivästä saman kuun 25 päivään, seuraavan heinäkuun 15 päivästä syyskuun 15 päivään, sekä viimeksimainitusta päivästä eri kertoina kesäkuun 1 päivään 1911, joina aikoina hänen virkaansa hoiti heinäkuun 15 päivästä 1910 seuraavan syyskuun 1 päivään suomalaisen normaalilyseon matematiikan ja luonnonopin lehtori, filosofiantohtori Otto Wilhelm Nevanlinna sekä syyskuun 15 päivästä eteenpäin professori Bonsdorff.

Kun ylitarkastaja, filosofiantohtori Artturi Heikki Virkkunen, kansanedustajaksi valittuna, oli estetty virkaansa hoitamasta, määräsi Keisarillinen Senaatti 3 päivänä syyskuuta 1908 kuluvan syyskuun alusta niin pitkäksi ajaksi, kuin Ylitarkastaja Virkkunen edellämäinitusta syystä tarvitsi virkavapautta, hänen virkaansa hoitamaan suomalaisen normaalilyseon yliopettajan, filosofiantohtorin Kurt Reinhold Melanderin. Ylitarkastaja Virkkusen ollessa samasta syystä estettynä virkaansa hoitamasta Eduskunnan helmikuussa 1909 ja maaliskuussa 1910 alkaneena istuntokautena sekä hänen sillävälin nauttiessaan virkavapautta maaliskuun 1 päivästä kesäkuun 1 päivään 1909, Keisarillinen Senaatti helmikuun 17 ja maaliskuun 2 päivänä 1909 sekä maaliskuun 10 päivänä 1910 määräsi hänen virkaansa sanottuina aikoina hoitamaan Helsingin suomalaisen realilyseon lehtorin, filosofiantohtorin Kaarle Juhana Jaakko Forsmanin.

Kansakoulujen ylitarkastaja Gustaf Ferdinand Lönnbeck nautti yksityisten asiain tähden vapautusta edellämäinitusta ylitirehtöörin-

apulaisen toimesta syyskuun 6 päivästä 1909 saman kuun 23 päivään, jona aikana virkaatekevä ylitarkastaja Aleksander Haapanen hoiti hänen virkatoimiansa. Samoin on tohtori Lönnbeck nauttinut vapautusta ylitarkastajanvirastaan syyskuun ajan vuonna 1908 ja heinäkuun 15 päivästä 1910 seuraavan syyskuun alkuun, jona aikana hänen virkaansa hoitamaan määrättiin kansakouluntarkastaja Ylihallituksessa, filosofianmaisteri Artturi Johannes Tarjanne, sekä toukokuun 1 päivästä 1911 alkaen 2 ½ kuukauden ajan, jonka kestäessä sijaisena toimi kansakouluntarkastaja Ylihallituksessa Hjalmar Wladimir Basilier.

Vanhempi venäjänkielen tarkastaja, valtioneuvos Alexander Jefremow nautti virkavapautta yksityisten asiain tähden maaliskuun 10 päivästä 1910 seuraavan huhtikuun 20 päivään.

Huhtikuun 25 päivänä 1910 myönnettiin venäjänkielen nuoremalle tarkastajalle, kanslianeuvos Alfred Thillot'lle vapautusta tarkastusmatkojen tekemisestä silloisen kevätlukukauden aikana sekä määrättiin samalla entinen venäjänkielen lehtori Edvard Wilhelm Palander kanslianeuvos Thillot'n sijasta jäljelläolevan lukuvuoden osan aikana toimittamaan sanottua tarkastusta. Kun kanslianeuvos Thillot sillä välin, Keisarillisen Senaatin Talousosaston kanslian kirjelmän mukaan seuraavan kesäkuun 29 päivästä, oli määrätty hoitamaan ylikielenkääntäjän nuoremman apulaisen virkaa Keisarillisen Senaatin venäjänkielen kielenkääntäjäkonttoorissa, myönnettiin hänelle syyskuun 17 päivänä 1910 tarkastajanvirastaan samallaista vapautusta toistaiseksi ja niin kauan kuin hän edellämainittua kielenkääntäjän tointa hoitaa, jonka ohella lehtori Palander määrättiin eteenkinpäin sanottua tarkastajantointia sillä aikaa hoitamaan.

Todistetun kivulloisuuden vuoksi nautti asessori Svibergson virkavapautta toukokuun 17 päivästä 1909 seuraavan elokuun loppuun, johon aikaan myöskin oli luettuna hänelle kuuluva kesäloma. Sihteerinvirkaa sillä aikaa hoitamaan määrättiin hovioikeudenauskultantti Johan Gustaf Hedman, sekä, kun hän omasta pyynnöstään kesäkuun 23 päivänä oli saanut vapautusta tästä toimesta, lakitieteidenkandidaatti K. A. Castrén sanotusta päivästä alkaen seuraavan syyskuun 1 päivään. Asessori Svibergsonin samasta syystä edelleen nauttiessa virkavapautta toukokuun 14 päivästä 1910 seuraavan syyskuun 10 päivään, asetuksenmukainen kesälomakin siihen luettuna, sekä tammikuun 11 päivästä 1911 seuraavan huhtikuun samaan päi-

vään, määrättiin sihteerintoimia hoitamaan, edellisellä kerralla lakitieteidenkandidaatti K. A. Castrén, ja seuraavalla kerralla lakitieteidenkandidaatti Alvari Robert Ylönen.

Ylihallituk-
sensihteeril-
le myönnet-
ty ero.

Tehdystä hakemuksesta Keisarillinen Senaatti sittemmin, maaliskuun 30 päivänä 1911 myönsi asessori Svibergsonille eron sanotusta sihteerinvirasta, lukien seuraavan huhtikuun 1 päivästä, sekä 6,500 markan vuotuisen elinkautiseläkkeen. Täten avonaiseksi joutunutta sihteerintointia hoitamaan Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä määräsi edelleen, ja kunnes se tulisi vakinaisesti täytetyksi, lakitieteidenkandidaatti Ylönen.

Ylihallituk-
sen aktuaa-
rinvirka.

Niinkuin koulutilaston laatimista koskevia uusia määräyksiä edellä (siv. 115) selostettaessa jo on mainittu, Keisarillinen Senaatti sille armosta annetun vallan nojalla kesäkuun 16 päivänä 1909 antoi aktuaari Carl Oscar Roosille valtakirjan uudestaanmuodostettuun aktuaarinvirkaan Ylihallituksessa. Sen ohessa Keisarillinen Senaatti sittemmin, helmikuun 23 päivänä 1911, tehdystä pyynnöstä myönsi aktuaari Roosille 600 markan suuruisen apurahan hänen käytettävään olevasta 4,800 markan määrärahasta, että hän seuraavan kesäloman aikana olisi tilaisuudessa tekemään ulkomaille 1½—2 kuukautta kestävän opintomatkan.

Ylimääräisiä
määrärahoja
myönnetty.

Ylihallituksen tarpeisiin on Keisarillinen Senaatti puheenaolevana aikana myöntänyt muun muassa seuraavat määrärahat:

Joulukuun 31 päivänä 1908 myönnettiin siksi vuodeksi 400 markan lisäys Ylihallituksen kirjastoa varten otettuun vuosimäärärahaan, jota paitsi Keisarillinen Senaatti jo edellisen marraskuun 10 päivänä oli ilmoittanut alamaisesti esittävänsä, että sanottu määräraha seuraavan vuoden alusta korotettaisiin 600 markkaan, johon määrään se sittemmin korotettiin. Kesäkuun 30 päivänä 1909 Kirkollisasiain Toimituskunta myönsi 260 markkaa Minervan antikvaariselta kirja-kaupalta ostetun oppikirjakokoelman järjestämiseen tarvittavien hyllyjen hankkimista varten sekä 13 päivänä seuraavaa lokakuuta 400 markkaa mainitun kokoelman järjestämiseksi.

Tammikuun 20 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti myönsi 1,000 markan suuruisen lisäyksen Ylihallituksen määrärahaan matkakustannuksia varten kalenterivuodelta 1909 sekä määräsi, että sanottu määräraha vuoden 1910 menosääntöehdotukseen on otettava 13,000 markan suuruisena, jonka ohessa Ylihallitus oikeutettiin ottamaan tämä määräraha samansuuruisena vastaisiin menosääntöehdotuk-

siinsa. Samaan määrärahaan Keisarillinen Senaatti helmikuun 9 päivänä 1911 myönsi 2,000 markan lisäyksen vuotta 1910 varten. Samoin suostuttiin tammikuun 18 päivänä 1911 siihen, että Ylihallituksen menosääntöön otettu määräraha puhtaaksikirjoitusta varten oli sanotun vuoden alusta korotettava kaikkiaan 12,100 markkaan. Niinikään myönnettiin helmikuun 9 päivänä 1911 enintään 500 markan lisäys Ylihallituksen tarvemäärärahaan vuodeksi 1910.

Sitä paitsi on erinäisiin muihin Ylihallituksen tarpeisiin, kuten kirjoituskoneen ostamiseen ja sirkkelisahan hankkimiseen Ylihallituksen taloa varten, eri kertoina myönnetty eri määrärahoja.

Ylihallituksen palvelijakunnan palkkaukseen on seuraavia määrärahoja myönnetty: Palvelijakunnan palkkaus.

Maaliskuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti käski Ylihallituksen vuokrata Ylihallituksessa palvelevalle toiselle vahtimestarille asunnon vuodeksi kerrallaan, lukien 1 päivästä seuraavaa kesäkuuta, kunnes hänelle Ylihallituksen talossa ehkä voidaan hankkia asuinhuoneusto, sekä osoitti siihen tarkoitukseen enintään 800 markkaa vuodessa, mikä summa sittemmin, huhtikuun 14 päivänä 1910, määrättiin sen vuoden ja vastaisiin menosääntöihin otettavaksi ja toistaiseksi maksettavaksi. Armollisella 26 (13) päivänä tammikuuta 1911 annetulla käskyllä määrättiin periaatteessa, että Ylihallituksen vahtimestarit saavat palkkionkorotusta 5, 10 ja 15 vuoden nuhteettomasta palveluksesta 100 markkaa kerrallaan, minkä korotuksen saamiseksi Ylihallituksen nykyiset vahtimestarit Karl Nordin ja Oskar Tanner saavat lukea hyväksensä Ylihallituksessa palvelemansa ajan. Sittenkuin vuoden 1911 menosääntöehdotus oli saanut armollisen vahvistuksen 25 (12) päivänä heinäkuuta samana vuonna, Keisarillinen Senaatti elokuun 11 päivänä 1911 määräsi, että tämä korotus oli pantava toimeen sanotun vuoden alusta lukien.

Lokakuun 14 päivänä 1909 Kirkollisasiaain Toimituskunta myönsi Ylihallituksen talonmiehelle Johan Viktor Virtaselle siksi vuodeksi 100 markan suuruisen lisäpalkkion, mikä lisäys sittemmin, armollisella määräyksellä tammikuun 21 (8) päivästä 1910, vahvistettiin ja oli vastaisissakin menosääntöehdotuksissa huomioon otettava. Lokakuun 6 päivänä 1910 korotettiin Ylihallituksen toisen siivoojattaren palkka samaan määrään kuin ensimmäisen siivoojattarenkin palkka, lukien vuoden 1911 alusta, jonka ohessa ensiksi mainittuun palkkaukseen syys—joulukuun väliseltä ajalta 1910 lokakuun 14 p. 1910 myönnettiin vastaava lisäys.

Oppilaitosten tarkastukset.

Voimassa olevien säädösten määräämiä, Ylihallituksen valvonnan alaisten oppilaitosten tarkastuksia, osittain yleisiä, osittain erinäisiin opetusaineisiin kohdistuvia, on kuluneen kolmivuotiskauden aikana toimeenpantu seuraavissa kouluissa.

Lukuvuonna 1908—1909 tarkastettiin: Jämsän ja Riihimäen yhteiskoulut, Jyväskylän tyttökoulu, Haapamäen yhteiskoulu, Tampereen koulut, Toijalan yhteiskoulu, Heinolan koulut, Kajaanin ja Terijoen yhteiskoulut, Helsingin suomalaiset yliopistoon johtavat tyttökoulun jatkoluokat, Lappeenrannan yhteiskoulu, Viipurin koulut, Tyrvään yhteiskoulu, Porin koulut, Forssan yhteiskoulu, Rauman ja Uudenkaupungin yhteislyseot, Turun koulut, Marianhaminan realioppilaitos ja sen jatkoluokat, Kokkolan ja Raahen koulut, Nikolainkaupungin ruotsalainen yhteiskoulu, Oulun suomalainen yhteiskoulu ja jatko-opisto, Tornion alkeiskoulu, Lahden yhteiskoulu, Mikkelin koulut, Terijoen, Säkkijärven, Parikkalan ja Värtsilän yhteiskoulut, Joensuun koulut, Kokemäen, Haapamäen ja Keuruun yhteiskoulut sekä neiti Forsmanin ruotsalainen tyttökoulu Helsingissä.

Lukuvuonna 1909—1910 tarkastettiin: Viipurin koulut, Oulun suomalainen klassillinen lyseo, realilyseo, suomalainen tyttökoulu ja ruotsalainen realioppilaitos, Heinolan alkeiskoulu ja sen jatkoluokat, Lahden yhteiskoulu, Kuopion koulut, Kotkan koulut, Helsingin ruotsalainen normaalilyseo, Kouvolan yhteiskoulu, Mikkelin suomalainen tyttökoulu, suomalainen yhteiskoulu ja neiti Antellin ruotsalainen yhteiskoulu, Loviisan alkeiskoulu, Terijoen yhteiskoulu, Oulun koulut, Kokkolan alkeiskoulu ja suomalainen yhteiskoulu, Lapuan yhteiskoulu, Nikolainkaupungin ruotsalainen ja suomalainen tyttökoulu, Tampereen suomalainen klassillinen lyseo ja suomalainen yhteiskoulu, Hämeenlinnan suomalainen klassillinen lyseo ja suomalainen yhteislyseo, Riihimäen yhteiskoulu, Kemin ja Rovaniemen yhteiskoulut, Tornion alkeiskoulu, Kristiinankaupungin yhteiskoulut, Tampereen klassillinen lyseo, Sortavalan tyttökoulu ja jatkoluokat, Imatran ja Saarijärven yhteiskoulut, Kokkolan alkeiskoulu sekä Marianhaminan realioppilaitos.

Lukuvuonna 1910—1911 tarkastettiin: Salon ja Riihimäen yhteiskoulut, Grankullan yhteiskoulu, Lappeenrannan ja Terijoen yhteiskoulut, Tornion alkeiskoulu, Kemin ja Lapuan yhteiskoulut, Pietarsaaren realioppilaitos, Hämeenlinnan suomalainen klassillinen lyseo, Nurmeksien yhteiskoulu, Savonlinnan koulut, Parikkalan ja Imatran yhteiskoulut, Kouvolan yhteiskoulu, Turun suomalainen ja ruotsalainen yhteiskoulu, ruotsalainen tyttökoulu ja n. s. »Heurlinska

skolan», Loimaan ja Tyrvään yhteiskoulut, Sortavalan jatkoluokat, Kokkolan alkeiskoulu ja suomalainen yhteiskoulu, Nikolainkaupungin realilyseo, Joensuun, Värtsilän ja Käkisalmen yhteiskoulut, Viipurin uusi yhteiskoulu, Terijoen, Säkijärven ja Haminan suomalaiset yhteiskoulut, Kajaanin, Iisalmen ja Pieksämäen yhteiskoulu, Mikkelin suomalainen yhteiskoulu, Heinolan alkeiskoulu ja sen jatkoluokat, Saarijärven ja Viitasaaren yhteiskoulut, Ikaalisten yhteiskoulu, Kristiinankaupungin yhteiskoulut, Porin koulut, Kokemäen ja Toijalan yhteiskoulut, Rauman yhteislyseo, Haapamäen ja Jämsän yhteiskoulut.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo mainittu niistä toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty Venäjänkielen opetuksen tarkastuksen uudestaanjärjestämiseksi Suomen alkeisoppilaitoksissa. Kirkollisiasiain Toimituskunnan kirjelmän mukaan 19 päivästä kesäkuuta 1908 oli näet Keisarillinen Majesteetti, alamaisesti esiteltäessä Keisarillisen Senaatin varemmin laatimaa alamaista asetusehdotusta mainitun tarkastuksen uudestaanjärjestämisestä, suvainnut armossa määrätä, että se oli jätettävä sikseen. Niinikään on jo ennen kerrottu siitä, että Ylihallitus, edellämainitussa Kirkollisiasiain Toimituskunnan kirjeessä annetun käskyn mukaan, elokuun 13 päivänä 1908 valmisti ehdotuksen uudeksi johtosäännöksi venäjänkielen tarkastajia varten sekä lähetti sen Keisarillisen Senaatin vahvistettavaksi. Asia on kuitenkin vielä ratkaisematta ja venäjänkielen opetuksen tarkastus on entiseen tapaan itsekunakin lukuvuonna tapahtunut useimmissa kouluissa.

Venäjänkielen tarkastus.

Voimistelunopetuksen tarkastusta erinäisissä oppilaitoksissa on Ylihallituksen määräyksestä lehtori Ivar Edvard Wilskman edelleenkin toimittanut. Muuten on jo edellä (siv. 23 ja seur.) ollut puhe niistä toimenpiteistä, joiden kautta on tahdottu järjestää voimistelunopetuksen valvominen vakinaiselle kannalle.

Voimistelunopetuksen tarkastus.

Myöskin piirustuksenopetuksen tarkastus on kuluneena kolmivuotisajanjaksona pantu alulle. Huomattuaan näet, että piirustuksenopetus maan alkeisoppilaitoksissa ja tyttökouluissa kaipasi erikoista asiantuntijan toimitettavaa tarkastusta ja samalla ilmoittaen, että Helsingin suomalaisen realilyseon piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettaja, taiteilija Berndt Erik Lagerstam oli suostuvainen kalenterivuonna 1911 kahden kuukauden ajan tarkastamaan sanottua opetusta, Ylihallitus, viitaten lokakuun 18 päivänä 1898 annetun ohjesään-

Piirustuksenopetuksen tarkastus.

tönsä 12 §:n 6 kohtaan, kirjelmässä huhtikuun 4 päivältä 1911 alamaisesti esitti, että taiteilija Lagerstamille, hänen tekemiensä ehtojen mukaisesti, sijaistensa palkkaamiseen yleisistä varoista myönnettäisiin 600 markkaa kuukaudessa eli korkeintaan 1,200 markkaa sekä oikeus tarkastustoimessaan hyväkseen lukea voimassa olevan matkustussäännön 6 luokan mukainen korvaus. Tähän Ylihallituksen esitykseen Keisarillinen Senaatti huhtikuun 12 päivänä 1911 suostui, minkä jälkeen Ylihallitus saman huhtikuun 25 päivänä vahvisti taiteilija Lagerstamin laatiman matkasuunnitelman sinä lukukautena toimitettavaa piirustuksenopetuksen tarkastamista varten maaseudulla sekä määräsi hänet edellämainitun Ylihallitukselle annetun armollisen ohjesäännön perusteella puheenalaisen tarkastuksen toimittamaan.

II. Erinäiset valtion oppilaitokset ja niiden opettajisto.

Helsinki.

Suomalainen normaalilyseo. Oppilaitoksen vakinaisessa opettajistossa on selostettavana olevan ajanjakson kuluessa tapahtunut seuraavia muutoksia.

Tehdystä hakemuksesta Keisarillinen Senaatti toukokuun 26 päivänä 1910 myönsi matematiikan ja luonnontieteiden yliopettajalle, professori Ernst Jakob Waldemar Bonsdorffille virkaeron sekä asetuksenmukaisen 5,500 markan vuotuisen elinkautisen eläkkeen, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä. Täten avoimeksi joutunut matematiikan, fysiikan ja kemian yliopettajanvirka ei vielä tänä ajanjaksona ole tullut täytetyksi.

Edellä (siv. 45 ja seur.) on jo tehty selkoa luonnonhistorian ja maantiedon yliopettajanviran perustamisesta kumpaankin normaalilyseoon. Tähän virkaan suomalaisessa normalilyseossa Keisarillinen Senaatti helmikuun 23 päivänä 1911 nimitti ja määräsi oppilaitoksen samojen aineiden lehtorin, filosofiantohtori Karl Emil Kivirikon, lukien seuraavan maaliskuun 1 päivästä.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti syyskuun 3 päivänä 1909 oli vakuuttanut matematiikan ja luonnonopin lehtorille, filosofiantohtori Hugo Magnus Johannes Relanderille virasta erotessa 1,125 markan vuotuisen elinkautiseläkkeen, Ylihallitus 17 päivänä samaa kuuta antoi hänelle pyytämänsä eron sanotusta virasta. Tähän avoimeen lehtorinvirkaan Ylihallitus huhtikuun 12 päivänä 1910 nimitti ja seuraavan kesäkuun 11 päivänä valtuutti Helsingin ruotsalaisen realilyseon matematiikan ja fysiikan lehtorin, filosofiantohtori Otto Wilhelm Nevanlinnan, lukien seuraavan lokakuun 1 päivästä.

Avoimeksi julistettuun piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajanvirkaan Ylihallitus marraskuun 26 päivänä 1909 nimitti taiteilija

Toivo Gideon Johannes Tuhkasen, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta huhtikuun 27 päivänä 1910 vahvisti. Virkavahvistuskirja tähän toimeen annettiin taiteilija Tuhkaselle seuraavan toukokuun 25 päivänä.

Tammikuun 23 päivänä 1910 kuoli lyseon historian ja suomenkielen lehtori, filosofiantohtori Oskar Adolf Hainari. Siten avonaiseksi joutuneeseen lehtorinvirkaan Ylihallitus joulukuun 16 päivänä 1910 nimitti Viipurin suomalaisen realilyseon samojen aineiden lehtorin, filosofiantohtori Wäinö Gunnar Lindströmin, lukien toukokuun 1 päivästä 1911, sekä antoi hänelle valtakirjan helmikuun 14 päivänä 1911.

Ylimääräisiä määrärahoja oppilaitoksen erinäisiin tarpeisiin on myönnetty seuraavin erin:

Filosofian alkeiden opettamista varten vapaaehtoisena aineena kahtena tuntina viikossa oppilaitoksen VIII luokalla Keisarillinen Senaatti toukokuun 28 päivänä 1909 myönsi seuraavaksi lukuvuodeksi 280 markkaa sekä toukokuun 12 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen lukuvuotta 1910—1911 varten saman määrän. Oppilaitoksen sekalaisen menojen määrärahaan on eri kertoina myönnetty lisäyksiä seuraavin määrin: Marraskuun 2 päivänä 1908 sen vuoden menoja varten 2,000 markan lisäys; marraskuun 12 päivänä 1909 samoin 2,000 markan lisäys; heinäkuun 23 päivänä 1910 2,500 markan lisäys sekä tammikuun 18 päivänä 1911 1,800 markkaa peittämään edelliseltä vuodelta syntynyttä vajausta, jonka ohessa sanottu määräraha vuodesta 1911 alkaen oli korotettava 6,000 markkaan. Määrärahaan polttopuita ja valaistusta varten myönnettiin joulukuun 7 päivänä 1909 1,300 markan lisäys, jota paitsi sähkövalaistuksen hankkimista varten lyseon huoneustoihin toukokuun 30 päivänä 1910 myönnettiin enintään 3,153 markan määräraha sekä koulutalon höyrypannujen korjausta varten elokuun 11 päivänä 1911 3,500 markkaa. Opetuskalustoa varten on myönnetty: huhtikuun 7 päivänä 1909 projektionikoneen hankkimiseksi kouluun 1,000 markkaa; joulukuun 30 päivänä 1909 luonnonopillisten välineiden hankkimiseksi 620 markkaa sekä helmikuun 23 päivänä 1911 erinäisten fysikaalisten koneiden ja esineiden hankkimiseksi ynnä fysikaalisen oppisalin kalustamiseksi 3,680 markkaa 70 penniä. Sitäpaitsi myönnettiin edellämainittuna joulukuun 30 päivänä 1909 urkujen hankkimiseksi oppilaitokseen 3,780 markan määräraha. Huonekalujen ja kaluston hankkimiseksi myönnettiin kesäkuun 9 päivänä 1909 827 markkaa; oppilaspulpettien perinphaista korjausta varten toukokuun 12 päivänä 1910 681 mark-

kaa sekä kuuntelupenkkiä ja vaatenaulakon hankkimiseksi kesäkuun 16 päivänä 1911 1,176 markkaa.

Sitäpaitsi myönnettiin maaliskuun 17 päivänä 1910 ylimääräisesti 184 markkaa 2 penniä avoinna olevan suomenkielen ja historian lehtorinviran hoitamiseksi seuraavan toukokuun 1 päivään. Samaan tarkoitukseen oli jo varemmin sanotun viran haltijan valtiopäivillä-olon aikana eri kertoina myönnetty ylimääräisiä määrärahoja.

Tämän lisäksi on Ylihallitus omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan myöntänyt m. m. joulukuun 3 päivänä 1909 korkeintaan 500 markkaa toimenpiteisiin ryhtymistä varten eräissä koulun oppilaissa ilmenneen tarttuvan silmätaudin ehkäisemiseksi. Samoin myönnettiin toukokuun 18 päivänä 1910 samoista varoista 200 markkaa osanottoa varten Tukholmassa kesällä 1910 pidettyyn oppilaspiirustusten näyttelyyn.

Tehdystä pyynnöstä Keisarillinen Senaatti lokakuun 27 päivänä 1908 vapautti professori Adolf Woldemar Strengin normaalilyseon rehtorintoimesta ja määräsi yliopettajan ja vararehtorin, teologiantohtori Paavo Emil Virkkusen mainittua tointa hoitamaan. Oppilaitoksen vararehtorina toimimaan Ylihallitus sittemmin, huhtikuun 14 päivänä 1909 määräsi professori Strengin.

Opettajakandidaattien luku on ollut eri lukuvuosina: 1908—1909, syyslukukaudella 31, kevätlukukaudella 41; 1909—1910, syyslukukaudella 40, kevätlukukaudella 44; 1910—1911, syyslukukaudella 41, kevätlukukaudella 49.

Käytöllisiä opettajanäytteitä suoritettiin samaan aikaan eri vuosina: 38, 35, 28.

Oppilaita on ollut eri lukuvuosina: 508, 492, 498.

Kouluneuvosto: Professori E. N. Setälä (puheenjohtaja), ylimääräinen professori J. J. Karvonen, teologiantohtori E. Kaila, professori O. Tarjanne ja ylikonduktööri J. Ahla.

Ruotsalainen normaalilyseo. Oppilaitoksen laajentumisen johdosta on useita uusia opettajanvirkoja tänä ajanjaksona tullut täytetyksi, muiden muassa jo edellä puheena ollut luonnohistorian ja maantiedon yliopettajanvirka.

Sittenkuin luonnonhistorian lehtori Karl Johan Wilhelm Unonius lokakuun 10 päivänä 1910 oli kuollut ja jo mainittu yliopettajanvirka sen jälkeen julistettu haettavaksi, Keisarillinen Senaatti syyskuun 8 päivänä 1911 siihen nimitti ja määräsi Tampereen suomalaisen realilyseon maantiedon ja luonnonhistorian lehtorin, filosofiantohtori Otto Karl Hjalmar Schulmanin, lukien seuraavan lokakuun 1 päivästä.

Oppilaitoksen laulunopettaja Knut Alarik Ugglä kuoli elokuun 31 päivänä 1908. Avonaiseen laulunopettajan virkaan Keisarillinen Senaatti, tehtyjen valitusten johdosta, syyskuun 30 päivänä 1909 määräsi nimitettäväksi laulunopettajan Johan Edvård Hedmanin. Venäjänkielen kolleganvirkaan, joka kollega Viktor Robert Zilliacuksen siirryttyä saman kielen yliopettajaksi oli tullut avoimeksi, Ylihallitus toukokuun 14 päivänä 1909 nimitti filosofianmaisteri Knut Arvid Laurentin sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan heinäkuun 13 päivänä. Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta vahvisti Ylihallituksen 2 päivänä maaliskuuta 1909 tekemän päätöksen, jolla avonaiseen historian kolleganvirkaan, mihin toistaiseksi kuuluu myöskin maantiedon opetusvelvollisuus, nimitettiin filosofianmaisteri August Emil Mickwitz. Valtakirja tähän virkaan annettiin hänelle seuraavan heinäkuun 7 päivänä. Kaunokirjoituksen ja piirustuksen opettajaksi nimitettiin lokakuun 5 päivänä 1909 taiteilija Rafael Leonard Ellmén ja annettiin hänelle seuraavan joulukuun 4 päivänä virkavahvistuskirja sanottuun toimeen. Voimistelun kolleganvirkaan, lukien syyskuun 1 päivästä 1910, nimitettiin joulukuun 17 päivänä 1909 Helsingin suomalaisen realilyseon saman aineen kollega Gustaf Adolf Rönöman, jolle annettiin valtakirja seuraavan helmikuun 15 päivänä. Täytettävänä olevaan saksan- ja ranskankielen kolleganvirkaan Ylihallitus tammikuun 21 päivänä 1910 nimitti Kotkan yksityisen ruotsalaisen yhteiskoulun johtajan, filosofiankandidaatti Ludvig Volter Granitin, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan huhtikuun 27 päivänä vahvisti. Tämän jälkeen Ylihallitus seuraavan toukokuun 25 päivänä antoi hänelle valtakirjan sanottuun toimeen.

Uskonnon lehtorinvirkaan Ylihallitus huhtikuun 8 päivänä 1910 nimitti Viipurin ruotsalaisen klassillisen lyseon uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorin, teologianlisensiaatti Johan Albin Simolin'in, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, sekä antoi hänelle seuraavan kesäkuun 7 päivänä valtakirjan sanottuun lehtorinvirkaan. Maantiedon ja luonnonhistorian kollegaksi, lukien syyskuun 1 päivästä 1910, nimitettiin edellisen toukokuun 7 päivänä filosofianmaisteri Åke Nordström, sekä annettiin hänelle tähän toimeen valtakirja seuraavan heinäkuun 6 päivänä. Niinikään nimitettiin matematiikan ja luonnonopin kolleganvirkaan saman toukokuun 11 päivänä filosofianmaisteri Jakob Einar Meinander, oikeudella astua virkaan seuraavan syyskuun 1 päivänä, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan elokuun 20 päivänä

vahvisti, jonka johdosta maisteri Meinanderille annettiin valtakirja seuraavan syyskuun 9 päivänä.

Oppilaitoksessa on kuluneinakin vuosina ollut muutamia rinnakkaisosastoja toimesta. Sellaisen ylläpitämiseksi lukuvuonna 1908—09 oppilaitoksen VI:lla luokalla myönnettiin heinäkuun 9 päivänä 1908 6,140 markkaa. Toukokuun 21 päivänä 1909 salli Keisarillinen Senaatti, että oppilaitoksen VII luokka seuraavana lukuvuonna saataisiin jakaa kahteen osastoon sekä että samoin saataisiin menetellä VIII luokkaan nähden lukuvuonna 1910—1911, minkä ohessa Keisarillinen Senaatti oikeutti Ylihallituksen suorittamaan tästä aiheutuvat kustannukset oppilaitoksen realilinjaa varten osoitetuista varoista.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty seuraavasti:

Koulun sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin marraskuun 2 päivänä 1908 samalta vuodelta 1,200 markan lisäys, joulukuun 7 päivänä 1909 enintään 2,500 markan lisäys sille vuodelle sekä tammikuun 18 päivänä 1911 siksi vuodeksi korkeintaan 1,700 markkaa, jonka ohessa puheenalainen määräraha vuoden 1911 alusta lukien oli korotettava 6,000 markaksi. Erinäisten huonekalujen ja muun kaluston hankkimiseksi myönnettiin toukokuun 5 päivänä 1909 enintään 2,029 markkaa sekä uuden luokkahuoneen sisustamista ja erinäisten huonekalujen hankkimista kuin myöskin vanhojen huonekalujen korjaamista varten huhtikuun 22 päivänä 1910 1,019 markkaa. Kouluun hankittavia uusia urkuja varten myönnettiin tammikuun 26 päivänä 1911 2,400 markkaa.

Luonnonopin opetuksen ohessa koetteeksi toimitettavien laborationiharjoitusten toimeenpanemiseksi myönnettiin heinäkuun 14 päivänä 1909 seuraavaa lukuvuotta varten 1,623 markkaa 75 penniä; niinkään myönnettiin huhtikuun 22 päivänä 1910 samain harjoitusten jatkamiseksi lukuvuoden 1910—1911 aikana 580 markan määräraha. Samaan tarkoitukseen Ylihallitus toukokuun 23 päivänä 1911 myönsi käytettäväksi 280 markkaa koulun virantoimitusrahoista.

Armollisella määräyksellä tammikuun 21 (8) päivältä 1910 suotiin lyseon talonmiehen ja lämmittäjän palkkioon 400 markan korotus, lukien tammikuun 1 päivästä 1909.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut yliopettaja, teologiantohtori Vilhelm Teodor Rosenqvist.

Opettajakandidaattien lukumäärä on eri lukuvuosina ollut: 1908—1909, syyslukukaudella 16, kevätlukukaudella 19; 1909—1910, syyslukukaudella 17, kevätlukukaudella 14; 1910—1911, syyslukukaudella 12, kevätlukukaudella 10.

Käytöllisiä opettajanäytteitä suoritettiin samaan aikaan eri vuosina: 18, 23, 19.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 448, 482, 491.

Kouluneuvosto. Professori F. W. Gustafsson (puheenjohtaja), professori O. Heikel, intendentti K. Appelberg, pankinjohtaja A. Lundqvist ja ylimääräinen professori, vapaaherra Hj. von Bonsdorff.

Suomalainen realilyseo. Avoimeen voimistelun kolleganvirkaan Ylihallitus 2 päivänä lokakuuta 1908 nimitti virkaatekevän voimistelunkollegan Gustaf Adolf Rönnmanin, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta vahvisti 9 päivänä helmikuuta 1909. Virkavahvistuskirja annettiin hänelle seuraavan maaliskuun 5 päivänä. Sittenkuin kollega Rönnman siirtyi samallaiseen toimeen ruotsalaiseen normaalilyseoon, Ylihallitus marraskuun 15 päivänä 1910 nimitti Joensuun suomalaisen klassillisen lyseon saman aineen kollegan Johan Fredrik Blomqvistin täten avoimeksi joutuneeseen kolleganvirkaan, lukien syyskuun 1 päivästä 1911, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta maaliskuun 30 päivänä 1911 vahvisti, jonka jälkeen kollega Blomqvistille seuraavan toukokuun 2 päivänä annettiin valtakirja.

Avonaiseen uskonnon opettajanvirkaan Ylihallitus joulukuun 1 päivänä 1908 nimitti pastorin ja filosofianmaisteri Toimi Armas Waltarin ja annettiin hänelle virkavahvistuskirja tähän opettajanvirkaan tammikuun 30 päivänä 1909. Tehdystä hakemuksesta myönnettiin elokuun 11 päivänä 1909 englanninkielen opettajattarelle Aino Emma Wilhelmina Malmbergille ero sanotusta virasta, johon Ylihallitus sittemmin, seuraavan tammikuun 15 päivänä nimitti neiti Inez Bertha Regina Schreckin. Tämän nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta toukokuun 12 päivänä 1910 vahvisti, jonka jälkeen Ylihallitus saman kuun 25 päivänä antoi neiti Schreckille virkavahvistuskirjan sanottuun toimeen.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi oppilaitoksen viidellä alimalla luokalla lukuvuonna 1908—09 Keisarillinen Senaatti 9 päivänä heinäkuuta 1908 myönsi 26,450 markan suuruisen määrärahan; samaan tarkoitukseen myönnettiin 21 päivänä heinäkuuta 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 sekä elokuun 6 päivänä 1910 lukuvuotta 1910—1911 varten kummallakin kerralla 26,954 markkaa.

Sijaisen palkkaamiseksi hoitamaan piirustuksenopetusta sen kahden kuukauden aikana, jona oppilaitoksen piirustuksenopettaja, taiteilija B. Lagerstam tarkasti piirustuksenopetusta erinäisissä oppilaitoksissa, myönnettiin huhtikuun 12 päivänä 1911 ylimääräinen

1,200 markan määräraha. Samoin myönnettiin seuraavan kesäkuun 30 päivänä yhteensä 2,700 markkaa sijaisen palkkaamiseksi lukuvuoden 1911—1912 aikana oppilaitoksen venäjänkielen kollegalle Pekka Kijaselle, joka paraillaan työskenteli venäläis-suomalaisen sanakirjan laadinnassa.

Edellä (siv. 101) on jo ollut puhe niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tarpeellisen laajennuksen aikaansaamiseksi koulun nykyisessä ahtaassa huoneustossa.

Rehtorina on edelleen ollut lehtori, filosofiantohtori Kaarlo Fredrik Kerppola. Vararehtorintoimeen, joka lehtori Filip Erik Edvin Hagforsin siirrettyä yliopettajanvirkaan suomalaisessa normaalilyseossa oli joutunut avoimeksi, Ylihallitus huhtikuun 14 päivänä 1909 määräsi lehtorin, filosofiantohtorin Knut Leopold Cannelin'in.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 441, 446, 435.

Kouluneuvosto: Professorit W. Ruin (puheenjohtaja) ja T. Laitinen, pormestari L. Cajander, valtioneuvos A. V. Helander ja rakennusmestari I. V. Tikka.

Ruotsalainen realilyseo. Toukokuun 18 päivänä 1908 kuoli koulun englanninkielen opettaja August Leonard Furuhjelm. Hänen jälkeensä avoimeksi tulleeseen virkaan Ylihallitus seuraavan syyskuun 18 päivänä nimitti opettajakandidaatti Gustaf Fredrik Fredrikssonin sekä antoi hänelle virkavahvistuskirjan tähän toimeen seuraavan marraskuun 17 päivänä. Kun myöskin lyseon laulunopettaja Knut Alarik Ugglä oli kuollut elokuun 31 päivänä 1908, Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta antamallaan päätöksellä syyskuun 30 päivästä 1909 määräsi, että avonaiseen laulunopettajan virkaan oli nimitettävä virkaatekevä kanttori Anders Joel Löfstrand, jonka johdosta hänelle annettiin virkavahvistuskirja seuraavan lokakuun 22 päivänä. Piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajalle Sigfrid August Keinäselle myönnettiin 21 päivänä elokuuta 1908 virkaero ja 1,600 markan ylimääräinen eläke, luettuna 1 päivästä seuraavaa syyskuuta. Tähän avoimeen opettajanvirkaan Ylihallitus lokakuun 29 päivänä 1909 nimitti taiteilija Rafael Leonard Ellménin sekä antoi hänelle virkavahvistuskirjan seuraavan joulukuun 28 päivänä.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti syyskuun 9 päivänä 1909 oli vakuuttanut matematiikan kollegalle Arvid Ferdinand Liliukselle hänen erotessaan virasta elinkautisen 1,750 markan eläkkeen, Ylihallitus saman kuukauden 24 päivänä antoi hänelle virkaeron. Siten avonaiseksi julistettuun matematiikan ja luonnonopin kolleganvirkaan Ylihallitus toukokuun 11 päivänä 1910 nimitti filosofianmais-

teri Sturle Torsten Fjalar Berndtsonin. Tämän nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan lokakuun 27 päivänä vahvisti, jonka jälkeen Ylihallitus seuraavan marraskuun 18 päivänä antoi hänelle valtakirjan sanottuun virkaan.

Avonaiseen historian ja ruotsinkielen lehtorinvirkaan Ylihallitus tehtyjen valitusten johdosta kesäkuun 30 päivänä 1909 uudelleen nimitti filosofianlisensiaatti Johannes Hastigin, jonka nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan syyskuun 30 päivänä vahvisti. Tämän jälkeen hänelle annettiin valtakirja seuraavan lokakuun 22 päivänä.

Matematiikan ja luonnonopin lehtorinvirkaan, joka lehtori Otto Wilhelm Nevanlinnan tultua nimitetyksi vastaavaan toimeen suomalaiseen normaalilyseoon oli tullut avonaiseksi, nimitettiin helmikuun 21 päivänä 1911 Tampereen suomalaisen realilyseon samojen aineiden lehtori, filosofiantohtori Alf Einar Engelbrekt Rancken, lukien seuraavan lokakuun 1 päivästä, sekä annettiin hänelle valtakirja huhtikuun 22 päivänä 1911.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi oppilaitoksen viidellä alimalla luokalla myönnettiin 9 päivänä heinäkuuta 1908 lukuvuodeksi 1908—1909, 14 päivänä heinäkuuta 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 sekä heinäkuun 23 päivänä 1910 lukuvuodeksi 1910—1911, itsekullakin kerralla 25,130 markan määräraha.

Muita ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty seuraavin erin:

Joulukuun 15 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen sekalaisten menojen määrärahaan siltä vuodelta 1,264 markan lisäyksen. Erinäisten korjaustöiden suorittamiseksi ja suuremman tilan hankkimiseksi koulun tarvetta varten Keisarillinen Senaatti elokuun 20 päivänä 1910 myönsi 9,700 markkaa Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi. Samoin myönnettiin heinäkuun 28 päivänä 1911 ylimääräinen 623 markan 45 pennin määräraha koulupulpettien ynnä muun koulukaluston korjaamiseksi sekä sen lisäksi 96 markkaa erityisen vaihdelaitteen asettamiseksi koulun telefooniin. Sitä paitsi Ylihallitus joulukuun 8 päivänä 1908 omasta vuosirahassääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahaan myönsi 477 markkaa erinäisten esineiden hankkimiseksi lyseoon.

Sittenkuin oppilaitoksen vararehtori Karl Severin Ahonius oli määrätty rehtoriksi, lukien 1 päivästä heinäkuuta 1908, Ylihallitus seuraavan joulukuun 8 päivänä määräsi kollegan, filosofianlisensiaatti Johan Georg Robert Boldtin vararehtorin toimeen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 381, 372, 387.

Kouluneuvosto: Filosofianmaisteri E. Nordström (puheenjohtaja), apteekkari K. A. Aschan, oikeusneuvosmies G. J. Sourander ja tohtori W. Leontjeff (molemmat viimeainitut vuoteen 1909) sekä vuodesta 1909: lääketieteentohtori (sittemmin professori) T. W. Tallqvist, dosentti, filosofiantohtori V. Hackman ja everstiluutnantti R. Schauman.

Suomalainen tyttökoulu. Rouva Fanny Johanna Gyllingin kuoleman jälkeen avoimeksi joutuneeseen saksankielen opettajattarenvirkkaan Ylihallitus marraskuun 4 päivänä 1910 nimitti neiti Helmi Vilhelmina Appelgren-Kivalon sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan tammikuun 3 päivänä.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti joulukuun 8 päivänä 1910 määräsi koulun uskonnon, historian ja maantiedon kollegan, teologiankandidaatti Yrjö Arvi Vilho Loimarannan, hänen suostumuksensa mukaisesti, kuuden kuukauden aikana, lukien tammikuun 1 päivästä 1911, olemaan ylimääräisenä esittelijänä Kirkollisasiain Toimituskunnassa ja hän sen johdosta on nauttinut vapautusta opettajatoimestaan, vapautettiin kollega Loimaranta pyynnöstä tammikuun 4 päivänä 1911 myöskin tyttökoulun taloudenhoitajantoimesta ja määrättiin oppilaitoksen tuntiopettaja, filosofianmaisteri Uno Johannes Vuorjoki sanottua taloudenhoitajantointa hoitamaan.

Rinnakkaisosastot, osittain kaksinkertaisetkin, ovat kuluneenakin ajanjaksona olleet tässä oppilaitoksessa tarpeen vaatimat. Niiden ylläpitämiseksi on määrärahoja myönnetty seuraavasti: Elokuun 20 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 yksinkertaisten rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi kaikilla luokilla ja sen lisäksi toisten rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi IV ja V luokalla yhteensä 34,830 markkaa; elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 rinnakkaisosastoja varten viidellä alimmalla luokalla sekä kahta sellaista osastoa varten V luokalla 30,470 markkaa; elokuun 6 päivänä 1910 lukuvuodeksi 1910—1911 rinnakkaisosastoja varten koulun kaikilla luokilla 24,730 markkaa.

Piirustuksenopetuksen järjestämiseksi tyttökoulun I ja II luokalla lukusuunnitelman ulkopuolella vapaaehtoisena aineena kahtena tuntina viikossa kummallakin luokalla Keisarillinen Senaatti elokuun 11 päivänä 1911 myönsi lukuvuotta 1911—1912 varten 480 markan määrärahan koulun varsinaisia luokkia kohden sekä saman määrärahan rinnakkaisluokkia varten. Tämän koulun valmistaviin luokkiin nähden Ylihallitus, nojautuen Keisarillisen Senaatin määräykseen 10 päivästä toukokuuta 1905, päätti heinäkuun 12 päivänä 1911 kehoittaa

koulun johtajatarta seuraavan lukuvuoden alusta järjestämään piirustuksenopetusta myöskin niillä luokilla 2:na tuntina viikossa, johon tarkoitukseen Keisarillinen Senaatti sittemmin, seuraavan marraskuun 29 päivänä myönsi niinkään 480 markan määrärahan kuluvaan lukuvuotta varten.

Elokuun 11 päivänä 1911 korotettiin koulun siihenastinen 7,000 markan suuruinen virantoimituspalkkioiden määräraha 8,150 markkaan vuodessa, lukien seuraavan lukuvuoden alusta.

Armollisella määräyksellä tammikuun 21 päivästä 1910 myönnettiin koulun vahtimestarille Johannes Silvendoiselle mieskohtaista palkkionlisää 100 markkaa, luettuna tammikuun 1 päivästä 1909.

Joulukuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti määräsi enintään 900 markan suuruisen määrärahan Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi sähköventtiilien hankkimista varten oppilaitokselle suomalaisen normaalilyseon entisessä talossa luovutettuun huoneustoon.

Tyttökoulun yhteydessä toimivan *jatko-opiston* oppikurssit, ehdotukset opetuksen jakamiseksi sekä menosääntö on säädetyssä järjestyksessä erittäin kutakin lukuvuotta varten vahvistettu. Elokuun 20 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vahvisti lukuvuodeksi 1908—1909 oppilaitokselle kaikkiaan 26,595 markkaan päättyvän menosäännön. Lukuvuodeksi 1909—1910 nousi oppilaitokselle 3 päivänä syyskuuta 1909 vahvistettu menosääntö kaikkiaan 25,825 markkaan sekä lukuvuodeksi 1910—1911 heinäkuun 23 päivänä 1910 vahvistetut varsinaiset kustannukset 24,700 ja ylimääräiset 2,475 markkaan eli yhteensä 27,175 markkaan, jota paitsi Keisarillinen Senaatti lokakuun 27 päivänä 1910 suostui siihen, että jatko-opiston I luokka saadaan jakaa kahtia suomenkielen ja sielutieteen opetuksessa lukuvuoden 1910—1911 ajaksi sekä että venäjänkielessä ylimääräinen oppikurssi samana aikana saadaan toimeenpanna, joihin tarkoituksiin samalla myönnettiin 1,875 markan ylimääräinen määräraha.

Oppilaita on jatko-opistossa eri lukuvuosina ollut: 103, 99, 103, joista opettajatodistuksen saatuaan eri vuosina erosi: 15, 28, 18. Käytöllisiä opettajanäytteitä on samaan aikaan suoritettu: 21, 18, 10.

Tyttökoulun oppilasmäärä oli mainittuina vuosina: 492, 469, 472.

Niistä jatkuvista toimenpiteistä, joihin tänä ajanjaksona on ryhtytty oman koulutalon aikaansaamiseksi etupäässä puheenaoleville oppilaitoksille, on jo edellä (siv. 105 ja seur.) tehty selkoa.

Koulunewvosto: Professori B. F. Godenhjelm (vuoteen 1909, puheenjohtaja), lehtorinrouva Alma Jalava (puheenjohtaja vuodesta 1909),

valtioneuvoksenrouva J. Danielson-Kalmari, faktori J. A. Railio (vuoteen 1909) sekä (vuodesta 1909) professori V. Vasenius ja tohtori K. A. Rönholm.

Ruotsalainen tyttökoulu. Sittenkuin Keisarillinen Senaatti heinäkuun 21 päivänä 1909 oli vakuuttanut vuotuisen 3,500 markan elinkautisen eläkkeen historian, maantiedon ja ruotsinkielen kollegalle, filosofiantohtori Gottfrid Petrus Bernhard Nordmanille, Ylihallitus saman kuun 28 päivänä antoi hänelle virkaeron, luettuna 1 päivästä seuraavaa syyskuuta. Täten avoimeksi joutuneeseen kolleganvirkaan Ylihallitus tehtyjen valitusten johdosta syyskuun 24 päivänä 1910 nimitti filosofianmaisteri Ernst Walter Lundströmin, jonka nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta tammikuun 26 päivänä 1911 vahvisti. Tämän jälkeen Ylihallitus seuraavan helmikuun 14 päivänä antoi maisteri Lundströmille valtakirjan.

Avonaiseen saksankielen opettajattarenvirkaan Ylihallitus marraskuun 4 päivänä 1910 nimitti neiti Sigrid Maria Charlotta Sederholmin sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan tammikuun 3 päivänä.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi, joita koulussa edelleenkin on ollut kaikilla luokilla, on Keisarillinen Senaatti myöntänyt: heinäkuun 24 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 22,110 markkaa; elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuotta 1909—1910 varten 22,450 sekä elokuun 6 päivänä 1910 alkavaa lukuvuotta varten 23,050 markkaa.

Piirustuksenopetukseen nähden koulun I ja II sekä varsinaisilla että rinnakkaisluokilla Keisarillinen Senaatti elokuun 11 päivänä 1911 suostui samaan järjestelyyn lukuvuotta 1911—1912 varten, kuin edellä suomalaisen tyttökoulun yhteydessä on mainittu, sekä myönsi tähän tarkoitukseen samat, niinkään edellä mainitut määrärahat. Samoin myönnettiin piirustuksenopetuksen kustantamiseksi koulun valmistavilla luokilla, joilla se edellä kerrottuun tapaan niinkään oli järjestettävä, syyskuun 8 päivänä 1911 koulun virantoimitusrahoihin siksi lukuvuodeksi 480 markan lisäys.

Koulun muihin tarpeisiin on myönnetty: marraskuun 12 päivänä 1909 uusien pulpettien hankkimiseksi 960 markkaa sekä marraskuun 7 päivänä 1910 sähköjohdon ja kaasukeittiön asettamista varten johtajattaren asuntoon korkeintaan 340 markkaa.

Koulun vahtimestarille Karl Gustaf Strandbergille myönnettiin armossa syyskuun 25 päivänä 1908 vuotuinen ylimääräinen 800 markan elinkautiseläke, lukien saman vuoden syyskuun 1 päivästä, josta ajasta alkaen hän pyynnöstä oli saanut eron toimestaan. Armollisella

määräyksellä tammikuun 21 päivältä 1910 myönnettiin koulun lämmittäjälle 100 markan palkkionlisäys, lukien tammikuun 1 päivästä 1909 sekä samoin talonmiehelle 200 markan palkkionlisäys samasta päivästä lukien.

Tyttökouluun liittyvälle *jatko-opistolle* on voimassa olevien säästösten mukaisesti vuosittain vahvistettu oppikurssit, ehdotukset opetuksen jaoksi sekä menosääntö seuraavasti: elokuun 20 päivänä 1908 vahvistettiin lukuvuodeksi 1908—1909 menosääntö opettajatarosastoa varten 24,125 markaksi ja ylioppilasosaston kolmatta luokkaa varten 11,100 markaksi eli yhteensä koko oppilaitokselle 35,225 markaksi. Oppilaitoksen eri osastoja varten lukuvuodeksi 1909—1910 syyskuun 3 päivänä 1909 vahvistettu menosääntö nousi kaikkiaan 38,150 markkaan sekä seuraavaa lukuvuotta 1910—1911 varten heinäkuun 23 päivänä 1910 vahvistettu menosääntö yhteensä 38,500 markkaan, josta määrärahasta opettajatarosastolle tuli 24,350 markkaa, ylioppilasosaston kolmatta luokkaa sekä saksankielen opetusta varten toisella luokalla kuin myöskin ranskan, venäjän ja englannin kielten opetusta varten ensimmäisellä ja toisella luokalla 14,150 markkaa.

Jatko-opiston oppilasmäärä on ollut eri vuosina: 76, 63, 50. Opettajatodistuksen saatuaan erosi eri vuosina: 8, 15, 11. Oppilaitoksen ylioppilaslinjalta saivat päästötodistuksen samoina vuosina: 13, 9, 6. Käytöllisiä opettajanäytteitä suoritettiin samana aikana 11, 2, 6.

Tyttökoulun oppilasmäärä on ollut eri vuosina: 444, 432, 420.

Kouluneuvosto: Valtioneuvoksenrouva H. Estlander, presidentinrouva C. Montgomery, Ylimääräinen professori A. Wallensköld, entinen seminaarinjohtaja F. W. Sundvall (puheenjohtaja), tohtori E. Wasastjerna.

Uusi suomalainen tyttökoulu on kuluneena ajanjaksona kasvanut täydelliseksi 5-luokkaiseksi oppilaitokseksi, jonka johdosta opettajanimityksiä useihin vielä täyttämättä olleisiin opettajanvirkoihin on tapahtunut seuraavasti.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta syyskuun 17 päivänä 1908 oli vahvistanut Ylihallituksen edellisen toukokuun 26 päivänä tekemän päätöksen, jonka kautta Oulun suomalaisen klassillisen lyseon kollega Valfrid Volmar Utter oli nimitetty suomen- ja ruotsinkielien kollegaksi tähän kouluun, Ylihallitus seuraavan lokakuun 2 päivänä antoi hänelle valtakirjan sanottuun toimeen. Uskonnon ja historian kolleganvirkaan, lukien 1 päivästä syyskuuta 1910, Ylihallitus lokakuun 8 päivänä 1909 nimitti filosofian-

maisteri Lyyli Maria Kallioniemen sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan joulukuun 7 päivänä. Tehdystä hakemuksesta kollega Kallioniemi-Heikinheimolle (entiselle Kallioniemelle) sittemmin, heinäkuun 5 päivänä 1911 myönnettiin hänen anomansa ero sanotusta virasta, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä.

Voimistelunopettajattaren virkaan nimitettiin lokakuun 15 päivänä 1909 opettajatar, rouva Anna Huldén sekä annettiin hänelle seuraavan joulukuun 14 päivänä virkavahvistuskirja. Laulunopettajattaren virkaan nimitettiin saman vuoden marraskuun 2 päivänä aineen virkaatekevä opettajatar, rouva Katarina Maria Elisabet Vehanen, jolle annettiin virkavahvistuskirja seuraavan tammikuun 3 päivänä. Joulukuun 14 päivänä 1909 nimitettiin neiti Hanna Augusta Hirn piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajattareksi, ja sai hän tähän toimeen virkavahvistuskirjan seuraavan helmikuun 12 päivänä. Ranskan- ja saksankielen opettajattareksi nimitettiin lokakuun 4 päivänä 1910 ja valtuutettiin seuraavan joulukuun 3 päivänä neiti Hellin Castrén.

Lukuvuotta 1908—1909 varten, jolloin koulu toimi 4-luokkaisena, Keisarillinen Senaatti toukokuun 21 päivänä 1908 vahvisti oppilaitosta varten 29,000 markkaan päättyvän vuosirahasäännön. Kun koulu niinmuodoin seuraavana lukuvuonna 1909—1910 oli kasvava täydelliseksi tyttökouluksi, Keisarillinen Senaatti huhtikuun 22 päivänä 1909 vahvisti sille 37,700 markkaan päättyvän menosäännön, noudatettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1909.

Rinnakkaisosastot ovat myöskin tässä oppilaitoksessa suuren oppilasmäärän tähden eri vuosina käyneet tarpeen vaatimiksi. Niinpä Keisarillinen Senaatti rinnakkaisosaston perustamiseksi I luokalle lukuvuodeksi 1909—1910 syyskuun 3 päivänä 1909 myönsi 4,650 markkaa sekä syyskuun 17 päivänä 1910 samallaisia osastoja varten koulun I, II ja III luokalle lukuvuonna 1910—1911 kaikkiaan 13,510 markkaa.

Oman huoneuston puutteesta on koulun tarpeita varten eri vuosina myönnetty vuokratrahoja seuraavasti:

Kesäkuun 1 päivästä 1908 samaan päivään 1909 on koululle ollut vuokrattuna huoneusto taloissa Vironkatu 11, Maariankatu 19 ja Nikolainkatu 19, johon tarkoitukseen Keisarillinen Senaatti toukokuun 21 päivänä 1908 myönsi yhteensä 6,450 markkaa. Koulun laajentuessa oli sille seuraavia lukuvuosia varten hankittava lisähuoneustoja (Vironkadun 5:ssä) sekä voimistelusaleja eri paikoissa ja nousivat näitä tarkoituksia varten eri aikoina myönnettyt vuotuiset määrät

rahat vuokrakautta 1909—1910 varten yhteensä 8,800 markkaan sekä seuraavaa vuokrakautta varten yhteensä 13,650 markkaan. Kesäkuun 1 päivästä 1911 samaan päivään 1912 kestäväksi vuokrakaudeksi tekee koulun vuokratarpeita varten myönnetty määräraha yhteensä 14,890 markkaa.

Muita määrärahoja on koululle myönnetty seuraavasti. Tarpeellisten huonekalujen ja koulukaluston hankkimiseksi kesäkuun 9 päivänä 1909 myönnettiin 2,100 markkaa; uusien pulpettien hankkimiseksi syyskuun 3 päivänä 1909 240 markkaa. Edelleen myönnettiin syyskuun 2 päivänä 1910 koulukaluston täydentämiseksi 3,585 markkaa sekä elokuun 11 päivänä 1911 samaan tarkoitukseen 2,138 markkaa. Fysikaalisten opetusvälineiden hankkimiseksi maaliskuun 10 päivänä 1910 myönnettiin 2,600 markkaa sekä uskonnonopetuksen kustantamiseksi kreikkalais-katoliseen uskontunnustukseen kuuluville oppilaille marraskuun 17 päivänä 1910 vuotuinen 280 markan suuruisen määräraha, lukien lukuvuoden 1910—1911 alusta toistaiseksi.

Oppilaita on koulussa ollut: lukuvuonna 1908—1909 neljällä luokalla 137 sekä seuraavina lukuvuosina, jolloin koulu oli täydellinen, 206 ja 260.

Kouluneuvosto: Tohtori Ellen Ahlqvist (puheenjohtaja), professori Th. Homén, tohtori Tekla Hultin, neiti M. Renvall sekä professori K. Grotenfelt (molemmat viimeksimainitut vuodesta 1909 alkaen).

Yliopistoon johtavat suomenkieliset tyttökoulun jatkoluokat. Alottaessaan syyskuun 1 päivänä 1908 kolmannen lukuvuotensa oli tämä opisto jo kehittynyt täysiluokkaiseksi oppilaitokseksi. Miten tässä väliaikaiselle kannalle asetetussa laitoksessa erinäiset viransijaisuudet aikanaan toistaiseksi täytettiin, on jo edellisessä kolmivuotiskertomuksessa mainittu. Opetus on sen jälkeenkin pysynyt pääasiallisesti samoissa käsissä. On kuitenkin mainittava se muutos, että filosofianmaisteri Eine Lahtosen siirryttyä lukuvuoden 1907—1908 lopussa takaisin omaan kolleganvirkaansa Oulun suomalaisessa realilyseossa, hänen jälkeensä avonaiseksi joutunutta saksan- ja ruotsinkielen opettajattarenviran sijaisuutta, lukien syyskuun 1 päivästä 1908 toistaiseksi hoitamaan määrättiin edellisen kesäkuun 10 päivänä kollega Artur Siegberg ja filosofianmaisteri Dagmar Iréne Emeleus yhteisesti.

Kuten edellä (siv. 59) jo on kerrottu, ryhdyttiin lukuvuonna 1908—1909 toimiin erinäisten virkain vakinaistuttamiseksi.

Ennen mainitun heinäkuun 23 päivänä 1909 annetun armollisen asetuksen mukaisesti täytettiin sitten asianomaiset virat seuraavasti.

Historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan, lukien 1 päivästä syyskuuta 1910, Ylihallitus lokakuun 8 päivänä 1909 nimitti Hämeenlinnan suomalaisen klassillisen lyseon historian, maantiedon ja suomenkielen lehtorin, filosofiantohtorin Kaarle Olavi Lindeqvistin, joka jo varemmin oli saman viran sijaisuutta hoitanut. Valtakirja tähän virkaan annettiin hänelle joulukuun 7 päivänä 1909.

Oppilaitoksen saksan- ja ranskankielen vakinaiseksi opettajattareksi Ylihallitus marraskuun 16 päivänä 1909 nimitti ja seuraavan tammikuun 15 päivänä valtuutti samain aineiden virkaatekevan opettajattaren ja virkaatekevän johtajattaren Johanna Ottilia Andersinin. Saksan- ja ruotsinkielen opettajattareksi nimitettiin joulukuun 22 päivänä 1909 filosofianmaisteri Dagmar Irene Emeléus ja annettiin hänelle valtakirja seuraavan helmikuun 21 päivänä.

Sittenkuin lehtori, filosofiantohtori Otto Wilhelm Nevanlinna, joka väliaikaisesti oli hoitanut matematiikan ja luonnonopin lehtorinvirkaa, oli nimitetty vastaavaan toimeen suomalaisessa normaalilyseossa, nimitettiin sanottujen aineiden lehtoriksi puheenalaisille jatkoluokille huhtikuun 12 päivänä 1910 Viipurin suomalaisen realilyseon matematiikan ja fysiikan lehtori, filosofiantohtori Uno Alfons Saxén, oikeutettuna astumaan virkaan seuraavan syyskuun 1 päivänä. Valtakirja hänelle annettiin kesäkuun 11 päivänä.

Edelläkerrotun uuden järjestelyn johdosta Keisarillinen Senaatti, kuten jo ennen on mainittu, huhtikuun 22 päivänä 1909 vahvisti oppilaitokselle uuden 40,590 markkaan päättyvän menosäännön, 1 päivästä syyskuuta 1909 toistaiseksi noudatettavaksi. Niinikään vahvistettiin oppilaitokselle huhtikuun 27 päivänä 1911 uusi muutettu lukusuunnitelma.

Suuren oppilasmäärän tähden on edelleenkin jonakin vuonna täytynyt järjestää rinnakkaisosastoja. Sellaisten ylläpitämiseksi koulun I ja III luokalla lukuvuonna 1909—1910 Keisarillinen Senaatti huhtikuun 22 päivänä 1909 myönsi 11,480 markkaa.

Oppilaitos on edelleenkin ollut sijoitettuna vuokrahuoneustoon Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen omistamassa Vuorikadun talossa N:o 17, jota varten Ylihallitus lokakuun 29 päivänä 1909 edelleen vahvisti kesäkuun 1 päivään 1914 ulottuvan vuokrasopimuksen entisestä 7,800 markan vuosivuokrasta. Sen lisäksi on oppilaitoksen tarpeeksi ollut vuokrattuna voimisteluhuoneusto samasta talosta erityistä, 400 markan vuosivuokraa vastaan.

Oppilaitoksen muihin tarpeisiin on myönnetty ylimääräisiä määrärahoja seuraavasti: venäjänkielen opetuksen kustantamiseksi oppilai-

toksen II luokalla Keisarillinen Senaatti syyskuun 23 päivänä 1908 myönsi 280 markkaa. Pianon ostoa varten oppilaitokselle maaliskuun 17 päivänä 1910 myönnettiin 1,125 markkaa sekä helmikuun 9 päivänä 1911 kirjakaapin ostamiseksi 140 markkaa. Sitä paitsi on Ylihallitus omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan koulun erinäisiin tarpeisiin eri kertoina antanut pienempiä rahamääriä.

Oppilaita on ollut: 123, 98, 91.

Kouluneuvosto: Sama kuin Helsingin vanhan suomalaisen tyttö-koulun.

Porvoo.

Ruotsalainen klassillinen lyseo. Oppilaitoksen vakinaisessa opettajistossa on tänä ajanjaksona varsinkin kuolemantapausten johdosta useita muutoksia tapahtunut.

Joulukuun 4 päivänä 1909 kuoli koulun suomenkielen kollega August Edvard Becker. Siten avonaiseksi tulleeeseen kolleganvirkaan Ylihallitus lokakuun 4 päivänä 1910 nimitti filosofianmaisteri Hugo Lundin, oikeuttaen hänen astumaan virkaan seuraavan toukokuun 1 päivänä. Valtakirja sanottuun toimeen annettiin hänelle joulukuun 3 päivänä 1910. Seuraavan kesäkuun 14 päivänä poistui kuoleman kautta niinkään lyseon latinankielen lehtori, filosofiantohtori Karl Herman Ossian Grotenfelt. Hänen jälkeensä avoimeksi jäänyt latinankielen lehtorille kuuluva opetusvelvollisuus on voimassa olevan klassillisten lyseoiden tuntijakosuunnitelman mukaan joutunut lyseon kreikan- ja latinankielen lehtorille Edvard Rindellille. Vielä kuoli joulukuun 10 päivänä 1910 lyseon matematiikan ja luonnonhistorian kollega Fredrik Rudolf Wahlforss. Hänen jälkeensä avoimeksi jäänyt kolleganvirka ei vielä puheenalaisen ajanjakson kuluessa ole ennättänyt tulla täytetyksi.

Sillä välin oli myöskin lyseon monivuotinen rehtori, historian, maantiedon ja ruotsinkielen lehtori, professori Karl Axel Bergholm vetäytynyt syrjään koulun palveluksesta. Sittenkuin Keisarillinen Senaatti, tehdystä hakemuksesta, kesäkuun 10 p. 1910 oli vakuuttanut hänelle asetuksenmukaisen 4,500 markan vuotuisen elinkautiseläkkeen, Ylihallitus saman kesäkuun 22 päivänä myönsi professori Bergholmille hänen anomansa virkaeron, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä. Täten avoimeksi joutuneeseen historian ja ruotsinkielen lehtorinvirkaan Ylihallitus seuraavan lokakuun 21 päivänä nimitti kansakoulujen-tarkastajan, filosofiantohtori Ahti Konrad Ottelinin, oikeuttaen hänen astumaan tähän virkaan syyskuun 1 päivänä 1911, sekä antoi hänelle valtakirjan joulukuun 20 päivänä 1910.

Lyseon rehtoriksi Keisarillinen Senaatti lokakuun 27 päivänä 1910 nimitti koulun vararehtorin, kollegan ja filosofianlisensiaatti Anders Allardtin.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 127, 134, 138.

Kouluneuvosto: Varakonsuli G. L. Söderström (puheenjohtaja) ja tehtailija R. V. Ekblom (molemmat vuoteen 1909), promestari M. Schauman (puheenjohtaja vuodesta 1909), pankinjohtaja A. Gulin, rouva N. Linsén sekä filosofiantohtori E. Grönvik ja kenraalimajuri H. Schulman (molemmat viimeksimainitut syksystä 1909 seuraavaan syksyyn.)

Loviisa.

Ruotsalainen alkeiskoulu. Kollega Uno August Jansson, joka maaliskuun 10 päivänä 1908 oli saanut valtakirjan matematiikan ja luonnonopin kolleganvirkaan tähän kouluun, oikeudella astua toimeensa 1 päivänä syyskuuta 1908, mutta joka sittemmin saman lukuvuoden alusta oli määrätty kahden koevuoden aikana hoitamaan lehtorinvirkaa Raahen opettajatarseminaarissa, on tekemästään hakemuksesta sanottuina vuosina ollut vapautettuna kolleganvirastaan ja on viransijaisuutta sinä aikana Ylihallituksen määräyksestä hoitanut neiti Nanny Hammarström. Kun kollega Jansson sittemmin marraskuun 22 päivänä 1910 oli saanut valtakirjan lehtorinvirkaan Raahen seminaarissa, joutui puheenaoleva kolleganvirka jälleen avoimeksi eikä ole vielä tämän ajanjakson kuluessa tullut vakinaisesti täytetyksi.

Oppilaitokselle jo varemmin rakennettavaksi määrätty uusi koulutalo valmistui kesällä 1909. Uuden huoneuston aiheuttamiin erinäisiin kustannuksiin on Keisarillinen Senaatti eri kertoina myöntänyt lisämäärärahoja seuraavasti:

Helmikuun 24 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti salli, että oppilaitoksen uudessa rakennuksenalaisessa talossa saataisiin suorittaa sähköjohdon järjestämiseen tarpeelliset valmistavat työt, sekä määräsi, että koulun määräraha polttopuita ja valaistusta varten oli, lukien 1910 vuoden alusta, korotettava 1,500:sta 1,600 markkaan vuodessa, minkä ohessa kyseessäolevaan määrärahaan kuluvalta vuodelta myönnettiin korkeintaan 100 markan lisäys. Seuraavan kesäkuun 4 päivänä Keisarillinen Senaatti määräsi, että lämmittäjä-talonmiehen palkkaamiseksi oli oppilaitoksen menosääntöön 1910 vuoden alusta otettava 600 markan vuotuinen määräraha, minkä ohessa samaan tarkoituk-

seen 1 päivästä syyskuuta 1909 vuoden loppuun myönnettiin 200 markkaa.

Koulun muihin tarpeisiin on ylimääräisiä määrärahoja myönnetty seuraavasti: kesäkuun 9 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi huonekaluston hankkimiseksi 6,000 markan määrärahan, mitkä varat olivat otettavat oppilaitokselle ennen myönnetyn uuden koulutalon rakentamisvaroista. Niiden koulun sekalaisten menojen suorittamiseksi, jotka vuodelta 1909 olivat siirtyneet seuraavaan vuoteen, Keisarillinen Senaatti maaliskuun 17 p. 1910 myönsi 540 markan 47 pennin lisäyksen sanottuun määrärahaan, jota vastoin Keisarillinen Senaatti ei katsonut olevan syytä sanottua määrärahaa vastaisuutta varten korottaa. Joulukuun 5 päivänä 1910 myönnettiin telefonin hankkimiseksi kouluun 273 markan 10 pennin määräraha.

Tehdystä anomuksesta Keisarillinen Senaatti toukokuun 18 päivänä 1911 vapautti alkeiskoulun virkaatekevän rehtorin, kollega Karl Konstantin Nyströmin oppilaitoksen rehtorin toimesta, lukien seuraavan elokuun 1 päivästä, sekä määräsi saman koulun kollegan Alexander Nylundin sanotusta ajasta rehtorintointa toistaiseksi hoitamaan.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 113, 124, 137.

Kouluneuvosto: Pormestari G. Kuhlefelt (puheenjohtaja), kaupunginlääkäri E. Ekelund, maisteri V. E. Linderoos sekä tohtorinrouva E. Hirn.

Turku.

Suomalainen klassillinen lyseo. Lyseon saksan- ja ranskankielen kollegan Ivar Edvard Kerkkolan ja Viipurin suomalaisen klassillisen lyseon samain aineiden kollegan Adolf Wilhelm Rankan yhteisesti tekemään hakemukseen, että he syyskuun 1 päivästä 1910 lähtien saisivat keskenänsä vaihtaa virkoja, Ylihallitus elokuun 11 päivänä 1909 suostui sekä antoi seuraavan lokakuun 11 päivänä kollega Rankalle valtakirjan sanottuun virkaan tässä lyseossa. Maantiedon, luonnonhistorian ja kaunokirjoituksen kolleganvirkaan, joka pätevään hakijain puutteesta pitemmän ajan oli ollut sijaisten hoidettavana, nimitettiin helmikuun 18 päivänä 1910 filosofian kandidaatti Bernhard Armas Ensiö, jolle annettiin valtakirja seuraavan huhtikuun 19 päivänä. Toistaiseksi täyttämättä olevaan latinankielen lehtorinvirkaan kuuluvaa opetusvelvollisuutta ovat lehtori Nils Robert af Ursin ja kollega Erik Emil Ekman edelleenkin yhteisesti hoitaneet.

Oppilaitoksen tarpeisiin on myönnetty: elokuun 6 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi luonnontieteen, maantiedon ja kaunokirjoituksen avoinna olevaan kolleganvirkaan kuuluvan opetusvelvollisuuden hoitamista varten 100 markan suuruisen lisämäärärahan kuukautta kohti sen lisäksi mitä viransijainen voimassa olevain asetusten mukaan on oikeutettu saamaan, luettuna ensi syyskuun alusta toistaiseksi tahi siksi kuin virka saadaan vakinaisesti täytetyksi.

Lyseon 30-vuotisen toiminnan muistoksi syyskuun 11 päivänä 1909 vietetyn juhlan tuottamain kulujen peittämiseksi Ylihallitus omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan saman kuun 24 päivänä myönsi 400 markan määrärahan.

Rehtorintoimia sekä tässä että paikkakunnan suomalaisessa realilyseossa on edelleen hoitanut lehtori Johan Markus Ahlman, kunnes realilyseon siirtyessä omaan uuteen taloonsa viimeksimainittuun oppilaitokseen nimitettiin oma rehtorinsa. Pyynnöstä ylihallitus syyskuun 24 päivänä 1910 vapautti sanottujen lyseoiden yhteisen vararehtorin, lehtorin ja filosofiantohtorin Ivar Alfred Rosenqvistin klassillisen lyseon vararehtorintoimesta sekä määräsi lehtori Johan Engelbert Sargrenin sanottua tointa hoitamaan.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 239, 253, 251.

Kouluneuvosto: Lakitiedettenkandidaatti A. Mikkola (puheenjohtaja), lääketieteenlisensiaatti J. Aarnio, kirkkoherra O. J. Caselius, kirjakauppias W. Mustelin sekä senaattori H. Lilius (vuodesta 1909).

Ruotsalainen klassillinen lyseo. Edellisen latinankielen kollegan Karl Grönlundin kuoleman kautta avoimeksi joutuneeseen latinan- ja ruotsinkielen kolleganvirkaan Ylihallitus lokakuun 9 päivänä 1908 nimitti Viipurin ruotsalaisen klassillisen lyseon samain aineiden kollegan Paul Henrik Roosin, oikeuttaen hänet astumaan virkaan toukokuun 1 päivänä 1909 sekä antoi hänelle valtakirjan tähän toimeen joulukuun 8 päivänä 1908. Lokakuun 7 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti, siitä tehdystä hakemuksesta, vakuutti historian, maantiedon ja ruotsinkielen lehtorille, filosofiantohtori Karl Julius Hartmanille vuotuisen 1,125 markan elinkautiseläkkeen, jonka johdosta Ylihallitus saman lokakuun 20 päivänä myönsi hänelle eron virasta, lukien seuraavan marraskuun 1 päivästä. Siten avonaiseksi joutuneeseen historian ja ruotsinkielen lehtorinvirkaan Ylihallitus maaliskuun 2 päivänä 1909 nimitti saman kaupungin suomalaisen tyttökou-

lun uskonnon, historian ja maantiedon kollegan, filosofiantohtori Georg Didrik Boldtin, oikeuttaen hänet virkaan astumaan seuraavan marraskuun 1 päivästä. Valtakirja hänelle annettiin saman vuoden toukokuun 1 päivänä.

Helmikuun 18 päivänä 1910 kuoli lyseon voimistelunkollega ja laulunopettaja Axel Rindell. Siten avoimeksi joutuneeseen voimistelun kolleganvirkaan nimitettiin seuraavan lokakuun 25 päivänä Mikkelin suomalaisen klassillisen lyseon saman aineen kollega Georg Wilhelm Herpman, lukien toukokuun 1 päivästä 1911, sekä annettiin hänelle valtakirja joulukuun 24 päivänä 1910. Laulunopettajan virkaan nimitettiin lokakuun 4 päivänä 1910 lukkari-urkuri Fredrik Donatus Isacsson, jolle annettiin virkavahvistuskirja sanottuun toimeen joulukuun 3 päivänä 1910.

Sittenkuin myöskin lyseon saksankielen opettajatar Charlotta Finström huhtikuun 16 päivänä 1911 oli kuollut, Ylihallitus saman vuoden heinäkuun 26 päivän kirjeessään alamaisuudessa ehdotti, että armollisen julistuksen nojalla elokuun 4 päivästä 1898 lyseoon seuraavan lukuvuoden alusta perustettaisiin saksan- ja ranskan kielen kolleganvirka, johon kuuluisi opetusvelvollisuus myöskin ruotsinkielessä, sekä että lyseon saksan ja ranskan kielten opettajain palkkiot samasta ajasta lukien lakkautettaisiin ja niiden sijalle menoarvioon otettaisiin 3,000 markan palkka ja 600 markan palkkio ehdotettua kolleganvirkaa varten. Tähän Ylihallituksen esitykseen Keisarillinen Senaatti elokuun 25 päivänä 1911 näki hyväksi suostua, jonka jälkeen virka tuonnempana täytettiin.

Oppilaitoksen polttopuiden ja valaistuksen määrärahassa odotetun vajauksen täyttämiseksi myönnettiin syyskuun 17 päivänä 1908 900 markan lisäys.

Rehtorina on edelleen ollut lehtori Gustaf Reinhold Törngren. Vararehtorin toimesta Ylihallitus tehdystä pyynnöstä toukokuun 25 päivänä 1909 vapautti lehtori Emil August Jalavan sekä määräsi lehtorin Uno Elis Lindströmin toistaiseksi toimimaan vararehtorina.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 224, 205, 218.

Kouluneuvosto: lääketieteenlisensiaatti W. Stadius (puheenjohtaja), varakonsuli A. Jacobsson, pankinjohtaja, kunnallisneuvos C. G. Wahlström, varatuomari K. Alfthan sekä filosofiantohtori K. J. Hartman (vuodesta 1909).

Suomalainen realilyseo. Oppilaitoksen opettajakunnassa on tapahtunut seuraavia muutoksia:

Voimistelunkollegan Lauri Magnus Poijärven siirryttyä vastaavaan virkaan suomalaiseen normaalilyseoon, Ylihallitus avonaiseen voimistelun kolleganvirkaan lokakuun 9 päivänä 1908 nimitti Porin suomalaisen klassillisen lyseon saman aineen kollegan Kaarlo Adrian Pulkkisen, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909, sekä antoi hänelle valtakirjan joulukuun 8 päivänä 1908. Saksan- ja ranskankielen lehtorinvirkaan, joka lehtorin, filosofiantohtori Kaarle Sanfrid Laurilan siirryttyä vastaavaan virkaan Helsingin suomalaiseen realilyseoon oli joutunut avoimeksi, nimitettiin maaliskuun 5 päivänä 1909 Sortavalan suomalaisen realilyseon samojen aineiden lehtori, filosofianlissensiaatti Walter Olof Streng, lukien tammikuun 1 päivästä 1910. Valtakirja tähän virkaan annettiin hänelle toukokuun 4 päivänä 1909.

Lyseon historian ja suomenkielen lehtori Konstantin Hämäläinen kuoli toukokuun 29 päivänä 1909. Tähän avoimeen lehtorinvirkaan Ylihallitus toukokuun 14 päivänä 1910 nimitti saman kaupungin suomalaisen tyttökoulun kollegan, filosofiantohtori Johan Wilhelm Juveliuksen, lukien toukokuun 1 päivästä 1911, johon toimeen hänelle annettiin valtakirja heinäkuun 13 päivänä 1910.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi, joita oppilaitokseen eri vuosina on täytynyt järjestää, on määrärahoja myönnetty seuraavasti: elokuun 8 päivänä 1908 myönnettiin I ja II luokalle järjestettäviä rinnakkaisosastoja varten lukuvuodeksi 1908—1909 yhteensä 9,640 markkaa, elokuun 6 päivänä 1909 kolmen alimman luokan rinnakkaisosastoa varten seuraavaksi lukuvuodeksi 14,703 markkaa sekä elokuun 6 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen viittä alinta luokkaa varten lukuvuoden 1910—1911 aikana yhteensä 20,176 markkaa.

Kesäkuun 3 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti salli, että oppilaitosta varten saadaan, luettuna 1 päivästä syyskuuta 1908 saman kuun 1 päivään 1910, vuokrata Turun kauppaopiston omistama puoli taloa N:o 2 seitsemännen kaupunginosan 8:nnessä korttelissa 3,200 markan vuosivuokrasta kumpaisenakin vuonna.

Kuten edellä (siv. 97) jo on mainittu, pääsi koulu lukuvuoden 1910—1911 alusta muuttamaan uuteen äsken valmistuneeseen taloonsa. Samasta ajasta alkaen Keisarillinen Senaatti kesäkuun 10 päivänä 1910 oli määrännyt saman lyseon lehtorin, teologiankandidaatti Einar Fredrik Napoleon Candolinin olemaan lyseon rehtorina. Kun lehtori, filosofiantohtori Ivar Alfred Rosenqvist pyynnöstä oli vapautettu myöskin tämän oppilaitoksen vararehtorintoimesta, Ylihallitus syyskuun 24 päivänä 1910 määräsi vararehtoriksi lehtori Iivari Waldemar Wanajan.

Koulun uusien huoneustojen sisustamista sekä huonekalujen ynnä muun koulukaluston hankkimista varten Keisarillinen Senaatti huhtikuun 7 päivänä 1910 myönsi 23,675 markan suuruisen ylimääräisen määrärahan. Niinikään myönnettiin lokakuun 7 päivänä 1910 lämmittäjän ja talonmiehen palkkaamiseksi lyseoon syyskuun—joulukuun ajalta 1910 yhteensä 400 markan määräraha, sekä määrättiin samalla, että lyseon vuosirahasääntöön, luettuna 1911 vuoden alusta, on samaan tarkoitukseen, otettava 1,200 markan vuotuinen määräraha. Kotimaista valmistetta olevan soittokoneen hankkimiseksi myönnettiin helmikuun 9 päivänä 1911 enintään 1,200 markan määräraha.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 289, 298, 343.

Kouluneuvosto: Varatuomari O. Lindstedt (puheenjohtaja), kamreeri H. Liipola, ylimääräinen professori L. Strähle sekä (vuodesta 1909) pankinjohtaja L. Gestrin ja hovioikeudenasessori A. Luoma.

Ruotsalainen realilyseo: Laulunopettajan virkaan, joka edellisen laulunopettajan Axel Rindellin helmikuun 18 päivänä 1910 tapahuneen kuoleman kautta oli joutunut avoimeksi, nimitettiin seuraavan lokakuun 4 päivänä lukkari-urkari Fredrik Donatus Isacsson, jolle seuraavan joulukuun 3 päivänä annettiin virkavahvistuskirja.

Edellä, selostettaessa puheenaolevana ajanjaksona käsiteltävinä olleita koulurakennuskysymyksiä, on jo mainittu, että oppilaitokselle on rakennettu uusi voimistelulaitos. Vanhan voimistelukaluston täydentämiseksi uusilla välineillä Keisarillinen Senaatti tammikuun 20 päivänä 1910 myönsi 3,180 markkaa. Samoin myönnettiin lyseon voimistelusalin siivoamista ja lämmittämistä sekä koulun pihamaan ja kadun puhtaanapitoa varten huhtikuun 22 päivänä 1910 600 markan vuotuinen määräraha, maksettavaksi saman kuukauden alusta lukien. Koulun sekalaisten menojen määrärahassa vuodelta 1910 syntyneen vajauksen peittämiseksi myönnettiin huhtikuun 6 päivänä 1911 876 markan 86 pennin lisäys. Vielä myönsi Ylihallitus omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahaan elokuun 10 päivänä 1910 lyseon 25-vuotiseen juhlaan valmistetun juhlaulkaisun painokustannusten peittämiseksi 400 markkaa.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori, teologiankandidaatti Konrad Felix Ahlman.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 187, 208, 209.

Kouluneuvosto: Kauppaneuvos F. v. Rettig, tehtailija N. Boman, kauppias E. Nylund, sekä (vuodesta 1909) lääketieteentohtori A. v. Bonsdorff (puheenjohtaja) ja pankinjohtaja G. Wentzel.

Suomalainen tyttökoulu. Uskonnon, historian ja maantiedon kolleganvirkaan Ylihallitus lokakuun 8 päivänä 1909 nimitti Raahen alkeiskoulun uskonnon, historian ja suomenkielen kollegan, filosofianmaisterin ja kirkkoherran Albert Johan Soverin, lukien 1 päivästä marraskuuta 1910, johon toimeen hänelle annettiin valtakirja joulukuun 7 päivänä 1909. Koulun ranskankielen opettajatar Karin Palmros kuoli heinäkuun 7 päivänä 1911. Hänen jälkeensä avonainen opettajattarenvirka täytettiin vasta puheenaolevan ajanjakson päätyttyä.

Suuren oppilasmäärän tähden on kouluun edelleenkin täytynyt järjestää rinnakkaisosastoja, osittain kahdenkertaisiakin. Niitä varten on myönnetty: Heinäkuun 16 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 oppilaitoksen kaikille luokille yhteensä 22,700 markkaa sekä II luokan toista rinnakkaisosastoa varten 4,120 markkaa; elokuun 6 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 yksinkertaista rinnakkaisosastoa varten läpi koko koulun 23,075 markkaa ja III luokan toista rinnakkaisosastoa varten 4,365 markkaa eli yhteensä 27,440 markkaa sekä elokuun 6 päivänä 1910 lukuvuodeksi 1910—1911 yksinkertaisten rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi koulun I, II, III ja V luokalla ynnä kahta samanlaatuista varten koulun IV luokalla yhteensä 27,585 markkaa.

Ylihallituksen esityksestä Keisarillinen Senaatti 2 päivänä helmikuuta 1909 oikeutti Ylihallituksen, niin kauan kuin Turun suomalaisessa tyttökoulussa Keisarillisen Senaatin luvalla ylläpidetään viittä rinnakkaisluokkaa, johtajattaren esityksestä määräämään sopivan henkilön avustamaan johtajatarta oppilaitoksen taloudenhoidossa ja esiintyvissä kansliatöissä, sekä osoitti puheenalaiseen tarkoitukseen 500 markan vuotuisen määrärahan, luettuna kuluvan vuoden alusta. Tähän toimeen Ylihallitus johtajattaren esityksestä maaliskuun 9 päivänä 1909 toistaiseksi määräsi tuntiopettajatar Hilda Stenbäckin.

Muita ylimääräisiä määrärahoja on koululle myönnetty seuraavasti: Sähkövalaistuksen järjestämiseksi oppilaitokseen myönnettiin syyskuun 17 päivänä 1908 1,450 markkaa. Heinäkuun 18 päivänä 1911 myönnettiin koulun pihamaan Aura-kadun puoleisen sivun pensasaidalla varustamiseen 400 markan määräraha. Samoin myönnettiin seuraavan elokuun 25 päivänä 500 markan määräraha asunnon hankkimiseksi koulun vahtimestarille.

Edellä (siv. 109) on jo kerrottu niistä toimenpiteistä lisärakennuksen aikaansaamiseksi, joihin koulun suuren oppilasmäärän tähden on ryhdytty.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 393, 383, 380.

Kouluneuvosto: Tuomiokapitulin notario A. Malmgren (puheenjohtaja), tuomari O. Westerling, lääketieteenlisensiaatti L. Ringbom, lehtorinrouva A. Schultz sekä rehtorinrouva M. Ahlman (vuodesta 1909).

Ruotsalainen tyttökoulu. Sittenkuin laulunopettajatar Sigrid Johanna Ilmoni pyynnöstä heinäkuun 21 päivänä 1909 oli vapautettu tästä toimesta, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, Ylihallitus seuraavan joulukuun 3 päivänä virkaan nimitti paikkakunnan suomalaisen tyttökoulun saman aineen opettajattaren Anna Elin Johanna Krankin, joka seuraavan helmikuun 1 päivänä sai virkavahvistuskirjan tähän toimeen. Tehdystä hakemuksesta Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä 1911 vakuutti historian, maantiedon ja ruotsinkielen kollegalle Torsten Osvald Ilmonille vuotuisen 3,500 markan suuruisen elinkautiseläkkeen, lukien syyskuun 1 päivästä 1911, jonka johdosta Ylihallitus seuraavan toukokuun 16 päivänä myönsi hänelle pyytämänsä eron, niinkään jo mainitusta syyskuun 1 päivästä lukien.

Rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi V luokalla lukuvuotena 1908—1909 Keisarillinen Senaatti syyskuun 23 päivänä 1908 myönsi 4,900 markkaa.

Vahtimestarin apulaisen palkkaamiseksi myönnettiin syyskuun 23 päivänä 1908 150 markkaa, laskettuna 1 päivästä samaa kuuta. Maaliskuun 16 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti myöntyi siihen, että koulun huoneustoon asetetaan sähkövalaistus, sekä määräsi tätä tarkoitusta varten kaikkiaan 2,450 markkaa.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 175, 170, 174.

Kouluneuvosto: Kunnallispormestari R. v. Willebrand (puheenjohtaja), lääketieteenlisensiaatti G. A. Tollet, rouvat H. Malmgren, A. Lönnblad ja K. Lilius (viimemainittu vuodesta 1909).

Marianhamina.

Ruotsalainen realioppilaitos. Avonaiseen voimistelunopettajan virkaan nimitettiin lokakuun 5 päivänä 1909 opettaja Niilo Böök, joka siihen toimeen sai virkavahvistuskirjan seuraavan joulukuun 4 päivänä.

Muutamien koulun opettajain palkkauksessa on tänä ajanjaksona tapahtunut erinäisiä parannuksia. Armollisella määräyksellä tammikuun 21 päivästä 1910 myönnettiin voimistelunopettajattaren palkkioon 500 markan lisäys, lukien tammikuun 1 päivästä 1909. Samaan

tarkoitukseen oli niinkään jo varemmin armossa myönnetty 166 markan 67 pennin lisäys syyskuun 1 päivän 1908 ja tammikuun 1 päivän 1909 väliseltä ajalta. Samoin myönnettiin armollisella määräyksellä 14 päivästä helmikuuta 1911 opettajattarelle Anna Sigrid Alexandra Heurthénille henkilökohtainen 400 markan suuruinen vuotuinen palkkionlisäys, lukien tammikuun 1 päivästä 1910, ehdolla että opettajatar Heurthén tarpeen vaatiessa hoitaa opetusta muissa aineissa neljänä tuntina viikossa.

Koulun tarpeisiin on näinä vuosina myönnetty useampia ylimääräisiä määrärahoja. Helmikuun 27 päivänä 1909 myönnettiin 150 markan lisäys oppilaitoksen määrärahaan kirjastoa ja opetusvälineitä varten sekä maaliskuun 16 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen sitä vuotta varten niinkään 150 markkaa. Armollisella käskyllä lokakuun 2 päivästä mainittua vuotta myönnettiin sitten vuotuinen 150 markan lisäys opetusvälineiden määrärahaan, lukien vuodesta 1910 alkaen. Sähkövalaistuksen johtamiseksi oppilaitoksen huoneustoihin myönnettiin 1,790 markan määräraha huhtikuun 30 päivänä 1909. Sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin 6 päivänä elokuuta 1909 sitä vuotta varten 300 markan lisäys sekä heinäkuun 9 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen 225 markkaa. Uusien pulpettien hankkimiseksi myönnettiin heinäkuun 28 päivänä 1911 ylimääräinen 440 markan määräraha.

Vahtimestarinapulaisen palkkaamiseksi Keisarillinen Senaatti marraskuun 17 päivänä 1908 myönsi 200 markan määrärahan, lukien seuraavan kalenterivuoden alusta.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kollega Ivar Ferdinand Bergroth, jonka Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä 1909 määräsi oppilaitoksen vakinaiseksi rehtoriksi.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 115, 121, 124.

Kouluneuvosto: Kaupunginlääkäri A. Gylling (puheenjohtaja), merikapteeni H. Korsström, hovineuvos W. Blåfield, rouvat O. Schröder ja P. Hjelt.

Pori.

Suomalainen klassillinen lyseo. Latinan- ja suomenkielen kolleganviran edellisen haltijan Sakari Aleksanteri Ruotsalon siirrettyä vastaavaan virkaan Jyväskylän klassilliseen lyseoon, Ylihallitus loka-kuun 6 päivänä 1908 nimitti filosofianmaisteri Fredrik Magnus Colé-

ruksen tähän avoimeksi tulleeeseen latinan- ja suomenkielen kolleganvirkaan tässä lyseossa, lukien 1 päivästä toukokuuta 1909, sekä antoi hänelle seuraavan joulukuun 5 päivänä valtakirjan. Kun niinikään voimistelun kollega Kaarlo Adrian Pulkkinen oli siirtynyt vastaavaan virkaan Turun suomalaiseen realilyseoon, nimitettiin lokakuun 5 päivänä 1909 tähän avoimeen kolleganvirkaan yksityiskoulunopettaja Armas Antti Mikkonen, lukien 1 päivästä syyskuuta 1910, ja sai hän valtakirjan joulukuun 4 päivänä 1909.

Historian, maantiedon ja suomenkielen lehtori, lyseon vararehtori Frans Oskar Rapola kuoli maaliskuun 20 päivänä 1910. Täten avonaiseksi joutunutta lehtorinvirkaa kahtena koetusvuotena, lukien toukokuun 1 päivästä 1911, hoitamaan määrättiin lokakuun 7 päivänä 1910 filosofiantohtori Antti Kaasalainen.

Rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi lyseon I luokalla lukuvuonna 1910—1911 myönnettiin elokuun 6 päivänä 1910 5,238 markkaa.

Kesäkuun 22 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myöntyi Yleisten rakennusten Ylihallituksen esitykseen, että oppilaitokseen saataisiin kuluvana kesänä teettää uusi ilmanvaihtolaitos, sekä asetti sitä varten mainitun Ylihallituksen käytettäväksi enintään 6,100 markan määrärahan.

Koulun kalustoa ja opetusvälineitä varten on myönnetty seuraavia eriä: Uusien pulpettien sekä karttatelineen hankkimista varten myönnettiin 6 päivänä elokuuta 1909 yhteensä 465 markkaa sekä nojapuiden ja pesupöydän hankkimiseen toukokuun 18 päivänä 1911 220 markkaa. Samoin myönnettiin saman toukokuun 24 päivänä kiipeämisköysien hankkimista ja hyppytelineiden päällystämistä varten 280 markkaa. Elokuun 6 päivänä 1910 myönnettiin skioptikonkoneen ostamiseksi kouluun enintään 500 markkaa ja 10 nuottitelineen hankkimiseksi 50 markkaa sekä kesäkuun 16 päivänä 1911 fysikaalisten opetusvälineiden kokoelman täydentämiseksi 541 markkaa. Uuden pianinon hankkimiseksi lyseoon Keisarillinen Senaatti toukokuun 24 päivänä 1911 myönsi 790 markan ylimääräisen määrärahan niiden 400 markan lisäksi, jotka saadaan lyseon vanhan soittokoneen myynnillä.

Sitä paitsi on Ylihallitus omasta määrarahastaan oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten toukokuun 25 päivänä 1909 ja saman kuun 28 päivänä 1910 myöntänyt 280 markkaa kummallakin kerralla instrumenttimusiikin opettamista varten lyseon oppilaille sekä joulukuun 13 päivänä 1910 lyseon sekalaisten menojen senvuotiseen määrärahaan 100 markan lisäyksen.

Näinä vuosina on myöskin nostettu kysymys oppilaitoksen nykyisen ahtaan huoneuston laajentamisesta lisärakennuksella, kuten jo edellä on kerrottu.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori Lars Hugo Sandelin. Lehtori Rapolan kuoleman jälkeen avoimeksi jääneeseen vararehtorin toimeen Ylihallitus tammikuun 4 päivänä 1911 määräsi lehtori Ernst Gustaf Nybergin.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 202, 196, 223.

Kouluneuvosto: Kunnallisneuvos O. Lilius (puheenjohtaja), filosofianmaisteri K. G. Ollonqvist, pakkahuoneentarkastaja V. G. Pesonius, tohtori Hj. Nordling sekä varatuomari W. Rewell (viimemainittu vuodesta 1909).

Hämeenlinna.

Suomalainen klassillinen lyseo. Oppilaitoksen opettajakunnassa on seuraavia muutoksia tapahtunut.

Uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorin, rehtori ja jumaluusopintohtori Martti Johannes Ruuthin siirryttyä vastaavaan lehtorinvirkaan Helsingin suomalaiseen normaalilyseoon, Ylihallitus siten avonaiseksi joutuneeseen lehtorinvirkaan puheenaolevassa lyseossa lokakuun 13 päivänä 1908 nimitti ja seuraavan joulukuun 12 päivänä valtuutti Sortavalan suomalaisen realilyseon uskonnon ja ruotsinkielen lehtorin, jumaluusopinkandidaatti Ludvig Wilhelm Sjöstedtin, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti toukokuun 21 päivänä 1909 oli vakuuttanut venäjänkielen lehtorille Edvard Vilhelm Palanderille hänen erotessaan virasta elinkautisen eläkkeen, Ylihallitus seuraavan kesäkuun 23 päivänä antoi hänelle pyytämänsä virkaeron, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909. Avonaiseen venäjänkielen lehtorinvirkaan, lukien syyskuun 1 päivästä 1910, nimitettiin marraskuun 2 päivänä 1909 Mikkelin suomalaisen klassillisen lyseon saman aineen lehtori Emil Aaltio ja annettiin hänelle valtakirja seuraavan tammikuun 3 päivänä.

Historian, maantiedon ja suomenkielen lehtorin, filosofiantoh-tori Kaarle Olavi Lindeqvistin tultua valtuutetuksi historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan Helsingin suomalaisilla yliopistoon johtavilla tyttökoulun jatkoluokilla, tämän lyseon avonaiseen historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan huhtikuun 8 päivänä 1910 nimitettiin ja seuraavan kesäkuun 7 päivänä valtuutettiin Viipurin suomalaisen

realilyseon historian ja suomenkielen lehtori, filosofianlisensiaatti Väinö Gunnar Lindström, lukien syyskuun 1 päivästä 1911. Sillä välin ja ennenkuin lehtori Lindström kuitenkaan ennätti ryhtyä tähän toimeen, oli hän tullut nimitetyksi suomenkielen ja historian lehtorinvirkaan Helsingin suomalaiseen normaalityseoon, lukien 1 päivästä toukokuuta 1911. Hänen jälkeensä siten uudelleen avoimeksi jäänyt lehtorinvirka tuli täytetyksi selostettavana olevan ajanjakson päätyttyä.

Matematiikan ja fysiikan lehtorinvirkaan, joka lehtori Artur Plathanin tultua nimitetyksi matematiikan ja luonnonopin lehtoriksi Viipurin suomalaiseen realilyseoon oli tullut avonaiseksi, Ylihallitus toukokuun 26 päivänä 1911 nimitti filosofiankandidaatti Juho Sefanias Suomalaisen, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta vahvisti.

Ylimääräisiä määrärahoja on oppilaitokselle myönnetty seuraavasti: Koulun sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin joulukuun 23 päivänä 1908 sitä vuotta varten 900 markkaa sekä tammi-kuun 20 päivänä 1910 600 markan lisäys edellisenä vuonna syntyneen vajauksen täyttämiseksi. Sähkölaitoksen ja siihen kuuluvan kaluston hankkimiseen helmikuun 6 päivänä 1909 myönnettiin 2,000 markkaa. Maaliskuun 23 päivänä 1911 myönnettiin 1,200 markan ylimääräinen määräraha pianinon hankkimiseksi lyseoon sekä seuraavan elokuun 25 päivänä 200 markkaa erään huoneen sisustamista varten opettaja-huoneeksi.

Armollisella määräyksellä heinäkuun 25 päivästä 1911 suotiin lyseon vahtimestarille V. Selinille mieskohtaista lisäpalkkiota 300 markkaa vuosittain, lukien tammikuun 1 päivästä 1911.

Oppilaitoksen vakinaisen rehtorin, lehtori Ruuthin siirryttyä pois tämän koulun palveluksesta syyskuun 1 päivänä 1908, Ylihallitus toukokuun 22 päivänä 1908 määräsi virkaatekevän lehtorin, filosofiantohtori August Wilhelm Blomqvistin virkaatekeväksi vararehtoriksi. Tohtori Blomqvistin siirryttyä toiseen virkaan, Ylihallitus elokuun 3 päivänä 1909 määräsi kollegan, filosofianmaisteri Filemon Onnelan lyseon vararehtoriksi.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 200, 179, 163.

Kouluneuvosto: Kollegineuvos C. Bartram (puheenjohtaja), tohtori K. von Fieandt, kirkkoherra O. Nyström (viimemainittu vuoteen 1909), sekä (vuodesta 1909) tirehtööri O. Leistén, ruununvouti L. J. Tötterman ja pastori R. Hernberg.

Tampere.

Suomalainen klassillinen lyseo. Oppilaitoksen laajennuttua lukuvuoden 1908—1909 alussa täydelliseksi 8-luokkaiseksi lyseoksi on sen opettajakuntakin tänä ajanjaksona täydentynyt, jonka ohessa siinä on useita muitakin muutoksia tapahtunut.

Sittenkuin latinan- ja suomenkielen kollega, filosofiantohtori Kaarle Kustaa Jaakkola tammikuun 31 päivänä 1908 oli tullut nimitetyksi latinan- ja kreikankielen lehtorinvirkaan tässä oppilaitoksessa, Ylihallitus lokakuun 6 päivänä 1908 nimitti latinan- ja suomenkielen kollegaksi Kuopion suomalaisen klassillisen lyseon samojen aineiden kollegan Antti Erkki Puupposen, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909 sekä antoi hänelle seuraavan joulukuun 5 päivänä valtakirjan.

Täytettävänä olevaan laulunopettajan toimeen Ylihallitus joulukuun 8 päivänä 1908 nimitti urkuri Bruno Hjalmar Backmanin sekä antoi hänelle virkavahvistuskirjan seuraavan helmikuun 6 päivänä. Niinikään täytettävänä olevaan voimistelun kolleganvirkaan Ylihallitus joulukuun 11 päivänä 1908 nimitti Marianhaminan realioppilaitoksen voimistelun opettajan Bruno Leonard Florströmin, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909, johon virkaan hänelle helmikuun 9 päivänä 1909 annettiin valtakirja.

Täytettävänä olevaan matematiikan ja fysiikan lehtorinvirkaan Ylihallitus joulukuun 15 päivänä 1908 nimitti Kuopion suomalaisen klassillisen lyseon samain aineiden lehtorin, filosofiantohtori Väinö Erik Elias Stadigh'in, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909, sekä antoi hänelle siirtovaltakirjan helmikuun 13 päivänä 1909. Ruotsinkielen kollegan Salu Latvalan siirryttyä vastaavaan virkaan Kuopion suomalaiseen klassilliseen lyseoon, avonaiseen ruotsinkielen kolleganvirkaan, lukien 1 päivästä toukokuuta 1910, marraskuun 16 päivänä 1909 nimitettiin ja seuraavan tammikuun 15 päivänä valtuutettiin filosofianmaisteri Elin Frosterus.

Sittenkuin historian ja suomenkielen lehtori, filosofiantohtori Uno Ludvig Lehtonen oli nimitetty Venäjän historian ja valtiotieteen professoriksi Keisarikuntaan Aleksanterin-Yliopistoon, nimitettiin siten avoimeksi joutuneeseen lehtorinvirkaan marraskuun 25 päivänä 1910 Savonlinnan suomalaisen realilyseon samojen aineiden lehtori, filosofiantohtori Oskar Albin Kallio, lukien syyskuun 1 päivästä 1911, sekä annettiin hänelle valtakirja tammikuun 24 päivänä 1911. Kun myöskin uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtori, jumaluusopin-
tohtori Antti Jaakko Pietilä oli nimitetty jumaluusopin esikäsit-

teiden apulaiseksi Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon, joutui mainittu lehtorinvirka maaliskuun 1 päivästä 1911 avoimeksi ja tuonempana täytettäväksi.

Sittenkuin lyseo, kuten jo edellä sanottu, lukuvuoden 1908—1909 alussa oli tullut täysiluokkaiseksi, Keisarillinen Senaatti kesäkuun 19 päivänä 1908 vahvisti oppilaitosta varten 67,570 markkaan nousevan vakinaisen menosäännön noudatettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1908.

Rinnakkaisosastojen järjestäminen tähän oppilaitokseen on eri vuosina käynyt tarpeen vaatimaksi. Niiden ylläpitämiseksi on myönnetty: Kesäkuun 19 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 II luokalla 4,800 markkaa sekä seuraavan syyskuun 17 päivänä kuluvaan lukuvuotta varten I luokalla 4,850 markkaa; elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 neljälle alimmalle luokalle 19,812 markkaa sekä heinäkuun 23 päivänä 1910 samoin neljää alinta luokkaa varten seuraavaksi lukuvuodeksi enintään 20,430 markkaa.

Muita määrärahoja on koululle myönnetty seuraavasti: Marraskuun 24 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti myönsi kreikkalais-katolista uskonnonopetusta varten oppilaitokselle 140 markan määrärahan, maksettavaksi kuluvaan lukuvuoden alusta toistaiseksi. — Oppilaitoksen sekalaisten menojen määrärahaan Ylihallitus omasta määrärahastaan oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten joulukuun 18 päivänä 1908 myönsi 500 markkaa sekä samoin seuraavan vuoden joulukuun 14 päivänä 575 markan lisäyksen. Samaan tarkoitukseen Keisarillinen Senaatti marraskuun 17 päivänä 1910 siksi vuodeksi myönsi 1,200 markan lisäyksen sekä heinäkuun 28 päivänä 1911 sitä vuotta varten 2,380 markkaa. Maaliskuun 17 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti tehdystä esityksestä määräsi, että lyseon vuosirahasääntöön koulun pihamaan ja kadun puhtaanapitoa varten otettu 200 markan määräraha oli sanotun vuoden alusta korotettava 600 markaksi sekä käytettävä myöskin avustajan palkkaamiseksi puhtaanapitoa ja huoneustojen siivoamista varten. Pulpettien ostamista ja korjaamista ynnä muun kaluston hankkimista varten Keisarillinen Senaatti, vahvistaessaan koulun menosäännön, kesäkuun 19 päivänä 1908 myönsi 2,155 markkaa, elokuun 26 päivänä 1909 samaan tarkoitukseen 1,158 markkaa sekä heinäkuun 28 päivänä 1911 340 markkaa. Kirjaston kartuttamiseksi Keisarillinen Senaatti maaliskuun 4 päivänä 1910 myönsi 1,000 markan ylimääräisen määrärahan. Lyseon tasalattiaisen luonnontieteellisen oppisalin saattamiseksi sellaiseen kuntoon, että siinä pulpettirivit asteettain edestä taaksepäin kohoaisivat, myönnettiin heinäkuun 28 päivänä 1911 450 markkaa sekä pianolavaa varten 90 markkaa.

Vielä myönnettiin uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorinviran sijaisuuden hoitamiseksi maaliskoukokuun ajalla 1911 saman vuoden maaliskuun 16 päivänä 300 markan lisäys.

Paitsi sitä Ylihallitus omasta oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten varatusta määrärahastaan lokakuun 13 päivänä 1908 myönsi korkeintaan 200 markkaa lyseon uuden talon vihkiäisjuhlasta johtuneiden kustannusten suorittamiseksi.

Oppilaitoksen rehtoriksi Keisarillinen Senaatti marraskuun 17 päivänä 1908 määräsi virkaatekevän rehtorin, lehtorin ja filosofiantohtorin Kaarle Kustaa Jaakkolan. Vararehtoriksi Ylihallitus seuraavan huhtikuun 17 päivänä määräsi lehtori Leonard Aleksanteri Lahdensuon.

Oppilaita on ollut eri vuosina 308, 359, 384.

Kouluneuvosto: Tehtailija H. Liljeroos, kunnallisneuvos C. V. Åkerlund, rehtori K. Länkelä (puheenjohtajana), filosofianmaisteri A. E. Lindfors (vuoteen 1909 yhteisenä kouluneuvostona myöskin paikkakunnan suomalaiselle realilyseolle) sekä vuodesta 1909 alkaen: Rehtori K. Länkelä (puheenjohtajana), Tohtori O. Nyman, varatuomari K. Osmonsalo, pastori E. Hyytiäinen ja lehtori V. Malinen.

Suomalainen realilyseo. Oppilaitoksen englanninkielen opettajatar Johanna Sofia Granström, joka oli määrätty toistaiseksi hoitamaan mainitun kielen opetusta Helsingin suomalaisilla yliopistoon johtavilla tyttökoulun jatkoluokilla, vapautettiin elokuun 18 päivänä 1909 omasta pyynnöstään toistaiseksi opettajatoimestaan puheenalaisessa lyseossa, jonka ohessa hänen viransijaisekseen määrättiin opettaja Karl Julius Saarinen. Lyseon laulunopettaja Gottlieb Vilhelm Johannes Hymander kuoli maaliskuun 8 päivänä 1911. Hänen jälkeensä avonainen laulunopettajanvirka täytettiin vasta tuonnempana. Sittenkuin lyseon matematiikan ja luonnonopin lehtori, filosofiantohtori Alf Einar Engelbrekt Rancken oli nimitetty vastaavaan virkaan Helsingin ruotsalaiseen realilyseoon, lukien lokakuun 1 päivästä 1911, joutui sanottu virka puheenalaisessa lyseossa avoimeksi ja tuonnempana täytettäväksi. Avonaiseksi joutui niinkään luonnonhistorian ja maantiedon lehtorinvirka, sittenkuin sen haltija filosofiantohtori Otto Karl Hjalmar Schulman syyskuun 8 päivänä 1911 oli nimitetty vastaavien aineiden yliopettajaksi ruotsalaiseen normaalilyseoon, kuten viimeksimainitun oppilaitoksen kohdalla jo edellä on kerrottu.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi on myönnetty: Elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 II ja III luokalla enintään

9,560 markkaa sekä heinäkuun 23 päivänä 1910 seuraavaksi lukuvuodeksi IV luokalla niinkään enintään 4,948 markkaa.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Marraskuun 17 päivänä 1908 määrärahoihin polttopuita sekä sekalaisia menoja varten, edelliseen 900 markan ja jälkimäiseen 400 markan lisäys; syyskuun 2 päivänä 1910 sekalaisen menojen määrärahaan 1,000 markan lisäys sitä vuotta varten sekä heinäkuun 28 päivänä 1911 samaan tarkoitukseen 1,500 markan lisäys, johon sisältyy myöskin koulun kirjaston laajentamiseksi tarvittava 300 markan menoerä; huhtikuun 6 päivänä 1911 800 markan suuruinen ylimääräinen määräraha fyysikaalisten opetusvälineiden kokoelman täydentämiseksi sekä 500 markkaa skioptikonkoneen ostamiseksi lyseoon.

Joulukuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi 200 markan vuotuisen määrärahan otettavaksi oppilaitoksen menosääntöön vuodesta 1910 alkaen vahtimestarin apulaisen palkkaamiseksi niin kauaksi aikaa kuin vahtimestari Johan Nyman on toimessaan. Samaan tarkoitukseen myönnettiin kuluvan lukukauden ajalta 66 markkaa 67 penniä.

Edellä (siv. 100) on jo kerrottu koulun uutisrakennuksesta. Tähän rakennukseen sijoitettujen oppisalien sisustukseen tarvittavien huonekalujen ja valaistusneuvojen hankkimiseen myönnettiin heinäkuun 7 päivänä 1909 yhteensä 2,200 markkaa.

Oppilaitoksen rehtorina on edelleen ollut lehtori, vapaaherra Eino Sakari Yrjö-Koskinen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 235, 236, 237.

Kouluneuvosto: kunnallisneuvos C. V. Åkerlund (puheenjohtaja) tehtailija H. Liljeroos, rehtori K. Länkelä (vuoteen 1909), filosofianmaisteri A. E. Lindfors sekä (vuodesta 1909): oikeuspormestari K. W. Walldén ja kauppias N. Tirkkonen.

Suomalainen tyttökoulu. Niinkuin jo viime kolmivuotiskertomuksessa on mainittu, tämä uusi oppilaitos aloitti toimintansa yhdellä luokalla lukuvuoden 1908—1909 alussa. Sittenkuin näet 19 päivänä heinäkuuta 1908 annetussa armollisessa asetuksessa oli määrätty, että Tampereen kaupunkiin oli luokka luokalta 1908—09 lukuvuoden alusta perustettava uusi suomenkielinen viisiluokkainen tyttökoulu, ja tälle oppilaitokselle oli vahvistettu 28,950 markkaan päättyvä menosääntö sekä kouluun tarvittavien huonekalujen ja opetuskaluston hankkimiseksi myönnetty kerta kaikkiaan 2,000 markkaa, näki Keisarillinen Senaatti 30 päivänä heinäkuuta 1908 hyväksi vahvistaa mainitulle

koululle 9,180 markkaan päättyvän menosäännön lukuvuodeksi 1908—1909. Tämän jälkeen Ylihallitus, ryhdyttyään saamansa käskyn mukaan muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin, seuraavan elokuun 19 päivänä määräsi oppilaitoksen virkaatekeväksi opettajattareksi ja johtajattareksi filosofiankandidaatin, neiti Toini Voipion sekä vuokrasi elokuun 31 päivänä koululle huoneuston.

Opettajanvirkoja on oppilaitoksen laajetessa vakinaisesti täytetty seuraavassa järjestyksessä.

Saksan- ja ranskankielen opettajattareksi Ylihallitus marraskuun 30 päivänä 1909 nimitti ja seuraavan tammikuun 29 päivänä valtuutti neiti Hilma Amanda Korhosen. Suomenkielen ja historian kollegaksi, opetusvelvollisuudella myöskin maantiedossa, Ylihallitus maaliskuun 18 päivänä 1910 nimitti virkaatekevän opettajattaren ja johtajattaren, filosofiankandidaatti Toini Voipion, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, sekä antoi hänelle valtakirjan saman vuoden toukokuun 18 päivänä.

Elokuun 11 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti suostui siihen, että kouluun seuraavan syyskuun 1 päivästä alkaen perustetaan matematiikan ja fysiikan kolleganvirka, johon kuuluu opetusvelvollisuus myöskin luonnonhistoriassa. Virka täytettiin tuonnempana.

Oppilaitoksen vuosi vuodelta kasvaessa on sille kunakin vuonna erikseen vahvistettu menosääntö. Toukokuun 5 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti vahvisti 18,190 markkaan päättyvän menosäännön noudatettavaksi lukuvuonna 1909—1910, jonka ohessa lisäkaluston ja huonekalujen hankkimiseksi oppilaitokselle myönnettiin 3,002 markkaa. Samalla kuin Keisarillinen Senaatti heinäkuun 9 päivänä 1910 vahvisti koululle 31,410 markkaan päättyvän menosääntöehdotuksen seuraavan lukuvuoden aikana noudatettavaksi, Senaatti myöntyi myöskin siihen, että ranskan- ja saksankielen vapaaehtoisen lyhyen kurssin rinnalla myöskin englanninkielen lyhyt kurssi, vaihtoehtoisena edellämainittuja kursseja vastaan, saada ottaa koulun lukusuunnitelmaan.

Edellämainittuna toukokuun 5 päivänä 1909 koululle seuraavaksi vuodeksi vahvistetun menosäännön yhteydessä Keisarillinen Senaatti myöskin vahvisti vuokrasopimuksen, jonka mukaan tohtori Nils Durchman oli sitoutunut talostaan N:o 503 Koskikadun varrella 4,500 markan vuotuisesta vuokrasta kolmen vuoden ajaksi, lukien seuraavan kesäkuun 1 päivästä, luovuttamaan koululle tarpeellisen huoneuston sekä viimeisenä vuokravuonna siinä suorittamaan erinäisiä korjaus- ja muutostöitä. Sitten koulun kasvaessa Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä 1911 suostui siihen että koulun tarvetta varten, alkaen seuraavan kesäkuun 1 päivästä samaan päivään 1917, saatiin

vuokrata huoneusto jo mainitussa talossa 14,800 markan vuosivuokrasta, jonka ohessa edellämainittu, vielä silloin voimassa oleva vuokrasopimus lakkautettiin kesäkuun 1 päivästä 1911. Sitäpaitsi Keisarillinen Senaatti heinäkuun 9 päivänä 1910 myönsi huoneuston vuokraamista varten koulun virkaatekeväälle johtajattarelle 1,200 markan määrärahan, vahtimestarin asuntoa varten 540 markkaa sekä koulun mahdollisesti tarvitseman voimistelusalin vuokraamiseen 300 markkaa.

Paitsi edellämainittuja määrärahoja on koulun erinäisiin tarpeisiin vielä myönnetty ylimääräistä avustusta seuraavasti: Elokuun 6 päivänä 1910 myönnettiin huonekaluston hankkimiseksi koululle 2,755 markkaa 80 penniä, historiallisten ja maantieteellisten karttojen ja taulujen hankkimiseksi 1,373 markkaa 45 penniä, luonnontieteellisten opetusvälineiden hankkimiseksi 2,070 markkaa 75 penniä, skioptikonkonetta varten 300 markkaa sekä kirjastoa varten 1,000 markkaa eli yhteensä 7,500 markkaa. Niinkään myönnettiin heinäkuun 14 päivänä 1911 tarpeellisen koulukaluston ja voimistelutelineiden sekä ompelukoneen hankkimiseksi 3,634 markkaa 65 penniä.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 yhdellä luokalla 40, 1909—1910 kahdella luokalla 75, 1910—1911 kolmella luokalla 107.

Kouluneuvosto: rouvat E. Pesonen ja O. Lavonius, insinööri K. K. Vaaramäki, tohtori A. Frestadius sekä pankinjohtaja J. Arajärvi.

Viipuri.

Suomalainen klassillinen lyseo. Oppilaitoksen rehtori, latinan kielen lehtori Georg Wilhelm Valle kuoli kesäkuun 2 päivänä 1909. Siten avonaiseksi joutuneeseen latinan- ja kreikankielen lehtorinvirkaan Ylihallitus lokakuun 28 päivänä 1910 nimitti filosofianmaisteri Aarne Henrik Saloniuksen, lukien toukokuun 1 päivästä 1911, ja annettiin hänelle valtakirja joulukuun 27 päivänä 1910.

Lyseon saksan- ja ranskankielen kollegan Adolf Wilhelm Rankan ja Turun suomalaisen klassillisen lyseon samain aineiden kollegan Ivar Edvard Kerkkolan yhteisesti tekemään hakemukseen, että he syyskuun 1 päivästä 1910 lähtien saisivat keskenänsä vaihtaa virkoja, Ylihallitus elokuun 11 päivänä 1909 suostui sekä antoi seuraavan lokakuun 11 päivänä kollega Kerkkolalle valtakirjan sanottuun virkaan tässä lyseossa. Kollega Kerkkolan sittemmin siirryttyä saksan- ja ranskankielen lehtorinvirkaan Sortavalan realilyseoon, nimitettiin

helmikuun 28 päivänä 1911 filosofianmaisteri Martin Adolf Jakobsson siten avonaiseksi joutuneeseen kolleganvirkaan, lukien 1 päivästä tammikuuta 1912. Valtakirja tähän virkaan annettiin hänelle huhtikuun 29 päivänä 1911. Lyseon matematiikan kollegalle Vilho Tommiselle annettiin pynnöstä elokuun 9 päivänä 1911 ero sanotusta virasta, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä.

Heinäkuun 24 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti myönsi rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi lukuvuodeksi 1908—1909 oppilaitoksen II—VI luokilla yhteensä 26,960 markkaa. Samaan tarkoitukseen myönnettiin elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 V luokalle 5,530 markkaa.

Toukokuun 12 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti suostui siihen, että lyseon talossa eräs huone seuraavan kesän aikana toimitettavien korjaustöiden yhteydessä oli laitettava ruokailuhuoneeksi pitkämatkaisia oppilaita varten ja että tämä työ oli kustannettava Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi asetetusta määrärahasta pienempiä ja kiireellisiä töitä varten.

Koulun eri tarpeisiin on ylimääräisiä määrärahoja myönnetty seuraavasti: Sekalaisia menoja varten joulukuun 16 päivänä 1908 sitä vuotta varten 500 markkaa sekä joulukuun 1 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen 1,218 markan 93 pennin lisäys. Maaliskuun 16 päivänä 1909 myönnettiin kahden uuden lipun sekä verhojen hankkimiseksi 35 ikkunaan 827 markkaa 50 penniä sekä toukokuun 18 päivänä 1911 uuden kaluston hankkimiseksi ja vanhan korjaamiseksi 1,809 markan suuruinen määräraha.

Sitä paitsi myönnettiin lokakuun 7 päivänä 1908 kollega Verner Theodor Bergroth-vainajan viran hoitamista varten sijaisilla syyskuun 1 päivästä 1908 seuraavan toukokuun 1 päivään yhteensä 1,337 markan 76 pennin määräraha.

Tämän samoin kuin Viipurin muidenkin valtionkoulujen vahtimestarien tekemästä yhteisestä palkankorotusanomuksesta on jo edellä (siv. 80 ja seur.) tehty selkoa.

Rehtori Vallen kuoleman jälkeen Keisarillinen Senaatti helmikuun 3 päivänä 1910 määräsi lyseon vararehtorin, lehtori Antti Daniel Helanderin lyseon rehtoriksi. Vararehtoriksi hänen jälkeensä Ylihallitus seuraavan huhtikuun 12 päivänä määräsi lehtori Karl Johan Leonard Tammelan.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 267, 256, 247.

Kouluneuvosto: Kauppaneuvos J. Lallukka (puheenjohtaja), lääketieteenlisensiaatti K. Schröder sekä kansakoulunopettaja T. Ora.

Ruotsalainen klassillinen lyseo. Sittenkuin lyseon latinankielen lehtori Julius Jakob Öhrbom oli saanut pyytämänsä virkaeron syyskuun 1 päivästä 1908, nimitettiin täten avonaiseksi joutuneeseen latinan- ja kreikankielen lehtorinvirkaan maaliskuun 5 päivänä 1909 Hämeenlinnan suomalaisen klassillisen lyseon samojen aineiden virkaatekevä lehtori, filosofiantohtori August Wilhelm Blomqvist, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, ja annettiin hänelle valtakirja toukokuun 4 päivänä samana vuonna. Latinan- ja ruotsinkielen kollegan Paul Henrik Roosin siirryttyä vastaavaan kolleganvirkaan Turun ruotsalaiseen klassilliseen lyseoon, täten avonaiseen latinan- ja ruotsinkielen kolleganvirkaan lokakuun 15 päivänä 1909 nimitettiin filosofiankandidaatti Waldemar Lindblad, lukien toukokuun 1 päivästä 1910, johon toimeen hän joulukuun 14 päivänä 1909 sai valtakirjan. Suomenkielen kollegan Anton Elias Snellmanin heinäkuun 9 päivänä 1908 tapahtuneen kuoleman kautta avoimeksi jääneeseen kolleganvirkaan Ylihallitus helmikuun 15 päivänä 1910 nimitti filosofianmaisteri Reinhold Roineen, lukien seuraavan toukokuun 1 päivästä, sekä antoi hänelle valtakirjan huhtikuun 18 päivänä. Uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorinvirkaan, joka viran entisen haltijan, teologianlensiaatti Johan Albin Simolinin siirryttyä vastaavaan toimeen ruotsalaiseen normaalilyseoon oli joutunut avoimeksi, Ylihallitus lokakuun 11 päivänä 1910 nimitti teologiankandidaatti Max Oskar von Bonsdorffin, oikeuttaen hänet astumaan tähän virkaan syyskuun 1 päivänä 1911. Valtakirja annettiin hänelle joulukuun 10 päivänä 1910.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty seuraavasti: Maaliskuun 30 päivänä 1909 pianinon ja uusien pulpettien hankkimiseen ynnä vanhojen korjaamiseen 1,973 markkaa 75 penniä. Koulun sekalaisten menojen määrärahassa edellisenä vuonna syntyneen vajauksen peittämiseksi myönnettiin tammikuun 18 päivänä 1911 korkeintaan 400 markan lisäys. Niinikään myönnettiin samana päivänä koulun virantoimituspalkkioihin, paitsi jo ennen (siv. 88) mainittua vuotuista 280 markan lisäystä, lukien syyskuun 1 päivästä 1910, vielä vuotuinen 420 markan erä, lukien saman syyskuun 1 päivästä, korvaukseksi lisääntyneestä saksankielen opetustoimesta.

Kouluun asetetun lämmittäjän, joka samalla olisi talonmiehenä, palkkaamiseksi, johon tarkoitukseen jo ennenkin oli varoja annettu, myönnettiin heinäkuun 27 päivänä 1909 siksi vuodeksi 900 markkaa. Armollisella tammikuun 21 (8) päivänä 1910 annetulla määräyksellä tämä lämmittäjän-talonmiehen palkkaus, paitsi vapaata asuntoa ja

puita, sitten vakinaisesti säädettiin samaksi 900 markaksi, lukien tammikuun 1 päivästä 1909.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori Gustaf Waldemar Wahlroos. Vararehtoriksi lyseosta poissiirtyneen kollega Paul Henrik Roosin sijalle Ylihallitus tammikuun 4 päivänä 1911 määräsi lehtorin, filosofiantohtori Carl Axel Aleniuksen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 171, 171, 160.

Kouluneuvosto: Kauppaneuvos W. Hackman (puheenjohtaja), rovasti S. F. Gräsbeck, kaupunginlääkäri M. Gadd ja everstiluutnantti H. Wärnhjelm.

Suomalainen realilyseo. Lehtori Arthur Konrad Sumeliuksen huhtikuun 6 päivänä 1908 tapahtuneen kuoleman jälkeen avoimeksi tulleeseen historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan Ylihallitus seuraavan lokakuun 9 päivänä nimitti Porvoon suomalaisen yksityisen yhteiskoulun johtajan, filosofianlisensiaatti Wäinö Gunnar Lindströmin, lukien 1 päivästä toukokuuta 1909, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta vahvisti 27 päivänä tammikuuta 1909, jonka jälkeen Ylihallitus seuraavan helmikuun 19 päivänä antoi hänelle valtakirjan. Lehtori Lindströmin tultua siirretyksi vastaavaan virkaan Helsingin suomalaiseen normaalilyseoon, joutui hänen jälkeensä avonainen lehtorinvirka myöhemmin täytettäväksi. Matematiikan ja luonnonopin lehtorinvirkaan, joka lehtori Uno Alfons Saxénin tultua nimitetyksi vastaavaan virkaan Helsingin suomalaisille yliopistoon johtaville tyttökoulun jatkuoluokille oli tullut avoimeksi, Ylihallitus marraskuun 25 päivänä 1910 nimitti Hämeenlinnan suomalaisen klassillisen lyseon matematiikan ja fysiikan lehtorin, filosofiantohtori Arthur Plathanin, lukien syyskuun 1 päivästä 1911, sekä antoi hänelle valtakirjan tammikuun 24 päivänä 1911. Laulunopettajalle Toivo Torsten Ferdinand Kaukorannalle myönnettiin syyskuun 30 päivänä 1910 pyytämänsä ero mainitusta laulunopettajan toimesta, ja nimitettiin siihen helmikuun 21 päivänä 1911 saman kaupungin suomalaisen klassillisen lyseon laulunopettaja, urkuri Johan Emil Sivori, jolle annettiin virkavahvistuskirja seuraavan huhtikuun 22 päivänä.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi neljällä alimmalla luokalla Keisarillinen Senaatti heinäkuun 24 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 myönsi yhteensä 22,120 markkaa sekä sitä paitsi rinnakkaisluokkien johdosta tarvittavan lisäkaluston hankkimiseksi korkeintaan 1,100 markkaa. Samanlaisten osastojen ylläpitämiseksi samoilla luokilla lukuvuonna 1909—1910 ja niinikään lukuvuonna 1910—1911

myönnettiin syyskuun 4 päivänä 1909 sekä elokuun 6 päivänä 1910 21,436 markkaa kummallakin kerralla.

Ylimääräisiä määrärahoja on koululle vielä myönnetty seuraavasti. Puiden ja valaistuksen määrärahaan myönnettiin joulukuun 2 päivänä 1908 sitä vuotta varten 2,272 markan 29 pennin suuruinen lisäys. Sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin saman kuun 16 päivänä niinikään siksi vuodeksi 1,200 markan lisäys, tammikuun 20 päivänä 1910 edellisen vuoden vajauksen täyttämiseksi 1,700 markkaa sekä joulukuun 1 päivänä 1910 1,666 markan 3 pennin lisäys siltä vuodelta. Uuden huonekaluston hankkimiseksi sekä vanhan korjaamiseksi myönnettiin joulukuun 7 päivänä 1909 yhteensä 2,000 markkaa sekä marraskuun 24 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen 985 markkaa.

Armollisella määräyksellä tammikuun 21 (8) päivästä 1910 myönnettiin vahtimestarinapulaisen palkkaamiseen 250 markan vuotuinen määräraha, lukien 1 päivästä tammikuuta 1909.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori, teologiankandidaatti Lauri Pohjala. Sittenkuin lyseon vararehtori, lehtori Uno Alfons Saxén oli siirtynyt lehtorinvirkaan yliopistoon johtaville suomenkielisille tyttökoulun jatkoluokille Helsinkiin, Ylihallitus tammikuun 10 päivänä 1911 määräsi lehtori Urban Solmu Nyströmin lyseon vararehtoriksi.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 344, 359, 354.

Kouluneuvosto: Lääketieteenlisensiaatti P. Thuneberg (puheenjohtaja), everstiluutnantti A. Brunou, tehtailija M. Pietinen sekä rakennusmestari A. Isakson.

Suomalainen tyttökoulu. Koulun vakinaisesta opettajistosta on elokuun 9 päivänä 1911 kuoleman kautta poistunut saksankielen opettajatar Aina Maria Mallenius. Hänen jälkeensä avoimeksi jäänyt opettajattarenvirka täytettiin tuonnempana.

Rinnakkaisosastoja, osittain kaksinkertaisiakin, on suuren oppilasmäärän tähden oppilaitokseen edelleenkin täytynyt järjestää. Niitä varten on määrärahoja myönnetty seuraavasti. Heinäkuun 24 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti myönsi lukuvuodeksi 1908—1909 yhtä rinnakkaisosastoa varten joka luokalle sekä toista rinnakkaisosastoa varten II ja IV luokalle, yhteensä 30,635 markkaa; samaksi lukuvuodeksi myönnettiin 5 päivänä syyskuuta 1908 toisen rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi I luokalla 4,125 markkaa. Elokuun 6 päivänä 1909 myönnettiin yksinkertaista rinnakkaisosastoa varten läpi koko koulun 21,860 markkaa sekä I, II, III ja V luokan toista rinnakkaisosastoa varten 16,560 markkaa eli yhteensä 38,420 markkaa. Elokuun 6 päi-

vänä 1910 myönnettiin rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi lukuvuonna 1910—1911 kaikilla luokilla 21,700 markkaa sekä toista rinnakkaisosastoa varten sen I, II, III ja IV luokalla samana aikana 16,380 markkaa.

Ylihallituksen esityksestä Keisarillinen Senaatti 2 päivänä helmikuuta 1909 oikeutti Ylihallituksen, niin kauan kuin Viipurin suomalaisessa tyttökoulussa Keisarillisen Senaatin luvalla ylläpidetään viittä rinnakkaisluokkaa, johtajattaren esityksestä määräämään sopivan henkilön avustamaan johtajatarta oppilaitoksen talouden hoidossa ja esiintyvissä kansliatoissa, sekä osoitti puheenalaiseen tarkoitukseen 500 markan vuotuisen määrärahan, luettuna kuluvan vuoden alusta. Tähän toimeen Ylihallitus johtajattaren esityksestä maaliskuun 5 päivänä 1909 toistaiseksi määräsi virkaatekevän opettajattaren, rouva Mandi Pelkosen.

Suuremman tilan saavuttamiseksi koulun tarpeita varten on viime vuosina erinäisiä korjaus- ja muutostöitä suoritettu. Niinpä Keisarillinen Senaatti tammikuun 12 päivänä 1909 määräsi, että oppilaitoksen tarpeeksi luovutetussa huoneustossa johtajattaren käyttämä säilytyskellari on koululla ensi kesänä tehtävien korjaustöiden yhteydessä muutettava pesutuvaksi, sekä myönsi siihen tarkoitukseen 1,500 markkaa. Samoin Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä 1911 salli, että johtajattaren asunto saadaan ottaa käytettäväksi koulun muihin tarpeisiin, minkä ohessa myönnettiin 1,500 markan vuotuinen määräraha asuinhuoneuston vuokraamista varten koulun johtajattarelle niin kauan kuin häneltä puuttuu asetuksenmukainen vapaa asunto koululla. Sitäpaitsi annettiin Yleisten rakennusten Ylihallituksen toimeksi, neuvoteltuaan johtajattaren kanssa, tehdä ne muutostyöt edellämainitussa johtajattaren asunnossa, jotka uusi järjestely teki välttämättömäksi.

Muita ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Syyskuun 3 päivänä 1908 voimistelukaappien hankkimiseksi 675 markkaa sekä kesäkuun 23 päivänä 1911 koulun 30-vuotisesta toiminnasta julaistun selostuksen painokustannusten korvaamiseksi 500 markkaa.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 429, 422, 431.

Kouluneuvosto: Rouvat H. Winter ja H. Helenius (molemmat vuoteen 1909), lääketieteenlisensiaatti A. von Fieandt, kauppias E. V. Sellgren, rouva H. Rönneberg (viimemainittu vuodesta 1909) sekä hänen sijalleen vuodesta 1910 rouva E. Pesonen.

Ruotsalainen tyttökoulu. Historian, maantiedon ja ruotsinkielen kollegan Gustav Adolf Dahlin siirrettyä historian ja ruotsinkielen

lehtorinvirkaan Nikolainkaupungin ruotsalaiseen klassilliseen lyseoon, Ylihallitus siten avonaiseksi tulleeeseen tämän tyttökoulun kolleganvirkaan helmikuun 2 päivänä 1909 nimitti filosofiankandidaatti Herman Hultinin sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan huhtikuun 3 päivänä.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti elokuun 20 päivänä 1910 oli vakuuttanut uskonnon ja suomenkielen kollegalle Yrjö Otto Rosendalille 3,500 markan suuruisen vuotuisen elinkautiseläkkeen ja Ylihallitus saman elokuun 31 päivänä oli myöntänyt hänelle hänen anomansa virkaeron, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, nimitettiin tähän avonaiseen kolleganvirkaan helmikuun 14 päivänä 1911 filosofianmaisteri Elisabet Ingeborg Lundqvist, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, sekä annettiin hänelle valtakirja huhtikuun 15 päivänä.

Ranskankielen opettajattarenvirkaan, joka toimi opettajatar Eva Charlotta Peranderin 29 päivänä syyskuuta 1907 tapahtuneen kuoleman jälkeen on ollut vakinaisesti täyttämättä ja johon nyt yhdistettiin myöskin ruotsinkielen opetusvelvollisuus kuuluvaksi, nimitettiin maaliskuun 3 päivänä 1911 ja valtuutettiin seuraavan toukokuun 2 päivänä filosofianmaisteri Ingrid Margaretha Borenius. Laulunopettajattarelle Ellen Johanna Relanderille myönnettiin elokuun 31 päivänä 1911 pyynnöstä ero, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä.

Rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi koulun II luokalla lukuvuonna 1910—1911 myönnettiin elokuun 6 päivänä 1910 4,470 markkaa.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Syyskuun 17 päivänä 1908 polttopuiden ja valaistuksen määrärahassa odotetun vajauksen täyttämiseksi 1,500 markkaa; 26 päivänä elokuuta 1909 uusien pulpettien ja penkkien hankkimiseksi 560 markkaa; toukokuun 12 päivänä 1910 erinäisten tarve-esineiden hankkimiseksi kouluun 687 markkaa 50 penniä sekä sitäpaitsi 250 markan lisäys koulun sekalaisten menojen määrärahaan; viimeksimainittuun tarkoitukseen Ylihallitus omasta oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten varatusta määrärahastaan marraskuun 11 päivänä 1910 sitäpaitsi myönsi vielä 300 markkaa. Kotimaista tekoa olevan pianinon hankkimiseksi kouluun myönnettiin maaliskuun 16 päivänä 1911 ylimääräinen 1,200 markan määräraha.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 170, 178, 172.

Kouluneuvosto: Ylilääkäri, professori P. W. Granberg (puheenjohtaja), rouvat E. Frankenhaeuser (vuoteen 1909) ja O. von Pfaler sekä konsuli L. Pacius.

Sortavala.

Suomalainen realilyseo. Historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan, joka sen edellisen haltijan, filosofianlisensiaatti Uno Ludvig Lehtosen tultua siirretyksi vastaavaan virkaan Tampereen suomalaiseen klassilliseen lyseoon oli tullut avoimeksi, Ylihallitus lokakuun 2 päivänä 1908 nimitti lyseon virkaatekevän lehtorin Kaarlo Heikki Hornborgin, oikeuttaen hänen astumaan virkaan syyskuun 1 päivänä 1909. Valtakirja annettiin hänelle joulukuun 1 päivänä 1908. Lehtori Hornborgin ja Oulun suomalaisen klassillisen lyseon historian ja suomenkielen lehtorin, filosofiantohtori Uno Karttusen yhteisesti tekemään hakemukseen, että he syyskuun 1 päivästä 1909 saisivat keskenänsä vaihtaa virkoja, Ylihallitus helmikuun 16 päivänä 1909 suostui sekä antoi lehtori Karttuselle valtakirjan puheenaolevaan virkaan tässä lyseossa seuraavan huhtikuun 17 päivänä.

Avoimeen uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorinvirkaan Ylihallitus huhtikuun 23 päivänä 1909 nimitti entisen lehtorin Juhani Hämäläisen sekä antoi hänelle siihen valtakirjan seuraavan kesäkuun 29 päivänä, oikeuttaen hänet astumaan virkaan syyskuun 1 päivänä 1910. Saksan- ja ranskankielen lehtorinvirkaan, joka samain aineiden lehtorin, filosofianlisensiaatti Walter Olof Strengin siirrettyä vastaavaan toimeen Turun suomalaiseen realilyseoon oli tullut avoimeksi, Ylihallitus lokakuun 8 päivänä 1909 nimitti ja seuraavan joulukuun 7 päivänä valtuutti Turun suomalaisen klassillisen lyseon samojen aineiden kollegan, filosofianmaisteri Iivar Edvard Kerkkolan, oikeuttaen hänen astumaan tähän virkaan tammikuun 1 päivänä 1911.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi oppilaitoksen III luokalla lukuvuonna 1908—1909 Keisarillinen Senaatti heinäkuun 16 päivänä 1908 myönsi 4,930 markkaa. Samaan tarkoitukseen myönnettiin elokuun 26 päivänä 1909 lukuvuodeksi 1909—1910 II ja III luokkaa varten 9,600 markkaa sekä heinäkuun 23 päivänä 1910 lukuvuodeksi 1910—1911 koulun II ja IV luokkaa varten enintään 9,796 markkaa.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Heinäkuun 21 päivänä 1909 uusien pulpettien hankkimista varten 950 markkaa sekä heinäkuun 23 päivänä 1910 samaan tarkoitukseen 500 markkaa; 7 päivänä joulukuuta 1909 kuluvan vuoden määrärahaan sekalaisia menoja varten 700 markan suuruinen lisäys. Sähkövalaistuksen hankkimiseksi lyseoon myönnettiin elokuun 6 päivänä 1910 2,000 markan suuruinen määräraha. Seuraavan syyskuun 17 päivänä myönnettiin lyseon taloon

kuuluvien katuosien kuntoonpanemista varten 1,600 markan suuruinen määräraha. Projektionikoneen hankkimiseksi lyseolle toukokuun 18 päivänä 1911 myönnettiin 500 markkaa.

Marraskuun 17 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vapautti oppilaitoksen rehtorin, kollegan Antti Amatus Aarneen rehtorintomesta ja määräsi samaa tointa hoitamaan koulun vararehtorin, kollega Kaarlo Samuli Kaikkosen. Siten avoimeksi jääneeseen vararehtorin toimeen Ylihallitus seuraavan joulukuun 8 päivänä määräsi lehtori Frans Henrik Koskisen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 226, 247, 257.

Kouluneuvosto: Kaupunginlääkäri G. J. Winter (puheenjohtaja), rehtori C. W. Alopaeus, lehtori T. Lehtinen, rouva M. Berg sekä vapaaherratar H. Boije.

Suomalainen tyttökoulu. Tehdystä hakemuksesta myönnettiin elokuun 30 päivänä 1911 neiti Maria Eriksonille, joka viransijaisena oli määrätty toistaiseksi hoitamaan uskonnonopetusta koulun I, II ja III luokalla, heikontuneen terveyden tähden ero tästä toimesta sekä määrättiin rouva Maria Boxström entisen opetustoimensa lisäksi hoitamaan uskonnon opetusta myöskin jo mainituilla luokilla. Avoinna olevaa ranskankielen opettajattarenvirkaa ynnä opetusvelvollisuutta saksankielessä on eri määräysten nojalla toistaiseksi hoitanut neiti Helène Fellman. Voimistelunopettajattaren virkaan nimitettiin heinäkuun 14 päivänä 1909 Raahen alkeiskoulun opettajatar tyttöoppilasten voimistelua ja hoitoa varten, neiti Lotten Ester Hedman, jolle annettiin virkavahvistuskirja seuraavan syyskuun 13 päivänä.

Rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi myönnettiin syyskuun 17 päivänä 1908 lukuvuodeksi 1908—1909 koulun IV luokkaa varten 4,020 markkaa.

Kuten edellä (siv. 99) jo on kerrottu, on tänä ajanjaksona koululle valmistunut oma rakennus, johon koulu pääsi muuttamaan lukuvuoden 1911—1912 alussa. Tämän johdosta ovat erinäiset ylimääräiset määrärahat uuden huoneuston sisustamista ynnä muita koulun tarpeita varten käyneet välttämättömyiksi. Niinpä uuden voimistelusalin sisustamiseksi heinäkuun 23 päivänä 1910 myönnettiin 3,578 markkaa. Sähkövalaistuslankojen ja sähkölamppujen hankkimiseksi tähän rakennuksella olevaan taloon myönnettiin lokakuun 27 päivänä 1910 enintään 2,400 markkaa. Niinikään myönnettiin maaliskuun 16 päivänä 1911 talon lämmittämistä ja vartioimista varten tammi-kuun 1 päivän ja kesäkuun 1 päivän väliseltä ajalta vuonna 1911 yh-

teensä 2,900 markan suuruinen ylimääräinen määräraha. Samoin myönnettiin saman vuoden syyskuun 8 päivänä koulutalon lämmittäjän palkkaamiseksi 800 markkaa ja talonmiehen palkkaamiseksi 300 markkaa vuodessa, luettuna sanotun vuoden syyskuun 1 päivästä. Koulun uuden huoneuston sisustamiseksi myönnettiin elokuun 25 päivänä 1911 12,000 markan ylimääräinen määräraha, jolla rahamäärällä kouluun oli hankittava täysi sisustus.

Tyttökoulun johtajattareksi Ylihallitus syyskuun 6 päivänä 1910 määräsi koulun virkaatekevän johtajattaren Anna Katarina Saukon.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 155, 147, 124.

Kouluneuvosto: Sama kuin kaupungin realilyseon.

Mikkeli.

Suomalainen klassillinen lyseo. Tehdystä hakemuksesta annettiin helmikuun 19 päivänä 1909 lyseon koetteeksi määrätyle laulunopettajalle Otto Severin Ticcanderille ero sanotusta toimesta. Täten avo- naiseksi joutunutta virkaa kahden koetusvuoden aikana hoitamaan määrättiin maaliskuun 1 päivänä 1910 kapellimestari Johan Leonard Linnala, minkä päätöksen Keisarillinen Senaatti tehdyn valituksen johdosta seuraavan elokuun 20 päivänä vahvisti.

Sittenkuin lyseon entinen venäjänkielen kollega, alikapteeni Otto Melker Sahlan oli alamaisesti anonut että, vaikkei hän täytyä säädettyjä kelpoisuusehtoja, hänelle myönnettäisiin oikeus hakea ja ansionsa mukaan saada mainitun lyseon avoinna oleva venäjänkielen lehtorin- virka ja Ylihallitus tästä hakemuksesta antamassaan puoltavassa lau- sunnossa oli alamaisesti ehdottanut, että Ylihallitus, helmikuun 3 päi- vänä 1868 annetun armollisen asetuksen 7 §:n perustuksella, oikeu- tettaisiin antamaan valtakirja kollega Sahlanille mainittuun lehtorin- virkaan, Keisarillinen Senaatti, myönnettyänsä helmikuun 15 päivänä 1910 kollega Sahlanille hänen anomansa oikeuden, saman vuoden maa- liskuun 4 päivänä näki hyväksi suostua edellämainittuun Ylihallituk- sen alamaiseen esitykseen, jonka jälkeen Ylihallitus seuraavan huhti- kuun 22 päivänä antoi hänelle valtakirjan sanottuun virkaan, johon oli astuttava 1 päivänä syyskuuta 1911.

Tehdystä anomuksesta Keisarillinen Senaatti toukokuun 18 päi- vänä 1911 vakuutti lyseon uskonnon ja suomenkielen lehtorille Frans Henrik Alopaeukselle 4,500 markan suuruisen vuotuisen elinkautis- eläkkeen, minkä johdosta Ylihallitus saman toukokuun 23 päivänä

myönsi hänelle eron sanotusta virasta, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Syyskuun 3 päivänä 1908 polttopuita ja valaistusta varten osoitetussa määrärahassa odotettavan vajauksen peittämiseksi 350 markkaa sekä elokuun 6 päivänä 1910 koulun sekalaisten menojen määrärahaan sitä vuotta varten 500 markan lisäys, kunnes sanottu määräraha maaliskuun 16 päivänä 1911 korotettiin 1,400:sta 1,750 markkaan, lukien seuraavan kalenterivuoden alusta. Uuden harmonin ostamiseksi lyseoon, ehdolla että harmonin tulee olla kotimaista valmistetta, myönnettiin huhtikuun 6 päivänä 1911 800 markan suuruinen ylimääräinen määräraha. Tehdystä esityksestä Keisarillinen Senaatti huhtikuun 12 päivänä 1911 suostui siihen, että lyseon kirjastonhoitajan vuosipalkkio, joka siihen asti oli ollut 280 markkaa vuodessa, on syyskuun 1 päivästä 1911 korotettava neljää viikkotuntia vastaavaksi eli siis 560 markkaan vuodessa. Projektionikoneen hankkimista varten myönnettiin kesäkuun 16 päivänä 1911 500 markkaa.

Lyseon kirjaston uudestaanjärjestämistä varten Ylihallitus oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan tammi-kuun 9 päivänä 1909 myönsi siksi kalenterivuodeksi 400 markkaa ja seuraavaksi kalenterivuodeksi saman määrän. Niinikään Ylihallitus samasta määrärahastaan erinäisiä kirjastotarpeita varten eri kertoina myönsi yhteensä 550 markkaa.

Huhtikuun 7 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti hyväksyi Ylihallituksen toimenpiteen, että oppilaitos liikkuvan tulirokon johdosta saataisiin sulkea huhtikuun alusta sen 14 päivään saakka sekä oikeutti Ylihallituksen, tarpeen vaatiessa, vieläkin lykkäämään koulun toiminnan.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kollega Viktor Hugo Renvald. Tehdystä hakemuksesta vapautettiin huhtikuun 11 päivänä 1911 lehtori, filosofiantohtori Artur Johannes Aksel Kaukola sairauden nojalla vararehtorintoimesta ja määrättiin vararehtoriksi hänen jälkeensä saman oppilaitoksen lehtori Petter August Sahlstén.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 137, 130, 128.

Kouluneuvosto: Tohtori E. A. Hillbom (puheenjohtaja), professori H. G. Hällström, apteekkari A. A. Watanen, satamamestari O. W. Hokkanen ja kauppias A. Westerholm (molemmat viimeainitut vuoteen 1909) sekä pormestari G. P. Alopæus ja kirkkoherra, tohtori J. A. Cederberg (kumpikin vuodesta 1909).

Heinola.

Suomalainen alkeiskoulu. Piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajalle Frans Bruno Hahlille myönnettiin toukokuun 26 päivänä 1909 pyytämänsä ero sanotusta opettajanvirasta. Tähän avonaiseen virkaan Ylihallitus seuraavan elokuun 3 päivänä nimitti Raahen alkeiskoulun samain aineiden opettajan, taiteilija Bruno August Pakarisen sekä antoi hänelle virkavahvistuskirjan seuraavan lokakuun 2 päivänä. Niinikään myönnettiin huhtikuun 19 päivänä 1910 voimistelunopettajalle Onni Armas Pesoselle pyynnöstä ero sanotusta virasta sekä määrättiin seuraavan toukokuun 4 päivänä opettaja J. Ruokonen sitä toistaiseksi hoitamaan, kunnes siihen astuisi vakinainen haltija.

Syyskuun 17 päivänä 1910 myönnettiin koululle urkuharmoonin ostoon 600 markkaa sekä herbariokaapin hankkimiseen 150 markkaa. Koulun vuosikertomuksen painatuskustannusten suorittamiseksi Ylihallitus oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan kesäkuun 8 päivänä 1910 myönsi 335 markkaa 50 penniä.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kollega Knut Eliel Sonck. Oppilaita on ollut eri vuosina: 97, 99, 110.

Kouluneuvosto: Nimismiehenrouva A. Pesonen, kelloseppä R. Ojanen, johtajatar H. Kahala ja tohtori A. J. Hällström (itsekin vuoteen 1909), lehtori J. Lindén sekä (vuodesta 1909 alkaen) nimineuvos W. Törnblom, postimestari C. Törnroos, neiti E. Lindholm ja rouva M. Malin (viimemainittu kuollut vuonna 1910).

Savonlinna.

Suomalainen reallilyseo. Sittenkuin historian ja suomenkielen lehtori, filosofiantohtori Oskar Albin Kallio oli nimitetty ja valtuutettu vastaavaan lehtorinvirkaan Tampereen suomalaiseen klassilliseen lyseoon, lukien syyskuun 1 päivästä 1911, kuten jo edellä on mainittu, jäi hänen jälkeisensä lehtorinvirka avoimeksi tuonnempana täytettäväksi.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty seuraavasti: Toukokuun 24 päivänä 1909 sähkövalaistuslaitoksen hankkimiseksi oppilaitokseen enintään 2,000 markkaa sekä syyskuun 13 päivänä 1909 niinikään sähkövalaistuksen johtamiseksi vastavalmistuneeseen voimistelurakennukseen 305 markkaa. Voimistelukaluston hankkimiseksi entisen

kaluston lisäksi myönnettiin joulukuun 7 päivänä 1909 1,600 markkaa sekä uusien pulpettien hankkimista ynnä kemiallisen luokkahuoneen, kirjastohuoneen ja voimistelusalin pukuhuoneen kaluston lisäämistä varten 868 markkaa 50 penniä. Lyseon sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin lokakuun 6 päivänä 1910 enintään 450 markan lisäys sanottua vuotta varten, jonka ohessa määrättiin, että määräraha 1911 vuoden alusta alkaen on korotettava 1,400 markkaan vuodessa. Tammikuun 18 päivänä 1911 myönnettiin kaluston hankkimista varten 275 markan suuruinen määräraha.

Paitsi sitä on Ylihallitus oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan myöntänyt m. m. kesäkuun 15 päivänä 1910 300 markkaa lyseon vuosikertomuksen painatuskustannusten osittaista suorittamista varten.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori Emil Johannes Buddén. Oppilaita on ollut eri vuosina: 145, 142, 139.

Kouluneuvosto: tohtori O. Tawaststjerna (puheenjohtaja), kauppias A. Auvinen, tuomiokapitulinsihteeri M. E. Forsström, pankinjohtaja A. Sikio sekä (vuodesta 1909) pormestari E. Alopaeus.

Kuopio.

Suomalainen klassillinen lyseo. Kollega Kristoffer Emil Tavastin kuoleman jälkeen avonaiseen ruotsinkielen kolleganvirkaan Ylihallitus lokakuun 9 päivänä 1908 nimitti ja seuraavan joulukuun 8 päivänä valtuutti Tampereen suomalaisen klassillisen lyseon saman aineen kollegan Salu Latvalan, lukien 1 päivästä toukokuuta 1909.

Uskonnon ja historiallisen lukemisen lehtorinviran haltijan, jumaluusopinkandidaatti Antti Jaakko Pietilän tultua nimitetyksi vastaavaan virkaan Tampereen suomalaiseen klassilliseen lyseoon, tähän hänen jälkeensä avonaiseen lehtorinvirkaan lokakuun 13 päivänä 1908 nimitettiin ja seuraavan joulukuun 12 päivänä valtuutettiin jumaluusopinkandidaatti Kaarlo Kristfrid Sarlin, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909. Tampereen suomalaiseen klassilliseen lyseoon siirtyneen latinan- ja suomenkielen kollegan Antti Erkki Puupposen jälkeen avoimeen kolleganvirkaan, lukien syyskuun 1 päivästä 1910 Ylihallitus huhtikuun 7 päivänä 1909 nimitti ja seuraavan kesäkuun 9 päivänä valtuutti filosofianmaisteri Vilho Johannes Koskisen. Kun matematiikan ja fysiikan lehtorinviran haltija, filosofiantohtori

Väinö Erik Elias Stadigh niinikään oli siirtynyt vastaavaan virkaan Tampereen suomalaiseen klassilliseen lyseoon, Ylihallitus loka-kuun 12 päivänä 1909 nimitti ja seuraavan joulukuun 11 päivänä valtuutti filosofianmaisteri Henrik Edvard Johannes Hårdhin sanottujen aineiden lehtoriksi, lukien 1 päivästä syyskuuta 1910.

Heinäkuun 28 päivänä 1909 Ylihallitus tehdystä hakemuksesta kivulloisuuden takia myönsi eron virasta venäjänkielen lehtorille Kasper Waldemar Järnefeltille. Täten avoimeksi joutuneeseen lehtorinvirkaan Ylihallitus seuraavan marraskuun 23 päivänä nimitti filosofianmaisteri Moses Frithiof Laukkasen, lukien syyskuun 1 päivästä 1910 sekä antoi hänelle valtakirjan tammikuun 22 päivänä 1910.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi luokilla 1—III lukuvuonna 1908—1909 Keisarillinen Senaatti heinäkuun 24 päivänä 1908 myönsi yhteensä 14,955 markkaa. Samaan tarkoitukseen myönnettiin lukuvuodeksi 1909—1910 heinäkuun 21 päivänä 1909 14,819 markkaa sekä seuraavaksi lukuvuodeksi elokuun 6 päivänä 1910 yhteensä 14,900 markkaa.

Elokuun 6 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi huonekaluston lisäämistä ja uusimista varten 3,537 markan 40 pennin suuruisen ylimääräisen määrärahan. Sitä paitsi myönnettiin lokakuun 7 päivänä 1908 kollega Kristoffer Emil Tavast-vainajan viran hoitamiseksi sijaisilla syyskuun 1 päivästä 1908 seuraavan toukokuun 1 päivään yhteensä 1,186 markan 29 pennin ylimääräinen määräraha.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori, filosofiantohtori Karl Onni Gerhard Hannikainen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 289, 309, 333.

Kouluneuvosto: Tohtori J. W. Johnsson (puheenjohtaja), pankinkomisarius O. Wallenius, varatuomari R. Jack, insinööri I. O. Telén ja kirjakauppias S. Kastegren.

Suomalainen tyttökoulu. Koulun opettajakunnassa ei puheenalaisena ajanjaksona ole mitään muutoksia tapahtunut.

Edellä (siv. 102 ja seur.) on jo selostettu kysymystä oman talon hankkimisesta tälle koululle. Koska tämä asia vielä oli avoinna sekä riippuvainen siitä, miten ehdotus tehtävistä muutostöistä saman kaupungin lyseotalossa, joka vastaisuudessa oli aijottu muuttaa tyttökouluhuoneustoksi, tulisi ratkaistuksi, Keisarillinen Senaatti tehdyn tiedustelun johdosta toukokuun 20 päivänä 1910 katsoi tarpeelliseksi, että koululle vuokrataan huoneusto neljän vuoden ajaksi eteenpäin,

luettuna kesäkuun 1 päivästä 1911, sekä salli seuraavan joulukuun 8 päivänä, että tähän tarkoitukseen sanotuksi ajaksi edelleen vuokrataan sotarovastinlesken Johanna Granitin talo 7,200 markan vuosivuok-
rasta.

Lokakuun 27 päivänä 1910 myönnettiin koulun sekalaisten menojen määrärahaan samaa vuotta varten 126 markan 10 pennin lisäys, jonka ohessa sanottu määräraha seuraavan vuoden alusta oli korotettava 1,000 markkaan. Toukokuun 18 päivänä 1911 myönnettiin 870 markan suuruinen määräraha uuden kaluston hankkimista ja vanhan korjaamista varten.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 135, 129, 145.

Kouluneuvosto: Kruununvouti E. R. Lundson (puheenjohtaja),
tohtori G. Forstén, rouvat E. Stenius-Aarneenkallio ja L. Kantele
sekä (vuodesta 1909) pastori H. Wichmann.

Joensuu.

Suomalainen klassillinen lyseo. Kreikan- ja latinankielen lehtorin, rehtorin ja filosofiantohtorin Knut Leopold Cannelinin siirrettyä suomen- ja ruotsinkielen lehtoriksi Helsingin suomalaiseen realilyseoon, lukien syyskuun 1 päivästä 1908, on hänen jälkeensä avonainen lehtorinvirka Keisarillisen Senaatin määräyksen mukaan helmikuun 10 päivästä 1892 jäänyt täyttämättä.

Sittenkuin se kahden vuoden koeaika, joksi filosofianmaisteri Alexander Törrönen oli määrätty hoitamaan avonaista venäjänkielen lehtorinvirkaa, oli kulunut umpeen, Ylihallitus toukokuun 11 päivänä 1910 nimitti ja seuraavan heinäkuun 10 päivänä valtuutti hänet mainitun aineen lehtoriksi. Helmikuun 22 päivänä 1909 kuoli historian, maantiedon ja suomenkielen lehtori vararehtori, filosofiantohtori Johan Wilhelm Ronimus. Siten avonaiseksi jääneeseen historian ja suomenkielen lehtorinvirkaan, lukien 1 päivästä toukokuuta 1910, nimitettiin lokakuun 5 päivänä 1909 ja valtuutettiin seuraavan joulukuun 4 päivänä Jyväskylän seminaarin lehtori, filosofianlisen-
siaatti Onni Johannes Brummer.

Saksan ja ranskan kielten kollegalle Ines Nysten-Nevanlinnalle myönnettiin kesäkuun 15 päivänä 1910 pyytämänsä ero sanotusta kolleganvirasta, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä. Siten avonaiseksi tulleeseen kolleganvirkaan nimitettiin lokakuun 28 päivänä 1910 filosofianmaisteri Väinö Pekka Katara, lukien syyskuun 1 päivästä

1911, sekä annettiin hänelle valtakirja joulukuun 27 päivänä 1910. Maantiedon, luonnonhistorian ja kaunokirjoituksen kolleganvirkaa, joka hakukelpoisten hakijain puutteesta useana vuonna on ollut sijaisten hallussa, Ylihallitus helmikuun 10 päivänä 1911 määräsi filosofian kandidaatti Abraham Rikhard Ruorasen kahtena koetusvuotena hoitamaan.

Ylimääräisiä määrärahoja on koululle sen erinäisiä tarpeita varten useina eri kertoina myönnetty seuraavasti. Koulun sekalaisten menojen määrärahassa syntyneen vajauksen täyttämiseksi myönnettiin marraskuun 12 päivänä 1909 sitä vuotta varten 1,585 markkaa 56 penniä. Syyskuun 2 päivänä 1910 myönnettiin samaan tarkoitukseen 838 markan 40 pennin lisäys kuluvaan vuoteen sekä määrättiin, että sanottu määräraha vuodesta 1911 alkaen on korotettava 1,700 markkaan. Niinikään korotettiin tammikuun 18 päivänä 1911 lyseon pihan ja siihen kuuluvien katusien sekä kouluhuoneiden puhtaana-pitoa varten oleva 300 markan määräraha, elokuun 1 päivästä 1911 lukien, 400 markkaan vuodessa. Koulun kalustoon ja opetusvälineisiin on myönnetty: Maaliskuun 30 päivänä 1909 vanhojen pulpettien korjaamiseen ynnä muuhun 911 markkaa. Tammikuun 18 päivänä 1911 myönnettiin lyseon voimistelukaluston täydentämiseksi 1,056 markan suuruinen ylimääräinen määräraha; samoin pesutelineiden ynnä muiden koulun hygienisten, tarpeellisten laitteiden sekä muutamain luokkataulujen hankkimista varten 918 markan 75 pennin määräraha. Vielä myönnettiin samana päivänä skioptikonkoneen hankkimiseksi lyseoon 500 markan suuruinen määräraha.

Salaojien rakentamiseksi lyseon pihamaan alle sekä tämän varustamiseksi istutuksilla, joka työ huokeimman kustannusarvion mukaan oli laskettu tulevan maksamaan kaikkiaan 4,463 markkaa, Keisarillinen Senaatti huhtikuun 27 päivänä 1910 siksi vuodeksi myönsi 2,500 markan määrärahan, jonka ohessa Yleisten rakennusten Ylihallituksen asiaksi jätettiin seuraavana vuonna tehdä esitys näiden töiden jatkamiseen tahi lopettamiseen tarvittavasta määrärahasta. Lyseon ulkokuone-rakennuksella tehtäviä muutos- ja korjaustöitä varten Keisarillinen Senaatti helmikuun 23 päivänä 1911 myönsi enintään 2,447 markan 80 pennin määrärahan Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi.

Sitä paitsi on Keisarillinen Senaatti erinäisten viransijaisuuksien hoitamiseksi myöntänyt: Kesäkuun 22 päivänä 1909 ja seuraavan loka-kuun 14 päivänä avoinna olevan maantiedon ja luonnonhistorian kolleganviran sijaisen palkkaamiseksi, edellisellä kerralla lukuvuotta

1908—1909 varten 1,293 markkaa 50 penniä sekä seuraavalla kerralla 100 markan määrärahan kuukautta kohti, edellisen syyskuun 1 päivästä lukien toistaiseksi ja kunnes virkaan määrätään vakinainen haltija, jota paitsi Ylihallitus oppilaitosten satunnaisten tarpeiden määrärahasta maaliskuun 31 päivänä 1911 samaan tarkoitukseen myönsi 258 markkaa 60 penniä. Avonaisen saksan-, ranskan- ja suomenkielen kolleganviran sijaisuuden hoitamiseksi lukuvuonna 1910—1911 Keisarillinen Senaatti lokakuun 13 päivänä 1910 myönsi yhteensä 698 markan suuruisen ylimääräisen lisäyksen.

Armollisella määräyksellä heinäkuun 25 (12) päivältä 1911 suotiin lyseon vahtimestarille väliaikaista lisäpalkkiota 200 markkaa vuodessa, lukien tammikuun 1 päivästä 1911 toistaiseksi, siksi kunnes lyseoiden vahtimestarien palkkaus tulee uudelleen järjestetyksi.

Koululle näinä vuosina rakennetusta voimisteluhuoneustosta on jo edellä (siv. 100) mainittu.

Oppilaitoksen rehtorin Knut Leopold Cannelinin siirryttyä suomen- ja ruotsinkielien lehtorinvirkaan Helsingin suomalaisen realilyseoon, Keisarillinen Senaatti lokakuun 14 päivänä 1908 määräsi lehtorin, vararehtori Karl Albert Wegeliuksen oppilaitoksen rehtoriksi. Vararehtorin toimeen Ylihallitus lokakuun 22 päivänä 1909 määräsi lehtori Aaro Markkasen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 216, 200, 190.

Kouluneuvosto: Piirilääkäri S. F. Parviainen (puheenjohtaja), apteekkari H. Olsoni, pankinjohtaja T. Turunen, kauppias F. Neppenström sekä (vuodesta 1909) pankinjohtaja A. Danielson.

Suomalainen tyttökoulu. Voimistelun ja terveysopin opettajattarenvirkaan, joka toimen entisen haltijan Julia Adèle Kugelbergin (syntyisin Sirenius) siitä erottua oli joutunut avoimeksi, Ylihallitus helmikuun 23 päivänä 1909 nimitti tervevoimistelunopettajattaren Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston voimistelulaitoksessa Naëma Augusta Öhmannin. Kun neiti Öhmann sittemmin pyysi saada peruuttaa hakemuksensa, Ylihallitus seuraavan huhtikuun 23 päivänä tähän peruutukseen suostui sekä nimitti saman kuun 30 päivänä puheenaolevaan opettajattarenvirkaan jäljelläolevista hakijoista Marianhaminan realioppilaitoksen voimistelunopettajattaren Edith Fogelholmin. Kun myöskin neiti Fogelholm valitusajan kuluessa oli anonut, että hänet vapautettaisiin tästä virasta ja hänelle suotaisiin oikeus jäädä nykyiseen virkaansa Marianhaminan realioppilaitokseen, Ylihallitus seuraavan heinäkuun 14 päivänä tähän anomukseen

suostui sekä samalla nimitti virkaa alkujaan hakeneista ja silloin vielä jäljelläolevista hakijoista neiti Saimi Lydia Tunkelon voimistelun ja terveystopin opettajattareksi puheenaolevaan tyttökouluun. Virkavahvistuskirja hänelle annettiin seuraavan syyskuun 13 päivänä.

Historian, maantiedon ja suomenkielen kollegan Frans Henrik Lundelinin kuoleman jälkeen avonaiseksi jääneeseen kolleganvirkaan Ylihallitus maaliskuun 23 päivänä 1910 nimitti filosofiankandidaatti Aleksander Salmelan sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan toukokuun 25 päivänä.

Uskonnon ja ruotsinkielen kollegalle Johan Magnus Alopaeukselle, jolle Keisarillinen Senaatti heinäkuun 9 päivänä 1910 oli vakuuttanut 3,500 markan vuotuisen elinkautisen eläkkeen, Ylihallitus seuraavan elokuun 17 päivänä pyynnöstä myönsi virkaeron, luettuna seuraavan syyskuun 1 päivästä. Hänen jälkeensä avoimeksi jäänyt kolleganvirka täytettiin tuonnempana.

Sähkövalaistuksen hankkimista varten kouluun myönnettiin lokakuun 12 päivänä 1910 enintään 916 markkaa 75 penniä.

Huhtikuun 7 päivänä 1909 Ylihallitus vahvisti vuokrasopimuksen, jonka mukaan koululle edelleen seuraavan kesäkuun 1 päivästä vuokrattiin sen entinen huoneusto.

Edellä (siv. 99) on jo ollut puhe oman koulutalon rakentamista tarkoittavista toimenpiteistä.

Oppilaita on ollut eri vuosina 129, 113, 101.

Kouluneuvosto: Rehtori K. A. Wegelius (puheenjohtaja), lehtori J. W. Ronimus (kuollut v. 1909), kauppias M. G. Piipponen, rouva J. Harlin (vuoteen 1909), sekä (vuodesta 1909) rouvat H. Cederberg, O. Judén ja M. Parviainen.

Nikolainkaupunki.

Ruotsalainen klassillinen lyseo. Helmikuun 17 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti tehdystä anomuksesta myönsi matematiikan ja fysiikan lehtorille, filosofiantohtori Albert Hjalmar Hjeltille elinkautisen 4,500 markan eläkkeen, minkä johdosta Ylihallitus seuraavan maaliskuun 2 päivänä antoi hänelle virkaeron seuraavan syyskuun 1 päivästä. Tähän avonaiseen lehtorinvirkaan, lukien syyskuun 1 päivästä 1910, Ylihallitus tammikuun 5 päivänä 1910 nimitti Raahen porvari- ja kauppakoulun entisen johtajan, filosofianmaisteri Johan Alfred Heinrichsin, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan huhtikuun 27 päivänä vahvisti. Valta-

kirja hänelle annettiin seuraavan toukokuun 25 päivänä. Tästä virasta lehtori Heinrichs tekemästään hakemuksesta kuitenkin elokuun 2 päivänä 1911 vapautettiin, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä.

Joulukuun 7 päivänä 1909 myönnettiin koulun sekalaisten menojen määrärahaan 300 markan lisäys kuluvaan vuoteen varten.

Apulaisen palkkaamiseksi koulutalon siivoamista ja lämmittämistä varten myönnettiin toukokuun 12 päivänä 1910 sitä vuotta varten 150 markkaa sekä vuosittain 300 markkaa vuoden 1911 alusta.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori Gustaf Adolf Hedberg. Vararehtoriksi Ylihallitus tammikuun 24 päivänä 1908 määräsi kollega Selim Gotthilf Mikanderin.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 233, 230, 223.

Kouluneuvosto: Pankinjohtaja B. Hemmer (puheenjohtaja), eversti E. A. Alfthan, hovioikeudenneuvos W. Cajanus, tohtori A. G. Rosendal sekä (vuodesta 1909) kauppias C. J. Finnilä.

Suomalainen realilyseo. Helmikuun 18 päivänä 1908 oli filosofianmaisteri Tauno Hugo Salonen määrätty kahtena koetusvuonna hoitamaan avonaista venäjänkielen lehtorinvirkaa. Vaaditun selvityksen ja muidenkin havaintojen nojalla Ylihallitus, havaittuaan ettei maisteri Salosen koepalvelusta voitu pitää tyydyttävänä, lokakuun 4 päivänä 1910 ei kuitenkaan katsonut voivansa nimittää maisteri Salosta mainitun lehtorinviran vakinaiseksi haltijaksi, minkä päätöksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta tammikuun 26 päivänä 1911 sillensä vahvisti. Sanottu lehtorinvirka täytettiin vakinaisesti vasta tuonnempana.

Englanninkielen ja kirjanpidon opettajalle filosofianmaisteri Arthur Helteelle myönnettiin pyytämänsä ero lokakuun 26 päivänä 1909. Sanottua opetustointia ovat sen jälkeen viransijaiset hoitaneet. Pyynnöstä myönnettiin toukokuun 31 päivänä 1911 myöskin piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajalle, arkkitehti Alfred Wilhelm Stenforsille ero sanotusta opettajanvirasta.

Lokakuun 21 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti myönsi latinanlinjan ylläpitämistä varten oppilaitoksen kolmella korkeimmalla luokalla Baeckin lahjoitusrahaston korkovaroista edelleen viideksi vuodeksi, lukien 1 päivästä syyskuuta 1908, korkeintaan 2,800 markkaa vuodessa.

Maaliskuun 23 päivänä 1911 myönnettiin 500 markan suuruinen ylimääräinen määräraha skioptikonkoneen ynnä siihen kuuluvien lisälaitteiden hankkimiseksi lyseoon. Joulukuun 2 päivänä 1908 Kei-

sarillinen Senaatti myönsi apulaisen palkkaamiseksi vahtimestarille 300 markan vuotuisen määrärahan, lukien 1 päivästä tammikuuta 1909.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kollega Edvard Eliel Levón.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 201, 204, 205.

Kouluneuvosto: Tohtori A. J. Sundholm (puheenjohtaja, vuoteen 1909), varastohuoneen inspehtori V. Sarelius, kauppias Juho Tingvald sekä (vuodesta 1909) vapaaherra E. Palmén (puheenjohtaja) ja hovioikeudenasessori A. F. Berger.

Suomalainen tyttökoulu. Koulun voimistelunopettajattarelle Hanna Maria Leideniukselle myönnettiin joulukuun 16 päivänä 1910 pyytämänsä ero mainitusta virasta. Huhtikuun 13 päivänä 1911 nimettiin sanottuun virkaan Sortavalan suomalaisen tyttökoulun saman aineen opettajatar Lotten Ester Hedman. Kun opettajatar Hedman sittemmin kuitenkin pyysi saada peruuttaa hakemuksensa tähän virkaan, Ylihallitus seuraavan toukokuun 31 päivänä siihen suostui sekä nimitti Raahan alkeiskoulun tyttöoppilasten voimistelua ja hoitoa varten asetetun opettajattaren Sofia Kandelbergin, joka oli ollut opettajatar Hedmanin kanssahakijana, täytettävänä olevaan voimistelun opettajattarenvirkaan, johon hän sai virkavahvistuskirjan seuraavan heinäkuun 31 päivänä.

Koululle jo varemmin rakennettavaksi määrätty uusi talo valmistui tarkoitukseensa käytettäväksi lukuvuoden 1909—1910 alkuun. Tämän johdosta ovat erityiset ylimääräiset määrärahat koulutalon sisustamiseksi ynnä muihin tarpeisiin käyneet välttämättömiksi. Niinpä helmikuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi 6,879 markan ylimääräisen määrärahan huonekaluston hankkimiseksi oppilaitoksen uuteen rakennukseen. Seuraavan maaliskuun 9 päivänä myönnettiin 3,005 markkaa voimistelutelineiden hankkimista varten kouluun sekä huhtikuun 7 päivänä sähkövalaistuksen hankkimista varten oppilaitokseen 3,592 markkaa. Ikkunaverhojen ostamiseksi Keisarillinen Senaatti joulukuun 30 päivänä 1909 myönsi 437 markan suuruisen määrärahan, jota paitsi koulun sekalaisia menoja varten myönnettiin 500 markan lisäys.

Koulun lämmitys- ja ilmanvaihtolaitoksen hoitamiseksi sekä siihen tarpeellisten puiden hankkimiseksi ja kantamiseksi kalenterivuoden 1910 alusta lukien Keisarillinen Senaatti tammikuun 20 päivänä myönsi 800 markan suuruisen vuotuisen määrärahan. Tammikuun 25 päivänä samana vuonna myönnettiin samaan tarkoitukseen edelliseltä syyslukukaudelta 266 markan 67 pennin suuruinen määräraha. Maaliskuun 10 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti myönsi 1,000 markan lisäyksen

koulun määrärahaan puita ja valaistusta varten sanotulta vuodelta, mutta sitä vastoin jätti sillä kertaa huomioon ottamatta koulun puolelta tehdyn anomuksen tämän määrärahan korottamisesta pysyvästi. Oppilaita on ollut eri vuosina 130, 132, 134.

Kouluneuvosto: Ratainsinööri H. Bremer ja rouva E. Westlin (molemmat vuoteen 1909), tohtori K. G. Hedman, rouva E. Levón, hovioikeudenasessori A. Wichmann, lehtori E. R. Hammarström (puheenjohtaja) ja rouva E. Ansas (kolme viimeksimainittua vuodesta 1909).

Ruotsalainen tyttökoulu. Tehdystä pyynnöstä Ylihallitus tammikuun 23 päivänä 1909 vapautti koulun laulunopettajattaren Anna Maria Emilia Roosin tästä toimesta sekä nimitti seuraavan maaliskuun 23 päivänä laulunopettajaksi hänen jälkeensä paikkakunnan ruotsalaisen klassillisen lyseon laulunopettajan Hans Sigismund Aufrechtigin, minkä nimityksen Keisarillinen Senaatti tehtyjen valitusten johdosta seuraavan kuun 3 päivänä vahvisti.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 177, 178, 175.

Kouluneuvosto: Hovioikeudenasessori A. Fonselius (puheenjohtaja), tohtori A. Th. Ehrström (molemmat vuoteen 1909), konsuli E. Trummer, rouvat H. Schauman ja G. Stenberg sekä (vuodesta 1909) tohtori K. A. Boucht ja hovioikeudennotario G. Aminoff (puheenjohtaja).

Kokkola.

Ruotsalainen alkeiskoulu. Sittenkuin Ylihallitus tammikuun 10 päivänä 1908 oli määrännyt filosofiantohtori Erik August Nordmannin kahtena koevuotena, lukien saman vuoden syyskuun 1 päivästä, hoitamaan matematiikan ja luonnonopin kolleganvirkaa alkeiskoulussa, nimitettiin tohtori Nordman helmikuun 21 päivänä 1911 mainittujen aineiden kolleganvirkaan sekä annettiin hänelle valtakirja seuraavan huhtikuun 22 päivänä.

Elokuun 6 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi uuden kaluston hankkimista varten 22,166 markkaa. Koulun 50-vuotisen vaikutuksen johdosta toimitettavan kertomuksen painatuskustannuksia varten Ylihallitus huhtikuun 28 päivänä 1911 omasta vuosi-rahamääränsäntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan myönsi 300 markkaa.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut kollega Johan Fredrik Sandelin.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 117, 135, 142.

Kouluneuvosto: Tohtori E. F. Staudinger (puheenjohtaja), apteekkari F. Löfhjelm, asemapäällikkö E. Bengelsdorff, tohtorinrouva E. Strengell, konsuli O. Rodén (vuoteen 1909) sekä pastori K. M. Mellberg (vuodesta 1909).

Jyväskylä.

Suomalainen klassillinen lyseo. Lyseon laulunopettajalle, seminaarinlehtori Ludvig Gabriel Kesäniemelle myönnettiin elokuun 25 päivänä 1909 hänen pyytämänsä ero mainitusta virasta ja nimitettiin avonaiseen laulunopettajan virkaan seuraavan joulukuun 22 päivänä rouva Laura Alfhild Hannikainen, jolle annettiin virkavahvistuskirja helmikuun 21 päivänä 1910.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Joulukuun 2 päivänä 1908 määrärahaan puita ja valaistusta varten 448 markan 15 pennin suuruinen lisäys kuluvaan vuoteen; tammikuun 27 päivänä 1909 määrärahassa sekalaisia menoja varten vuodelta 1908 syntyneen vajauksen täyttämiseksi 650 markkaa sekä helmikuun 2 päivänä 1911 275 markan 31 pennin lisäys samassa määrärahassa vuonna 1910 niinkään syntyneen vajauksen täyttämiseksi.

Realiosaston ylläpitämiseksi lyseon neljällä ylikuokalla vuonna 1912 myönnettiin maaliskuun 23 päivänä 1911 luokkaa kohti 2,000 markkaa eli yhteensä 8,000 markkaa.

Oppilaitoksen rehtorina on edelleen ollut lehtori filosofianlensisiaatti Kaarlo Jonatan Jalkanen.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 207, 206, 214.

Kouluneuvosto: Seminaarinjohtaja K. Raitio (puheenjohtaja), kirkkoherra K. Wanne, seminaarinlehtori K. Rikala, rouva A. Niemi ja kauppias R. Ruth.

Suomalainen tyttökoulu. Sittenkuin neiti Vieno Katri Lovisa Hakkila oli määrätty kahtena koevuotena hoitamaan voimistelunopettajattaren virkaa, Ylihallitus tammikuun 9 päivänä 1909 nimitti hänet sanottuun toimeen sekä antoi hänelle virkavahvistuskirjan seuraavan maaliskuun 10 päivänä.

Maantiedon, historian ja suomenkielen kollega Klas Benjamin Wenell kuoli tammikuun 20 päivänä 1911.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Tammikuun 27 päivänä 1909 määrärahassa puita ja valaistusta varten vuodelta 1908

syntyneen vajauksen täyttämiseksi 260 markkaa sekä joulukuun 2 päivänä 1909 sähkövalaistuslaitoksen hankkimiseksi oppilaitoksen huoneustoihin 965 markkaa 5 penniä.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 120, 113, 130.

Kouluneuvosto: sama kuin klassillisen lyseon.

Oulu.

Suomalainen klassillinen lyseo. Ruotsinkielen kolleganvirkaan, joka kollega Walfrid Wolmar Utterin siirryttyä suomen- ja ruotsinkielen kollegaksi Helsingin uuteen suomalaiseen tyttökouluun oli tullut avoimeksi, nimitettiin joulukuun 30 päivänä 1908 filosofianmaisteri Johan Herman Nylenius, lukien 1 päivästä lokakuuta 1909, johon toimeen hän sai valtakirjan 1 päivänä maaliskuuta 1909. Maaliskuun 2 päivänä 1909 määrättiin filosofianmaisteri Rafael Herman Hellström kahtena koetusvuotena, lukien 1 päivästä syyskuuta 1910, hoitamaan matematiikan kolleganvirkaa, joka kollega Juho Kahiluksen nimityksen jälkeen matematiikan ja luonnonopin lehtoriksi paikkakunnan suomalaiseen realilyseoon oli tullut avoimeksi.

Tämän lyseon historian ja suomenkielen lehtorin, filosofian-tohtori Uuno Karttusen ja Sortavalan suomalaiseen realilyseoon nimitetyn samain aineiden lehtorin Kaarlo Heikki Hornborgin yhteisesti tekemään hakemukseen, että he syyskuun 1 päivästä 1909 saisivat keskenänsä vaihtaa virkoja, Ylihallitus helmikuun 16 päivänä 1909 suostui sekä antoi lehtori Hornborgille valtakirjan puheenaolevaan virkaan tässä lyseossa seuraavan huhtikuun 17 päivänä.

Tammikuun 26 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti vakuutti lehtori Maunu Rosendalille hänen virasta erotessansa 4,500 markan suuruisen vuotuisen elinkautiseläkkeen, jonka jälkeen Ylihallitus saman vuoden helmikuun 21 päivänä antoi lehtori Rosendalille hänen pyytämänsä virkaeron, lukien seuraavan maaliskuun 1 päivästä.

Realisten rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi, jollaisia tänä ajanjaksona vielä on ollut koulun ylimmillä luokilla, on myönnetty: Heinäkuun 24 päivänä 1908 VI luokan realiluontoista osastoa varten 5,321 markkaa 17 penniä sekä samoin realiosaston ylläpitämiseksi VII ja VIII luokalla 4,473 markkaa 33 penniä. Elokuun 6 päivänä 1909 myönnettiin lukuvuodeksi 1909—1910 realisen rinnakkaisosaston ylläpitämiseen VII luokalla 5,691 sekä VIII luokalla 2,316 markkaa.

Samoin myönnettiin elokuun 6 päivänä 1910 VIII luokan realista rinnakkaisosastoa varten seuraavaksi lukuvuodeksi 5,677 markkaa.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty seuraavasti. Koulun sekalaisten menojen määrärahaan myönnettiin huhtikuun 22 päivänä 1909 tilapäinen 432 markan 40 pennin lisä. Lokakuun 7 päivänä 1910 myönnettiin enintään 600 markan määräraha lyseon likavesisäiliön yhdistämiseksi kaupungin lokaviemärijohtoon. Projektionikoneen hankkimiseen myönnettiin tammikuun 18 päivänä 1911 485 markkaa.

Sitäpaitsi on Ylihallitus oppilaitosten satunnaisiin tarpeisiin varatusta määrarahastaan myöntänyt: Heinäkuun 13 päivänä 1910 lyseon vuosikertomuksen painatuskulujen kustantamiseksi 432 markkaa 23 penniä sekä huhtikuun 19 päivänä 1911 tarvittavien työkalujen ostamiseksi lyseossa toimivia käsityökursseja varten 200 markkaa.

Oppilaitoksen rehtorina on edelleen ollut kollega Sakari Adolf Westerlund.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 203, 178, 187.

Kouluneuvosto: Pankinjohtaja J. F. Kerttula vuoteen 1909 (puheenjohtaja), insinööri J. Almberg, pankinjohtaja Hj. Hägg, sotarovasti V. G. Aulis (puheenjohtaja vuodesta 1909), kauppaneuvos F. A. Riekkä sekä (vuodesta 1909) tohtori Hj. Bergholm.

Suomalainen realilyseo. Kun oppilaitoksessa lukuvuoden 1909—1910 alusta suomenkielisiä luokkia tuli olemaan kuusi ja lehtori Gustaf Mareliuksen varsinainen opetusvelvollisuus siten tulisi käsittelemään ainoastaan koulun ylimmät kaksi luokkaa, joilla opetuskieli oli ruotsi, määräsi Keisarillinen Senaatti 27 päivänä heinäkuuta 1909, että se virka, johon lehtori Marelius 23 päivänä joulukuuta 1864 nimitettiin, on seuraavan syyskuun 1 päivänä lakkautettava, että historian ja suomenkielen lehtorinvirka on samasta päivästä alkaen perustettava Oulun suomalaiseen realilyseoon sekä että lehtori Marelius on asetettava lakkautuspalkalle samasta syyskuun 1 päivästä lukien. Täten avonaiseksi tulleeseen lehtorinvirkaan joulukuun 10 päivänä 1909 nimitettiin ja seuraavan helmikuun 8 päivänä valtuutettiin filosofiantohtori Evert Johannes Laine, lukien syyskuun 1 päivästä 1910.

Laulunopettajanvirkaa, tämän toimen entisen hoitajan neiti Saima Maria Snellmanin saatua pyynnöstä eron elokuun 11 päivänä 1909, määrättiin lokakuun 8 päivänä 1909 kahtena koetusvuotena hoitamaan Oulun tuomiokirkon kanttori, director cantus Juho Ranta.

Huhtikuun 14 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti myönsi 1,300 markan ylimääräisen määrärahan 50 vanhan kahden-istuttavan pulpentin muuttamista varten 100:ksi yhden-istuttavaksi.

Rehtorintointa on edelleen hoitanut lehtori Karl Gustaf Östberg. Oppilaita on ollut eri vuosina: 99, 111, 123.

Kouluneuvosto: Hovineuvos K. Th. Sohlberg (puheenjohtaja), tohtori S. A. Granberg, raatimies O. Laurin, luutnantti R. Weckman sekä (vuodesta 1909) oikeuspormestari A. Castrén.

Suomalainen tyttökoulu. Joulukuun 3 päivänä 1910 kuoli historian ja suomenkielen kollega Otto Wilhelm Viktor Hohenthal. Hänen jälkeensä avonaiseksi joutunut historian, maantiedon ja suomenkielen kolleganvirka täytettiin tuonnempana.

Toukokuun 5 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti määräsi, että oppilaitokselle oli rakennettava uusi vahtimestarinasunto sekä osoitti Yleisten rakennusten Ylihallituksen käytettäväksi tätä tarkoitusta varten enintään 8,100 markkaa.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 97, 100, 108.

Kouluneuvosto: Lääninrahastonhoitaja G. W. Rehnback (puheenjohtaja), rouvat J. Winckelmann ja M. Bergdahl sekä (vuodesta 1909) tuomiorovasti E. Lönnrot ja rouva M. Illikainen.

Ruotsalainen realioppilaitos. Piirustuksen ja kaunokirjoituksen opettajattarelle Lilly Margareta Brandtille myönnetyn virkaeron jälkeen, lukien syyskuun 1 päivästä 1908, nimitettiin tähän avonaiseen opettajattarenvirkaan seuraavan joulukuun 18 päivänä neiti Venny Linnéa Elfving ja annettiin hänelle virkavahvistuskirja helmikuun 16 päivänä 1909. Voimistelunopettajan virkaan poikaoppilaita varten helmikuun 19 päivänä 1909 nimitettiin opettaja Yrjö Durchman, lukien seuraavan syyskuun 1 päivästä, sekä annettiin hänelle virkavahvistuskirja seuraavan huhtikuun 20 päivänä.

Kesäkuun 30 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitokselle 43,600 markkaan päättyvän menosäännön lukuvuodeksi 1908—1909. Kun koulun muodostaminen realioppilaitokseksi sanottuna lukuvuonna oli loppuunsaatettu, vahvistettiin vakinainen, 45,870 markkaan päättyvä menosääntö 30 päivänä syyskuuta 1909, noudatettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1909.

Ylimääräisiä määrärahoja on myönnetty: Syyskuun 3 päivänä 1908 uusien pulpettien hankkimiseksi 330 markkaa sekä tammikuun 18 päivänä 1911 koulun sekalaisten menojen määrärahassa edellisenä vuonna syntyneen vajauksen peittämiseksi 385 markan lisäys. Luon-

nonhistoriallisia ja fysikaalisia opetusvälineitä varten myönnettiin helmikuun 3 päivänä 1910 500 markan suuruinen määräraha.

Tehdystä pyynnöstä Ylihallitus huhtikuun 19 päivänä 1911 myöntyi siihen, että kouluun vuonna 1890 hankittu ja jo hyvin kulu-
nut pianino saatiin myydä siitä tarjotusta 300 markan hinnasta ja
että tällä rahalla ynnä koulun johtajattaren Anna Maria Fogelholmin
sitä tarkoitusta varten lahjoittamalla 800 markalla kouluun saataisiin
hankkia uusi pianino.

Sittenkuin Keisarillinen Senaatti toukokuun 28 päivänä 1909 oli
vakuuttanut oppilaitoksen johtajattarelle Anna Maria Fogelholmille
vuotuisen 3,000 markan elinkautiseläkkeen, Ylihallitus seuraavan
kesäkuun 23 päivänä antoi hänelle pyynnöstä virkaeron, lukien seu-
raavan syyskuun 1 päivästä. Oppilaitoksen johtajaksi Keisarillinen
Senaatti syyskuun 25 päivänä 1909 määräsi Kollega Vilhelm Alexan-
der Frigrenin.

Johtajatar Fogelholm kuoli sittemmin toukokuun 13 päivänä 1910.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 104, 113, 108.

Kouluneuvosto: Kauppaneuvos K. A. Snellman (puheenjohtaja),
kapteeni G. Bruun ja kaupunginlääkäri G. Borg sekä rouvat S. Sohl-
berg ja E. Weckman.

Raahе.

Suomalainen alkeiskoulu. Koulun opettajakunnassa on tänä ajan-
jaksona useita muutoksia tapahtunut. Piirustuksen ja kaunokirjoi-
tuksen opettajan- tai opettajattarenvirkaa, joka sanottujen aineiden
opettajan, taiteilija Bruno August Pakarisen siirryttyä vastaavaan
toimeen Heinolan alkeiskouluun oli joutunut avonaiseksi, määrättiin
helmikuun 22 päivänä 1910 neiti Lyyli Ihanne Kaukovaara kahtena
koetusvuonna hoitamaan. Sittenkuin opettajatar tyttö-oppilasten
voimistelua ja hoitoa varten Lotten Ester Hedman oli siirtynyt voi-
mistelunopettajattareksi Sortavalan tyttökouluun, nimitettiin sa-
nottuun opettajattarenvirkaan huhtikuun 19 päivänä 1910 neiti Sofia
Kandelberg sekä annettiin hänelle virkavahvistuskirja seuraavan kesä-
kuun 18 päivänä. Laulunopettajanvirkaan, jonka Ylihallitus loka-
kuun 29 päivänä 1909 oli päättänyt tavallisessa järjestyksessä auki-
julistettavaksi, nimitettiin lokakuun 4 päivänä 1910 rouva Anna
Karolina Heiskari sekä annettiin hänelle virkavahvistuskirja seuraa-
van joulukuun 3 päivänä.

Uskonnon, historian ja suomenkielen kollegan Albert Johan
Soverin tultua nimitetyksi uskonnon, historian ja maantiedon kolle-

gaksi Turun suomalaiseen tyttökouluun, täten avonaiseen kolleganvirkaan helmikuun 24 päivänä 1911 nimitettiin Tornion alkeiskoulun samain aineiden kollega Wäinö Mathias Ropponen, lukien seuraavan marraskuun 1 päivästä, sekä annettiin hänelle valtakirja huhtikuun 25 päivänä 1911. Pätevään hakijain puutteesta täyttämättä olleeseen luonnonhistorian ja maantiedon kolleganvirkaan Ylihallitus huhtikuun 22 päivänä 1911 nimitti filosofiankandidaatti August Armas Parvelan sekä antoi hänelle valtakirjan seuraavan kesäkuun 21 päivänä.

Jo ennen mainitun, koulutaloa kesällä 1908 kohdanneen tulipalon johdosta on oppilaitos nämä vuodet ollut sijoitettuna vuokrahuoneustoon, jollainen koululle 3,000 markan vuotuista määrärahaa vastaan oli vuokrattuna. Helmikuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti sitten salli, että koulun tarvetta varten saadaan toistaiseksi, luettuna tämän kalenterivuoden alusta, 600 markan vuotuisesta korvauksesta vuokrata lisähuoneusto samasta talosta. Sanotut, yhteensä 3,600 markkaan nousevat vuokrasopimukset on sitten vuosittain, aina lukuvuoden 1911—1912 loppuun uudistettu. — Seminaarin ja seminaarin harjoituskoulun voimistelusalien käyttämisestä alkeiskoulun poikien ja tyttöjen voimistelua varten johtuvien kustannusten suorittamiseksi Keisarillinen Senaatti 14 päivänä heinäkuuta 1909 myönsi kuluneelta lukuvuodelta 200 markkaa sekä kahta seuraavaa lukuvuotta varten samansuuruisen ylimääräisen määrärahan vuotta kohti.

Kuten edellä (siv. 98) jo on mainittu, valmistui oppilaitokselle oma talo kesällä 1912.

Edellämainitun tulipalon johdosta ovat ylimääräiset määrärahat erinäisiin koulun tarpeisiin käyneet välttämättömiksi. Niinpä Keisarillinen Senaatti syyskuun 17 päivänä 1908 myönsi uuden koulukaluston hankkimiseksi oppilaitokselle tulipalossa tuhoutuneen sijaan 1,646 markan 50 pennin suuruisen ylimääräisen määrärahan. Niinikään Keisarillinen Senaatti samana päivänä tekemällään päätöksellä suostui siihen, että alkeiskoululle vuokrattuun huoneustoon saatiin hankkia sähkövalaistus, sillä edellytyksellä että koulun senvuotinen määräraha polttopuita ja valaistusta varten tulisi riittämään sekä sähkölaitoksen asettamiskustannuksiin että muihin menoihin sen syksyn aikana. Edelleen myönnettiin opetuskaluston hankkimiseen seuraavan joulukuun 16 päivänä koululle 1,896 markkaa 85 penniä. Heinäkuun 14 päivänä 1909 myönnettiin uusien pulpettien hankkimiseksi 720 markkaa sekä samoin heinäkuun 14 päivänä 1911 samaan tarkoitukseen niinikään 720 markan suuruinen ylimääräinen määräraha.

Joulukuun 2 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti myönsi avoinna olevan maantiedon ja luonnonhistorian kolleganviran sijaisen palkkaamiseksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1909, 100 markan ylimääräisen määrärahan kuukaudessa, eli korkeintaan 1,200 markkaa, mikä määräraha sitten Keisarillisen Senaatin päätöksellä 14 päivältä loka-kuuta 1909 myönnettiin maksettavaksi toistaiseksi ja kunnes virkaan määrätään vakinainen haltija.

Rehtorina on kuluneena kolmivuotiskautena edelleen ollut kollega Hugo Anshelm Ingman.

Oppilaita on ollut: 75, 94, 108.

Kouluneuvosto: Asessori W. Rehnäck (puheenjohtaja), tehtailija J. H. Jacklin, rouva H. Rehnäck sekä (vuodesta 1909) johtajatar A. Heikel ja kaupunginkamreeri J. H. Pietilä.

Tornio.

Suomalainen alkeiskoulu. Voimistelunopettajan toimeen, joka nimineuvos Victor Emanuel Tamelanderin elokuun 4 päivänä 1908 sattuneen kuoleman jälkeen oli joutunut avoimeksi, nimitettiin seuraavan joulukuun 8 päivänä opettaja Toivo Vilho Jernstedt, jolle annettiin virkavahvistuskirja helmikuun 6 päivänä 1909. Niinikään avoimeksi joutuneeseen opettajattaren toimeen tyttöoppilasten voimistelua ja hoitoa varten nimitettiin helmikuun 23 päivänä 1909 Sortavalan suomalaisen tyttökoulun voimistelunopettajatar Ada Sofia Nordlund, joka sai virkavahvistuskirjan seuraavan huhtikuun 24 päivänä.

Kun myöskin venäjänkielen opettajan toimi nimineuvos Tamelanderin kuoleman kautta oli joutunut avoimeksi ja saksankielen opettajatar Edith Elisabeth Kantele vuodesta 1903 parantumattoman taudin johdosta oli nauttinut virkavapautta, suostui Keisarillinen Senaatti toukokuun 5 päivänä 1909 Ylihallituksen ehdotuksesta siihen, että koulun menosääntöön otetut siihen saakka kruunulle säästetyt saksan- ja venäjänkielen kolleganviran palkkaedut, 3,000 markan palkka ja 600 markan palkkio, saataisiin ensi lukuvuoden alusta tarkoitustaan varten käyttöä sekä että saksan- ja venäjänkielen opettajanvirat ynnä niiden palkkausedut samasta ajasta lakkautettaisiin. Sittenkuin tämä kolleganvirka pätevän hakijain puutteesta oli ollut sijaisten hoidettavana, Ylihallitus toukokuun 5 päivänä 1911 siihen nimitti filosofiankandidaatti Vihtori Kustaa Trastin, jolle annettiin valtakirja seuraavan heinäkuun 4 päivänä. Uskonnon, historian ja suomenkielen kollegan Väinö Mathias Ropposen nimityksen jälkeen

vastaavaan toimeen Raahen alkeiskouluun, lukien marraskuun 1 päivästä 1911, joutui hänen jälkeisensä kolleganvirka myöhemmin täytettäväksi.

Joulukuun 7 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi uusien voimistelutelineiden hankkimista varten 380 markan ylimääräisen määrärahan. Uuden kaluston hankkimiseksi kouluun myönnettiin heinäkuun 28 päivänä 1911 yhteensä 1,872 markkaa.

Tehdystä esityksestä Keisarillinen Senaatti huhtikuun 22 päivänä 1910 suostui siihen, että niille kahdelle III luokan oppilaalle, joille lukuvuonna 1909—1910 oli järjestetty latinankielen opetusta, saatiin sekä sinä lukuvuonna että edelleenkin luokka luokalta, ei kuitenkaan useammalla kuin yhdellä luokalla vuodessa, kustantaa sanottu opetus Baeckin lahjoitusrahaston varoilla, kunnes nämä oppilaat olivat lopettaneet oppilaitoksen latinankielen kurssin, sekä myönsi tarkoitusta varten 840 markan suuruisen vuotuisen määrärahan, mikä oli etumaksumana valtiovaroista suoritettava sekä sitten vuosittain Suomen valtiokonttooriin Baeckin lahjoitusrahastosta korvattava.

Kun se aika, joksi koululle oli vuokrattu huoneusto, oli päättyneessä, Keisarillinen Senaatti maaliskuun 2 päivänä 1911 määräsi, että alkeiskoulun tarvetta varten oli elokuun 1 päivästä 1911 samaan päivään 1916 vuokrattava huoneusto maalarimestari Charles Ekmanin omistamassa talossa N:o 3 mainitun kaupungin kolmannessa osassa sovitusta 5,000 markan vuosivuokrasta.

Sijaisen palkkaamiseksi hoitamaan uskonnon, historian ja suomenkielen kolleganvirkaa lukuvuonna 1910—1911, joksi ajaksi viran vakinainen haltija, kollega W. M. Ropponen kivulloisuuden tähden oli saanut virkavapautta, myönnettiin syyskuun 17 päivänä 1910 75 markan lisäys kuukaudessa, luettuna 1 päivästä syyskuuta 1910 seuraavan kesäkuun 1 päivään. Samoin myönnettiin edellämainittuna päivänä venäjän- ja saksankielen kolleganviran hoitamista varten 100 markan lisäys kuukaudessa silloin kulumassa olleen syyslukukauden ajaksi. Samaan tarkoitukseen myönnettiin tammikuun 26 päivänä 1911 saman vuoden tammi—toukokuun väliseltä ajalta 500 markkaa sekä kesäkuukausilta enintään 600 markkaa.

Rehtorintointa on kuluneena kolmivuotiskautena edelleen hoitanut kollega Johan Ulrik Nordberg.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 77, 71, 78.

Kouluneuvosto: Tohtori E. Kalm (puheenjohtaja), apteekkari F. G. Borg, rouva A. Sundqvist sekä (vuodesta 1909) neiti J. Castrén ja nimismies B. F. O. Möller.

III. Yksityiset oppilaitokset.

Niinkuin tämän kertomuksen alussa jo on mainittu, on yksityisten koulujen lukumäärä myöskin puheenaolevan ajanjakson kuluessa ollut karttumassa, joskaan ei siinä määrässä kuin varhaisempina vuosina.

Lukuvuonna 1908—1909 alotti kaikkiaan kuusi uutta yksityistä oppilaitosta toimintansa ja nousi näiden koulujen kokonaismäärä silloin, valmistavia kouluja lukuunottamatta, yhteensä 85:een. Seuraavana lukuvuonna perustettiin neljä uutta oppilaitosta lisää, mutta kun ennestään toimessa olleista kouluista samaan aikaan kaksi lakkasi, lisääntyi yksityisten koulujen luku sanotulta vuodelta ainoastaan kahdella ja teki siis yhteensä 87. Lukuvuonna 1910—1911 pysyivät olot muuttumattomina, sillä samat oppilaitokset olivat silloin edelleenkin toiminnassa kuin edellisenäkin lukuvuonna, eikä mitään uusia kouluja perustettu.

Tilastollisia
tietoja.

Kolmivuotiskauden lopussa siten toiminnassa olevat 87 oppilaitosta jakautuivat edustamiinsa eri koulumuotoihin nähden siten, että yliopistoon johtavia oppilaitoksia oli kaikkiaan 54, joista poikaoppi-, laitoksia 1, kahdeksan- ja yhdeksänluokkaisia yhteiskouluja 35, tyttökouluja 8, tyttökoulun jatkoloukkia 7, alkeiskoulun jatkoloukkia 3 ja tyttö- ja alkeiskoulun jatkoloukkia 2. Viisiluokkaisten yhteiskoulujen luku nousi samaan aikaan 20:een ja sellaisiksi aijottujen koulujen määrä 9:ään. Muodostumassa oli vielä 2 tyttökoulua.

Yksityisten valmistavien koulujen lukumäärä, joka edellisen ajanjakson lopussa teki yhteensä 48, on viimeksi kuluneina vuosina hiukan vähentynyt, nousten kuluneen kolmivuotiskauden lopussa 43:een.

Miten edellämainitut erilaatuiset oppilaitokset opetuskieleen nähden jakautuivat, näkyy seuraavasta ryhmittelystä:

		Suomen- kielisiä.	Ruotsin- kielisiä.
Yliopistoon johtavia	poikakouluja	—	1
»	» yhteiskouluja	23	12
»	» tyttökouluja	3	5
»	» tyttökoulun jatkoluokkia	5	2
»	» alkeiskoulun jatkol.	1	2
»	» tyttö- ja alkeiskoulun jatkoluokkia	—	2
Viisiluokkaisia yhteiskouluja		16	4
Viisiluokkaisiksi ajottuja yhteiskouluja		9	—
Muodostumassa olevia tyttökouluja		2	—
Valmistavia kouluja		22	21

Niinkuin tästä luettelosta näkyy, oli ylemmistä kouluista — poika-, yhteis- ja tyttökouluista — suomenkielisiä 59 ja ruotsinkielisiä 28, kun taas valmistavista kouluista 22 oli suomen- ja 21 ruotsinkielisiä.

Puheenalaisen kolmivuotiskauden viimeisenä lukuvuonna, 1910—1911, oli oppilaita edelläluetelluissa oppilaitoksissa yhteensä 15,424 ja jakautuivat ne eri koulumuotoja kohden seuraavasti:

	Poikia.	Tyttöjä.	Yhteensä.
poika- ja yhteiskouluissa	4,888	6,394	11,282
tyttökouluissa	—	1,715	1,715
valmistavissa kouluissa	1,148	1,279	2,427

Äidinkieltensä puolesta oppilaat eri kouluissa olivat:

	Suomenkielisiä.	Ruotsinkielisiä.	Muunkielisiä.
Poika- ja yhteiskouluissa	8,253	2,910	119
Tyttökouluissa	917	769	29
Valmistavissa kouluissa	1,141	1,235	51

Ne oppilaitokset, jotka, kuten jo edellä viitattu, asianomaisella luvalla tänä ajanjaksona ovat toimintansa alottaneet tai myöskin entistä toimintaansa laajentaneet, ovat seuraavat: Viisi-luokkaisiksi ajotut Saarijärven, Rovaniemen (lupa myöskin annettu näiden kahden koulun mahdolliseen laajentamiseen 8-luokkaisiksi), Imatran, Keuruun, Pieksämäen ja Loimaan suomalaiset sekä Grankullan 6-luokkainen ruotsalainen yhteiskoulu, joista kuitenkin Keuruun yhteiskoulu ai-

noastaan lyhyen ajan oli toiminnassa. Samoin ovat näinä vuosina toimintansa alottaneet Lahden suomalainen tyttökoulu sekä Sortavalan tyttökoulun suomenkieliset kuin myöskin Loviisan ja Oulun ruotsinkieliset jatkoluokat, jota paitsi Mikkelin yksityiseen suomalaiseen 7-luokkaiseen tyttökouluun on liitetty lisää yksi jatkoluokka. Niinikään on jo ennestään toiminnassa ollut Mikkelin ruotsalainen yhteiskoulu ollut muodostelun alaisena 5-luokkaiseksi realioppilaitokseksi. Asianomaisen luvan laajentua 5-luokkaisesta 8-luokkaiseksi ovat näinä vuosina saaneet seuraavat oppilaitokset: Lapuan, Jämsän, Tyrvään, Kouvolan, Toijalan ja Riihimäen suomalaiset yhteiskoulut, Viipurin uusi suomalainen yhteiskoulu sekä Grankullan ruotsalainen yhteiskoulu. Näistä kuitenkin Jämsän yhteiskoulu, laajennuttuaan 6-luokkaiseksi, sittemmin on jälleen supistautunut 5-luokkaiseksi, jota paitsi muutamat muut luetellut koulut vasta myöhemmin ovat käyttäneet hyväksensä tätä niille myönnettyä oikeutta.

Asianomainen lupa 7-luokkaisen yliopistoon johtavan oppilaitoksen perustamiseen Porin kaupungissa, jonka oppilaitoksen pohjaksi tulisi asetettavaksi kansakoulun oppijakso, on niinikään annettu, mutta on tämä aije jäänyt toistaiseksi toteuttamatta. Samoin on opettajatar U. I. Jahnssonille myönnetty lupa viisiluokkaisen ruotsalaisen yhteiskoulun perustamiseen Söörnäisten kaupunginosaan Helsingin kaupungissa, joka koulu ei kuitenkaan ole alottanut toimintaansa. Töölöön kaupunginosaan perustettavaksi aijottu suomalainen yhteiskoulu, jonka perustamiseen tammikuun 24 päivänä 1912 myönnettiin lupa johtajatar Ida Henrikssonille ja filosofianmaisteri Väinö Heikkilälle ynnä muutamille muille henkilöille, on alottanut toimintansa vasta puheenaolevan ajanjakson päätyttyä.

Toimintansa ovat näinä vuosina lopettaneet ennestään toimessa olleet Raahan ruotsalainen yhteiskoulu ja Uudenkaarlepyyn ruotsalainen tyttökoulu sekä Haminan ruotsalainen yhteiskoulu, samoin kuin myöskin Siuntion, syksyllä 1909 toimensa alottanut ruotsalainen yhteiskoulu muutaman vuoden perästä lakkasi.

Oikeuden säädetyssä järjestyksessä laskea täydellisen oppimäärän suorittaneet oppilaansa Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon ovat näinä vuosina saavuttaneet: Kajaanin, Forssan, Oulun, Turun ja Kouvolan suomalaiset yhteiskoulut sekä Porin, Mikkelin ja Sortavalan suomalaisen tyttökoulun yksityiset jatkoluokat.

Opettajien lukumäärä yksityisissä kouluissa tämän ajanjakson lopussa teki yhteensä 1,146, joista miehiä 541 ja naisia 605.

Komitea yksityiskouluja koskevan lainsäädännön järjestämiseksi. Samalla kuin yksityiskoulujen toiminta-ala on yhä laajentunut, ovat myöskin mainittujen koulujen kehityksen edistämistä ja järjestelyä tarkoittavat toimenpiteet käyneet entistä enemmän tarpeen vaatimiksi ja joutuneet myöskin Suomen Eduskunnassa käsittelyn alaisiksi. Vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä oli näet Eduskunta alamaaisessa anomuksessa esittänyt ryhdyttäväksi toimenpiteisiin erinäisten yksityiskoulujen toimintaa koskevien seikkain järjestämiseksi. Sittenkuin Keisarillisen Senaatin alamaista lausuntoa oli vaadittu tämän alamaisen anomuksen johdosta, Keisarillinen Senaatti huhtikuun 14 päivänä 1909 näki hyväksi asettaa komitean Eduskunnan ehdottamien periaatteiden pohjalla valmistamaan ehdotuksen yksityiskouluja koskevan lainsäädännön järjestämiseksi ajan vaatimuksia vastaavalle kannalle ja laatimaan ehdotukset asetuksiksi näiden koulujen avustamisesta yleisillä varoilla sekä niissä palvelevien opettajien oikeuksista ja eduista; ja kutsui Keisarillinen Senaatti siihen puheenjohtajaksi normaalilyseon yliopettajan, professori Adolf Voldemar Streng'in ja jäseniksi yliopiston ylimääräisen professorin August Mikael Soinisen, normaalilyseon yliopettajan, tohtori Vilhelm Teodor Rosenqvist'in, tuomiokapitulin sihteerin Henrik Hjalmar Kahelin'in, yhteiskoulujen johtajat Kaarlo Tiililän ja Oskari Mantereen, tyttökoulun jatkoluokkain johtajattaren Johanna Otilie Andersin'in ja yhteiskoulun johtajattaren Hanna Kullhem'in. Sittenkuin tämä komitea, jonka jäsenyydestä sillä välin ylimääräinen professori Soininen omasta pyynnöstään oli vapautettu ja sijalle kutsuttu professori H. Paasonen, lokakuun 2 päivänä 1911 oli julkaissut sille täten annetusta tehtävästä laatimansa mietinnön, käskettiin Ylihallitusta Keisarillisen Senaatin lähetepäätöksellä seuraavan joulukuun 20 päivästä antamaan alamainen lausuntonsa sanotusta mietinnöstä. Kun tämän kysymyksen jatkuva käsittely kuitenkin jo on selostettavana olevan ajanjakson ulkopuolella, ei enempi selonteko kuulu enää tähän esitykseen.

Yksityiskoulujen opettajain hakukelpoisuus. Yksityiskoulujen opettajilta vaadittaviin pätevyysehtoihin nähden Keisarillinen Senaatti kesäkuun 4 päivänä 1909 näki tarpeelliseksi Ylihallitukselle lähettää seuraavan kirjelmän:

»Koska Keisarillinen Senaatti, esiteltäessä anomuksia valtioavun myöntämisestä yksityiskouluille, on asiakirjoista havainnut, että mainituissa kouluissa usein, vieläpä opetuksen tärkeimmissäkin aiheissa, toimii opettajina henkilöitä, jotka eivät läheskään täytä niitä

kelpaavaisuusedellytyksiä, joita näihin toimiin varsinkin valtion avustamisissa oppilaitoksissa tulee vaatia, ja koska Suomen Eduskuntakin viimekuluneena vuonna tekemässään alamaisessa anomuksessa, joka tarkoitti yksityiskoulujen ja erittäinkin yhteiskoulujen kehityksen edistämistä, on tehnyt tästä asiasta huomautuksen, on Keisarillinen Senaatti, asiata tänä päivänä käsitellessään, tahtonut käskää Ylihallitusta huomauttamaan kaikkien valtioapua nauttivien yksityiskoulujen johtokuntia heidän velvollisuudestaan tarkoin huolehtia, että näissä kouluissa, varsinkin yläluokilla pääaineiden opettajina toimii vastaavaan opetustoimeen valtion oppilaitoksissa hakukelpoiset henkilöt; että muutenkin niissä käytetään opettajia, jotka ovat toimeensa kykeneviä; ja että poikkeusta ylläolevasta määräyksestä, joka koskee opetusta yläluokilla, voidaan sallia ainoastaan Ylihallituksen erityisellä suostumuksella kussakin eri tapauksessa määrä-ajaksi.»

Tämän Keisarillisen Senaatin käskyn Ylihallitus seuraavan heinäkuun 21 päivän kiertokirjeellä saattoi kaikkien yksityiskoulujen kouluneuvostojen tietoon.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo selostettu sitä alamaista anomusta, jolla yksityiskoulujen eläkekassan Johtokunta oli pyytänyt, että kassalle armossa myönnettäisiin vararahastonsa lisäämistä varten vuotuinen 10,000 markan valtioapu, samoin kuin on tehty selkoa siitä alamaisesta lausunnosta, jonka Ylihallitus tammikuun 4 päivänä 1907 tämän anomuksen johdosta antoi ja jossa lausunnossaan Ylihallitus lähemmin esittämillään syillä oli alamaisesti esittänyt pääasiassa sitä, että valtio lausunnossa tarkemmin mainituilla ehdoilla toistaiseksi koetteeksi viiden vuoden aikana, lukien kalenterivuoden 1908 alusta, sitoutuisi eläkekassalle suorittamaan 60 % siitä maksusta, minkä eläkekassa kultakin osakkaalta asianomaisen eläkeluokan mukaan on oikeutettu perimään, niin pian kuin asianomainen osakas itse on suorittanut hänelle kuuluvan osan, eli 40 % samasta maksuerästä, sekä että valtio sen jälkeen, silloin saavutetun kokemuksen perusteella, joko mainitulla tai muulla sopivammaksi huomatualla tavalla, avustaa kyseessä olevien koulunopettajain ja -opettajattarien eläkkeellä varustamista.

**Yksityis-
koulujen
eläkekassa.**

Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeen mukaan lokakuun 7 päivästä 1909 oli Keisarillinen Senaatti edellisen maaliskuun 9 päivänä puheenalaisen eläkekassan Johtokunnan anomuksen johdosta Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa alamaisesti esittänyt:

että yksityiskoulujen eläkekassan kartuttamiseksi on yleisistä varoista kymmenen vuoden kuluessa, luettuna 1910 vuoden alusta, maksettava mainitulle kassalle vuotuinen rahamäärä, joka vastaa viittäkymmentä prosenttia osakasten kassan ohjesäännön mukaisesti suorittamista eläkemaksuista, ei kuitenkaan 20,000 markkaa enempää;

että maksetusta valtionavusta neljä viidesosaa on jaettava osakkaiden henkilökohtaisille kontoilte samassa suhteessa kuin hän edellisenä vuonna on suorittanut eläkemaksua ja maksettava, osakkaan kuoltua tahi jouduttua eläke-ikään tai sitä ennen työkyvyttömyyden tilaan, asianomaisille neljän prosentin korolla eläkekassan sääntöjen mukaisesti, paitsi niissä tapauksissa, jolloin osakas on siirtynyt valtionvirkaan ja sillä perustuksella päässyt nauttimaan eläkettä, taikka kun osakas, ennenkuin hän kassasta on saanut eläkettä tai työkyvyttömyyden avustusta, kuolee, jättäen jälkeensä muita omaisia kuin lesken, lesken ja lapsia tai ainoastaan lapsia, yhden tai useampia, joissa tapauksissa osakkaan kontolle pantu valtionavustus on ynnä korko korolle ylempänä mainitun prosenttimäärän mukaan yhdistettävä kassan vararahastoon;

että valtioavun jäljelläoleva viidesosa on menevä mainittuun vararahastoon ja käytettävä kuten ohjesääntö vararahaston käyttämisestä määrää; sekä

että Keisarillisen Senaatin asiana on antaa lähempiä määräyksiä valtioavun maksamisen tavasta sekä ryhtyä Keisarillisen Majesteetin määräysten toimeenpanemiseen.

Suomen Suuriruhtinaanmaan Valtiosihteerinviraston maan Kenraalikuvernöörille toimittaman ja Keisarillisen Senaatin tietoon saatetun, syyskuun 7 (elokuun 25) 1909 päivätyn kirjelmän mukaan on Hänen Majesteettinsa Keisari, Keisarillisen Senaatin edelläkerrottua alistusta alamaisesti esiteltäessä, syyskuun 6 (elokuun 24) päivänä 1909 suvainnut armossa käskää Senaatin kymmenen vuoden aikana, lukien vuodesta 1910 lähtien, joka kerta kun ehdotusta Suomen Suuriruhtinaanmaan tulo- ja menosäännöksi vastaavia vuosia varten laaditaan, lähemmin harkittavaksi ottamaan kysymyksen siitä, voidaanko kysymyksenalainen määräraha ottaa menosääntöön.

Edellämainittuna lokakuun 7 päivänä 1909 tätä asiaa esitettäessä Keisarillinen Senaatti käski Ylihallitusta ei ainoastaan yksityiskoulujen eläkekassan Johtokunnalle edelläkerrotusta armollisesta määräyksestä ilmoittamaan, vaan myöskin vaatimaan Johtokunnalta tietoa niin hyvin osakkaiden vuonna 1908 Eläkekassaan suorittamista

eläkemaksuista, joka määrä oli pantava perustukseksi sitä rahamäärää vahvistettaessa, mikä puheenalaista tarkoitusta varten saattaa tulla otetuksi vuoden 1910 menosääntöehdotukseen, kuin myöskin siitä, vuonna 1909 suoritettujen eläkemaksujen johdolla laaditusta likimääräisestä summasta, joka samaa tarkoitusta varten olisi otettava huomioon valtionmenojen laskuissa vuotta 1911 varten; ja tuli Ylihallituksen vastedes vuotuisissa tilausehdotuksissaan koulutoimen menosääntöä varten huomioonottaa tarvittava määräraha puheena-olevaa tarkoitusta varten.

Täten annettujen ohjeiden mukaisesti sanotun kassan Johtokunta sitten on Ylihallitukselle ilmoittanut eläkemaksujen määrän kutakin eri vuotta kohden, joiden ilmoitusten johdolla valtioavun korkeimmaksi määräksi vuotuisiin menosääntöihin on arviolta otettu: vuotta 1910 varten 4,500 markkaa, seuraavan vuoden varalle 6,000 sekä vuotta 1912 varten 7,000 markkaa. Valtion avustus puheenalaista tarkoitusta varten sanottuina vuosina on lopullisesti noussut: vuodelta 1910 3,957 markkaan 88 penniin, vuodelta 1911 4,472 markkaan 50 penniin sekä vuodelta 1912 5,190 markkaan 43 penniin.

Edellisessä kolmivuotiskertomuksessa on jo mainittu, että yksityiskoulun opettajain yhdistyksen johtokunta Keisarilliselle Majesteetille osoittamassaan alamaaisessa anomuksessa, lähemmin esittämällä syillä, oli anonut että yleisistä varoista myönnettäisiin 4,000 markan määräraha, josta muodostettaisiin korkeintaan 1,500 ja vähintään 750 markan suuruisia kasvatusopillisia matka-apurahoja, jotka nimenomaan annettaisiin yksityissä kouluissa palveleville opettajille ja opettajattarille. Sittenkuin Ylihallitus, kuten ennen myöskin on kerrottu, vaadittuna antamaan lausuntonsa tästä anomuksesta, oli kaikin puolin yhtynyt johtokunnan esittämiin syihin ja näkököhtiin ja vuoden 1909 rahäsääntöehdotukseen uutena määrärahana oli otettu 4,000 markkaa sanottua tarkoitusta varten, suvaitsi Keisarillinen Majesteetti tammikuun 21 (8) päivänä 1910 mainitun 1909 vuoden rahäsääntöehdotuksesta armossa poistaa muun muassa tämän määrärahan.

**Matka-
apurahat.**

Kun yksityiskoulunopettajain yhdistyksen keskushallinto sittemmin uudisti samaa asiaa koskevan, mutta tuloksettomaksi jääneen anomuksen ja Ylihallituksen käskettiin siitä antaa alamainen lausuntonsa, Ylihallitus, käsitellessään asiaa maaliskuun 14 päivänä 1911, päätti viittaamalla alamaiseen kirjelmäänsä 28 päivältä huhtikuuta

1908 armollisesti harkittavaksi jättää, eikä puheenalaista tarkoitusta varten voitaisi Ylihallituksen vuosirahasääntöön ottaa 4,000 markan suuruista määrärahaa, josta Ylihallitus hakemuksen nojalla saisi maan alkeisoppilaitosten opettajanvirkoihin päteville yksityiskoulujen opettajille ja opettajattarille anomuksessa ehdotetulla tavalla jakaa matka-apurahoja kasvatusopillisia opintoja varten ulkomailla.

Keisarillisen Senaatin esitystä sitten alamaisesti esiteltäessä Hänen Majesteettinsa Keisari 20 (7) päivänä kesäkuuta 1912 suvaitsi armossa käskää, että valtion rahastosta vuosina 1912 ja 1913 suoritetaan 4,000 markkaa vuodessa, jaettavaksi yhtenä 1,500, yhtenä 1,000 ja kahtena 750 markan suuruisena kasvatusopillisena matka-apurahana maan yksityisoppikoulujen opettajille ja opettajattarille samalla tavalla ja muutoin samoilla ehdoilla, jotka kulloinkin ovat voimassa kasvatusopillisten matka- ja apurahojen antamisesta valtion oppikoulujen opettajille ja opettajattarille.

Sen ohessa Hänen Keisarillinen Majesteettinsa suvaitsi armossa antaa Senaatin toimeksi, ehdotuksia Eduskunnalle annettaviksi armollisiksi esityksiksi varojen osoittamisesta suostuntarahastosta kansakoululaitosta ja muita sivistystarkoituksia varten vuodeksi 1914 ja seuraaviksi vuosiksi laadittaessa, ottaa sanotun määrärahan näihin esityksiin ja, määrärahan tultua myönnettyksi, samoilla perusteilla antaa yllämainitut matka-apurahat.

Sen ohessa Keisarillinen Senaatti, saattaessaan seuraavan heinäkuun 11 päivänä edelläkerrotun armollisen käskyn Ylihallituksen tietoon, käski Ylihallituksen ryhtyä asiassa sille kuuluviin toimenpiteisiin. Kuinka nämät ensi kertaa käytettävänä olevat matkarahat, jotka Ylihallitus sittemmin julisti haettaviksi, ovat tulleet jaetuiksi, ei enää kuulu tämän selostuksen piiriin.

Kreikkalais-katolisten oppilaiden uskonnon-opetus.

Kreikkalais-katoliseen uskontunnustukseen kuuluvien oppilaiden uskonnonopetukseen nähden Keisarillinen Senaatti esiintyneestä syystä joulukuun 23 päivänä 1908 käski Koulutoimen Ylihallituksen kaikille alaisilleen yksityiskoulujen johtokunnille huomauttaa, että heidän kunkin tulee koulunsa kreikkalais-katolisille oppilaille palkata uskonnonopettaja ja että he, jos samalla paikkakunnalla eri oppilaitoksissa on kreikanuskoisia oppilaita, saavat mikäli opetuksen menestyminen sen sallii yhdistää eri koulujen oppilaita yhteiseen opetukseen, joka silloin on asianomaisten oppilaitosten yhteisesti kustannettava. Myöhemmin, 24 päivänä maaliskuuta 1909, Keisarillinen Senaatti käski

Ylihallituksen kehoittaa kaikkien alaistensa yksityisten koulujen johtokuntia, ennenkuin näihin kouluihin ottavat mainitut uskonnon-opettajat, siitä Ylihallituksen kautta tekemään ilmoituksen Hengelliselles konsistorille.

Nämät Keisarillisen Senaatin määräykset Ylihallitus kiertokirjeissä helmikuun 2 ja huhtikuun 17 päiväältä 1909 päätti saattaa kaikkien Ylihallituksen valvonnan alla olevien yksityisoppilaitosten tietoon ja noudatettavaksi.

Yksityiskoulujen opettajat ovat tänäkin ajanjaksona kokoontuneet yleiseen opettajakokoukseen, järjestyksessä kolmanteen, jota pidettiin Helsingissä kesäkuun 4 ja 5 päivänä 1909. Tässä kokouksessa syntyneiden asiakirjain painattamista varten Kirkollisasiain Toimituskunta heinäkuun 30 päivänä 1909 myönsi 500 markan määrärahan, kuitenkin sillä ehdolla että näistä asiakirjoista kaksikymmentä kappaletta maksutta jätetään Ylihallituksen käytettäväksi.

Yksityiskoulunopettajien kokous.

Useita eri anomuksia erinäisten yksityisten oppilaitosten ottamisesta valtion haltuun on näinä vuosina tehty. Vaikka useimmat näistä anomuksista eivät vielä olekaan tulleet lopullisesti ratkaistuiksi, esitetään ne kuitenkin tässä sen käsittelyn nojalla, mikä niiden osalle Ylihallituksessa on tullut.

Yksityisiä oppilaitoksia anottu valtion haltuun otettavaksi.

Niinpä oli ensinnäkin Kotkan suomalaisen yhteiskoulun kannatusyhdistys alamaaisessa anomuksessa muun avustuksen ohessa vaihtoehtoisesti pyytänyt, että valtio lukuvuoden 1908—1909 alusta ottaisi mainitun oppilaitoksen huostaansa. Käsitellessään tätä asiaa helmikuun 14 päivänä 1908 Ylihallitus esiintuomainsa perusteiden nojalla omasta puolestaan päätti armolliseen harkintaan jättää, voidaanko puheenaoleva anomus, mikäli se koski koulun ottamista valtion haltuun, ottaa huomioon. Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain Toimituskunnan kirjeessä seuraavan toukokuun 5 päiväältä ilmoitettiin sitten Ylihallitukselle, ettei Senaatti ollut katsonut voivansa tähän anomukseen suostua, mutta käskettiin Ylihallituksen kysyä sanotulta kannatusyhdistykseltä, millä ehdoilla se olisi halukas jättämään koulun 5 alinta luokkaa valtiolle, siten että valtio vuoden 1909 syyslukukauden alusta perustaisi Kotkan kaupunkiin luokka luokalta 5-luokkaisen alkeiskoulun poikia ja tyttöjä varten.

Kotkan suomalainen yhteiskoulu.

Sittenkuin Ylihallitus seuraavan toukokuun 26 päivän kirjeessä oli tiedustellut kannatusyhdistyksen mielipidettä tehdystä ehdotuksesta ja kannatusyhdistys esittämillään syillä oli antanut kieltävän vastauksen siihen, sekä siinä tapauksessa, ettei valtio voisi ottaa koko oppilaitosta haltuunsa ja sitoutua vastaamaan kaikista niistä sitoumuksista, joihin kannatusyhdistys koulutaloihin ja opettajakuntaan nähden oli ryhtynyt, pyytänyt että kannatusyhdistykselle myönnettäisiin erinäisiä apurahoja, on kysymys oppilaitoksen ottamisesta valtion huostaan pysähtynyt tähän.

Pietarsaaren
ruotsalainen
realioppi-
laitos.

Jotenkin samoihin aikoihin olivat myöskin Pietarsaaren kaupungin valtuusmiehet alamaisesti anoneet, että mainitun kaupungin kustantama, silloin jo 8-luokkainen realioppilaitos otettaisiin valtion haltuun ja muutettaisiin täydelliseksi ruotsinkieliseksi realilyseoksi, jossa opetettaisiin yhteisesti poikia ja tyttöjä. Sittenkuin Ylihallitus esittämillään syillä marraskuun 22 päivänä 1907 oli päättänyt puolestaan armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota puheenalainen anomus ansaitsi, Keisarillinen Senaatti jo edellämainittuna toukokuun 5 päivänä 1908, siihen nähden että kysymys alkeisoppilaitosten ja tyttökoulujen uudestaanjärjestelystä ja sen yhteydessä olevat kysymykset tämänlaatuisien oppilaitosten sijoittamisesta maan eri osiin ei vielä ollut joutunut lopulliseen ratkaisuun, katsoi ettei sillä kertaa ollut syytä puheenaolevaan anomukseen suostua.

Porvoon
suomalainen
yhteiskoulu.

Niinikään oli Porvoon suomalaisen yhteiskoulun kannatusyhdistyksen johtokunta, katsoen siihen, miten tärkeä tämä oppilaitos oli kaupungin ja sen ympäristön suomalaiselle väestölle, alamaisesti anonut, että koulun viisi alinta luokkaa otettaisiin valtion huostaan ja ylemmille luokille myönnetty vuotuinen valtioapu armossa korotettaisiin 5,000 markkaan kutakin luokkaa kohti; taikka että, siinä tapauksessa ettei katsottaisi mahdolliseksi ottaa mainittuja viittä luokkaa valtion haltuun, oppilaitoksen tätä nykyä nauttima valtioapu korotettaisiin 5,000 markaksi kutakin toimessa olevaa luokkaa kohden.

Käsitellessään tätä anomusta tammikuun 26 päivänä 1909 Ylihallitus lähemmin esittämillään syillä ja perusteilla oli sitä mieltä, että kysymys puheenaolevan yhteiskoulun viiden alimman luokan ottamisesta valtion haltuun sillä kertaa saattaisi raueta, mutta päätti samalla, edellyttämällä että Eduskunnan edellisenä vuonna tekemä alainen anomus yksityisille oppilaitoksille annettavan valtion-

avustuksen korottamisesta saavuttaisi armollisen vahvistuksen, alamaisesti esittää, että tälle oppilaitokselle myönnettäisiin valtion kannatusta vuosittain 4,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa varsinaista luokkaa kohti, eli 8 luokalle yhteensä 32,000 markkaa vuodessa ja sitä paitsi 3,500 markkaa vuodessa kutakin rinnakkaisosastoa kohden, kirjelmässä lähemmin mainituilla ehdoilla.

Alamaisessa anomuksessa olivat pankinjohtaja Juho Pitkänen ja filosofianmaisteri J. Lähteenmäki, Nurmeksen yksityisen suomalaisen yhteiskoulun kannatusyhdistyksen puolesta, alamaisesti anoneet, että, koska sanotun yhdistyksen varat olivat aivan lopussa eikä koulu enää voinut silloisen valtioavun turvin menestyksellä täyttää tarkoitustansa laajan Pohjois-Karjalan ainoana yliopistoon johtavana oppilaitoksena, yhteiskoulu lähimmässä tulevaisuudessa otettaisiin valtion huostaan, taikka, jos tämä jostakin syystä olisi aivan mahdotonta, sille valtion varoista siinä tapauksessa kalenterivuoden 1910 alusta myönnettäisiin 5,000 markan suuruinen vuotuinen avustus kutakin luokkaa kohti.

Käsitellessään tätä asiaa, josta Ylihallituksen oli käsketty antaa alamainen lausuntonsa, huhtikuun 3 päivänä 1909 Ylihallitus päätti alamaisuudessa esittää, että valtio, sovittuansa siitä kannatusyhdistyksen kanssa, ottaisi Nurmeksen suomalaisen yhteiskoulun 5 alinta luokkaa haltuunsa ja muodostaisi ne 5-luokkaiseksi valtion alkeiskouluksi poikia ja tyttöjä varten, sekä että kolmelle yläluokalle, edellyttäen että Eduskunnan edellämainittu anomus yksityiskoulujen valtioavun korottamisesta tulisi armollisesti hyväksytyksi, lukien seuraavan kalenterivuoden alusta, armossa myönnettäisiin 5,000 markan vuotuinen valtioapu, lähemmin mainituilla ehdoilla.

Esittämillään syillä olivat Iisalmen kaupungin valtuusmiehet alamaisesti anoneet, että valtio ottaisi Iisalmen suomalaisen yhteiskoulun niin pian kuin mahdollista huostaansa, jossa tapauksessa kaupunki olisi valmis menemään erinäisiin koulutaloa y. m. koskeviin sitoumuksiin valtiolle. Tätä hakemusta huhtikuun 7 päivänä 1909 käsitellessään Ylihallitus päätti alamaisesti esittää, että valtio, sovittuansa siitä Iisalmen kaupungin kanssa, ottaisi puheenalaisen yhteiskoulun 5 alinta luokkaa haltuunsa, sekä että oppilaitoksen kolmelle jatkoluokalle myönnetty valtioapu, edellyttäen että jo mainittu Eduskunnan alamainen anomus tulisi armollisesti hyväksytyksi, silloin kuluvan kalenterivuoden alusta armossa koro-

tettaisiin 5,000 markaksi vuotta ja luokkaa kohti, kirjelmässä lähemmin esitetyillä ehdoilla.

Käkisalmen
reali- ja por-
varikoulu
ynnä jatko-
luokat.

Samoin oli Käkisalmen kaupungin valtuusmiesten sekä Käkisalmen reali- ja porvarikoulun jatkoluokkain kannatusyhdistyksen puolesta alamaisesti anottu, että koska hakijat eivät enää saata asianmukaisesti ylläpitää oppilaitosta, tämä laitos mitä pikemmin otettaisiin valtion huostaan. Käskettynä antamaan alamainen lausuntonsa tämän hakemuksen johdosta, Ylihallitus huhtikuun 27 päivänä 1909 päätti armollisesti tutkittavaksi jättää, voitaisiinko puheenalainen anomus ottaa huomioon.

Kokkolan
suomalainen
yhteiskoulu.

Koska Kokkolan suomalainen yhteiskoulu oli todellisen tarpeen vaatima paikkakunnalla, mutta yhtiölle oli käynyt vaikeaksi sille myönnettyllä valtioavulla ylläpitää tätä laitosta, oli koulun osakeyhtiön johtokunta anonut, että koulu ensi tilassa joko kokonaisuudessaan tai ainakin sen viisi alinta luokkaa otettaisiin valtion haltuun 8-luokkaisena yliopistoon johtavana yhteiskouluna. Tämän anomuksen johdosta Ylihallitus helmikuun 25 päivänä 1910 päätti armolliseen harkintaan jättää, voitaisiinko johtokunnan koko oppilaitoksen ottamista valtion huostaan koskeva anomus ottaa huomioon, mutta sen sijaan alamaisesti esittää, että valtio ottaisi puheenalaisen koulun viisi alinta luokkaa haltuunsa.

Sittemmin oli koulun johtokunta uudessa hakemuksessa alamaisesti anonut, ei ainoastaan että kahdelle vielä ratkaisematta olevalle anomukselle, joista toinen koski edellämainittua koulun ottamista valtion huostaan ja toinen oppilaitoksen valtioavun korottamista, annettaisiin niin pian kuin voi tapahtua suotuisa ratkaisu, vaan myöskin että joko se 6,400 markan suuruinen erä, jonka koulu nyt oli velvollinen maksamaan yleisestä valtionrahastosta saadun lainan lyhennys- ja korkomaksuina, anteeksiannettaisiin ja 24,000 markkaa tilapäisenä avustuksena koululle karttuneen pankkivelan suorittamiseksi myönnettäisiin, tai että oppilaitos kertakaikkisena avustuksena saisi 30,000 markkaa sekä sen ohella odotusaikaa korko- ja lyhennysmaksujen maksamisessa siksi kunnes tuo 30,000 markan määrä olisi nostettavissa.

Tämän anomuksen johdosta Ylihallitus alamaisessa lausunnossaan toukokuun 20 päivänä 1911 esiintuomillaan syillä päätti armolliseen harkintaan jättää, eikö tehtyyn anomukseen olisi suostuttava siten, että koululle tilapäisenä avustuksena myönnettäisiin, paitsi

vapautusta anotusta 6,400 markan lyhennys- ja korkokmasusta, sen lisäksi kerta kaikkiaan 24,000 markan summa koululle karttuneen pankkivelan suorittamiseksi. Samalla Ylihallitus, viitaten alamaiseen, sanottua koulua koskevaan kirjelmäänsä edellisen vuoden helmikuun 25 päivästä, päätti armollisesti harkittavaksi uudelleen esittää, eikö valtio ottaisi koulun viisi alinta luokkaa haltuunsa ja vastedes ylläpitäisi niitä.

Kajaanin kaupungin valtuusmiesten sitä varten valtuuttamat Kajaanin yhteiskoulu olivat alamaudessa kirjelmässä anoneet, että Kajaanin yhteiskoulu otettaisiin kokonaisuudessaan valtion haltuun, jossa tapauksessa Kajaanin kaupunki ilmoitti olevansa valmis erinäisiin sitoumuksiin; että, ellei tähän anomukseen voitaisi suostua tai jos suotuisan päätöksen toimeenpaneminen siirtyisi jonkun ajan tuonnemmaksi, koulun kuudennen, seitsemännen ja kahdeksannen luokan ylläpitämiseksi vuoden 1911 alusta lukien armossa myönnettäisiin 4,000 markkaa vuodessa kutakin toimesta olevaa luokkaa kohti; sekä että oppilaitokselle sitäpaitsi yksityiskohtaista tilitystä vastaan suotaisiin 3,000 markkaa käytettäväksi anomuskirjelmässä tarkemmin luetellun opetusvälineistön hankkimiseen.

Käsitellessään asiaa maaliskuun 21 päivänä 1911 Ylihallitus anomuksen ensimmäiseen kohtaan nähden, että mainittu oppilaitos kokonaisuudessaan otettaisiin valtion huostaan, päätti armolliseen harkintaan jättää, mitä huomiota anomus tältä osaltaan ansaitsi, mutta päätti samalla ylemmille luokille anottuun valtioapuun nähden puoltaa 4,000 markan vuotuista avustusta kutakin toimesta olevaa luokkaa kohti, samoin kuin myöskin opetusvälineiden hankkimiseksi pyydettyä 3,000 markan ylimääräistä määrärahaa.

Myöskin muutamien tyttökoulujen sekä erään jatko-opiston ottamisesta valtion haltuun on anomuksia tehty.

Ylihallitukselle annetussa, Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa alamaudessa osoitetussa kirjelmässä olivat pormestari O. Lyytikäinen ynnä muut Lahden suomalaisen tyttökoulun kannatusyhdistyksen puolesta, katsoen paikkakunnan ja sen ympäristön asutusoloihin sekä siihen, miten vaikeaksi oppilaitosten ylläpitäminen ja kustantaminen käy yksityisille henkilöille, alamaudessa anoneet, että kannatusyhdistyksen perustama tyttökoulu, josta silloin oli toimesta vasta I luokka, lukuvuoden 1909—1910 alusta otettaisiin valtion huostaan, jossa tapauksessa kannatusyhdistys olisi ollut val-

Kajaanin yhteiskoulu.

Lahden suomalainen tyttökoulu.

mis ilman eri korvausta koululle luovuttamaan kaikki koulussa löytyvät opetusvälineet ja kaluston.

Käsitellessään asiaa maaliskuun 23 päivänä 1909 Ylihallitus lähemmin mainitsemillaan syillä alamaisesti esitti, eikä kannatusyhdistyksen puheenalaiseen anomukseen voitaisi armossa suostua.

Mikkelin
suomalainen
tyttökoulu.

Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa alamaisesti osoitetussa kirjelmässä oli Mikkelin suomalaisen tyttökoulun osakeyhtiö esiintuomillaan syillä pyytänyt, että valtio syyskuun 1 päivästä 1910 ottaisi huostaansa mainitun tyttökoulun seitsemän luokkaa ynnä niihin yhdistetyn yksityisten perustaman kahdeksannen luokan, ja tarjonnut valtiolle luovutettavaksi koulun talon ja tontin 50,000 markan hinnasta sekä koulun kaluston ja opetusvälineet kohtuullisesta hinnasta arvion mukaan; jonka ohessa yhtiö samalla oli anonut, että koulun nykyisille varsinaisille opettajattarille, sikäli kuin he katsottaisiin kelvollisiksi, säilytettäisiin toimeentulonsa koulussa. Tämän yhteydessä ja siltä varalta, että valtio ei voisi ottaa koko koulua ylläpitääksensä, oli osakeyhtiö vaihtoehtoisesti anonut, että valtio 1 päivästä syyskuuta 1910 ottaisi huostaansa Mikkelin suomalaisen tyttökoulun viisi alinta luokkaa sanotussa anomuksessa lähemmin mainituilla ehdoilla.

Käsitellessään tätä anomusta lopullisesti joulukuun 29 päivänä 1909 Ylihallitus päätti alamaisuudessa ehdottaa, että valtio seuraavan syyskuun 1 päivästä alkaen ottaisi Mikkelin yksityisen suomalaisen tyttökoulun 5 alinta luokkaa haltuunsa sekä että yhtiön muiden tarjoumusten ja toivomusten käsittely jätettäisiin riippuvaksi, kunnes kysymys puheenalaisten luokkain ottamisesta valtion haltuun olisi ratkaistu.

Turun suo-
malainen jat-
ko-opisto.

Turun suomalaisen jatko-opiston kannatusyhdistys oli Hänen Keisarilliselle Majesteetillensa alamaisuudessa osoitetussa kirjelmässä anonut, että mainittu jatko-opisto, joka toimii yksityisenä 3-luokkaisen oppilaitoksena Turun suomalaisen valtion tyttökoulun välittömässä yhteydessä, otettaisiin valtion huostaan, tai ellei siihen sillä kertaa katsottaisi voitavan suostua, että sille seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin se aika päättyi, miksi jatko-opistolle oli myönnetty valtioapu, suotaisiin valtion kannatusta vuosittain 4,000 markkaa, jokaista opiston luokkaa kohti.

Tätä anomusta koskevassa lausunnossaan Ylihallitus tammikuun 26 päivänä 1909, viitaten niihin syihin, jotka Ylihallitus valtioavun

korottamista Porvoon suomalaiselle yhteiskoululle koskevassa päätöksessään samalta päivältä oli esiintuonut, päätti armollisesti tutkittavaksi alistaa, eikö puheenalaiselle kannatusyhdistykselle voitaisi, lukien seuraavan kalenterivuoden alusta, Turun suomalaisen jatko-opiston kannattamiseksi armossa myöntää 4,000 markaksi luokkaa kohti korotettu vuotuinen valtioapu, muutamilla lähemmin määrättävillä ehdoilla.

Mitä näissä anomuksissa muodossa tai toisessa pyydettyihin valtionavustuksiin tulee, käy seuraavasta, erinäisiä oppilaitoksia käsittelevästä esityksestä selville, missä määrin niitä sekä näille että muille yksityisille kouluille puheenaolevina vuosina on myönnetty.

Helsinki.

Suomalainen yhteiskoulu, (9-luokkainen). Oppilaitos nauttii viiden alaluokan kannattamiseksi vuosittain yhteensä 20,000 markan valtionavustusta sekä kolmea ylintä luokkaa varten niinikään vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, lukien tammikuun 1 päivään 1913. Armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä myönnettiin periaatteessa ja sittemmin myöskin lopullisesti koulun toisella luokalla edellisenä lukuvuonna toimessa olleen rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi edelleen luokka luokalta vuosittain 2,500 markkaa vuosiksi 1910, 1911 ja 1912, ehdolla että jakamattoman luokan oppilasluku nousee vähintään 45:een.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 325, 318, 333.

Uusi suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Viiden alimman luokan ylläpitämiseksi oppilaitokselle on myönnetty vuotuinen yhteensä 20,000 markan valtioapu ja kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi vuosittain yhteensä 4,000 markkaa, lukien tammikuun 1 päivään 1913. Armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä myönnettiin periaatteessa kolmen yläluokan ylläpitämiseksi lisäävustusta 2,000 markkaa vuodessa vuosina 1910, 1911 ja 1912, ehdolla että oppilasmäärä näillä luokilla nousee keskimäärin vähintään 10:een kullakin luokalla, mikä avustus koululle sitten myöskin lopullisesti on myönnetty.

Oppilaita on ollut: 287, 296, 286.

Läroverket för gossar och flickor, (Oppilaitos poikia ja tyttöjä varten, 9-luokkainen). Oppilaitoksen II—VI luokkain ylläpitämiseksi on myönnetty yhteensä 20,000 markkaa vuodessa, lukien tammikuun 1 päivään 1913, sekä kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, laskettuna samaan päivään.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 298, 300, 311.

Nya svenska läroverket, (Uusi ruotsalainen oppilaitos, 9-luokkainen). Oppilaitos nauttii yhteensä 24,500 markan valtionavustusta vuodessa, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 226, 239, 238.

Nya svenska samskolan, (Uusi ruotsalainen yhteiskoulu, 9-luokkainen). Koulun II—VI luokkain ylläpitämiseksi on myönnetty vuotuinen 20,000 markan valtionavustus ja kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi yhteensä 6,000 markkaa, kaikki laskettuna 1 päivään tammikuuta 1913.

Uusi lukusuunnitelma oppilaitokselle vahvistettiin huhtikuun 7 päivänä 1910.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 261, 267, 255.

Svenska privata läroverket för flickor, (Ruotsalainen yksityisoppilaitos tyttöjä varten, 9-luokkainen). Viittä alemmaa luokkaa varten nauttii koulu yhteensä 15,000 markan vuotuista valtioapua sekä kahden jatkoluokan kannattamiseksi yhteensä 4,000 markkaa vuodessa, kaikki laskettuna tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 154, 159, 166.

Privata svenska flickskolan i Helsingfors, (Helsingin yksityinen ruotsalainen tyttökoulu, 9-luokkainen). Oppilaitos nauttii yhteensä 21,000 markan vuotuista valtioapua, laskettuna 1 päivään tammikuuta 1912.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 166, 152, 178.

Nya svenska flickskolan, (Uusi ruotsalainen tyttökoulu, 8-luokkainen; ennen samalla nimellä kuin edellinenkin koulu: privata svenska flickskolan). Filosofiankadidaatti Eirik Mikael Hornborgin tekemään anomukseen, että hän syyskuun 1 päivästä 1910 alkaen saisi ottaa haltuunsa tämän neiti Helena Forsmanin perustaman yksityisen ruotsalaisen tyttökoulun sen ylläpitämiseksi myönnettyine valtioapuineen, Ylihallitus toukokuun 4 päivänä 1910 suostui.

Oppilaitoksen kannattamiseksi on myönnetty vuotuinen 15,000 markan valtioapu, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913.

Armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivältä 1910 myönnettiin koulun VIII luokan ylläpitämiseksi mainitun vuoden syyskuun 1 päivästä samaan päivään 1913 periaatteessa ja sittemmin myöskin lopullisesti 3,000 markkaa vuodessa.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 139, 151, 140.

Söörnäisten suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkainen). Koulun kannattamiseksi on myönnetty yhteensä 20,000 markan vuotuinen valtioapu viiden vuoden ajaksi, ulottuen tammikuun 1 päivään 1913. Koululle on jo varemmin myönnetty lupa laajentua 8-luokkaiseksi, mutta on tämä laajentuminen alkanut vasta puheenaolevan kolmivuotisjakson päätyttyä.

Oppilaita on ollut eri vuosina (viidellä luokalla): 149, 160, 164.

Nya svenska småskolan. Huhtikuun 29 päivänä 1910 Ylihallitus suostui siihen, että neiti Maria Lagus sai ottaa vastaan ja edelleen ylläpitää tätä neiti Dagmar Neoviuksen perustamaa ja sittemmin neiti Helène Hultille siirrettyä oppilaitosta.

Helsingin käsityökoulu. Armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivältä 1910 myönnettiin periaatteessa avustukseksi Helsingin Käsityökoulun opettajatar-osaston ylläpitämistä varten 5,500 markan vuotuinen määräraha tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään vuonna 1915 siten, että määrärahan ottaminen eri vuosien menosääntöehdotuksiin on riippuva valtiovaraston tilaa kulloinkin harkittaessa. Tämän Armollisen käskyn johdosta Keisarikillinen Senaatti lokakuun 20 p. 1910 määräsi, että puheenalainen määräraha on ylempänä mainituilla edellytyksillä ja ehdoilla otettava huomioon 1911, 1912, 1913 ja 1914 vuosien menosääntöehdotuksia laadittaessa, sekä käski Ylihallituksen asianomaisille maksattamaan valtioavustuksen vuodelta 1910, 5,500 markkaa, kuin myöskin seuraavina vuosina neljänneksittäin ne määrät, jotka puheenalaista tarkoitusta varten tulevat menosääntöihin otettaviksi. Sen ohessa Keisarikillinen Senaatti ehdoksi valtioavun nauttimiseen nähden asetti, että Ylihallituksen tulee valvoa puheenaolevan opettajatar-osaston toimintaa ja että tästä toiminnasta vuosittain on annettava kertomus Ylihallitukselle.

Porvoo.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909 sekä entisestään muutetussa muodossa kesäkuun 16 päivänä 1911, jonka ohessa koulun johtokunta oikeutettiin seuraavan lukuvuoden alusta asteettain asettamaan englanninkieli ranskankielen sijalle vaihtoehtoisena aineena latinankielen rinnalla.

Oppilaitoksen ylläpitämiseksi on myönnetty valtioapua alaluokkia varten yhteensä 20,000 markkaa vuodessa toistaiseksi sekä kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi, lukien tammikuun 1 päivään 1912, yhteensä 6,000 markkaa. Lisäystä viimeksimainittuun avustukseen myönnettiin armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivästä 1910 periaatteessa ja puheenaolevilta vuosilta sittemmin myöskin lopullisesti 1,000 markkaa vuotta ja luokkaa kohden, lasketuna tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1915.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 204, 185, 192.

Yksityinen ruotsalainen tyttökoulu, (6-luokkainen). Syyskuun 9 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle lukusuunnitelman.

Koulu nauttii yhteensä 12,500 markan vuotuista valtionavustusta, lukien 1 päivään tammikuuta 1913.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 106, 94, 93.

Loviisa.

Ruotsinkieliset alkeiskoulun jatkoluokat, (3-luokkaa). Elokuun 19 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti salli alkeiskoulun jatkoluokkien kannatusyhdistyksen tulevan lukuvuoden alusta laajentaa sanotun oppilaitoksen luokka luokalta kahdeksanluokkaiseksi oppilaitokseksi, jossa oppimäärät pääasiassa tulisivat olemaan samat kuin valtion realilyseoissa, kuitenkin ehdolla että mainitut jatkoluokat ovat alkeiskoulun rehtorin valvonnan alaisina sekä että oppilaitos alistuu niihin määräyksiin, jotka tätä nykyä yksityiskouluihin nähden ovat voimassa taikka vastedes noudatettaviksi säädetään. Niinikään Keisarillinen Senaatti tehdystä hakemuksesta saman elokuun 26 päivänä salli puheenaolevien jatkoluokkain kannatusyhdistyksen jatkoluokkia

varten alkavan lukuvuoden aikana maksutta käyttää alkeiskoulua varten luovutetussa, valtiolaitokselle kuuluvassa huoneustossa löytyviä vapaita huoneita sekä lämpöä ja valoa.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1909—1910 yhdellä luokalla 10, seuraavana lukuvuonna kahdella luokalla 16.

Tammisaari.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle uuden lukusuunnitelman.

Valtioapua nauttii koulu viittä alaluokkaa varten yhteensä 20,000 markkaa vuodessa. Kolmen jatkoluokan ylläpitämiseksi myönnettiin koululle armollisella määräyksellä toukokuun 15 (2) päivältä 1911 valtioapua sanotuksi vuodeksi 2,000 markkaa kutakin luokkaa kohti, ehdolla että oppilasluke näillä luokilla nousee keskimäärin vähintään 10:een kullakin.

Oppilaita on ollut: 194, 196, 210.

Hanko.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkaiseksi muodostumassa). Valtioapua on koululle myönnetty 4,000 markan mukaan vuotta ja toiminnassa olevaa luokkaa kohti, korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, lukien tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 56, seuraavana lukuvuonna (neljällä luokalla) 72 ja lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 77.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (9-luokkainen). Oppilaitos nauttii viittä alaluokkaa varten vuotuista, yhteensä 20,000 markan valtioapua sekä kolmea jatkoluokkaa varten vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, jota paitsi kahta rinnakkaisluokkaa kohti on myönnetty 2,500 markkaa kummallekin, maksettavaksi 1 päivästä tammikuuta 1907 samaan päivään 1912.

Huhtikuun 12 päivänä 1911 vahvistettiin koululle uusi lukusuunnitelma.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 274, 258, 248.

Grankulla.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (muodostumassa). Maaliskuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti antoi luvan filosofiantohtori J. Thurmanille, rouville Anni Westzynthius'elle, Louise Lybeckille ja Constance af Forselles'ille, varatuomari Axel af Forselles'ille sekä insinööri Alvar Bergrothille, jotka kuluvan lukuvuoden alussa olivat Espoon pitäjässä sijaitsevaan Grankullan huvilayhteiskuntaan perustaneet neliluokkaisen, kaksi varsinaista ja kaksi valmistavaa luokkaa käsittävän ruotsalaisen yhteiskoulun, edelleen ylläpitää sanottua oppilaitosta. Sittenkuin Ylihallitus lokakuun 28 päivänä 1910 oli oikeuttanut tätä tarkoitusta varten muodostuneen Grankullan kouluyhdistyksen haltuunsa ottamaan tämän 4-luokkaisen yhteiskoulun ja sitä ylläpitämään, Keisarillinen Senaatti tehdystä hakemuksesta tammi-kuun 18 päivänä 1911 oikeutti sanotun yhdistyksen laajentamaan koulun 9-luokkaiseksi oppilaitokseksi sekä vahvisti sille uuden lukusuunnitelman.

Oppilaita oli koulussa: lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 29, seuraavana lukuvuonna (kolmella luokalla) 42 ja lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 71.

Siuntio.

Ruotsalainen yhteiskoulu. Keisarillisen Senaatin päätöksellä lokakuun 13 päivältä 1910 oikeutettiin maanviljelysneuvos Ture W. Lindeberg, vapaaherra August Wrede af Elimä ja kirkkoherra K. R. Bonsdorff Siuntion pitäjän kirkonkylään perustamaan ja siellä ylläpitämään kuusiluokkaista ruotsinkielistä yhteiskoulua hakemukseen liitetyn lukusuunnitelma-ehdotuksen mukaan. Kuten jo edellä on mainittu, oli koulun toiminta kuitenkin lyhytikäinen ja oppilaiden luku hyvin vähäinen, jonka vuoksi sitä ei ole tilastossakaan huomioonotettu.

Turku.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostunut 8-luokkaiseksi). Marraskuun 2 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle lukusuunnitelman sekä myönsi esittelijäsihteeri H. R. Baeck-vainajan lahjoitus-

rahaston varoista latinankielen opetuksen kustantamiseksi oppilaitoksen kolmella ylimmällä luokalla avustusta 1 päivästä syyskuuta 1908 alkaen viiden vuoden ajaksi 140 markkaa viikkotunnilta eli enintään 2,660 markkaa vuodessa.

Oppilaitoksen viiden alimman luokan kannattamiseksi viiden vuoden aikana, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908, on jo varemmin myönnetty vuotuinen 20,000 markan valtioapu. Armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivästä 1910 myönnettiin sitten koulun kolmea jatkoluokkaa varten periaatteessa, sekä puheenaoleville vuosille sittemmin myöskin lopullisesti, 3,000 markkaa luokkaa ja vuotta kohti, lukien tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1915, sekä varsinaisten luokkien yhtä rinnakkaisosastoa varten läpi koulun 2,500 markkaa vuodessa.

Helmikuun 9 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti oikcutti oppilaitoksen säädetyssä järjestyksessä Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon laskemaan ne oppilaat, jotka sanotussa oppilaitoksessa ovat suorittaneet hyväksytyn täydellisen oppimäärän.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 1908—1909 (kuudella luokalla) 241, 1909—1910 (seitsemällä luokalla) 256, 1910—1911 (kahdeksalla luokalla) 260.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (9-luokkainen). Koulu nauttii viittä varsinaista alaluokkaa varten jo varemmin myönnettyä 20,000 markan vuotuista valtioapua viiden vuoden aikana, laskettuna 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut: 151, 163, 164.

Yksityinen suomalainen jatko-opisto, (3-luokkainen). Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitokselle uuden lukusuunnitelman.

Armollisella käskyllä tammikuun 21 (8) päivästä 1910 määrättiin, että sen vuoden tulo- ja menoarvioon oli otettava lisämäärärahana jatkuvaa valtioapua tälle opistolle 6,000 markkaa, eli siis sama määrä kuin mitä oppilaitos ennenkin oli nauttinut. Sama avustus on koululle edelleen periaatteessa myönnetty vuosiksi 1911—1915 sekä lisäksi tähän samaksi ajaksi 500 markkaa luokkaa kohti, mitkä määrärahat nyt puheenaolevalta ajalta sittemmin myöskin lopullisesti ovat myönnettyt.

Oppilaita on ollut: 48, 43, 53.

Yksityinen ruotsalainen tyttökoulu, (9-luokkainen). Oppilaitos nauttii kuutta varsinaista koululuokkaa kohden yhteensä 15,000 markan vuotuista valtioapua ja kolmea jatkoluokkaa varten yhteensä 4,000 markkaa vuodessa, lukien 1 päivään tammikuuta 1913.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 182, 182, 187.

Marianhamina.

Realioppilaitoksen jatkoluokat, (3-luokkaa). Syyskuun 17 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitoksen lukusuunnitelman.

Oppilaitos nauttii vuotuista 9,000 markan valtioapua tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: 21, 22, 31.

Salon kauppala.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkainen). Koululle on varemmin myönnetty viiden vuoden ajaksi, luettuna tammikuun 1 päivästä 1908, 20,000 markan vuotuinen valtioapu.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 132, 132, 139.

Pori.

Suomalainen tyttökoulu, (6-luokkainen ynnä sen kolme jatko-luokkaa). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909.

Tammikuun 27 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti oppilaitoksen säädetyssä järjestyksessä laskemaan Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon ne oppilaat, jotka ovat suorittaneet hyväksytyt, täydellisen oppimäärän.

Varsinainen tyttökoulu nauttii 15,000 markan vuotuista valtioapua viiden vuoden aikana, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908. Armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivästä 1910 myönnettiin periaatteessa ja myöskin lopullisesti koulun VI luokan

kannattamiseksi vuosiksi 1911 ja 1912 2,000 markkaa vuodessa. Jatkoluokille on myönnetty yhteensä 6,000 markan avustus neljäksi vuodeksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1909.

Oppilaita on ollut: 1908—1909 (yhdeksällä luokalla) 207, 204, 210.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (9-luokkainen). Koulun lukusuunnitelman Keisarillinen Senaatti vahvisti heinäkuun 9 päivänä 1910.

Oppilaitoksen viiden alimman varsinaisen luokan ylläpitämiseksi on varemmin myönnetty vuotuista valtioapua 4,000 markkaa luokkaa kohti eli korkeintaan 20,000 markkaa neljän vuoden ajaksi, laskettuna 1 päivästä tammikuuta 1908. Jatkuvaa valtioapua samaan tarkoitukseen Keisarillinen Senaatti elokuun 25 päivänä 1911 myönsi saman määrän eli yhteensä 20,000 markkaa vuosittain, maksettavaksi tammikuun 1 päivästä 1912 samaan päivään 1917.

Oppilaita on ollut: 153, 148, 151.

Uusikaupunki.

Suomalainen yhteislyseo, (8-luokkainen). Koulu nauttii viittä alinta luokkaa varten yhteensä vuotuista 20,000 markan valtioapua viiden vuoden aikana, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908, sekä kolmea yläluokkaa varten yhteensä 6,000 markan avustusta samana aikana.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 241, 222, 231.

Rauma.

Suomalainen yhteislyseo, (8-luokkainen). Koululle on jo ennestään myönnetty viittä alaluokkaa varten vuotuinen 20,000 markan valtionkannatus sekä kolmea yläluokkaa kohden vuotuinen yhteensä 6,000 markan avustus 1 päivään tammikuuta 1912.

Oppilaita oli eri vuosina: 246, 245, 250.

Forssa.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Uusi lukusuunnitelma oppilaitokselle vahvistettiin 11 päivänä syyskuuta 1908.

Tammikuun 27 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti oppilaitoksen säädetyssä järjestyksessä laskemaan Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon ne oppilaat, jotka ovat suorittaneet hyväksytyn täydellisen oppimäärän.

Koululle on varemmin myönnetty valtioapua 4,000 markkaa kutakin viittä alinta luokkaa kohti eli yhteensä 20,000 markkaa vuodessa viiden vuoden ajaksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908.

Armollisella käskyllä tammikuun 21 (8) päivästä 1910 määrättiin, että vuoden 1909 tulo- ja menoarvioon oli otettava lisämäärärahana jatkuvaa valtioapua puheenaolevalle yhteiskoululle 3 ylimmän luokan ylläpitämiseksi 6,000 markkaa sekä että tämä lisämääräraha niinkään oli otettava vuoden 1910 tulo- ja menoarvioon. Samaa tarkoitukseen sittemmin armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivästä 1910 periaatteessa ja sitten myöskin lopullisesti myönnettiin vuosia 1911 ja 1912 varten 3,000 markkaa vuotta ja luokkaa kohti.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 171, 170, 165.

Ruotsalainen yhteiskoulu. Kirjelmällä toukokuun 15 päivästä 1909 Forssan ruotsalaisen yksityisen yhteiskoulun johtokunta ilmoitti, että sanottu koulu sen kevätlukukauden kuluttua aikoi lopettaa toimintansa.

Oppilaita oli lukuvuonna 1908—1909 (yhdeällä valmistavalla ja kahdella varsinaisella luokalla yhteensä) 13.

Tyrvää.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 8-luokkaiseksi). Kesäkuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi kannatusyhdistykselle oikeuden laajentaa 5-luokkaisen koulun 8-luokkaiseksi yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi. Koulun lukusuunnitelman Keisarillinen Senaatti vahvisti huhtikuun 7 päivänä 1910.

Koululle on myönnetty 4,000 markan valtioapu toimesta olevaa luokkaa ja vuotta kohti, korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, viiden vuoden ajaksi, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (viidellä luokalla) 139, 1909—1910 (kuudella luokalla) 133, 1910—1911 (seitsemällä luokalla) 147.

Kokemäki.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkaiseksi aijottu). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen ylläpitämiseksi 4,000 markkaa vuodessa kutakin toimessa olevaa luokkaa kohti eli korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa toistaiseksi maksettavaksi, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909.

Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909.

Oppilaita on ollut: 1908—1909 (kahdella luokalla) 61, 1909—1910 (kolmella luokalla) 75, 1910—1911 (neljällä luokalla) 99.

Ikaalinen.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkainen). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909.

Oppilaitoksen kannattamiseksi on varemmin myönnetty 20,000 markan vuotuinen valtioapu viiden vuoden ajaksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 72, 81, 76.

Loimaa.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkaiseksi aijottu). Syyskuun 25 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti Loimaan yhteiskoulun kannatusyhdistyksen avaamaan mainitun kunnan Vesikosken kylässä suomenkielisen yhteiskoulun, joka alkaen yhdellä luokalla vuosi vuodelta laajennetaan 5-luokkaiseksi ja jossa seurataan pääasiallisesti valtion realilyseoille vahvistettua opetussuunnitelmaa.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1909—1910 (yhdellä luokalla) 37, lukuvuonna 1910—1911 (kahdella luokalla) 53.

Hämeenlinna.

Suomalainen yhteiskoulu ynnä sen jatkoluokat, (yhteensä 8 luokkaa). Yhteiskoulun osakeyhtiön johtokunnan anomuksesta Ylihallitus huhtikuun 30 päivänä 1909 suostui siihen, että sanottu yhtiö seu-

raavan kesäkuun 1 päivästä saisi ottaa haltuunsa tässä kaupungissa olevat suomalaiset jatkoluokat ynnä niitä varten myönnetyn valtioavun sekä säädetyillä ehdoilla niitä edelleen ylläpitää.

Elokuun 6 päivänä 1909 vahvistettiin koululle ja sen jatkoluokille lukusuunnitelma.

Yhteiskoulu nauttii 20,000 markan vuotuista valtioapua viiden vuoden aikana, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908, sekä jatkoluokat yhteensä 6,000 markkaa vuosittain.

Oppilaita on ollut eri vuosina kaikilla luokilla yhteensä: 264, 272, 293.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Koulun viittä alinta luokkaa varten jo varemmin myönnetyn 20,000 markan suuruisen vuotuisen valtioavun lisäksi, laskettuna 1 päivästä tammikuuta 1908 viiden vuoden ajaksi eteenpäin, myönnettiin armollisella käskyllä 30 päivältä marraskuuta 1908 oppilaitoksen kolmen jatkoluokan ylläpitämiseksi, laskettuna 2,000 markan mukaan luokkaa kohti vuodessa, yhteensä 2,000 markkaa, lukien syyskuun 1 päivästä 1908 saman vuoden loppuun. Jatkovaa avustusta edellämainitun kolmen jatkoluokan ylläpitämiseksi myönnettiin armollisella käskyllä kesäkuun 14 (1) päivältä 1910 vuotta 1909 varten 2,000 markkaa luokkaa kohti tai, kun kolmas luokka oli toiminnassa vasta syyslukukauden alusta, yhteensä 5,000 markkaa. Samaan tarkoitukseen myönnettiin sittemmin armollisella käskyllä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivältä 1910 periaatteessa niinikään 2,000 markkaa luokkaa kohti eli yhteensä vuosittain 6,000 markkaa vuosiksi 1910, 1911 ja 1912, mitkä määrärahat nyt puheenaolevilta vuosilta sittemmin myöskin lopullisesti hyväksyttiin maksettaviksi.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (jolloin VIII luokka tuli lisää): 171, ja seuraavina lukuvuosina 177, 173.

Tampere.

Suomalainen yhteiskoulu, (9-luokkainen). Helmikuun 24 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi esittelijäsihteeri Baek-vainajan lahjoitusrahaston varoista latinankielen opetuksen kustantamiseksi oppilaitoksen kolmella ylimmällä luokalla 1909 vuoden alusta alkaen viiden vuoden ajaksi enintään 2,170 markkaa vuodessa.

Joulukuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitoksen lukusuunnitelman, noudatettavaksi tammikuun 1 päivään 1913.

Koulu nauttii alaluokkia varten 20,000 markan valtioapua viiden vuoden aikana, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908, sekä kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi yhteensä 7,000 markkaa vuodessa samana aikana.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 302, 309, 294.

Suomalainen tyttökoulu, (6-luokkainen ynnä 3 jatkoluokkaa). Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle uuden lukusuunnitelman.

Oppilaitokselle on myönnetty valtioapua tyttökoulun varsinaisia luokkia varten vuosittain 15,000 markkaa sekä kuutta rinnakkaisluokkaa varten niinikään vuosittain 12,000 markkaa, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913. Armollisella käskyllä tammikuun 21 (8) päivältä 1910 määrättiin, että vuoden 1909 tulo- ja menoarvioon oli otettava lisämäärärahana jatkuvaa valtioapua koululle ennen myönnettyjen valtioapujen lisäksi, varsinaisia luokkia varten 3,000 ja rinnakkaisosastoja varten samoin 3,000 markkaa, sekä että nämät lisämäärärahat niinikään olivat otettavat vuoden 1910 tulo- ja menoarvioon. Armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivältä 1910 nämä lisämäärärahat periaatteessa sekä sittemmin myöskin lopullisesti myönnettiin myöskin vuosia 1911 ja 1912 varten.

Oppilaitoksen jatkoluokkain ylläpitämiseksi on myönnetty vuotuinen yhteensä 6,000 markan avustus, ensinnä tammikuun 1 päivään 1910 sekä sittemmin periaatteessa samaan päivään 1915, jota paitsi armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivältä 1910 samaan tarkoitukseen jo mainituiksi vuosiksi periaatteessa sekä sitten puheenaolevia vuosia varten myöskin lopullisesti myönnettiin yhteensä 3,000 markan lisäys vuodessa.

Oppilaita on oppilaitoksessa eri vuosina ollut yhteensä: 466, 467, 476.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle uuden lukusuunnitelman.

Valtioapua on koulu nauttinut yhteensä 26,000 markkaa, josta 20,000 markkaa koulun viittä varsinaista alaluokkaa kohden sekä jäännöksen kolmea yläluokkaa varten, laskettuna tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: 214, 200, 207.

Toijala.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkainen). Marraskuun 17 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle lukusuunnitelman lukuvuodeksi 1908—09 sekä samoin marraskuun 12 päivänä 1909 oppilaitoksessa vastaisuudessa noudatettavaksi. Huhtikuun 27 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti oikeutti koulun kannatusyhdistyksen laajentamaan sanotun koulun 8-luokkaiseksi, yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.

Koulu nauttii 20,000 markan vuotuista valtioapua neljän vuoden aikana, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1909.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 87, lukuvuonna 1909—1910 (neljällä luokalla) 114, lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 146.

Riihimäki.

Suomalainen yhteiskoulu, (näinä vuosina vielä 5-luokkainen). Kesäkuun 30 päivänä 1911 oikeutettiin koulun kannatusyhdistys seuraavan syyslukukauden alusta laajentamaan tämä 5-luokkainen koulu VI luokalla sekä sen jälkeen asteittain kehittämään se 8-luokkaiseksi, yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.

Valtionavustusta on oppilaitos nauttinut 4,000 markkaa kutakin toimesta olevaa luokkaa kohti vuosittain, korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, viiden vuoden aikana, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut: 1908—1909 (neljällä luokalla 130,) 1909—1910 (viidellä luokalla) 165 ja seuraavana lukuvuonna (myöskin viidellä luokalla) 172.

Lahti.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Oppilaitos nauttii viiden alimman luokan kannattamiseksi yhteensä 20,000 markan valtionavustusta vuodessa, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913, sekä kolmea ylintä luokkaa varten vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, lukien tammikuun 1 päivään 1912.

Kolmen alimman luokan rinnakkaisosastoa varten on jo ennen myönnetty vuotuinen 7,500 markan kannatus, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913. Armollisella käskyllä 30 päivältä marraskuuta 1908 myönnettiin oppilaitoksen IV luokan rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi, lisää ennen myönnettyyn määrärahaan, syyskuun 1 päivästä 1908 saman vuoden loppuun 833 markkaa 33 penniä sekä samoin armollisella käskyllä kesäkuun 14 (1) päivältä 1910 samaan tarkoitukseen vuotta 1909 varten 2,500 markkaa. Sitten myönnettiin armollisella käskyllä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivältä 1910 sanotun neljännen rinnakkaisluokan ylläpitämiseksi periaatteessa 2,500 markkaa vuodessa vuosiksi 1910, 1911 ja 1912, mikä määräraha sitten myöskin lopullisesti on koululle suotu.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 377, 387, 382.

Suomalainen tyttökoulu, (muodostumassa). Toukokuun 21 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti salli, että Lahden suomalaisen tyttökoulun kannattajayhdistys, joka kuluvan lukuvuoden alusta mainitussa kaupungissa oli avannut suomenkielisen tyttökoulun, saa pitää toiminnassa sanottua, viisiluokkaiseksi aijottua oppilaitosta.

Oppilaita on koulussa ollut: lukuvuonna 1908—1909 (yhdeällä luokalla) 23, seuraavana lukuvuonna (kahdella luokalla) 29 sekä lukuvuonna 1910—1911 (kolmella luokalla) 49.

Jämsä.

Suomalainen yhteiskoulu, (5-luokkainen). Uusi lukusuunnitelma vahvistettiin oppilaitokselle 17 päivänä marraskuuta 1908 sekä samoin joulukuun 16 päivänä 1909 muutettuna noudatettavaksi. Kesäkuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi koulun osakeyhtiölle oikeuden laajentaa tämän 5-luokkaisen koulun 8-luokkaiseksi yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.

Koulu on nauttinut 4,000 markan suuruista vuotuista valtionavustusta kutakin toimesta olevaa luokkaa kohti eli korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa viiden vuoden aikana, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (viidellä luokalla) 115, lukuvuonna 1909—1910 (kuudella luokalla) 125 sekä lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 99.

Viipuri.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Lokakuun 21 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitokselle lukusuunnitelman toistaiseksi noudatettavaksi.

Valtioapua on oppilaitokselle myönnetty yhteensä 20,000 markkaa viittä alinta luokkaa varten viiden vuoden ajaksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908, sekä kolmen ylimmän luokan kannattamiseksi yhteensä 6,000 markkaa vuodessa samana aikana. Armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivästä myönnettiin periaatteessa kolmen yläluokan kannattamiseksi lisäksi koulun edellään mainittuun apurahaan 1,000 markkaa luokkaa kohti eli yhteensä vuosittain 3,000 markkaa vuosiksi 1910, 1911 ja 1912, mitkä määrät sitten myöskin lopullisesti on annettu.

Oppilaita on ollut: 269, 250, 254.

Uusi suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 8-luokkaiseksi). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909. Helmikuun 18 päivänä 1910 Ylihallitus suostui siihen, että maisteri Yrjö Otto Rosendalille myönnetty oikeus voimassa pitää tätä koulua siirrettiin osakeyhtiölle, joka tulisi jatkamaan koulun toimintaa samansuuntaisena kuin se siihen saakka oli ollut, jota paitsi osakeyhtiö siitä lähtien sai koulun voimassa pitämistä varten hyväkseen nauttia koululle varemmin myönnettyä 20,000 markan suuruisia vuotuista valtioapua. Kesäkuun 10 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti sitten salli tämän »Viipurin Uuden Yhteiskoulun Osakeyhtiö» nimisen yhtiön anomukseensa liitetyn lukusuunnitelman mukaisesti laajentaa koulun 8-luokkaiseksi, yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.

Valtioapua on koululle myönnetty 4,000 markkaa kutakin toimesta olevaa luokkaa kohti vuosittain, korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, viiden vuoden ajaksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908. Armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä myönnettiin periaatteessa erinäisillä ehdoilla kolmen yläluokan ylläpitämiseksi 3,000 markkaa vuotta ja toimesta olevaa luokkaa kohti syyslukukauden alusta 1910 tammikuun 1 päivään 1913, mitkä määrärahat nyt puheenaolevilta vuosilta sitten myöskin lopullisesti on koululle myönnetty.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (neljällä luokalla) 129, lukuvuonna 1909—1910 (viidellä luokalla) 159, lukuvuonna 1910—1911 (kuudella luokalla) 182.

Suomalainen jatko-opisto, (3-luokkainen). Kesäkuun 10 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitoksen lukusuunnitelman.

Valtioapua on oppilaitokselle myönnetty: varsinaista valtioapua toistaiseksi vuosittain yhteensä 6,000 markkaa sekä siihen sittemmin suotua lisäystä vuosittain yhteensä niinkään 6,000 markkaa tammi-kuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: 58, 61, 58.

Ruotsalaiset jatkoluokat, (3 luokkaa). Uuden lukusuunnitelman oppilaitokselle Keisarillinen Senaatti vahvisti joulukuun 16 päivänä 1909.

Valtioapua on oppilaitos nauttinut vuosittain 6,000 markkaa tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: 31, 31, 31.

»*Viipurin uusi suomalainen valmistava koulu*» lakkautti toimintansa lukuvuoden 1910—1911 päätyttyä, mikäli Ylihallitukselle ilmoitettiin elokuun 31 päivänä 1911.

Terijoki.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Oppilaitoksen ylläpitämiseksi myönsi Keisarillinen Senaatti tammikuun 20 päivänä 1910 vuotuista valtioapua 4,000 markkaa koulun kutakin silloin toiminnassa ollutta neljää luokkaa kohti sekä samoin 4,000 markkaa koulun viidettä luokkaa kohti siitä ajasta kuin se alkaa toimintansa, eli siis 4,000 markkaa vuotta ja toimesta olevaa luokkaa kohti tai yhteensä enintään 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi viiden vuoden aikana syyskuun 1 päivästä 1909 lukien.

Oppilaita oli lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 130, seuraavana lukuvuonna (neljällä luokalla) 156, lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 193.

Säkkijärvi.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen yllä-

pitämiseksi 4,000 markkaa vuodessa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti eli yhteensä enintään 20,000 markkaa vuodessa toistaiseksi maksettavaksi, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909.

Oppilaita oli lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 63, seuraavana lukuvuonna (kolmella luokalla) 77, sekä lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 89.

Hamina.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Oppilaitos nauttii viiden alemman luokan ylläpitämiseksi vuotuista, enintään 20,000 markan suuruista valtioapua, lukien tammikuun 1 päivästä 1907 toistaiseksi ja kunnes toisin määrätään, sekä kolmen ylimmän luokan ylläpitämiseksi yhteensä 6,000 markkaa vuodessa, luettuna 1 päivästä 1908 samaan päivään 1913, lähemmin määrättyillä ehdoilla.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 202, 217, 223.

Ruotsalainen yhteiskoulu. Lokakuun 29 päivänä 1907 annetun luvan perustuksella on kaupungissa edelleen ollut toimessa 4-luokkainen ruotsalainen yhteiskoulu, joka kuitenkin kevätlukukauden 1911 päätyttyä lopetti toimintansa.

Oppilaita oli eri vuosina: 24, 20, 15.

Kotka.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Lokakuun 14 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi käytännöllisen laboratorio-opetuksen toimeenpanemista varten oppilaitoksen yläluokilla kemiassa, biologiassa ja fysiikassa 2,000 markkaa.

Valtioapua nauttii koulu viiden alimman luokan kannattamiseksi vuosittain ja toistaiseksi yhteensä 20,000 markkaa sekä kolmea ylintä luokkaa varten vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, lukien tammikuun 1 päivään 1913. Armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivästä 1910 myönnettiin periaatteessa kolmen yläluokan ylläpitämiseksi lisäystä edellämainittuun apurahaan 1,000 markkaa luokkaa kohti eli yhteensä vuosittain 3,000 markkaa vuosiksi 1910, 1911 ja 1912, mitkä määrärahat sittemmin ovat myöskin lopullisesti myönnettyt.

Rinnakkaisosastojen ylläpitämiseksi koulun viidellä alimmalla luokalla on koululle myönnetty korkeintaan 12,500 markkaa vuodessa, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908 samaan päivään 1913.

Oppilaita on eri vuosina ollut: 253, 237, 229.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitosta ylläpitävälle kannatusyhdistykselle oppilaitoksen kannattamiseksi 4,000 markkaa koulun kutakin viittä alemmaa luokkaa kohti eli yhteensä 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1913. Kolmen ylimmän luokan ylläpitämiseksi on myönnetty 2,000 markkaa kutakin luokkaa kohti eli yhteensä 6,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi viiden vuoden aikana, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908, ehdolla että oppilasluku itsekullakin mainitulla luokalla on vähintään kymmenen. Armollisella määräyksellä tammikuun 21 (8) päivältä 1910 jätettiin huomioon ottamatta se koulun omistajain puolelta tehty anomus, että edellämainittu koulun 3 ylimmän luokan ylläpitämiseksi varemmin myönnetty 2,000 markan valtioapu kutakin luokkaa kohden saataisiin kahta puheenaolevaa luokkaa varten maksaa myöskin siinä tapauksessa, että oppilasluku ei nouse valtioavun nauttimisen ehdoksi säädettyyn määrään, s. o. vähintään 10 oppilaaseen kullakin sanotulla luokalla, mutta määrättiin samalla, että vaikka koulu lukuvuonna 1908—1909 ei täyttänyt tätä ehtoa, valtioapu on 1909 vuoden vuosirahasääntöön otettava lyhentämättömänä 6,000 markan suuruisena eränä ja siis siltä vuodelta asianomaisille maksettava. Viimemainittu myönnytys on koululle myöhemminkin suotu.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 134, 143, 142.

Kouvola.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 8-luokkaiseksi). Helmi-kuun 23 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti suostui siihen, että koulua saadaan ylläpitää 8-luokkaisena oppilaitoksena, jonka ohessa koulu oikeutettiin päästämään oppilaita Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon.

Valtioapua on koululle varemmin myönnetty 4,000 markkaa kutakin varsinaista viittä luokkaa kohti, eli yhteensä 20,000 markkaa vuodessa, viiden vuoden ajaksi, lukien 1 päivästä tammikuuta 1908.

Oppilaita on ollut eri vuosina: lukuvuonna 1908—1909 (kuudella luokalla) 180, lukuvuonna 1909—1910 (seitsemällä luokalla) 172 sekä lukuvuonna 1910—1911 (kahdeksalla luokalla) 189.

Lappeenranta.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Valtioapua on koulu nauttinut viittä alinta luokkaa varten vuosittain ja toistaiseksi yhteensä 20,000 markkaa sekä kolmea ylintä, n. k. jatkoluokkaa varten yhteensä 6,000 markkaa vuodessa, luettuna 1 päivästä tammikuuta 1908 samaan päivään 1913, ehdolla että kullakin viimeksimainituista luokista on vähintään kymmenen oppilasta.

Oppilaita oli eri vuosina: 258, 252, 275.

Käkisalmi.

Reali- ja porvarikoulu ynnä kolme jatkoluokkaa. Koulu on nauttinut vuosittain yhteensä 20,000 markan avustusta reali- ja porvarikoulun ylläpitämiseksi sekä kolmen jatkoluokan kannattamiseksi yhteensä 6,000 markkaa vuodessa, tammikuun 1 päivään 1912. Armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä on koulun jatkoluokille periaatteessa sekä sittemmin myöskin lopullisesti myönnetty 1,000 markan lisäävustus kutakin kolmea jatkoluokkaa kohden eli yhteensä vuosittain 3,000 markkaa vuosina 1910 ja 1911.

Oppilaita on eri vuosina ollut: 151, 141, 162.

Parikkala.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Huhtikuun 7 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle lukusuunnitelman sekä sittemmin tammikuun 26 päivänä 1911 uuden muutetun lukusuunnitelman.

Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen ylläpitämiseksi 4,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa

luokkaa kohti eli korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa toistaiseksi maksettavaksi, lukien 1 päivästä syyskuuta 1909.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 88, lukuvuonna 1909—1910 (neljällä luokalla) 105 sekä lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 107.

Sortavala.

Tyttökoulun jatkoluokat, (3-luokkainen oppilaitos). Tehdystä pyynnöstä Ylihallitus elokuun 5 päivänä 1908 erinäisillä ehdoilla suostui siihen, että sikäläisen tyttökoulun huoneustossa olevaa tyttökoulun luokkahuoneeksi liian pientä huonetta saataisiin käyttää paikakunnalle edellisen kesäkuun 30 päivänä saadulla luvalla perustettavien yksityisten jatkoluokkien luokkahuoneena, kuin myös että mainitut jatkoluokat saisivat käyttää tyttökoulun opetusvälineitä.

Toukokuun 31 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti periaatteessa myönsi jatkoluokkain ylläpitämiseksi sitä myöten kuin ne alkavat toimintansa 2,000 markkaa vuotta ja kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti syyslukukauden alusta 1910 tammikuun 1 päivään 1915, ja on tämä määräraha nyt puheenaolevilta vuosilta sittemmin myöskin lopullisesti myönnetty.

Helmikuun 23 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti oikeutti oppilaitoksen säädetyssä järjestyksessä Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon laskemaan ne oppilaat, jotka sanotussa oppilaitoksessa ovat suorittaneet hyväksytyn täydellisen oppimäärän.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (ensimmäisellä luokalla) 14, lukuvuonna 1909—1910 (toisella luokalla) 14 sekä seuraavana lukuvuonna (ensimmäisellä ja kolmannella luokalla yhteensä) 27.

Imatra.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Maaliskuun 2 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti, Imatran yhteiskouluosakeyhtiön alamaisen anomuksen johdosta, että yhtiölle myönnettäisiin lupa valtion realilyseoille vahvistetun oppisuunnitelman mukaan jatkaa opetusta Ruokolahden pitäjän Siitolan kylässä viime syyskuun 1 päivänä kahdella luokalla alkaneessa kahdeksanluokkai-

seksi aijotussa suomenkielisessä yhteiskoulussa, suostui siihen, että puheenaoleva koulu saa edelleen olla toiminnassa ja että se saadaan laajentaa viisiluokkaiseksi oppilaitokseksi.

Toukokuun 31 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti periaatteessa myönsi koulun viiden luokan ylläpitämiseksi sitä myöten kuin ne alkavat toimintansa 4,000 markkaa vuotta ja kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti syyskuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1915, ehdolla että koulun oppilasluku kahdella alimmalla luokalla yhteensä on vähintään 50 sekä kolmella ylemmällä luokalla keskimäärin vähintään 10 kullakin ja että koulu lukusuunnitelmaansa nähden alistuu niihin muutoksiin sekä muutointiin niihin määräyksiin, jotka vastaisuudessa ehkä voidaan katsoa tarpeen vaatimiksi. Sanottu määräraha on koululle sittemmin myöskin lopullisesti myönnetty.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 61, lukuvuonna 1909—1910 (kolmella luokalla) 84 sekä lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 107.

Mikkeli.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 8-luokkaiseksi). Elokuun 26 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti salli, että 12 päivänä syyskuuta 1907 mainitulle koululle vahvistettuun lukusuunnitelmaan saataisiin tehdä se muutos, että ranskankielen opetus kolmella ylimmällä luokalla ensi lukuvuodesta alkaen vaihdettaisiin englanninkielen opetukseen vastaavalla tuntimäärällä.

Koulu nauttii 5 alimman luokan kannattamiseksi, lukien tammikuun 1 päivään 1913, vuosittain yhteensä 20,000 markkaa. Armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivältä 1910 myönnettiin periaatteessa koulun kolmea ylintä luokkaa varten, tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1913, 3,000 markkaa vuotta ja luokkaa kohti, mitkä määrärahat koululle sitten myöskin lopullisesti on myönnetty.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (viidellä luokalla) 201, lukuvuonna 1909—1910 (kuudella luokalla) 236 sekä lukuvuonna 1910—1911 (seitsemällä luokalla) 256.

Suomalainen tyttökoulu, (7-luokkainen ynnä jatkoloukka). Huhtikuun 27 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti salli johtajattaren Ida Arppe'n sekä lyseonlehtorien Frans Henrik Alopaeuksen ja Artur

Johannes Kaukolan anomuksen johdosta, että oppilaitokseen saadaan saman hallinnan ja hoidon alaiseksi kuin tyttökoulukin seuraavan lukuvuoden alusta perustaa jatkoluokka.

Joulukuun 7 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti tyttökoulun yhteyteen liitetyn jatkoluokan hyväksytyn oppijakson suorittaneet oppilaat kevästä 1910 alkaen ottamaan osaa ylioppilaskirjoituksiin ja suorittamaan ylioppilastutkinnon samassa järjestyksessä kuin täydellisen realilyseon oppijakson suorittaneet oppilaat.

Uusi lukusuunnitelma oppilaitokselle vahvistettiin 7 päivänä huhtikuuta 1910.

Koulu on nauttinut 15,000 markan vuotuista valtioapua viittä varsinaista luokkaansa varten, luettuna tammikuun 1 päivästä 1908 samaan päivään 1913.

Toukokuun 31 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti myönsi periaatteessa koulun VI ja VII luokkaa varten tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1915 vuosittain 2,000 markkaa kumpaakin luokkaa kohti, ehdolla että sanottujen luokkien oppilasluku nousee keskimäärin vähintään 10:een kullakin luokalla, mitkä määrärahat nyt selostettavia vuosia varten sitten myöskin lopullisesti myönnettiin. Lisäystä samain luokkain ylläpitämiseen myönnettiin sitten armollisella määräyksellä lokakuun 2 (syyskuun 19) päivästä 1910 periaatteessa sekä myöskin lopullisesti, tammikuun 1 päivään 1915, vuosittain 2,000 markkaa.

Koulun VIII luokan ylläpitämiseksi Keisarillinen Senaatti marraskuun 24 päivänä 1910 periaatteessa myönsi 2,000 markan suuruisen avustuksen vuodessa tammikuun 1 päivästä 1911 samaan päivään 1915, ehdolla että oppilasluku oppilaitoksen VI—VIII luokilla kunkin lukuvuoden alussa nousee keskimäärin vähintään 10:een kullakin luokalla, mikä määräraha selostettavilta vuosilta sitten myöskin lopullisesti myönnettiin. Lisäystä viimeksimainittuun apurahaan myönnettiin sitten armollisella määräyksellä toukokuun 15 (2) päivästä 1911 siksi vuodeksi 1,000 markkaa, ehdolla että oppilasluku oppilaitoksen VI—VIII luokilla nousee vähintään 10:een kullakin.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 138, 152, 140.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (muodostettu 5-luokkaiseksi realioppilaitokseksi). Maaliskuun 17 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti oikeutti johtajatar Alina Antellin uudestaan muodostamaan hänen Mikkelin kaupungissa ylläpitämänsä yksityisen ruotsalaisen yhteis-

koulun täydelliseksi 5-luokkaiseksi realioppilaitokseksi poikia ja tyttöjä varten hakemukseen liitetyn lukusuunnitelman mukaisesti.

Koulun kannattamiseksi myönnetystä valtioavustuksesta on jo ennen määrätty, että sitä on suoritettava 8,000 markkaa vuodelta 1908, 6,000 markkaa vuodelta 1909, 4,000 markkaa vuodelta 1910 sekä 2,000 markkaa kevätlukukaudelta 1911, jonka jälkeen valtion avustus on lakkaava.

Elokuun 25 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti tehdystä alamaisestä anomuksesta myönsi neiti Antellille tämän uudestaan muodostetun koulun ylläpitämiseksi 6,000 markan suuruisen vuotuisen apurahan, lukien tammikuun 1 päivästä 1912 samaan päivään 1917, erinäisillä ehdoilla.

Oppilaita oli eri vuosina: 49, 56, 55.

Heinola.

Alkeiskoulun jatkoluokat, (3 luokkaa). Heinolan alkeiskoulun yksityisten jatkoluokkain kannatusyhdistyksen johtokunnan hakemukseen, että kannatusyhdistys saisi ottaa huostaansa mainitut jatkoluokat, Ylihallitus tammikuun 29 päivänä 1909 suostui.

Jatkoluokkain ylläpitämiseksi on myönnetty vuotuinen yhteensä 6,000 markan valtioapu, laskettuna tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita oli eri vuosina: 31, 31, 33.

Savonlinna.

Suomalainen tyttökoulu, (5-luokkainen). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909.

Koulu nauttii yhteensä 13,000 markan vuotuista avustusta, laskettuna 1 päivään tammikuuta 1913.

Oppilasnimikirjan laatimista varten Ylihallitus joulukuun 13 päivänä 1910 omasta vuosirahasääntöön oppilaitosten satunnaisia tarpeita varten otetusta määrärahastaan myönsi 200 markan avustuksen.

Oppilaita oli eri vuosina: 75, 67, 76.

Pieksämäki.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Elokuun 19 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti Metsänvartijakoulun johtajan Juhana Oskari Peurakosken ynnä eräät muut Pieksä-

mäen kunnan jäsenet ensi syyslukukauden alusta mainitun kunnan kirkonkylässä avaamaan viisiluokkaisen, realisuuntaisen suomenkielisen yhteiskoulun.

Oppilaita oli lukuvuonna 1909—1910 (yhdellä luokalla) 35, lukuvuonna 1910—1911 (kahdella luokalla) 44.

Kuopio.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Oppilaitos nauttii viittä alinta luokkaa varten yhteensä 20,000 markan ja kolmea ylintä luokkaa varten yhteensä 6,000 markan vuotuista avustusta, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913. Sitäpaitsi on rinnakkaisosastojen avustamiseksi viidellä alimmalla luokalla ollut myönnettynä 12,500 markkaa vuositain, lukien niinikään tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut: 388, 358, 331.

Ruotsalainen realilyseo poikia ja tyttöjä varten, (8-luokkainen). Siihen nähden että oppilasmäärä oppilaitoksen viidellä alimmalla luokalla, Ylihallituksen antaman selvityksen mukaan, oli pysyvästi alentunut ja oli alhaisempi sitä alinta määrää, joka armollisissa julistuksissa elokuun 19 päivästä 1896 ja kesäkuun 19 päivästä 1901 säädetään vaadittavaksi valtioavun saantia varten, Keisarillinen Senaatti joulukuun 11 päivänä 1884 annetun armollisen julistuksen 3:n §:n nojalla toukokuun 30 päivänä 1910 määräsi, että oppilaitoksen viiden alimman luokan voimassapitämiseksi toukokuun 23 päivänä 1907 viiden vuoden ajaksi, lukien tammikuun 1 päivästä 1908, myönnettystä valtioavusta oli seuraavan lukuvuoden alusta vähennettävä 4,000 markkaa luokkaa ja lukuvuotta kohti, kuitenkin siten, että valtioapua maksetaan myöskin tammikuun 1 päivän jälkeen 1913, jos valtiovarain tilan havaitaan sen sallivan, 4,000 markkaa luokkaa ja lukuvuotta kohden, kunnes avustus kokonaisuudessaan luokka luokalta lakkautetaan.

Tämän johdosta sanotun koulun johtokunta sittemmin kirjeessä toukokuun 27 päivästä 1911 Ylihallitukselle ilmoitti, että, sittenkuin Keisarillinen Senaatti on päättänyt vuosi vuodelta lakkauttaa koululle varemmin myönnetyn valtioavun, koulun kolme ylintä luokkaa (VI—VIII) tulevat lakkautettaviksi. Tämän päätti Ylihallitus kirjeessä

seuraavan kesäkuun 8 päivältä saattaa Kirkollisasiain Toimituskunnan tietoon.

Oppilaita on koulussa ollut eri vuosina (kahdeksalla luokalla): 91, 76, 83.

Isalmi.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Uusi lukusuunnitelma vahvistettiin oppilaitoksessa noudatettavaksi tammikuun 18 päivänä 1911.

Oppilaitos nauttii viiden alimman luokan kannattamiseksi yhteensä 20,000 markkaa vuodessa, toistaiseksi, sekä kolmea ylintä luokkaa varten vuosittain yhteensä 6,000 markkaa, lukien tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: 223, 219, 207.

Joensuu.

Suomalainen yhteiskoulu, (mudostumassa). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen kannattamiseksi 4,000 markan mukaan kutakin toimessa olevaa viittä alinta luokkaa kohti lasketun valtioavun, eli korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1909 tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 73, lukuvuonna 1909—1910 (kolmella luokalla) 110, lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 140.

Värtsilä.

Suomalainen realiyhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi.) Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen ylläpitämiseksi lukuvuonna 1909—1910 4,000 markkaa kutakin koulun kolmea alinta luokkaa kohti eli yhteensä 12,000 markkaa, lukuvuodeksi 1910—1911 niinikään 4,000 markkaa neljää luokkaa kohti eli 16,000 markkaa sekä sen jälkeen saman määrän, 4,000 markkaa, kutakin viittä luokkaa kohti eli korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi toistaiseksi.

Oppilaita oli koulussa: lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 95, lukuvuonna 1909—1910 (neljällä luokalla) 109 sekä lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 119.

Nurmes.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle uuden lukusuunnitelman 7 päivänä huhtikuuta 1910.

Koulu nauttii viittä aliluokkaa varten vuotuista 20,000 markan ja kolmea ylliluokkaa varten vuotuista 7,500 markan avustusta, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913.

Armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä myönnettiin periaatteessa koululle lisäystä kolmen ylläluokan valtioapuun 1,000 markkaa kutakin luokkaa kohti, eli yhteensä vuosittain 3,000 markkaa vuosiksi 1910 1911 ja 1912.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 148, 130, 120.

Nikolainkaupunki.

Suomalainen yksityinen jatko-opisto, (3 luokkaa). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen kannattamiseksi edelleen 2,000 markan mukaan vuotta ja luokkaa kohti lasketun valtioavun eli siis korkeintaan 6,000 markkaa vuodessa, lukien 1 päivästä tammikuuta 1910 samaan päivään 1913.

Heinäkuun 23 päivänä 1910 vahvistettiin oppilaitokselle lukusuunnitelma.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (yhdeällä luokalla) 13, lukuvuonna 1909—1910 (kahdella luokalla) 20 sekä lukuvuonna 1910—1911 (kolmella luokalla) 26.

Ruotsalaisen tyttökoulun jatkoluokat, (3 luokkaa). Oppilaitos nauttii vuotuista 6,000 markan avustusta, lukien tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut: (kolmella luokalla) 40, 39, 45.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (muodostumassa). Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen kannattamiseksi

4,000 markkaa kutakin koulun viittä alempaa luokkaa kohti eli yhteensä korkeintaan 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi 1 päivästä syyskuuta 1909 tammikuun 1 päivään 1913.

Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti koululle uuden lukusuunnitelman.

Oppilaita oli lukuvuonna 1908—1909 (kolmella luokalla) 43, lukuvuonna 1909—1910 (neljällä luokalla) 60 sekä lukuvuonna 1910—1911 (viidellä luokalla) 89.

Kristiinankaupunki.

Ruotsalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Huhtikuun 22 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti koulun lukusuunnitelman.

Oppilaitos nauttii viittä aliluokkaa varten vuotuista 20,000 markan avustusta. Kolmen yläluokan kannattamiseksi myönnettiin armollisella käskyllä 30 päivältä marraskuuta 1908 avustusta, 2,000 markan mukaan luokkaa kohti vuodessa, 2,000 markkaa 1 päivästä syyskuuta 1908 vuoden loppuun. Samaan tarkoitukseen myönnettiin sittemmin armollisella käskyllä kesäkuun 14 (1) päivältä 1910 koululle vuotta 1909 varten valtioavustusta saman laskuperusteen mukaan yhteensä 6,000 markkaa, joka avustus armollisella käskyllä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivältä 1910 koululle periaatteessa edelleenkin myönnettiin viiden vuoden ajaksi, lukien tammikuun 1 päivästä 1910, ehdolla että oppilasluku näillä luokilla nousee keskimäärin vähintään 10:een kullakin.

Oppilaita on ollut: 129, 112, 110.

Pietarsaari.

Ruotsalainen realioppilaitos, (8-luokkainen). 5-luokkainen realija kunnalliskoulu nauttii yhteensä 20,000 markan vuotuista avustusta toistaiseksi sekä oppilaitoksen kolme jatkoluokkaa yhteensä 6,000 markkaa vuodessa tammikuun 1 päivään 1912. Lisäavustusta viime-mainittuun tarkoitukseen myönnettiin periaatteessa armollisella elokuun 9 (heinäkuun 27) päivänä 1910 annetulla määräyksellä 1,000 markkaa vuodessa kutakin kolmea jatkoluokkaa kohti, eli yhteensä

vuosittain 3,000 markkaa vuosina 1910 ja 1911, mitkä määrärahat sitten myöskin lopullisesti on myönnetty.

Armollisella määräyksellä toukokuun 15 (2) päivältä 1911 myönnettiin siksi vuodeksi valtioapua yhden rinnakkaisluokan ylläpitämiseksi 2,500 markkaa, ehdolla että jakamattoman luokan oppilasmäärä lukuvuoden alussa on vähintään 45.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 195, 207, 190.

Kokkola.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Oppilaitos nauttii viiden alimman luokan kannattamiseksi toistaiseksi yhteensä 20,000 markan vuotuista avustusta sekä kolmea yliluokkaa varten yhteensä 7,500 markkaa vuodessa, tammikuun 1 päivään 1912.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 191, 193, 221.

Ruotsalaisen alkeiskoulun jatkoluokat, (3 luokkaa). Oppilaitoksen lukusuunnitelma vahvistettiin 7 päivänä joulukuuta 1909.

Oppilaitokselle on myönnetty vuotuinen 2,000 markan avustus kutakin toimessa olevaa luokkaa kohti, laskettuna tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut: (kahdella luokalla) 22, 20, (kolmella luokalla) 32.

Lapua.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 8-luokkaiseksi). Kesäkuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti antoi kannatusyhdistykselle luvan laajentaa 5-luokkaisen koulun 8-luokkaiseksi yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.

Koulun lukusuunnitelman Keisarillinen Senaatti vahvisti 7 päivänä huhtikuuta 1910 sekä samoin maaliskuun 15 päivänä 1911.

Tehdystä hakemuksesta Keisarillinen Senaatti heinäkuun 23 päivänä 1910 myönsi esittelijäsihteeri H. R. Baeck-vainajan testamenttirahoista avustusta latinankielen opettamista varten viiden vuoden ajaksi, syyslukukauden 1910 alusta lukien, 140 markan mukaan viikkotunnilta, enintään 1960 markkaa, mikäli sanotun lahjoitusrahaston vuotuiset korkovarot sen sallivat.

Koulu nauttii alaluokkia varten korkeintaan 20,000 markan vuotuista avustusta tammikuun 1 päivään 1913.

Yhteiskoulun kannatusyhdistys oli alamaisuudessa anonut, että yhdistykselle mainitun koulun VI—VIII luokan ylläpitämiseksi, sikäli kuin nämät luokat perustetaan, lukuvuoden 1910—1911 alusta myönnettäisiin 4,000 markan mukaan vuotta ja luokkaa kohti laskettu valtioapu taikka, ellei sitä voitaisi myöntää, 2,500 markkaa vuodessa kutakin kolmea luokkaa kohti, viiden vuoden ajaksi, mutta ei Keisarillinen Senatti toukokuun 30 päivänä 1910 tekemällään päätöksellä katsonut olevan syytä tähän anomukseen suostua.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (viidellä luokalla) 142, lukuvuonna 1909—1910 (kuudella luokalla) 172 sekä lukuvuonna 1910—1911 (seitsemällä luokalla) 187.

Haapamäki.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi.) Toukokuun 12 päivänä 1909 vahvistettiin oppilaitokselle lukusunnitelma.

Kesäkuun 4 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi oppilaitoksen ylläpitämiseksi lukuvuonna 1909—1910 4,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti sekä sittemmin toukokuun 31 päivänä 1910 periaatteessa koulun viiden luokan ylläpitämiseksi sitä myöten kuin ne alkavat toimintansa 4,000 markkaa vuotta ja kutakin toiminnassa olevaa luokkaa kohti syyslukukauden alusta 1909 tammikuun 1 päivään 1915, ja on tämä määräraha kuluneilta vuosilta koululle myöskin lopullisesti myönnetty.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 56, lukuvuonna 1909—1910 (kolmella luokalla) 86 sekä lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 115.

Keuruu.

Suomalainen yhteiskoulu (ainoastaan lyhyen ajan toimesta). Heinäkuun 21 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti, Keuruun suomalaisen yhteiskoulun kannatusyhdistyksen puolesta tehdyn anomuksen johdosta, että yhdistykselle myönnettäisiin oikeus hakemuskirjaan lii-

tetyn lukusuunnitelma-ehdotuksen mukaisesti perustaa Keuruun kirkonkylään viisiluokkainen suomenkielinen yhteiskoulu, antamallaan päätöksellä — vaikkakin mainittu koulu, joka lukuvuoden 1908—1909 kuluessa jo oli alkanut toimintansa kahdella luokalla, oli osoittautunut puutteelliseksi eikä tähän saakka ollut vastannut niitä vaatimuksia, joita säännöllisissä oloissa vastaavilla asteilla oli asetettava — kuitenkin salli koulun perustamisen ja sen toiminnassa pitämisen.

Vaasan läänin kuvernöörin kirjeen mukaan joulukuun 20 päivästä 1909 tämä koulu kuitenkin sitten lakkautti toimintansa.

Oppilasmääriä ei ole tilastoon otettu.

Saarijärvi.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Syyskuun 23 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti oikeutti kunnanlääkärin N. J. Arppen ynnä eräät muut henkilöt kuluvaan syyslukukauden alusta Saarijärven kunnassa avaamaan suomenkielisen yhteiskoulun, aluksi kaksiluokkaisena, ja sittemmin luokka luokalta laajentamaan sen mahdollisesti kahdeksanluokkaiseksi oppilaitokseksi.

Toukokuun 31 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti periaatteessa myönsi koulun viiden luokan ylläpitämiseksi, sitä myöten kuin ne alkavat toimintansa, 4,000 markkaa vuotta ja kutakin toimessa olevaa luokkaa kohti syyskuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1915, ja on tämä määräraha kuluneilta vuosilta myöskin lopullisesti koululle myönnetty.

Oppilaita oli lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 41, lukuvuonna 1909—1910 (kolmella luokalla) 72 sekä lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 88.

Viitasaari.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostunut 5-luokkaiseksi). Koululle on myönnetty vuotuinen korkeintaan 20,000 markan valtionavustus tammikuun 1 päivään 1913.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (neljällä luokalla) 99, lukuvuosina 1909—1910 ja 1910—1911 (viidellä luokalla) 103 ja 86.

Oulu.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostunut 8-luokkaiseksi). Kesäkuun 16 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti oikeutti oppilaitoksen kevätlukukaudesta 1910 alkaen säädetyssä järjestyksessä Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon laskemaan ne oppilaaat, jotka ovat suorittaneet hyväksytyn täydellisen oppijakson.

Huhtikuun 7 päivänä 1910 vahvistettiin koululle uusi luku-suunnitelma.

Oppilaitoksen viittä alinta luokkaa varten on myönnetty yhteensä 20,000 markan vuotuinen valtioapu, maksettavaksi tammikuun 1 päivään 1913. Kahden rinnakkaisosaston ylläpitämiseksi on myönnetty yhteensä 5,000 markkaa vuodessa, luettuna niinikään tammikuun 1 päivään 1913. Lisäyksesi viimeksimainittuun avustukseen myönnettiin armollisella käskyllä 30 päivältä marraskuuta 1908 kolmannenkin rinnakkaisosaston kannattamiseksi sanotun vuoden syyskuun 1 päivästä saman vuoden loppuun 833 markkaa 33 penniä.

Armollisella käskyllä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivältä 1910 myönnettiin sitten periaatteessa ja kuluneilta vuosilta myöskin lopullisesti vuosittain 4,000 markkaa koulun kutakin kolmea ylintä luokkaa kohti ja 3,500 markkaa kolmannen rinnakkaisluokan ylläpitämiseksi sekä 1,000 markkaa lisäystä ensimmäisen ja toisen rinnakkaisluokan valtioavustukseen, eli siis lisäksi koululle ennen myönnettyyn avustukseen kolmea yläluokkaa kohti yhteensä 12,000 markkaa vuodessa, syyslukukauden alusta 1910 tammikuun 1 päivään 1913, ehdolla että oppilasluku näillä luokilla nousee keskimäärin vähintään 12:een kullakin luokalla, ja rinnakkaisluokille lisäystä enintään 5,500 markkaa vuodessa syyslukukauden 1910 alusta, kunnes osastot ovat siirtyneet luokka luokalta läpi koulun, ehdolla että oppilasluku jokaisen jaetun luokan varsinaisella ja rinnakkaisosastolla yhteensä on vähintään 45 ja että uusia rinnakkaisosastoja ei enää perusteta.

Armollisella käskyllä kesäkuun 14 (1) päivältä 1910 myönnettiin oppilaitokselle yleisistä varoista apurahaa kerta kaikkiaan 19,500 markkaa.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (seitsemällä luokalla) 315, lukuvuosina 1909—1910 ja 1910—1911 (kahdeksalla luokalla) 336 ja 348.

Suomalainen jatko-opisto, (3 luokkaa). Huhtikuun 7 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti vahvisti oppilaitokselle lukusunnitelman.

Oppilaitos on nauttinut vuotuista 6,000 markan avustusta, luetuna tammikuun 1 päivään 1910. Armollisella käskyllä tammikuun 21 (8) päivästä 1910 määrättiin, että sen vuoden tulo- ja menoarvioon oli otettava lisämäärärahana jatkuvaa valtioapua tälle opistolle 6,000 markkaa, mikä määräraha koululle Keisarillisen Senaatin päätöksen mukaan toukokuun 31 päivästä 1910 periaatteessa myönnettiin myöskin vuosiksi 1911—1915. Lisäksi tähän myönnettiin armollisella määräyksellä elokuun 9 (heinäkuun 27) päivästä 1910 samaksi ajaksi periaatteessa 1,000 markkaa vuodessa luokkaa kohti.

Oppilaita on ollut (kolmella luokalla): 60, 45, 30.

Ruotsalaiset jatkoluokat, (3 luokkaa). Tämä oppilaitos perustettiin Keisarillisen Senaatin 10 päivänä joulukuuta 1907 antamalla luvalla. Syyskuun 2 päivänä 1910 Keisarillinen Senaatti suostui siihen, että valtion ruotsalaisen realioppilaitoksen talossa vapaaksi tullut johtajattaren entinen asunto saatiin vuokratta käyttää puheenaolevien jatkoluokkien tarpeeseen.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1909—1910 (yhdeällä luokalla) 10, lukuvuonna 1910—1911 (kahdella luokalla) 16.

Suomalainen valmistava koulu. Heinäkuun 13 päivänä 1910 Ylihallitus suostui siihen, että opettajatar Anna Hägg ja filosofianmaisteri Einar Wichmann saivat ottaa haltuunsa rehtori S. A. Westerlundin suomalaisen valmistavan koulun.

Kemi.

Suomalainen yhteiskoulu, (8-luokkainen). Helmikuun 24 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti myönsi esittelijäsihteeri Baeck-vainajan lahjoitusrahaston varoista latinankielen opetuksen kustantamiseksi oppilaitoksen kolmella ylimmällä luokalla 1909 vuoden alusta lukien viiden vuoden ajaksi enintään 1,680 markkaa vuodessa.

Oppilaitos nauttii viittä alinta luokkaa varten toistaiseksi yhteensä 20,000 markan avustusta sekä yläluokkien kannattamiseksi yhteensä 6,000 markkaa vuodessa tammikuun 1 päivään 1912. Lisäystä viimeainittuun avustukseen myönnettiin armollisella määrä-

yksellä lokakuun 2 päivältä 1910 periaatteessa ja kuluneilta vuosilta myöskin lopullisesti tammikuun 1 päivästä 1910 samaan päivään 1913, vuosittain 3,000 markkaa.

Tammikuun 26 päivänä 1911 Keisarillinen Senaatti vahvisti koulun lukusuunnitelmaan tehtäväksi sellaisen muutoksen, että ranskan-kielen sijaan luokilla VI—VIII tulee englanninkieli.

Oppilaita on ollut eri vuosina: 161, 139, 132.

Kajaani.

Porvari- ja yhteiskoulu, (laajentunut 8-luokkaiseksi). Joulukuun 16 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti oikeutti tämän oppilaitoksen säädetyssä järjestyksessä Keisarilliseen Aleksanterin-Yliopistoon laskemaan ne oppilaat, jotka ovat suorittaneet hyväksytyn täydellisen oppimäärän.

Heinäkuun 21 päivänä 1909 Keisarillinen Senaatti vahvisti koulun lukusuunnitelman sekä helmikuun 3 päivänä 1910 erinäisiä muutoksia tähän. Samoin Keisarillinen Senaatti heinäkuun 28 päivänä 1911 suostui siihen, että koulun kolmella ylimmällä luokalla vaihtoehtoisesti ranskankielen rinnalla oppiaineena olevan latinankielen opetukseen saadaan käyttää myöskin piirustukselle varatut vapaaehtoiset tunnit, kuin myöskin että oppilaitokselle kesäkuun 15 päivänä 1906 Baeckin lahjoitusrahastosta latinankielen opetusta varten myönnettyä 2,100 markan suuruista vuotuista avustusta saadaan täten vahvistetun lukusuunnitelman käytäntöön otettua nauttia siten laskien, että 14 viikkotunnilta suoritettavan korvauksen lisäksi maksetaan asianomaiselle opettajalle vihkojen korjauksesta yhden viikkotunnin palkkio, jaettuna tasan kutakin luokkaa kohti.

Valtioapua on koulu nauttinut 4,000 markkaa kutakin toiminnassa olevaa alaluokkaa kohden eli yhteensä 20,000 markkaa vuodessa.

Oppilaita on ollut eri vuosina (kahdeksalla luokalla): 132, 135, 154.

Rovaniemi.

Suomalainen yhteiskoulu, (muodostumassa 5-luokkaiseksi). Lokakuun 7 päivänä 1908 Keisarillinen Senaatti oikeutti Rovaniemen yhteiskoulun kannatusyhdistyksen kuluvan syyslukukauden alusta Ro-

vaniemen kirkonkylässä avaamaan realiyhteiskoulun, aluksi kahdella luokalla, ja sittemmin luokka luokalta laajentamaan sanotun koulun täysiluokkaiseksi oppilaitokseksi.

Lukusuunnitelman oppilaitokselle Keisarillinen Senaatti vahvisti 16 päivänä joulukuuta 1908.

Oppilaitoksen ylläpitämiseksi Keisarillinen Senaatti maaliskuun 17 päivänä 1910 myönsi vuotuista valtioapua 4,000 markkaa koulun kutakin jo silloin toiminnassa ollutta kolmea luokkaa kohti sekä samoin 4,000 markkaa koulun neljättä ja viidettä luokkaa kohti siitä ajasta, jolloin ne alkavat toimintansa, eli siis 4,000 markkaa vuotta ja toiminnassa olevaa luokkaa kohti tai yhteensä enintään 20,000 markkaa vuodessa, maksettavaksi viiden vuoden aikana syyskuun 1 päivästä 1909 lukien.

Oppilaita on ollut: lukuvuonna 1908—1909 (kahdella luokalla) 49, lukuvuonna 1909—1910 (kolmella luokalla) 72 sekä lukuvuonna 1910—1911 (neljällä luokalla) 86.

